

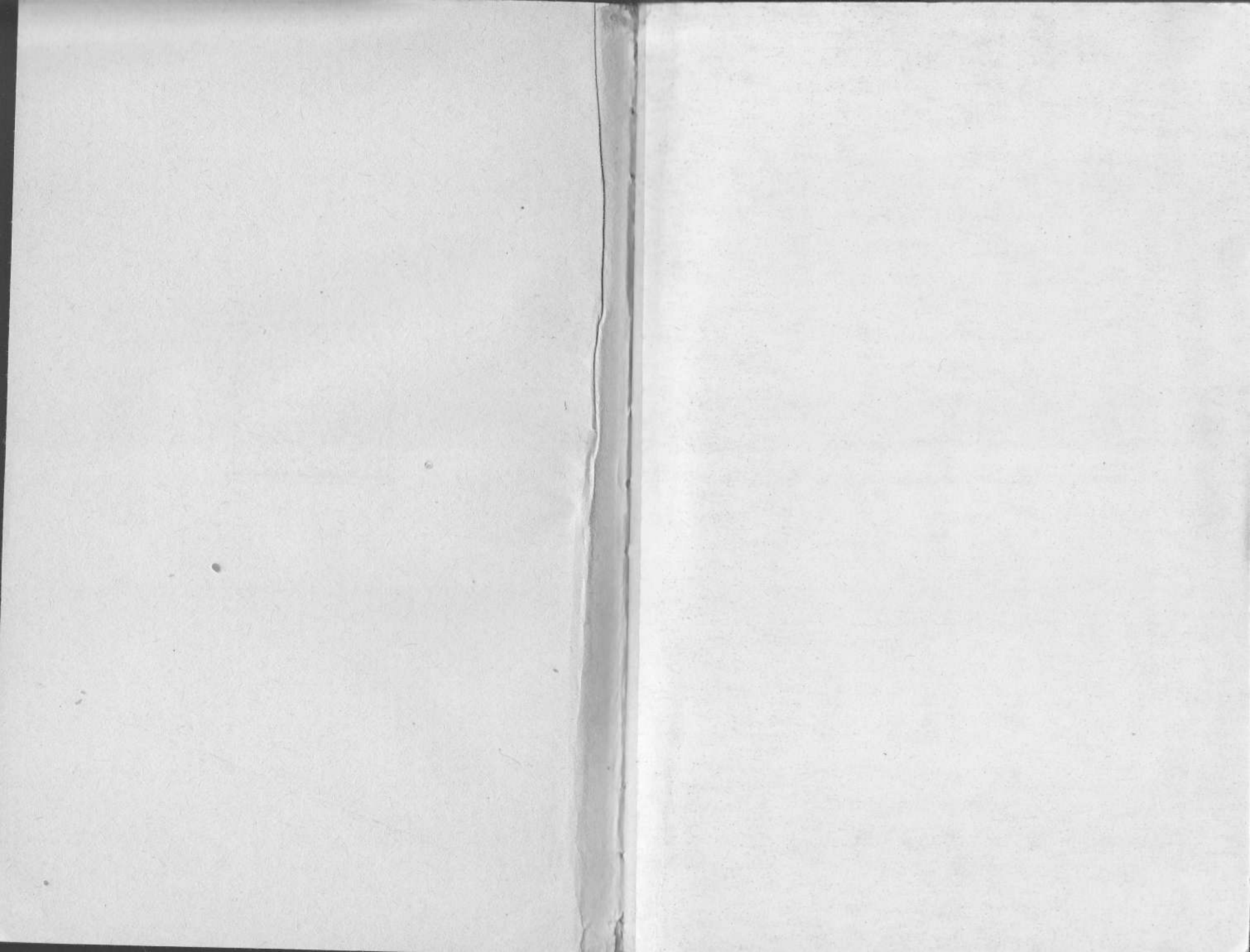
CLASICI LITERATURII UNIVERSALE

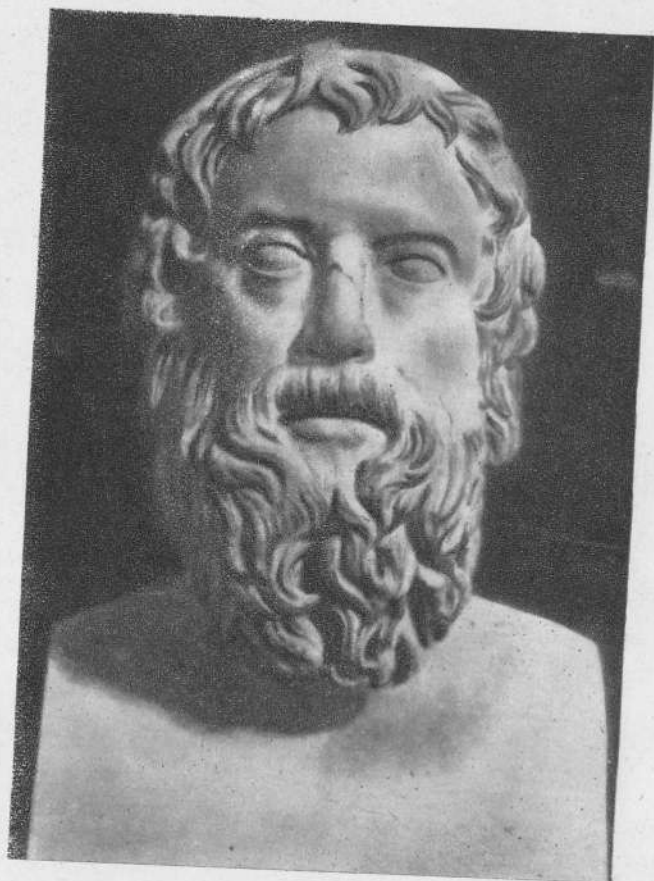
ARISTOFAN
TEATRU

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURA SI ARTA

Lei 7.55

ARISTOFAN

ARISTOFAN

TEATRU

PACEA
PASARILE
BROASTELE
NORII

Wojciech
11.11.57
Păule Herculanu

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ
București — 1956

PĂRINTELE COMEDIEI ANTICE

Comedia lui Aristofan s-a ivit spre sfârșitul „veacului de aur” al literaturii grecești antice, într-o vreme când cele mai de seamă opere de artă ale geniului elenic apăruseră și erau cunoscute pretutindeni. Lui Homer și poeziei lirice din secolele VII-VI li se alăturaseră în secolul al V-lea poeți de prim rang ca Pindar, Sofocle și Euripide, apoi pictorul Polygnot, sculptorul Fidias, care contribuise într-o măsură însemnată la înălțarea Partenonului, filozofii Heraclit, Democrit și Socrate, istoricii Herodot și Tucidide. Fără îndoială că pe mulți dintre aceștia Aristofan i-a studiat și i-a cunoscut bine încă din tinerețe, iar valoarea moștenirii literare pe care i-o lăsa un trecut glorios de câteva secole a tras greu în balanța creației sale artistice. Faptul pare de netăgăduit și e bine să fie ținut în seamă, deoarece, deși simplă și ușoară la prima vedere, poezia sa este de fapt un produs complex și rafinat, care se sprijină pe o tradiție îndelungată și reprezintă sinteza unei întregi epoci istorice.

Comedia are rădăcini adânci în trecutul poporului grec și este la obârșie o creație populară, deși ca gen literar s-a format mai târziu decât tragedia. Ca și aceasta, ea a luat naștere la sărbătorile închinat în fiecare an în cinstea zeului Dionysos, ocrotitorul viței de vie și simbolul fertilității în genere, și se înfățișa la început ca un simplu joc popular ritual. Acesta era executat de țărani și constituia un element dinamic, improvizat cu ușurință, pe când ritualul îndeplinit de preoți era de

obicei static și rigid. Așa se și explică lesne de ce a putut să se dezvolte și să evolueze cu timpul, iar alături de dans, care era o manifestare esențială, primară, în societatea primitivă, s-au adăugat mai pe urmă cîntecele licențioase și cuvintele de spirit sau de ocară. Înveseliți de vin și unși pe față cu drojdie sau purtînd măști, participanții la aceste jocuri formau procesiuni și improvizau scene mimice cu caracter hazliu, sau se îndreptau noaptea spre oraș, îmbrăcați în costume fantastice și glumeau pe socoteala celor leneși, ambițioși sau lacomi. Această procesiune veselă purta numele de *comos*, care împreună cu cuvîntul *ode*, „cîntec“, a dat naștere termenului *comedie*. În manifestările primitive ale *comos*-ului erau cuprinse în genere elemente de dialog, de ripostă sau de critică, precum și improvizații muzicale de natură colectivă, care s-au conturat și stilizat cu timpul și au dat naștere corului. Ca gen literar distinct, comedia s-a constituit și a fost recunoscută și sprijinită de statul atenian abia în secolul al V-lea înaintea erei noastre. La dezvoltarea ei au contribuit îndeosebi poezii sicilienii Epiharm și Formis, în jurul anului 478, dar aceștia ne sînt cunoscuți numai indirect și doar prin cîteva fragmente. Aristotel (383—321) arată dificultățile prin care a trecut la început comedia atiniană și spune că primul autor de comedii în adevăratul înțeles al cuvîntului a fost Crates, pe la anul 450: „Transformările prin care a trecut tragedia, ca și numele celor ce le-au săvîrșit, ne sînt cunoscute; evoluția comediei, dacă n-a fost luată în seamă de la început, a căzut în uitare. Abia într-un târziu s-a gîndit magistratul cetății să acorde autorilor de comedii corul de care aveau nevoie; înainte, cei ce dădeau asemenea spectacole o făceau din propriul lor îndemn. După ce comedia și-a dobîndit oarecum înfățișarea proprie, au început să se pomenească și poeți comici propriu-ziși. Cine a introdus folosința măștilor, ori a prologului, cine a fixat numărul actorilor și toate celelalte amănunte, nu se știe. Deprinderea de a compune subiecte comice vine însă de la Epiharm și Formis. Începutul l-a făcut așadar Sicilia. Dintre ateniieni, cel dintîi care, părăsind invectiva iambică, a prins să trateze teme cu caracter general și să închege subiecte, a fost Cratés.“¹

Între anul 450, cînd a apărut Cratés, și prima piesă pas-trată de la Aristofan, anume *Aharnienii*, reprezentată în anul

¹ Aristotel, *Poetica*, cap.V, p.1449 a-b, în traducerea lui D.M. Pip-pidi, București 1940.

425, numărul autorilor de comedii este destul de însemnat. Între ei s-au distins mai ales Cratinos (500—422) și Eupolis (446—411) dar de la toți aceștia nu ni s-au păstrat decît frag-mente, așa încît adevărata cunoaștere a comediei antice ne este mijlocită numai de Aristofan.

Comedia a ajuns la o formă desăvîrșită în urma sprijinului dat de sora ei mai mare, tragedia, iar faptul acesta se desprinde și din constatarea că poezii comici cunoșteau bine procedeele artistice ale tragicilor. În privința conținutului, ea n-ar fi ajuns niciodată la invectiva și exuberanța lui Aristofan, dacă nu s-ar fi desfășurat într-un regim de multă libertate politică. Este adevărat că în anul 440 a apărut o lege care oprea atacurile pe scenă împotriva conducătorilor zilei, dar această lege a fost repede înlăturată. În anul 416 s-a ivit o propunere asemănătoare, rămasă însă fără urmări, așa încît se poate spune că de fapt comedia atiniană n-a cunoscut piedici în dezvoltarea ei aproape nestîngherită.

După strălucitele victorii împotriva perșilor din anii 490 și 480, statul atinian trăiește o epocă de înflorire și de avînt. Poezia lui Eschil și Pindar reflectă foarte bine acest elan însu-șit: ea este cutezătoare, optimistă și încrezătoare în izbînda omului. Creația lor deschide „epoca de aur“ a literaturii gre-cești, care cuprinde îndeosebi mijlocul secolului al V-lea, cînd în fruntea treburilor publice se află partidul radical-de-mocrat și se prelungește apoi, prin Euripide și Aristofan, pînă la sfîrșitul acestui veac. Prosperitatea economică se datorește îndeosebi muncii productive a sclavilor și țăranilor. Cei dintîi lucrează în ateliere și creează acele minunate obiecte de export cu care Atena se mîndrește, iar cei din urmă produc mijloacele de subsistență din agricultură. Vorbînd despre libera proprie-tate a țăranului care-și lucrează el însuși pămîntul, Karl Marx spune următoarele: „Această formă a proprietății particulare libere a țăranilor care-și lucrează singuri pămîntul constituie, ca formă dominantă normală, baza economică a societății în cele mai bune vremuri ale antichității clasice“¹. Producția de pe ogoare precumpănește asupra celei din ateliere, iar contribuția satului la aprovizionarea orașului este hotărîtoare. Proprietatea funciară mare nu joacă un rol atît de însemnat ca pînă la

¹ Karl Marx, *Capitalul*, București, 1955, vol. III, pt. 2, p. 759.

reforma lui Solon, căci pământul se află în bună parte în mâinile agricultorilor mici și mijlocii, care constituie principalul suport al democrației ateniene. Dar țăranii nu pot lua parte în mod activ la conducerea treburilor publice, din cauză că locuiesc dispași, la depărtări mari și sînt absorbiți de muncile lor; de aceea în locurile de răspundere ajung îndeosebi reprezentanții păturii de negustori și proprietarii de ateliere din oraș. Aceștia se străduiesc să lărgască schimburile comerciale cu alte cetăți, întăresc flota spre a menține hegemonia politică a Atenei în Marea Egee și îi silesc pe aliații mai slabi să plătească anual contribuții bănești însemnate. Deoarece modul de producție antic are o bază îngustă, iar productivitatea muncii este scăzută, stăpînii de ateliere nu-și pot spori veniturile prin îmbunătățirea tehnicii și, neputînd acționa în intensitate și în adîncime, caută să găsească o ieșire în expansiune, prin subjugarea altor state¹. Așa se explică de ce conducătorii ateniени nu-și dau osteneală să împiedice dezlănțuirea războiului cu liga peloponesiacă în fruntea căreia se află Sparta. Acest război nimicitor bîntuie cu furie timp de douăzeci și șapte de ani, între 431—404, și duce în cele din urmă la înghițirea politică a cetății ateniene și la declinul puterii spartane. În timpul războiului, cel mai crunt loviți sînt țăranii: satele și locuințele lor sînt cîmpite de dușmani, grînele sînt prădate sau incendiate, iar ei înșiși se văd siliți să caute adăpost între zidurile Atenei, unde sălășluiesc în condiții neomenești, fiind subalimentați și expuși bolilor. Nemulțumirile își găsesc un ecou și în opera lui Tucicide: „Ajunși în oraș, numai cîțiva dintre ei căpătară locuințe și adăpost pe lîngă prieteni sau rude, iar cei mai mulți se așezară în părțile nelocuite ale cetății, în incintele sacre ale zeilor și eroilor... Mulți se aciuară în turnurile de apărare ale meterezelor, în sfîrșit fiecare cum a putut, căci orașul nu mai ajungea pentru atîta lume venită în el. Mai tîrziu își căutară un sălaș chiar printre zidurile cele lungi și în multe locuri din portul Pireu.”² Războiul pricinuieste țăranilor ruină și jertfe fără să le aducă în schimb nădejdi de îmbunătățirea soartei lor după izbîndă, de aceea ei nu luptă cu tra-

¹ Această tendință se vede bine în faptul că unitățile politice devin cu timpul tot mai întinse: măruntelor state-cetăți din secolul V-IV le urmează în secolele III-II statele mari conduse de urmașii lui Alexandru cel Mare, iar din secolul al II-lea înainte se ridică treptat gigantica unitate politică a imperiului roman.

² Tucicide, *Istoria războiului peloponesiac*, I, 17, 1—3.

gere de inimă, ci doresc liniște spre a se putea întoarce cît mai curînd la muncile lor de pe ogoare.

Aristofan s-a născut în jurul anului 450 înainte erei noastre în dema Kydathenaion, care aparținea tribului Pandionis din Atena. Se pare că tatăl său Filip a primit în anul 431 un lot de pămînt (*kleros*) în insula Egina și s-a mutat acolo. Poetul a dobîndit de timpuriu o cultură literară temeinică și a simțit farmecul poeziei populare. A fost căsătorit și a avut doi fii, anume Oraros și Filip, care au încercat să continue activitatea poetică desfășurată de tatăl lor, dar n-au lăsat nimic de seamă. A început să scrie foarte devreme și a lăsat patruzeci de comedii, din care nu ni s-au păstrat în întregime decît unsprezece reprezentate între anii 425 și 388: *Aharnienii* (425), *Cavalerii* (424), *Norii* (423), *Viespile* (422), *Pacea* (421), *Păsările* (414), *Lysistrata* (411), *Femeile la sărbătoarea Demetrei* (411), *Broaștele* (405), *Adunarea femeilor* (392) și *Plutos* (388). A murit, probabil, în anul 386.

Opera lui Aristofan oglindește aspectele cele mai caracteristice și mai interesante ale societății ateniene din acel timp: moravurile obștești, activitatea politică, educația, literatura și arta. Cu toate că pare simplă și ușoară, un joc al improvizatiei și al fanteziei, ea este o poezie doctrinară și de idei, de o măreție puțin obișnuită. Poetul este înzestrat cu o inteligență vie și reușește să se ridice la înălțimea trebuitoare, de unde îi urmărește pe contemporanii săi și îi judecă, pentru că ceea ce inspiră comedia sa și îi dă viață este tendința polemică, iar aceasta nu poate exista fără o cunoaștere adîncă a lumii înconjurătoare. Poezia sa își propune ca scop ultim o îndreptare socială și morală și cuprinde un protest hotărît împotriva abuzurilor și nedreptăților, căutînd să atragă atenția cetățenilor ateniени asupra primejdiilor și neajunsurilor care îi așteaptă de pe urma ușurinței și nepriceperii lor. Ea dă în vileag mai ales lăcomia și corupția conducătorilor civili și militari, pe care poetul îi lovește fără cruțare, deoarece „satira împotriva celor răi n-are în ea nimic odios, ci este un omagiu adus celor buni, pentru cine judecă bine”¹. Intenția de a satiriza formele negative și înapoiate ale vieții sociale și de a pune în lumină părțile ei pozitive, capabile de dezvoltare, se desprinde și din cuvintele următoare: „În

¹ *Cavalerii*, 1274—1275.

comediile sale el va înfățișa dreptatea; vă încredințează că se gîndește să vă arate lucruri de folos, spre a putea fifericiți, iar nu să vă lingusească, să umble după aplauze plătite sau să vă înșele, și nici să folosească șiretlicuri sau să vă laude peste măsură, ci să vă învețe ce este mai bine¹, deoarece „e anevoios lucru și cere grozavă pricepere, mai multă decît la poezii comici, să fii în stare să vindecî o veche boală oploșită în cetate”². Poetul arată că nu urmărește greșelile celor mici, ci abuzurile oamenilor bogați și cu trecere: „El n-a înfruntat de pe scenă pe omul mărunț, pe femeii ci, înfuriat ca Heracle, lovește pe cei mai puternici”³.

Pentru societatea ateniană dintre anii 431—404 nenorocirea cea mai mare dintre toate este războiul cu Sparta. Poetul judecă acest eveniment nefericit, privindu-l prin prisma intereselor țărănimii și vede în el doar un prilej de îmbogățire și parvenire pentru cîțiva conducători, pentru negustorii de arme și alimente, sau pentru solii trimiși să trateze cu dușmanii. El îi socoate vinovați pe toți oamenii politici de seamă, începînd cu Pericle: acesta se lasă înșelat de o femeie și îngăduie izbucnirea războiului; urmașul său, Cleon, atîta patimile mulțimii prin lingusiri și minciuni, sau îi ține departe pe cetățenii săraci prin amenințări și spaimă; Hyperbolos îndeamnă poporul la acțiuni necugetate și fură banii publici; Cleofon fugeca un laș în fața dușmanului și-și părăsește armele pe cîmpul de luptă; Lamachos este un strateg lăudăros, care vrea război pentru a-și face o situație și un nume. Dar dintre toți, cel mai odios apare Cleon, înfățișat ca un demagog setos de putere, care lingusește mulțimea spre a o putea apoi stăpîni mai bine. Poetul îi urmărește de aproape și pe ceilalți cetățeni în felul cum activează în instituțiile vremii, în consiliul bătrînilor, în adunarea poporului sau în tribunale și pretutindeni dă în vileag nepriceperea, ușurința cu care se iau hotărîrile sau se pierde timpul în discuții lungi și fără rost, nestatornicia și necinstea. Însuși poporul, adică cetățenii care au dreptul de a alege și de a fi aleși, apare personificat sub înfățișarea unui bătrîn uricios și cu toane, numit Demos: el e naiv, lacom, interesat, ușuratic și se lasă înșelat de propriii săi sclavi, care nu-s alții decît reprezentanții politici aleși de el însuși. Dar cu toate că satirizează

¹ *Aharnienii*, 655—658.

² *Viespile*, 650—651.

³ *Pacea*, 751—752.

unele forme în care se manifestă democrația epocii, Aristofan nu critică niciodată sistemul acestei democrații în fondul ei, cum ar fi principiul eligibilității în funcțiunile publice, dreptul de control și de apărare, răspunderea aleșilor față de alegători etc.

Comedia *Păsările*, cea mai frumoasă dintre creațiile sale, reflectă în chip admirabil realitățile neplăcute și neajunsurile vieții sociale de atunci. Retrăgîndu-se în lumea utopiei, poetul încearcă să înfățișeze o cetate fantastică, locuită de zburătoare și așezată undeva între cer și pămînt. Păsările dau dovezi de o vrednicie deosebită și îi întrec în multe privinți pe zei și pe oameni. Conducătorul lor îi îndeamnă pe aceștia din urmă să vină să învețe de la păsări atîtea lucruri de preț, cum ar fi, de pildă, cunoașterea mai temeinică a naturii, mijloacele mai bune de deplasare, iscusința de a construi în chip artistic și durabil, vioiciunea în mișcări, înțelepciunea, curățenia sau solidaritatea și cinstea:

*Veniți, muritorilor necunoscuți, voi, trecători ca frunzele,
Becisnici, făpturi din noroaie, făpturi mai slabe decît umbrele,
Lipsiți de aripi, cu viață de-o zi, nefericiți ca un vis,
Luați-ne-n seamă pe noi, zburătoarele nemuritoare și veșnice
Din văzduhul senin, cu gînduri mărețe și tinere pururea
Ascultați de la noi adevărul deplin cu privire la cer și la firea
Păsărilor, ascultați cum s-au ivit dumnezeii, genunea, Erebul și
apele...*¹

Din cuprins se desprinde subrezenția orînduirii sociale ateniene, parazitismul unor instituții și indivizi, decăderea morală a conducătorilor, lăcomia și pofta de a strînge avere, mergînd uneori pînă la crimă, distribuția inegală a bogăției care îndeamnă la furturi și altele. Poetul nu este călăuzit de gîndul ambițios de a da un model de organizare socială, ci caută numai mijloace mai bune și mai atrăgătoare spre a arăta lipsurile și neajunsurile societății ateniene din vremea sa, satirizînd îndeosebi pe delatori, pe demagogi și pe leneși. Firea veselă, vioaie, grațioasă și lipsită de răutate a păsărilor parcă îl însuflețește și îi comunică ceva din ea însăși: dialogul este aici mai vioi și mai captivant ca oriunde, părțile lirice sînt minunate, iar conținutul exprimă un simțămînt delicat și adînc de dragoste și înțelegere pentru natură.

¹ *Păsările*, 769—775.

Spre deosebire de reprezentanții vieții obștești, ieșiți din rîndurile negustorilor sau proprietarilor de ateliere, țărani înfățișați de Aristofan sînt economi, harnici, întreprinzători, glumeți, își iubesc cîmpul și măslinii, doresc cu însuflețire pacea, spre a scăpa de suferințe și lipsuri și a-și putea munci în liniște ogoarele. După începerea ostilităților, ei sînt mutați între zidurile orașului, unde rabdă de foame, duc lipsă de apă, n-au cu ce se primeni, n-au locuințe și mai ales suferă că nu li se dă puțința să muncească. Vorbind după opt ani de la izbucnirea războiului, un personaj din comedia *Cavalerii* îl învinuiește pe Cleon că nu are milă de soarta acestei mulțimi de țărani necăjiți: „Cum poți spune că-i inbești? Îi vezi doar locuind în butoaie, în cuiburi de vulturi și în turnuri, după opt ani de suferințe, și nu te înduri de ei, ci după ce-i închizi aici, îi mai și năpăstuiești?”¹ Unul din ei și-a pierdut singura lui avere, o pereche de boi, și plînge rugîndu-se să se pună capăt luptelor²; altul încearcă să înduplece adunarea poporului să facă pace cu Sparta; el înfruntă pe conducătorul militar Lamachos și pe Aharnieni, un trib războinic din părțile muntoase și le arată că războiul este opera cîtorva politicieni ambițioși și lacomi, apoi încheie o pace separată pentru sine și familia sa și trăiește în belșug și fericire, elemente care contrastează în chip sugestiv cu lipsurile și mizeria celorlalți cetățeni.

Punctul de vedere al țărănimii, cu moravurile, patriotismul și rîvna ei pentru muncă stăruitoare este exprimat cu vigoare în comedia *Pacea* din anul 421. Aceasta nu este îndreptată împotriva unor persoane, ci apără o idee și mai ales vrea să trezească un simțămînt de încredere și de optimism. Economia de atunci își avea centrul de greutate în producția agricolă, iar temelia libertății cetățenești se sprijinea tocmai pe această țărănime activă și numeroasă, care constituia tăria statului atenian din secolul al V-lea pînă la începutul luptelor cu liga peloponesiacă. Aristofan pledează cu căldură pentru pace; aceasta n-ar fi însemnat în acel moment oștirbire a intereselor sau teritoriului cetății ateniene, ci dimpotrivă, ar fi îngăduit atît ateniienilor cît și celor din Pelopones să se întoarcă la muncile de pe ogoare sau din ateliere și să evite sacrificiile de prisos. Dacă judecăm războiul peloponesiac prin rezultatele sale, vedem că el n-a adus altceva decît pierderi și distrugerii pentru

¹ *Cavalerii*, 792—794.

² *Aharnienii*, 1018—1036.

luptătorii din amîndouă taberele, slăbindu-i și pe unii și pe alții și pregătind terenul pentru ridicarea pe primul plan a statului mecedonean condus de Filip al II-lea și de Alexandru cel Mare, care au subjugat mai pe urmă întreaga Grece. În comedia *Pacea*, poetul folosește din nou mijloace fantastice, dar tinde cu hotărîre spre un țel practic precis. Podgoreanul Trigeu are inspirația fericită să se înalțe la cer pe aripile unui cărăbuș imens, spre a aduce din nou între oameni pe zeița Păcii, închisă într-o peșteră adîncă de către zeul Polemos (Războiul). Ceea ce îl îndeamnă pe erou este dragostea pentru familia și semenii săi aflați în primejdie, căci cetățile sînt distruse, ogoarele rămîn necultivate și copiii nu au ce mânca. În clipa cînd dă ochii cu zeița, o întîmpină plin de fericire:

*O, Pace! Tu ne dai belșug de struguri!
Mi-ar trebui un imn atît de mare,
Și greu de zece mii de amfore
Să te slăvesc, căci n-am nimic în casă!*¹

Zeița împarte binecuvîntarea sa nu numai asupra celor de pe ogoare, care pot munci în liniște, ci îi ajută și pe orășeni, deschizînd drum liber schimbului de produse și dînd sprijin piețelor de alimente. De aceea, îndrăznețul Trigeu o roagă să-și reverse asupra Atenei darurile ei:

*Ne umple piața cu belșug de bunuri.
Să vină din Megara usturoi,
Gutui să vină, castraveți și rodii,
Să vină și mantale pentru sclavi!
Să vadă beoșienii aducînd
Ciovlici și rațe, gîște, porumbei!
Să vină coșuri cu bibani
Din Copais, să ne-adunăm în jurul lor
Să cumpărăm...*²

El este încredințat că face un mare bine oamenilor simpli și se socotește vrednic de lauda tuturor, pentru faptul că înfruntă politica războinică a lui Hyperbolos, urmașul lui Cleon la conducerea treburilor publice din Atena:

¹ *Pacea*, 521—524.

² *Pacea*, 999—1008.

*Sînt vrednic de cinstire! Eu, Trigeu
Din Atmona, am izbăvit poporul
Mărunt, și pe țărani, de pacoste.
Hyperbolos e-nfrînt!*¹

Reprezentanții satului, întruchipați în mici agricultori ca Diceopolis, Strepsiade sau Trigeu, sînt personajele cele mai vii și mai dinamice din comedia lui Aristofan. Între ei și sclavi nu există contradicții esențiale ci, dimpotrivă, și unii și alții sînt solidari în atitudinea lor față de munca de pe ogoare și se împotrivesc politicii războinice sprijinite de retori venali, de sicofași sau de oameni politici interesați. Sclavul poartă de obicei un nume străin, trac sau oriental (Thratia, Carion, Manes, Syra) și muncește alături de stăpîn, mîncînd împreună la aceeași masă și din aceleași bucate, simple și frugale, la care se adaugă în vremurile de belșug și darul zeului Dionysos Bacchos, după cum se vede în tabloul următor:

*Mi-am semănat ogorul. Burnițează.
Cum stau, deodată, îmi aud vecinul:
„Ce facem azi vecine Comarchid?
Eu beau, căci zeii fost-au buni! Nevastă,
Pune la foc trei oale cu fasole!
Pune și grîul! Și scoate și smochine!
Din cîmp să-l strige Syra, și pe Manes,
Căci tot pămîntul e pătruns de apă
Și nu se poate azi lucra la vie...”*²

Comedia *Norii* oglindește luptele de opinii din acea vreme în domeniul concepțiilor despre lume, al educației și al moralei. În această comedie poetul satirizează excesele și formalismul învățăturii predate de sofisti și pune în lumină părțile pozitive ale învățămîntului tradițional din epoca de înflorire a Atenei de la mijlocul secolului al V-lea. Sofiștii, în frunte cu Protagoras (485—411), Hippias, Prodicos și Antifon, au unele merite incontestabile: ei duc mai departe încercările primilor filozofi greci de a explica fenomenele naturii cu ajutorul rațiunii, punînd la baza ei materia; ei renunță la religie și socotesc că singurul izvor de cunoaștere este senzația, omul fiind „mă-

sura tuturor lucrurilor”; ei consideră că societatea și principiile ei morale sînt într-o continuă schimbare și că deci trebuie interpretate și înțelese în raport cu timpul și cu locul apariției și dezvoltării lor. Prin aceste trăsături, noii „dascăli de înțelepciune” se află de partea democrației și resping tendințele conservatoare ale nobilimii. Unii dintre ei, de pildă cei grupați în jurul lui Gorgias (483—375), ajung la concluzii sceptice, iar alții, ca Hippodamos și Critias, înclină spre idealismul filozofic. Influența lor se manifestă îndeosebi în rîndurile tinerețului din pătura negustorilor și proprietarilor de ateliere din oraș și caută să răspundă la nevoile acestora spre a-i ajuta să se pregătească pentru activitatea obștească din adunări și tribunale, unde totul se dezbate în mod public și vorbitorii folosesc argumente și cuvinte frumoase spre a convinge și a-și impune punctul lor de vedere. De aceea, sofistii se străduiesc să dea o mare dezvoltare retoricii, adică artei de a vorbi în chip meșteșugit și atrăgător spre a-i captiva pe ascultători. Învățămîntul lor nu se sprijină însă de ajuns pe observația și analiza realității, spre a da elevilor o sumă de cunoștințe precise și folositoare care să-i ajute în viață, ci alunecă spre formalism și artificiu. Această tendință duce la excese păgubitoare și îi, îndeamnă pe unii dintre ei să folosească argumentări falsei numite după aceea sofisme, spre a apăra prin mijloace formale abile o cauză nedreaptă, făcînd în așa fel încît raționamentul mai slab să biruie asupra celui mai puternic. Aristofan satirizează aspectele negative ale sofisticii și arată ușurința și inconsistența acestor idei, asemuindu-le cu norii; el respinge tot ce i se pare exagerare, neadevăr, primejdie, înfumurare sau simplă pierdere de vreme și înșelare.

*...Norii cei din ceruri,
Mari zeități ai celor trîndavi, acele ce hărăzesc
Părerii și raționamente și tot ce e gîndire-adîncă
Și limbușia prea dibace, minciuna și șarlatania
Ce sînt în stare să lovească...*¹

Poetul critică felul de trai al sofistilor, preocupările lor pentru lucrurile mărunte și fără semnificație, exagerările din discuțiile cu privire la gramatică, obiceiul de a folosi un stil sentențios, abrupt și pretențios și mai ales faptul că nu dau

¹ Pacea, 921—924.

² Pacea, 1143—1151

destulă însemnătate morală în educație, El găsește că tineretul din școala lor este ținut departe de viață și de natură, fiind hrănit cu scheme fără de conținut și cu vorbe goale: acest învățămînt nu dezvoltă sănătatea fizică și sentimentele de cinste, cuvîntă și dreptate ale școlărilor, spre a face din ei bărbați energici și viguroși, care să fie în stare să-și hrănească familia și să-și apere patria în timp de primejdie.

Comedia *Femeile la sărbătoarea Demetrei* din anul 411 cuprinde o satiră îndreptată împotriva poezilor tragici Agathon și Euripide: primul este ridiculizat pentru moliciunea morăvurilor sale care se răsfrîng și în poezia sa lirică, iar al doilea pentru îndrăzneala cu care înfățișează crudități sau incesturi.

Discuția cu privire la fenomenul literal al vremii este continuată și adîncită în comedia *Broaștele* apărută în anul 405. Aici Aristofan reia și apără cu argumente noi teza că arta este un mijloc de îndreptare socială și morală, iar poezii trebuie cinstite tocmai pentru faptul că împrăstie pricepere și învățătură și îi fac pe oameni mai buni în cetățile lor, deoarece:

*Copiii lor le înflorește mintea
Prin dascăli iscusiți; iar cei maturi
Își făuresc virtuțile, prin arte!*¹

Ideea aceasta este întărită cu exemple din trecutul îndepărtat al grecilor, din care rezultă că Homer și alți poeți de seamă au fost adevărați educatori ai poporului și au contribuit într-o măsură esențială la dezvoltarea civilizației elenice:

*Căci au poezii datorii mărețe
Vă amintiți, cei vechi și mari... Orfeu
Ne-a învățat misterele; oprit-a
Vărsările de sînge; iar Museu
Oracole de leacuri; Hesiod
Munca la cîmp... Ne-a dat Homer cel sfînt
Învățătură spre cinste și mărire
Despre curaj, și despre armele
Vitejilor...²*

¹ *Broaștele*, 1064—1066.

² *Broaștele*, 1032—1040.

Piesa *Broaștele* cuprinde două părți: cea dintîi înfățișează călătoria lui Dionisos în infern, iar a doua este comparația între Eschil și Euripide. Acesta din urmă a murit în anul 406. În creația sa se oglindesc primele simptome de descompunere a democrației ateniene și fenomenele de criză socială de la sfîrșitul secolului al V-lea, pe cînd Eschil a fost un reprezentant strălucit și entuziast al epocii de avînt economic și de întărire a democrației de la începutul acestui secol, îndeosebi după victoria de la Maraton împotriva perșilor. În opera lui se vede în mod lămurit intenția de a dezvolta sentimentele de încredere și de solidaritate ale cetățeanului, în timp ce Euripide înfățișează oameni sceptici, chinuți de contradicții tulburătoare și de pasiuni vinovate sau copleșiți de grijile lor mărunte, într-o luptă de afirmare a individului în care rămîne puțin loc pentru interesele mari ale statului și pentru nevoile obștești. Într-o anumită măsură, el este înrudit cu sofistii, care îi sînt contemporani, și se formează ca personalitate artistică în mediul orășenesc al negustorilor și proprietarilor de ateliere, unde înmulțirea treptată a relațiilor de schimb și creșterea circulației monetare duc cu vremea la întărirea individualismului.

Aristofan prețuiește patosul cetățenesc al tragediei lui Eschil și crede că arta lui Euripide nu ajută destul, ba chiar frînează măsurile luate în interes obștesc. Comparația lui Eschil și Euripide sfîrșește prin înfrîngerea acestuia din urmă, după ce are loc mai întîi o cîntărire critică a valorilor și defectelor celor doi poeți, mai ales în ceea ce privește tehnica dramatică, stilul și părțile muzicale ale tragediilor scrise de ei. Eschil este învinuit, printre altele, de stîngăcie în construirea pieselor, de încetineală în desfășurarea acțiunii, de înclinare spre grandilocvență și de folosirea unor cuvinte neobișnuite, în schimb este prețuit pentru etica lui superioară și pentru înălțimea inspirației sale dinamice și optimiste. Lui Euripide i se recunoaște mai multă pricepere în problemele formale, ca alcătuirea pieselor și alegerea cuvintelor, dar i se face o vină gravă pentru lipsa de hotărîre, sau pentru slăbiciunea morală a eroilor săi, pentru structura nu destul de încheagată a versurilor și ideilor și pentru conținutul prea puțin decent și armonios al muzicii sale.

Înfringerea Atenei în războiul împotriva Spartei și greutățile tot mai mari care se ivesc la începutul secolului al IV-lea adâncesc criza economică și socială și largesc prăpastia dintre bogați și săraci. Toate acestea surpă treptat încrederea în vechiul sistem economic și îndeamnă mințile contemporanilor să facă încercări de a ieși din impas printr-o reorganizare utopică a societății pe baza unei depline egalități de avere și de consum într-o alcătuire în care familia apare de prisos și procrearea speței este lăsată pe seama amorului liber. Aceste încercări, care constituie un obiect de discuție și în *Statul* lui Platon (427—347), sînt ridiculizate de Aristofan în ultimele sale două comedii, anume *Adunarea femeilor* din anul 392 și *Plutos* (în traducere: *Avuția*) din 388. Cauza mizeriei este văzută în chip just în distribuția cu totul inegală a bogăției sociale, iar eroina principală din *Adunarea femeilor* protestează în felul următor: „Nu-i bine ca unul să fie bogat, iar altul să trăiască în suferință; ca unul să cultive o moșie întinsă, iar altul să n-aibă nici unde să fie înmormîntat; ca unul să fie slujit de o mulțime de sclavi, iar altul să nu fie urmat nici măcar de un însoțitor”¹. Ea propune comunizarea bunurilor și a femeii, însă, în concepția ei, acest comunism utopic se reduce numai la consum și la plăcerile mesei, fără să ducă la eliberarea sclavului. Cînd este întrebată de bărbatul ei: „Dar cine ne va munci pămîntul?”, ea răspunde: „Sclavii. Tu nu vei avea altă grijă, atunci cînd umbra va fi de zece picioare, decît să te duci frumușel la masă.”² Poetul își dă seama de caracterul contradictoriu și de îngustimea istorică a utopiilor sociale din vremea sa și în *Plutos* sugerează o soluție mai realistă: avuția să treacă în mîinile celor drepți, care muncesc. El privește cu simpatie la încercările femeii de a se împotrivi împilării bărbatului și de a cere unele drepturi, adăugînd că ea muncește cîteodată mai greu și cu mai multă pricepere decît dînsul; dar contrastul dintre revendicările politice ale femeii și condițiile economice ale vremii este atît de izbitor pentru contemporanii poetului, încît produce efecte comice și ajunge obiect de satiră și de parodie.

¹ *Adunarea femeilor*, 591—593.

² *Adunarea femeilor*, 651—652.

În tot timpul activității sale, Aristofan se străduiește să inoveze mereu, aă aducă elemente proaspete și să găsească forme superioare de exprimare artistică:

*Eu vă înfățișez de-a pururi tot alte și-alte născociri
Ce plămduiesc cu multă artă și nu se aseamănă-ntre ele,
Și toate sînt dibace foarte.*¹

El este îndrăzneț în idei și în cuvinte, trece ușor peste piedicile puse de conveniență și de decență și înfruntă pe cei mai puternici, fără să-i cruțe nici măcar pe zei. Comicul său rezultă din contrastele neașteptate ivite între conținut și formă, între faptă și vorbă, între necesitățile adînci și tragice ale existenței cetății ateniene și aspectele ei exterioare, hidoase și ușoare.

Analiza psihologică nu este totdeauna nuanțată și adîncă, iar caracterizarea personajelor se face de multe ori prin mijloace exterioare, adesea convenționale. Se poate spune că autorul nici nu încearcă să coboare în inima eroilor săi pentru a urmări cu discreție nuanțele și zig-zagurile desfășurării vieții lor sufletești și nici nu urmărește acest lucru, ci îi minuieste oarecum de la distanță, ca pe niște fantome, folosind efectele rezultate din contraste și procedeele de exprimare artistică exagerate. Totul se petrece în exterior, sub ochii privitorilor, și de aceea trăsăturile individuale sînt îngroșate în chip voit, pînă la nerecunoaștere, ajungînd uneori stereotipe: astfel toți demagogii sînt la fel, și toți retorii seamănă între ei. Poetul cumulează asupra unui personaj virtuțile sau lipsurile categoriei sociale din care face parte, așa încît personajele pozitive se înalță pînă la dimensiuni supraomenești, iar cele negative ajung repede grotești. Scopul urmărit nu este acela de a obține o imagine verosimilă, banală și plată, ci tocmai una deformată și neașteptată pentru a produce rîsul și pentru a convinge. Dar arta lui Aristofan este extrem de complexă și nu poate fi cuprinsă într-o formulă simplă: țărani săi sînt personaje vii și nuanțate, femeia este individualizată prin detalii de viață, de vîrstă, de ocupație, sclavul are la început un rol șters, însă în ultima parte a activității poetului capătă importanță și apare pe același plan cu stăpînul său, pe care îl întrece uneori

¹ *Norii*, 605—607.

în deșteptăciune, amintind de figura sclavului din comedia lui Menandru (343—292), Plaut (255—184) și Terențiu (185—159).

Comedia lui Aristofan nu are o structură rigidă și schematică, totuși este călăuzită în desfășurarea ei de un anumit plan, în care deosebitele elemente componente se rînduiesc în chip armonios și simetric. Astfel în *prolog* se văd de obicei intențiile personajului, se întrezăresc forțele opuse și are loc o parte din acțiune. Intrarea pe scenă a corului deschide partea următoare, numită *parodos* „trecerea pe alături”. Acțiunea începe să devină mai complexă, mai variată și mai adîncită, dialogul recitat alternează cu părțile cîntate de cor, conflictul dramatic ia amploare și se precizează. În comedie, corul este alcătuit fie din bărbați, femei, copii sau luptători în costume obișnuite, fie din persoane îmbrăcate în costume fantastice cu înfățișare de păsări, broaște, nori etc. Ele sînt în număr de douăzeci și patru și intervin în acțiune în chip mai viu decît în tragedie, fie în bloc, fie pe jumătăți de coruri, alternativ. Apoi elementele de cor și dialog se contopesc într-o unitate artistică superioară și ajung la apogeu în partea numită *parabază* — „înainteare”. Aici punctul de vedere al autorului este exprimat în versuri anapestice prin mijlocirea corifeului, sentimentele corului îmbracă forme lirice muzicale, rînduite simetric pe strofe și numite *ode* — „cîntare”, iar ideile personajului sînt expuse în tetrametri troheici și poartă denumirea de *epiremă* — „expunere suplimentară”. Răspunsul corului se numește *antode* — „cîntare-răspuns”, iar riposta personajului *antepiremă* — „adaus de expunere”. Urmează partea numită *agon* — „luptă, conflict”, în care autorul subliniază importanța dobîndită de erou și meritele sale deosebite față de popor. Partea finală, numită *exodos* „ieșire”, capătă din nou un caracter liric și festiv: persoanele aflate de față formează un cortegiu și îl însoțesc în triumf pe erou, care părăsește locul acțiunii.

Conținutul însuflețit de lirism, de imaginație vie și creatoare, de veselie și exuberanță, este înfățișat într-o formă corespunzătoare, în care dialogul și părțile recitate, compuse din stihuri iambice, troheice sau anapestice, sînt exprimate simplu și pregnant în limba de toate zilele a cetățeanului atenian, iar părțile lirice primesc ca podoabă veșmîntul de sărbătoare purtat în mod obișnuit de artiști de inspirație solemnă ca Pindar, Eschil sau Sofocle. Dialogul este firesc și variat, iar stilul nuanțat

și precis, cu o deosebită forță de adaptare și de exprimare metaforică, fie că imită eleganța tragediei și a poeziei lirice sau ținuta severă a discuției filozofice, fie că folosește expresii familiare sau dialectale și coboară în mijlocul negustorilor mărunti din piața de pește, sau a țăranilor și sclavilor de pe ogoare. El apare firesc și sincer, fiind lipsit de afectare, dar și de falsă modestie; spune lucrurilor pe nume și e îndrăzneț în vorbe, însă păstrează o seriozitate impresionantă, care dezvăluie prin mijloace simple și glume ușoare o gîndire profundă și o sensibilitate puțin obișnuită. Un critic antic îl caracterizează în felul următor: „Vechea comedie este singurul gen care cuprinde în sine frumusețea neprefăcută și delicată a limbii atice; ea se arată nespuse de îndrăzneță în cuvinte și se pricepe îndeosebi la urmărirea greșelilor omenești, deși are foarte multă vigoare și în alte privințe, căci este plină de măreție, de gust și de farmec”¹. Poetul este pe deplin conștient de valoarea artei sale și adresează cetății Atena, aflată sub oblăduirea zeiței Pallas Atena, fiica lui Zeus, cuvinte înflăcărâte și pline de încredere:

Nu-i este iertat poetului comic să vină pe scenă
În fața mulțimii, slăvindu-și în stih anapestic făptura!
Dar dacă doriți să-l cinstiți, copilă născută din Zeus,
Pe cel mai măreț și pe cel mai de seamă poet dintre oameni,
Nu-i altul mai vrednic de cinste la noi ca Aristofan!²

Tălmăcirile românești din Aristofan sînt puține și sporadice, iar o traducere integrală ne lipsește încă. P. Mușoiu (București, *Revista Idei*, 1916) a tradus *Lysistrata*, în proză, din limba franceză. Ion Bilețchi-Albescu a tălmăcit în versuri *Broaștele* (București, „Casa Școalelor”, 1925) și *Păsările* (Cîmpulung Mold. 1936), iar Ștefan Bezdechi *Nourii* (București, „Cultura Națională”, 1924), *Păsările* (Arad, Biblioteca „Semănătorul”, 1926) și *Plutos* (Sibiu, „Cartea Românească”, 1944). Traducerea comediei *Nourii* de Ștefan Bezdechi a fost prelucrată de Demostene Botez și a apărut în „Biblioteca pentru toți” (București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955) cu o prefață de Acad. Profesor C. I. Balmuș. Ea a fost retipărită în volumul de față.

¹ Quintilian, *Instituția oratoria*, X, 1,65.

² *Pacea*, 733—737.

Tălmăcirea comediilor *Pacea*, *Păsările* și *Broaștele* a fost făcută de mine după textul original, în versuri adaptate ritmului antic, iar scriitorul Eusebiu Camilar s-a ostenit să transpună versiunea mea în imagini cât mai artistice și mai apropiate de înțelegerea vremurilor noastre.

H. MIHĂESCU

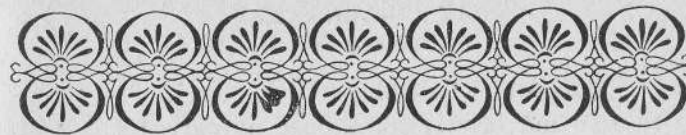
PACEA

în românește de
EUSEBIU CAMILAR
și
H. MIHĂESCU

P E R S O A N E L E :

DOI SCLAVI AI LUI TRIGEU
TRIGEU
COPILA LUI TRIGEU
HERMES
POLEMOS — Războiul
KYDOIMOS — Vuietul luptelor
CORUL ȚĂRANILOR
HIEROCLES
UN FAUR DE COASE
UN NEGUSTOR DE ARME
DOI COPII

În fund, la dreapta, gospodăria podgoreanului Trigeu. La mijloc, intrarea unei peșteri adânci, astupată cu pietre mari. La stînga, casa lui Zeus. În fața gospodăriei lui Trigeu, un grajd cu ușa închisă. În fața grajdului, doi sclavi: unul mestecă repede bălegar într-o copaie; celălalt îl cară treptat în grajd.

PRIMUL SCLAV

Dă-i zor! O turtă pentru cărăbuș!

AL DOILEA SCLAV

Îndoapă-1! O, plesnire-ar, ticălosul,
Să nu mai crape altfel de plăcinte!

PRIMUL SCLAV

Acuma, adă una de măgar!

AL DOILEA SCLAV

5 Dar cea de mai-nainte n-a mâncat-o?

PRIMUL SCLAV

Ba da! Pe zei! S-a repezit la ea,
A prins-o-n gheare, a înfulecat-o!
Frămîntă, nu mai sta! Fă altele!

AL DOILEA SCLAV
(se întoarce cu scîrbă)

Măturători de bălegar! Fiți buni,
10 Nu mă lăsați, mă-năbușe putoarea!

PRIMUL SCLAV
Dă-mi alta, dar de tînăr desfrînat!
Să fie însă, bine frămîntată!

AL DOILEA SCLAV
(către spectatori)
Poftim! Prieteni, cine poate spune
Că șterpelesc ceva din aluat?

PRIMUL SCLAV
15 Dă-mi alta, mai dă-mi una... încă una,
Și pregătește-mi altele...

AL DOILEA SCLAV
Pe-Apollo,
Abia mai suflu de putoarea asta!

PRIMUL SCLAV
Acum mă duc să-i duc tot bălegarul...

AL DOILEA SCLAV
Te du! Mînca-v-ar corbii pe-amîndoi!
(Către spectatori).

20 Nu știți, vă rog, cam unde aș găsi,
Un nas fără de găuri? Căci, aflați:
Nimic nu e mai greu pe lumea asta,
Decît s-ajungi să-ndopi un cărăbuș!
Un porc, un cîine, nu aleg; apucă
25 Orice, dar blegul prea e dezmiertat!
De n-o frămînt cu grijă, ca gogoașa
Ce-o dai unei femei, de n-o frămînt,
De nu-i înmoi dospeala, zile-ntregi,

El nici nu se atinge de mîncare!
30 Aș vrea să văd: s-a săturat, ori ba?
Să crap puțin porțița, să mă uit...

(Se uită înăuntru.)

Te mai îndopi și-acuma? Hei! putoare!
Ai să plesnești, de-atîta-nfulecat.
Nebunul! Cum înșfacă! Cum s-avîntă,
35 Ca luptătorul! Uite-l cum apucă!
Parcă-i vîslaș ce-ntinde la odgoane,
Așa-și sucește capul, labela!
Dihanie spurcată, nesătulă,
Mă-ntreb: ce zeu ne-a procopsit cu tine?
40 Cît știu, nici Afrodita, nici zeița
Drăgălășeniei...

PRIMUL SCLAV
Dar cine altul?

AL DOILEA SCLAV
Mînia puturosului de Zeus!

PRIMUL SCLAV
De-ar întreba vr-un privitor, vr-un tînăr
Mai îndrăzneț, ce pacoste e asta
45 Și ce rost are, — vr-un ionian
Vecin, i-ar spune-ndată că-ndoparea
Acestui cărăbuș cu bălegar
E-aluzie la Cleon¹... Dar mă duc,
Că am să-i dau ceva și de băut...²

(Intră în grajd.)

AL DOILEA SCLAV
50 Mărturisesc, deschis, enigma asta,

¹ Cleon, demagog atenian, contemporan cu Aristofan (n.t.).

² Adică se duce să urineze (n.t.).

- La ținci, și la flăcăi, și la bărbați,
 Precum și cetățenilor cu vază —
 Dar mai cu seamă îngîmfaților:
 „Stăpînul meu s-a-mbolnăvit ciudat,
 55 Dar nu de-o boală ce-i obișnuită,
 Ci, uite, cam așa: stă zile-ntregi
 La cer cu ochii, întrebînd mereu,
 Cu glasul aspru: „Ce plan ai tu, Zeus,
 Cu mătura? — O să distrugi Elada!”
 60 Dar... psst!... E bine să tăcem acum,
 Că-mi pare că-l aud bodogănind...

TRIGEU

(dinlăuntru)

O, Zeus, unde duci acest popor?
 Nu vezi că ni se pierd cetățile?

AL DOILEA SCLAV

- Aceasta-i este boala, o, prieteni!
 65 V-am dovedit că e trăsnet la minte, —
 Dar ascultați acum cum întreba,
 La începutul nebuniei lui:
 „Cum să ajung mai repede la Zeus?”
 Și-a potrivit o biată scărișoară,
 70 Și-a îndrăznit să urce către cer,
 Dar a căzut și capul și l-a spart!
 Mai ieri, s-a dus aiurea, și-a venit
 Cu-o namilă, cu-un cărăbuș de Etna!
 Apoi, mă îndemna să-l joc în frîu,
 75 Iar el îl mîngîia ca pe un mînz:
 „O, Pegas vrednic, zburătoare mîndră,
 Hai, ia-mă, să zburăm pînă la Zeus!”
 Dar să mă uit puțin, să văd ce face...

- Îmi vine rău! Săriți, săriți, vecini!
 80 Stăpînul s-a suit pe cărăbuș,
 Și se ridică țațos către cer...

(Vine Trigeu, călare pe o „mașină” cu înfățișare de
 cărăbuș enorm, cu aripile întinse...)

(M e l o d r a m ă.)

TRIGEU

- Încet, cu grijă, cărăbușule!
 Nu te-avînta prea tare! Cruță-te!
 Hai, dă din aripi pînă-i asuda
 85 Și întărește-ți măduarele!
 Te rog, nu-mi mai sufla duhoarea-n față!
 Rămîi mai bine jos, de nu te bizui...

AL DOILEA SCLAV

Stăpîne-atotputernic, ești nebun?

TRIGEU

Taci! taci!

AL DOILEA SCLAV

Te-avînți în aer, fără rost?

TRIGEU

- 90 Mă duc să-i scap pe greci de la pîrjol!
 Și, precum vezi, acum, îndrăznesc,
 O cale nouă-n lume să-mi croiesc...

AL DOILEA SCLAV

Hai, nu zbură, căci te frămînți zadarnic!

TRIGEU

- Fiți liniștiți și nu mai clămpăniți
 95 Deșarte vorbe! Bucurați-vă!
 Tu, spune-le celor din jur să tacă,
 S-acopere latrini și ulițe,

Cu cărămidă proaspătă și să-și
Păzească bine dosul, fiecare...

(*Vorbii.*)

AL DOILEA SCLAV

100 Să tac? Dar spune-mi, unde vrei să zbori?

TRIGEU

Nu mi-a rămas decît să zbor la cer,
La Zeus...

AL DOILEA SCLAV

Dar la ce? Ce ai să-i spui?

TRIGEU

Vreau să-l întreb ce gînduri are pentru
Sărmanii greci și ce ne-a hărăzit...

AL DOILEA SCLAV

105 Și de nu vrea...

TRIGEU

Îl dau în judecată,
Și îl acuz că ne-a vîndut la perși!

AL DOILEA SCLAV

O, nu! Cît voi trăi și voi avea...

TRIGEU

Nu vei putea schimba nimic!

AL DOILEA SCLAV

Vai mie...

(*Le strigă din casă pe fetițele lui Trigeu.*)

Tăticul vostru zboară către cer,
110 Fuge pe-ascuns... vă lasă singurele...
Chemați-l înapoi, sărmanelor!

(*Copilele lui Trigeu ies pe scenă, una din ele
începe să strige.*)

COPILA

O, tată, tată, se adeverește
Cuvîntul furișat în casa noastră¹,
Că vei pleca la ciori, purtat de vînt,
115 Lăsîndu-mă aici cu păsările!
Așa e? Spune-mi, dacă mă iubești!

TRIGEU

(*solemn*)

Se pare că-i adevărat, copii!
E-adevărat că sînt mîhnit, căci eu,
Dacă mi-ați cere azi

(*pe un ton obișnuit*)

un miez de pîne,
120 Și m-ați ruga oricît, spunîndu-mi „tată...”
Nu am în casă nici un ban, nimic!...
Dar dac'ajung și mă re'ntorc, vă dau
O turtă mare și un pumn... de brînză²...

COPILA

Cum o să bați un drum atît de lung,
125 Cînd văd că nici nu ai corabie?

TRIGEU

Pe-un mînz înaripat; nu merg pe apă!

COPILA

Năstrușnic gînd, să-nhami un cărăbuș,
Și să te urci la zei, tăticule!

¹ Parodie din tragedia *Eol* din Euripide (n.t.).

² În textul original se află un joc de cuvinte intraductibil, între *condylon*, „pumn, palmă”, și *candylon* „pumn de brînză” (n.t.).

TRIGEU

Doar ne-a-nvățat Eșop¹, cum cărăbușul,
130 El singur, a ajuns pînă la zei...

COPILA

O, ce minciună! Gîza puturoasă
Să poată să răzbată pîn' la ei...

TRIGEU

S-a dus să înspăimînte vulturul,
Prăpăd făcînd în ouăle-i din cuib...

COPILA

135 Dar trebuia să-ncaleci pe Pegăs,
S-ajungi în fața lor, pieptos și falnic!

TRIGEU

Așa, eram silit să mă încarc
Cu hrană, pentru doi; pe cînd acesta
Își are hrana, ici, în mașul meu!

COPILA

140 Și de cădeți în adîncimi de mări,
Mai poate el ieși cu-aripile?

TRIGEU

O, am și cîrmă pentru navigat:
Căci doar va fi... un „cărăbuș de Naxos“²...

COPILA

Afla-vei tu vr-un port, purtat din valuri?

TRIGEU

145 Dar e un port al Cărăbușului,
Chiar la Pireu...

¹ Fabula *Vulturul și cărăbușul*, imitată de La Fontaine (n.t.).

² Corăbiile din insula Naxos aveau înfățișare de cărăbuș (n. t.).

COPILA

Să nu te prăbușești,
Să-ți rupi piciorul; căci Euripide
Ar scrie despre noi o tragedie...

TRIGEU

Voi face cum îmi spui! Vă las cu bine!

(Copilele ies. Către spectatori.)

150 Eu pentru voi îndur! Să aveți grijă,
Pămîntu-mi nu-l udați, nu-l murdăriți
Trei zile! Căci de simte cărăbușul,
M-aruncă jos și fuge să se-ndoaie...

(Melodramă.)

Deci, hai, Pegăs, pornește bucuros,
155 Și filfiie-ți în vînt urechile
Și auritul frîu!

Ce faci, Pegăs? De ce-ți pleci nările
Spre ulițe, cu-atîta lăcomie?
Avîntă-mi-te mai cu bărbăție,

160 Desfășură-ți aripile în zbor,
De-a dreptul spre-a lui Zeus locuință!
Întoarce-ți nasul de la bălegar,
Precum și de la hrana cea de rînd...

Ce faci, făptură? Îți golești stomacul
165 Chiar lîngă lupanarul din Pireu?
O, sînt pierdut! Astupă-l repede,
Și varsă țernă multă peste el,
Apoi, deasupra, cimbrîșor sădește
Și varsă mirodenii! Dacă mor,

170 Pricinuiesc sărmanilor chioți
O pagubă de cinci talanți¹; de vină
Va fi atuncea numai dosul tău...

¹ Atenienii căutau prilej să scoată bani de la aliații lor, printre care se numărau și locuitorii din Chios (n.t.).

(Cărăbușul urcă un timp, apoi coboară.)

(V o r b i t.)

Mi-e teamă! O! nu-mi arde-acum de glume!
Ei, meștere, fii dîrz, căci mă străbat
175 Fiori pe la buric! De nu iei seama,
Fac... de mîncare pentru cărăbuș!
Dar pare c-am ajuns cam lîngă zei!
Văd casa unde locuiește Zeus...

(Cărăbușul se oprește dinaintea ușii.)

Dar paznic nu-i aici? Deschideți-mi!

(Bate de cîteva ori la ușă.)

HERMES

(dinlăuntru)

180 Parcă-mi miroase-a om!
O, Heracles,

(Deschide ușa.)

Dar monstrul ista ce-i?

TRIGEU

Cal-cărăbuș!

HERMES

Cutezător nemernic, făr'obraz,
Spurcatule! Putoare! Spurcăciune!
Tu, spurcăciunea-spurcăciunilor,
185 De ce-ai venit? Cum te numești? Nu-mi spui?

TRIGEU

Sînt spurcatul-spurcaților...

HERMES

De unde?

TRIGEU

Din „Spurcăciunea spurcăciunilor“!

HERMES

Dar tatăl tău?

TRIGEU

Spurcat între spurcați...

HERMES

Vai ție! Jur pe glie! Te ucid,
190 Dacă nu-mi spui o dată cum te cheamă!

TRIGEU

Sînt podgorean din Âtmona. Trigeu...
Și n-am pîrît, n-am înșelat pe nimeni...

HERMES

Atunci ce vrei?

TRIGEU

Să-ți dau această carne!

HERMES

(schimbînd tonul)

Cum ai venit, om scump?...

TRIGEU

Mîncăule,
195 O, nu mai sînt „putoare“? „spurcăciune“?...
Poftește-mi-l pe Zeus pîn-aici!

HERMES

Dar află: prea departe ești de zei,
Căci au pornit și s-au mutat de ieri...

TRIGEU

În care parte de pămînt?

HERMES

Pămînt?

TRIGEU

200 Ei, unde?

HERMES

Cam departe de aici,
La cel'lalt capăt al văzduhului...

TRIGEU

Pe tine te-au uitat? Te-au părăsit?

HERMES

Stau și păzesc ce-a mai rămas din lucruri:
Ulcioare, vase și capacele...

TRIGEU

205 Dar cum de s-au mutat, așa deodată?

HERMES

Pe greci s-au mîniat și l-au lăsat
Doar pe Polemos, ce-i numit Războiul,
Să vă distrugă după placul lui!
Și ceilalți zei s-au dus cît mai departe,

210 Să nu vă vadă războindu-vă,
Să nu v-audă tînguindu-vă...

TRIGEU

Dar pentru ce, o, Hermes? Haide, spune-mi...

HERMES

Dar n-ați ales războiul chiar voi singuri?
Ei v-au tot dat prilej să puneți pace!

215 Cum se vedeau mai tari, laconienii,
Spuneau: „Acum jurăm pe cei doi zei¹,
Că ne-or plăti-o cei din Atica!“
Iar cînd aceștia biruie, cînd sînt

¹ Dioscurii Castor și Pollux (n.t.).

Nădejdi de pace, în Laconia,
220 Voi vă grăbiți să spuneți: „Pe Atena,
Ne trag pe sfoară, iar, laconienii...
Veni-vor iar, cum vom intra în Pylos!...¹

TRIGEU

Într-adevăr, grăiești ca pe la noi...

HERMES

Așa stînd treaba, greu o să vedeți

225 Vreodată Pacea...

TRIGEU

Oare unde-i Pacea?

HERMES

Polemos a închis-o-n peșteră...

TRIGEU

În peșteră? În care?

HERMES

Jos, aici!
A pus deasupra niște pietre mari,
Să n-o mai puteți scoate...

TRIGEU

Dar, Heracle,

230 Polemos, nouă ce ne pregătește?

HERMES

O, pot să-ți spun că a adus, aseară,
O piuă mare, cum n-am mai văzut...

TRIGEU

Dar pentru ce? O piuă? Cu ce rost?

¹ Cucerirea insulei Pylos îi făcuse pe atenieni intransigenți (n.t.).

HERMES

Să vă piseze-n ea cetățile...
236 S-o șterg acum! S-apropie? S-aude
Mișcându-se-nlăuntru...

(Iese.)

TRIGEU

Vai de mine!
Am s-o tulesc! Îmi pare că-l aud
Izbind în piua lui de luptător...
(S-ascunde într-un colț.)

POLEMOS-RĂZBOIUL

(Intră pe scenă, ducând în mână o piudă enormă.)
O, muritori, prea multe-ați îndurat!
240 O, muritori, dar iar vă vine vremea,
Să vă scrișniți în dinți durerile!

TRIGEU

Ce piudă grea, puternice Apollo,
Ce zdravănă-i! Ce groaznic e războiul!
De ea, deci, ne păzim! De-această fiară
245 Nemilostivă, rea și groaznică...

POLEMOS-RĂZBOIUL

Cum te deplîng mereu, o, Prasiai!¹
Nefericit, căci astăzi vei pieri!
(Aruncă praz în piudă.)

TRIGEU

(către spectatori)

Noi încă n-o pățim, atenieni:
Nenorocirea-i pe Laconia!

¹ Prasiai, port în Laconia, amintește de cuvîntul grecesc *prasia* „praz”. Megara producea îndecosebi usturoi, Sicilia—brinză și Atica—miere (n.t.).

POLEMOS-RĂZBOIUL
(aruncă în piudă usturoi)

Megara voi pisa-o-ntii, Megara!
250 S-o fac tocană!...

TRIGEU

Grele suferinți
Le mai arunci megarienilor...

POLEMOS-RĂZBOIUL
(aruncă în piudă brinză)

Cumplit pieri-vei, tu, Sicilia!

TRIGEU

Și-acuma, oare cui îi vine rîndul?

POLEMOS-RĂZBOIUL

Să vărs puțină miere atică!...
(Varsă miere în piudă.)

TRIGEU
(aparte)

255 Te-aș sfătui să iei o altă miere,
Căci asta costă mult, deci, asta cruț-o!...

POLEMOS-RĂZBOIUL

Băiete Vuiet!

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

M-ai chemat?

POLEMOS-RĂZBOIUL

Ce-aștepți?

Că-ți trag un pumn...

TRIGEU

Dar aspru e...

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Mă doare.
Așa de tare! Nu mai da, stăpînel!

TRIGEU

260 O fi avut în pumn și usturoi?

POLEMOS-RĂZBOIUL

Hai, adă-mi tot acum un pisălog!...

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Dar știi că ne-am mutat, încă de ieri,
Și n-avem pisălog...

POLEMOS-RĂZBOIUL

Fugi la Atena,
Și să-mi aduci un pisălog...

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Pe Zeus!

265 Dacă nu fug mă frige pe jeratic!...

(Iese.)

TRIGEU

(aparte)

Ce facem noi, sărmanii oameni? Iată,
Ne amenință mari nenorociri!
Căci dacă îi aduce pisălogul,
Ne va zdrobi de tot cetățile!

270 Pe Dionysos! Rupe-și-ar grumazul!

POLEMOS-RĂZBOIUL

Ei?

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

(se întoarce)

Ce-i?

POLEMOS-RĂZBOIUL

Nu l-ai adus?

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Atenienii,

Și l-au pierdut! Era un negustor
De piei, ce-a tulburat Elada toată¹...

TRIGEU

(aparte)

O! Mare și puternică-Athenaia!

275 Ce bine că pierit-a, înainte
De-a arunca asupra-ne măcelul...

POLEMOS-RĂZBOIUL

Pornește spre Lacedemonia!

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Precum ți-i voia!

POLEMOS-RĂZBOIUL

Vino repede!

(Kydoimos-Vuietul Luptelor iese în fugă.)

TRIGEU

(către spectatori)

Ce suferinți! S-apropie pieirea!

280 De-i unu-aici, sfințit în Samotrace,
E timpul să se roage! O, aș vrea
Kydoimos să-și rupă gleznele!

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

(se întoarce)

Nefericit ce sînt! Nenorocire!

POLEMOS-RĂZBOIUL

Nu l-ai adus?

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR

Lacedemonienii

285 N-au pisălog...

¹ Cleon, conducătorul partidului proprietarilor de ateliere și negustorilor, care sprijineau politica de război, a căzut în lupta de la Amphipolis, în anul 422 î. e. n. (n. t.).

POLEMOS-RĂZBOIUL

Cum, ticălosule?

KYDOIMOS-VUIETUL LUPTELOR
L-au dat cu împrumut, în Tracia,
Și s-a pierdut!

TRIGEU

(aparte)

Ce bine! DioscURI!
Tărie, muritori! Vom birui!

POLEMOS-RĂZBOIUL

Ia sculele acestea! Hai cu mine!
290 Mă duc să-mi fac eu singur pisălog!

(Ies amîndoi.)

TRIGEU

(înaîntînd)

E vremea să cîntăm și noi ca Datis,
Ce-n plină zi s-alintă-n fericire:
„Sînt vesel, fericit și mulțumit!”
Acum, scăpați de certuri și măceluri,
295 E potrivită clipa, scumpi eleni,
Să scoatem la lumină Pacea dragă,
Să nu mai fim zdrobiți sub pisălog!
Țăranilor, neguțătorilor,
Dulgherilor, meșteșugarilor,
300 Metecilor și insularilor!

(Mai însufleșit.)

Grăbiți-vă, voi, toate gloatele;
Cu pîrghii, tîrnăcoape și odgoane,
Să ne durăm noi singuri fericirea!

(Intră corul, alcătuit din țărani atenieni și din
elîfi laconieni, beoțieni, argieni, și megarieni.)

CONDUCĂTORUL CÖRULUI

- Veniți, fiți gata pentru libertate!
305 Săriți, eleni, acum ori niciodată!
Feriți-vă de moarte și ambiții!
Lamach¹ e-nfrînt! S-a luminat de ziuă!

(Către Trigeu.)

- De vrei să te-ajutăm, o, ce dorești
Arată-ne! Cu pîrghii și unelte,
310 Noi astăzi vrem s-o scoatem la lumină,
Pe cea mai mîndră zînă dintre zîne,
Prietena podgoriilor noastre...

TRIGEU

Fiți liniștiți! Cu veselie voastră
Aprindeți iar mînia lui Polemos!

CONDUCĂTORUL CÖRULUI

- 315 Ne bucurăm! Căci vestea ta nu spune:
„Prezenți să fiți, cu hrană pe trei zile!...”

TRIGEU

Păziți-vă de Cerberul de jos²!
Strigînd, fierbînd de ură-n fața lui,
Ne va opri să dăm luminii Pacea...

CONDUCĂTORUL CÖRULUI

- 320 Nu-i nime-n stare să ne-o ia din mîini!
E-hei! O ocrotim cu brațul nostru!

TRIGEU

O, dragii mei, dacă strigați mă pierdeți!
Războiul sfarmă totul sub călcîie...

¹ Lamachos era partizantul războiului (n.t.).

² De Cleon, care se afla în infern (n.t.).

CONDUCĂTORUL CORULUI

S-amestece, să calce, să zdrobească,
325 Noi vrem să fim azi veseli și voioși!

TRIGEU

Smintiților! O, frați! Vă rog, pe zei,
Nu tulburați lucrarea prin dezmăț!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Urîm dezmățul, însă fericirea
Ne-ndeamnă să jucăm, fără să vrem...

TRIGEU

330 Destul acuma, încetați cu jocul!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Deci, ne oprim...

TRIGEU

Dar încă tot jucați...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Încă un joc, apoi ne liniștim...

TRIGEU

Hai, înc-un salt și liniștiți-vă!

CONDUCĂTORUL CORULUI

De vrei să te-ajutăm, noi ne oprim...

TRIGEU

335 Dar tot nu vă opriți...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Pe Zeus, nu!

Mai dăm o dată cu piciorul drept...

TRIGEU

Atît, și nu mă supărați mai mult!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar, oare, stîngul nu ne trebuiește?
Sînt vesel, fericit, rîd, îmi pierd firea,
340 Ca niciodat': azi am scăpat de scuturi!

TRIGEU

Dar încă nu e vremea bucuriei:
S-o scoatem mai întîi, pe Ea, și-apoi...

(*Mai însuflețit.*)

Veseli să fiți, să rîdeți, să cîntați,
Căci doar atuncea veți putea și voi
345 Să stați acasă și să navigați,
Să vă iubiți atunci, și să dormiți,
Și veți putea să mergeți la serbări,
Să ospătați ticnit, să vă jucați,
Și veți putea să vă ieșiți din minți,
350 Strigînd cît vă e voia: u-iu-iu!...

CORUL

Aștept cu drag să văd această zi!
Am suferit destul!
Am cunoscut saltelele
De paie, ca soldat,
355 În lagărul lui Phormion¹...
Nu sînt judecător ursuz și aspru...

TRIGEU

Nici ne'nțelegător, ca în trecut...

CORUL

O, vei vedea că o să fiu mai blînd
Și mult mai tînăr ca în vremea-aceea,
360 În iureșul războiului cumplit!

¹ Phormion, strateg atenian care a obținut mai multe victorii navale asupra spartanilor (n.t.).

De-atîta vreme ne măcelărim!
Ne strîngem pe la sfaturi, cu obidă,
Cu sulîțe și scuturi și pornim...
Deci, spune-ne acumă ce să facem,
365 Spre-a-ți fi pe plac? Că tu ne ești stăpîn,
Norocul te-a adus în calea noastră...

TRIGEU

Să văd! Cum dăm în lături pietrele?

HERMES

Cutezi, nenorocitul? Ce faci?

TRIGEU

Nu faptă rea ca a lui Cillicon!¹

HERMES

370 Nefericit ce ești! Te pierzi!

TRIGEU

(fărdă să se piardă cu firea)

Să mor,
De mi-i sortit; ești zeul sorților!...

HERMES

Te pierzi! Te duci la moarte!

TRIGEU

În ce zi?

HERMES

Numaidecît!

TRIGEU

N-am cumpărat un pic
De brînză sau făină. Cum să mor?...

¹ Cillicon își vinduse patria (insula Samos) oamenilor din Priena. Cînd era întrebăat ce a făcut, răspundea: „N-am făcut un rău...” (n.t.).

HERMES

375 Da, vei muri...

TRIGEU

Dar cum de pîn-acum
Nu am avut această fericire?

HERMES

Cel ce cutează să aducă Pacea
Zdrobit va fi de Zeus!

TRIGEU

Deci, acum,
Voi fi silit să mor?

HERMES

Să-ți întrec cap!

TRIGEU

380 Dă-mi trei bănuți, să-mi cumpăr un purcel,
Să mă împac întâi cu cele sfinte!

HERMES

Stăpîn pe fulgere și trăsnete...

TRIGEU

Te rog, pe zei, o, nu mă da-n vileag!

HERMES

Nu pot!

TRIGEU

Ba da! Uiți carnea ce ți-am dat,

385 Cu dragoste, cînd am sosit aici?

HERMES

Mă va ucide Zeus, de nu-l strig,
Și nu-i vestesc aceste neplăceri!

TRIGEU

O, Hermes scump, te rog, nici un cuvînt!

(Către cor.)

Dar ce-i cu voi, amici? Ați înlemnit?

390 Dacă tăceți, el va striga, vai vouă!

CORUL

Stăpîne Hermes, stai în liniște!

De știi că ți-a priit

Purcelul dăruit,

Nu socoti prea mic

395 Prinosul meu, cînd am de suferit...

TRIGEU

Auzi cum te alintă, o, stăpîne?

CORUL

Nu fi răzbunător!

Ascultă-ne, și lasă

Să scoatem Pacea-n lume!

400 Fii blînd, căci ne iubești,

Și între zei, tu ești,

Mereu îndurător...

Sprîncenele și moțul lui Pisandru¹

Nu-ți plac, dar noi te vom slăvi

405 Cu jertfe sfinte și

Alaiuri strălucite,

Stăpîne, pînă-n veci...

TRIGEU

Fii milostiv, ascultă-le cuvîntul,

Ei te iubesc mai mult ca niciodată!

¹ Pisandru, partizan al războiului, nu este iubit de Hermes, zeul comerțului și meșteșugurilor. El este pomenit și în *Păsările*, v. 1557 (n.t.).

(*Aparte.*)

410 Căci fură și mai mult ca în trecut...

(*Tare.*)

Îți spun un lucru foarte neplăcut:
S-a ticluit răscoală contra voastră...

HERMES

Dacă-mi vei spune cum, te-oi crede, poate...

TRIGEU

De-un timp și Luna și istețul Soare
415 Se sfătuiesc mereu și uneltesc,
Barbarilor Elada să o vîndă!

HERMES

O, dar de ce?

TRIGEU

Pe Zeus! Nu-nțelegi?
Noi, grecii, vă cinstim pe voi; străinii
Jertfesc și Soarelui și Lunii, precum vezi,
420 Și vor să ne înlăture pe noi,
Să ieie singuri toate jertfele...

HERMES

Pricep acum! Numai de necaz
Ne taie zile, ne ciupesc lumina¹...

TRIGEU

Așa e, dragă Hermes; jur pe Zeus!
425 Ajută-ne să readucem Pacea,
Și-ți închinăm Panateneie mîndre,
Și toate sărbătorile; lui Hermes
Îi dăm Mistere, Dîpole, Adòne!

¹ Aluzie la reforma calendarului atenian. Vezi și *Norii*,
v. 607 și urm. (n.t.).

Scăpate din măcel, cetățile
430 Te-or preamări, o, Hermes, scutul lor!
Și vei primi prinosuri, iar acum
Îți dau această cupă de libații.

HERMES

Ce bun mă faceți cupelor de aur...

TRIGEU

Acum, la treabă, frați! Uneltele!
435 Să repezim în lături pietrele!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Așa vom face! Zeu preaînțelept,
Ne dă povește, — arată-ți dibăcia,
Muncim cu drag sub îndrumarea ta!
(Țăranii din cor încep să ridice pietrele.)

TRIGEU

(către Hermes)

Dă-mi cupa! repede! S-avem curaj
440 La muncă! Dar întâi să ne rugăm!

HERMES

Deci, libațiuni în cinstea zeilor!
Sus mințile... și să luați aminte!
Noi ne rugăm, să fie ziua asta,
Izvor de bucurii pentru Elada!
445 Cel ce apucă azi aceste funii,
Cu inimă, să nu mai poarte scut!

TRIGEU

Pe zei! Nu va purta! Ci va trăi
Lîngă iubită, scormonind tăciunii...

HERMES

Iar cine vrea război, o, Dionysos,
450 Să nu mai aibă-n veci de veci odihnă...

TRIGEU

Să-și scoată pururi spinii dintre coaste!

HERMES

Iar cine vrea să fie comandant,
Nevrînd să scoatem Pacea la lumină,
Să o pățească...

TRIGEU

Precum Cleonym¹!...

HERMES

455 De vrea război vreun negustor de sulii,
Sau scuturi, și rîvnește la câștig...

TRIGEU

S-ajungă-n mâini de hoț, să crape orz!

HERMES

De se vrea unul, comandant, pe-ascuns...
Sau caută să fugă ca un sclav...

TRIGEU

460 Pe roată fie-ntins și ars cu biciul!

HERMES

Iar noi, doar binele! *Ié, païôn!*²

TRIGEU

Iar... biciurile³! Spune doar: *ié!*

HERMES

Să spun: *ié, ié!* Așa slăvim

¹ Ajuns în luptă, lăudărosul Cleonymos și-a părăsit scutul și a fugit (n.t.).

² Strigăt de izbîndă și sărbătoare (n.t.).

³ Este aici un joc de cuvinte intraductibil: *païôn* „strigăt de sărbătoare” și *païon* „cel care lovește cu biciul” (n.t.).

TRIGEU

...Pe Hermes, Afrodita, Horele,
465 Heritele, Dorința...

HERMES

Nu pe Ares...

TRIGEU

O, nu!

HERMES

Și nici pe Enyalios¹...

TRIGEU

Nu!

*După ce îndepărtează pietrele, țărani leagă cu
funii statuia zeiței Pacea, care se află în fundul
peșterii, și apoi încep a trage.*

HERMES

Vă încordați grumajii! Trageți bine!

CORUL

Hei-rup!

HERMES

Hai, sus!

CORUL

Hei-rup!

HERMES

Mai sus!

CORUL

Hei-rup!

(M e l o d r a m ă.)

¹ Enyalios, zeu războinic care primește porunci de la Ares (n.t.).

TRIGEU

Cum văd, nu trageți toți la fel, uniți!
Tot vă certați, și tot vă mai umflați!

470 Curînd veți geme, o, beoțieni!¹...

HERMES

Hai, hai, acum!

TRIGEU

Hai!

(*V o r b i t.*)

CORUL

(*către Hermes și Trigeu*)

Pune-ți umărul!

TRIGEU

Nu trag de mă spetesc? nu mă-ncovoi?
De funie n-apuc? Și nu asud?

CONDUCĂTORUL CORULUI

Atunci de ce nu merge bine treaba?

TRIGEU

(*ironic, către unul din însoțitori*)

475 Ei, Lámachos, faci rău că ne încurci!
N-avem acum nevoie de momii!
Iar argienii nu se sinchisesc,
Ci rîd de osteneala celorlalți,
Din două părți luînd cîștig și hrană...

HERMES

480 Laconienii, însă, trag mereu...

TRIGEU

Să știi că dintre ei se ostenesc
Lemnarii; căci fierarii îi încurcă...

¹ Beoțienii și argienii erau interesați în continuarea războiului (n.t.).

HERMES

Cei din Megara trag din inimă,
Ca niște cățeluși se zbat, degeaba...

TRIGEU

485 I-a prăpădit cu totul foametea...

HERMES

Așa, nu isprăvim nimic, o, frați!
Să ne unim, și să pornim din nou...

CORUL

Hei, rup!

HERMES

Hai sus!

CORUL

Hei-rup!

HERMES

Hai, hai! Pe Zeus!

CORUL

Se pare c-am urnit-o înc-un pic...

TRIGEU

490 Dar eu vă spun că e păcat de voi!
Căci unii trag și alții îi încurcă!
Voi argieni, o să luați bătaie!

HERMES

Hai, hai! Acum!

TRIGEU

Hai, hai! Hei-rup! Acum...

CORUL

O, cât de răi sînt unii dintre noi...

TRIGEU

(către țăranii atenieni)

495 Voi mai cu seamă pacea o doriți!
Deci, trageți cu mai multă inimă...

CORUL

Dar văd că unii se împotrivesc...

HERMES

Megarieni, vă dăm la corbi, pe toți!
Zeița vă urăște: n-a uitat
500 C-ați urgisit-o și-ați gonit-o, primii!
Iar voi, atenieni, nu stăruiți
Să mergeți pe făgașul din trecut!
Voi nu munciți, ci numai judecați!
De vreți să scoatem Pacea, da-ți-vă
505 Mai înapoi, spre apa mărilor!¹

CONDUCĂTORUL CORULUI

Hai, frați, să tragem numai noi, țăranii!
(Ceilalți se îndepărtează.)

HERMES

Da, scumpii mei, așa mai bine merge!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Va merge, dacă ne-om sili cu toții...

TRIGEU

Țăranii trag cu râvnă, ceilalți nu!

CORUL

510 Hai, hai acum, cu toții! Hai... Acum...

HERMES

Acuma! Iat-o... Se ivește... Pacea!

¹ Mulțumindu-vă numai cu stăpânirea mărilor (n.t.).

CORUL

Să n-o lăsăm, să tragem și mai tare!

HERMES

Acum, e chiar aproape, lângă noi!

CORUL

Deci, hai cu toți, acum,

515 Hai, hai, hai, hai, acum,

Hai, hai cu toți...

Statuia zeiței Pacea iese încet din peșteră. La dreapta și la stînga ei se ivesc statuile Opôrei și ale Theôriei, zeițele semănăturilor, fructelor și sărbătorilor.

TRIGEU

O, Pace! tu ne dai belșug de struguri!

Mi-ar trebui un imn atît de mare,

Și greu de zece mii de amfore,

520 Să te slăvesc, căci n-am nimic în casă!

Bine-ați venit, Theôria, Opôra!

Ce chip frumos și blînd! Ce dulce ești,

Theôria, tu, dulce ca miresmele

Plăcute ale vremilor de pace!

HERMES

525 Ca sacul soldățesc miroase, parcă...

TRIGEU

„Urît mi-i mie sacul soldățesc!”¹

Urît îmi e soldatul! Rîgie

Doar ceapă și oțet! O, tu, Opôra,

Ne-aduci belșug de struguri și ospețe;

530 Și versuri dulci de fluier ne-aduci;

¹ Parodia unui vers din tragedia *Telephos* de Euripide (n.t.).

Și tragedii, și cînturi de Sofocle;
Și potîrnichi; și pe Euripide,
Cu stih mărunț...

HERMES

O superi! Ei nu-i place
Cuvîntul meșter din acest poet...

TRIGEU

535 ...Oița care zbiară: iederă;
Strecurători de vin; grumaji de fete
În fugă spre cîmpie; sclave bete;
Ulcioare răsturnate... ce belșuguri
De frumuseți!

HERMES

O, vezi cetățile,
540 Cum stau la sfat, cu drag, întreolaltă,
Cu zîmbetul pe buze, împăcate?...

TRIGEU

Deși grozav li-s fețele stîlcite,
Și trupurile numai umflături...

HERMES

Ia-n uită-te la cei din jurul nostru:
545 Chiar după chip se vede cine-s...

TRIGEU

O!

HERMES

Colo în fund, un negustor de coifuri,
Își smulge părul...

TRIGEU

Meșterul de sape,
Nici nu se uită înspre săbier!

HERMES

Numai nu cîntă, meşterul de coase!...

TRIGEU

550 Şi-şi bate joc de meşterul de sulii!...

HERMES

Hai, spune-le ţăranilor să plece!

TRIGEU

Măi oameni, m-auziţi? Țăranii ieie-şi
Uneltele de muncă şi să meargă,
Toţi, fără lăncii, sulite şi săbii,
555 Cîntînd, din nou la muncă, pe ogoare!
La noi domneşte-acum străvechea Pace!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Zi mare, pentru-aleşi, pentru ţărani!
Azi, pot să-mi mîngîi via, iar smochinii
Cei răsădiţi pe cînd eram copil,
560 După atîta timp, să-i strîng în braţe...

TRIGEU

Acuma, toţi, să preaslăvim Zeiţa
Ce ne-a scăpat de căşti şi neplăceri!
Grăbind apoi spre casă, să luăm
Puţină sărătură din cetate!...

HERMES

565 Ce mîndră li-i unirea! Cum stau strînşi
Ca turlle! Şi-s veseli ca un prînz...

TRIGEU

Ce bine-i şade sapei lustruite,
Şi furcii cu trei colţi, lucind în soare,
Şi via mea, cum s-ar simţi cu ele!
570 Aş vrea să merg cu un hîrleţ, să-mi sap,

Ogorul părăsit de-atîta timp!
Vă amintiți viața de-altădată,
O, dragii nei, cu tot ce ne-a dat Pacea,
V-o amintiți, cu toate darurile:

- 575 Grămezi de fructe puse la uscat,
Smochine, mirt, must dulce, toporași, —
Alături de fîntîni creșteau măslinii
Pe care îi dorim atît de mult!
Acum, în schimbul bunătăților
580 Ce ni le dă, veniți ca să-i dăm slavă,
Să preamărim în veci zeița Păcii!

CORUL

- Bine-ai venit, iubito! Sîntem veseli,
Și ne-am gîndit oricînd numai la tine!
Ne îndemna mereu un dor nespus,
585 La plugurile noastre să ne-ntoarcem!
Căci tu erai nădejdea cea mai mare,
În locuința truditivilor
Care muncesc din veac ogoarele,
O, tu, zeița noastră mult rîvnită!
590 Și numai tu oricînd ne-ai ajutat,
Și numai stăpînirea ta ne-a dat
Și simpla și plăcuta bucurie...
Turtă de orz¹ erai și mîntuire!...
Te vor primi acuma viile,
595 Cu zîmbetele lor de veselie,
Te vor primi la fel smochinii tineri,
Și pomii roditori vor fi iar veseli!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar unde-a stat ascunsă-atîta vreme,
Zeița Păcii? Spune-ne, o, Hermes!

¹ Piinea de orz și uleiul de măsline erau principala hrană a țaranului în timp de pace (n.t.).

HERMES

- 600 Preaînțelepți țărani! De vreți să știți
Cum au răpit zeița, ascultați!
Tot răul vine de la Phidias¹!
Știindu-vă răzbunători și cruzi,
Pericle se temea de un surghiun,
605 Și vrînd să scape, el a aruncat
Scînteia și a rupt-o cu Megara²;
Din ea³ s-a ridicat vârtej năprasnic,
Și de-al lui fum a lăcrămat Elada!
Cînd a fost smult primul butuc din vie,
610 Și butea s-a lovit de altă bute,
În ziua-aceea Pacea a fugit!

TRIGEU

O, n-am știut nimic de legătura
Ce-a fost între război și Phidias!

CONDUCĂTORUL CORULUI

- Și eu acuma aflu! Chipul Păcii
615 Era frumos, că se-nrudea cu el!

HERMES

- Cînd au aflat cetățile supuse
Că voi v-amenințați cu răzbunări,
S-au depărtat, de teamă, cumpărînd,
Cu bani, pe capii din Laconia...
620 Iar ei, hapsîni, înșelători de oaspeți,
Făr' de rușine izgoniră Pacea!
Ce-au cîștigat nefericind țărani?

¹ Sculptorul Phidias a fost învinuit că ar fi sustras o parte din aurul din care trebuia să facă statuia Atenei. Ea fost exilat, în anul 438 (n.t.).

² În anul 432, Pericle a dat un decret prin care oprea orice comerț cu megarienii (n.t.).

³ Din scînteie (n.t.).

Căci năvălind corăbierii noștri,
Au smult smochinii unor bieți țărani...

TRIGEU

- 625 Li s-a căzut, căci și ai lor mi-au smult,
Smochinul negru pus cu mîna mea!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Pe zei! Dar dînșii nu mi-au spart cu piatra
Un vas cu grîu de peste cinci medimni¹?

HERMES

- Iar cînd s-au strîns țăranii de pe cîmpuri,
630 Aici, n-au priceput c-au fost vînduți!
Și strugurii lipseau; și vrînd smochine,
S-au îndreptat curînd spre oratori!
Deși-i știau săraci, flămînzi, sleiți,
Răcneau aceștia spre zeița Păcii,
635 De cîte ori venea, — căci ne iubea...
Pe cei bogați și pe-aliații noștri,
Îi acuzau că țin cu Brasidas²!
Pe cei pîrîți i-ați sfîșiat, căci Statul,
Înmărmurit de frică, înghițea
640 Tot ce-i zvîrleau în gură bîrfitorii!
Străinii se vedeau amenințați,
Și-i îndopau pe oratori cu bani,
Îmbogățindu-i; sărăcea Elada,
Și voi! Și toate le pricinuia,
645 Un negustor de piei³!

TRIGEU

Destul, o, Hermes,
Nu-i spune numele! E sub pămînt,

¹ Un medimn avea cam 52 de litri (n.t.).

² Brasidas — strateg spartan (n.t.).

³ Cleon — conducător politic atenian, mort la Amphipolis în anul 422 (n.t.).

Și nu mai e al nostru, ci al tău...
Căci tot ce-mi spui c-a fost: și șarlatan,
Și birfitor, și pîrîtor limbut,
650 Și zvăpăiat, și zdreanță, și amaric
Tulburător de ape, toate, toate
Aceste vorbe pline de mustrare
De-acuma îi privește pe ai tăi!

(*Către Pace.*)

Dar tu, stăpîna noastră, de ce taci?

HERMES

655 O, cum ar mai grăi cu spectatorii,
Cînd a-ndurat atît din cauza lor?...

TRIGEU

Dar să-ți vorbească numai ție-ncet...

HERMES

Ce crezi de ei, o, scumpo, tu, femeie,
Ce armele atîta le urăști?

(*Își apropie urechea, și se face că ascultă.*)

660 Te-ascult! Asta e tot? Pricep! Aflați
De ce vă dojenește ea pe voi!
În urma întîmplărilor din Pylos,
Ea a venit cu coșul plin de planuri,
Iar voi ați tot respins-o, de trei ori¹.

TRIGEU

665 Ne-am înșelat! Mă ierte, căci aveam
Atunci, pe cap, un negustor de piei²!

¹ În adunare (Ecclesia), organul politic atenian care hotăra pacea sau războiul (n.t.).

² Erau sub oblăduirea negustorului de piei, Cleon (n.t.).

HERMES

Acum m-a întrebat: cine i-au fost
Pînă acum potrivnici și prieteni?

TRIGEU

I-a fost prieten, foarte, Cleonym!

HERMES

670 Cum s-a purtat acest bărbat pe vremea
Războiului?

TRIGEU

O, minunat! Dar numai
Că nu e fiul lui tătîne-su,
Cum spune el! Cînd a intrat în luptă,
A lepădat în grabă armele!

HERMES

675 Ascultă ce mă-ntreabă-acuma: „Cine
E astăzi cel mai tare-n adunări?”

TRIGEU

La loc de frunte stă acum Hypèrbol¹!

(*Către Pace.*)

De ce-ți întorci privirea de la noi?

HERMES

680 Se-ntoarce cu dispreț: e supărată,
Că ne-am ales astfel de călăuză!

TRIGEU

Dar nu-l vom folosi! Cum nu aveam
Conducător, și eram goi, l-am pus,
Pe dinaintea noastră, ca pe-un șorț...

¹ După moartea lui Cleon, timp de patru ani a stăpînit
Hyperbolos, care apoi a fost exilat (n.t.).

HERMES

Dar treburile cum vor merge, oare?

TRIGEU

685 Vom fi mai luminați!

HERMES

Anume cum?

TRIGEU

E negustor de lămpi! Pînă acum
În beznă bîjbîiam; acum, pe toate,
Le-nvîrtem la lumină de opaiț!

HERMES

O! Cîte-mi spune să te-ntreb...

TRIGEU

Anume?

HERMES

690 O! Multe! Mai ales, ce s-a-ntîmplat
De cînd v-a părăsit? Ce-i cu Sofocle?

TRIGEU

E bine. Dar a cam scrîntit-o...

HERMES

Cum?

TRIGEU

Sofocle a ajuns un Simonide¹...

HERMES

Ca el?

TRIGEU

Bătrîn și slab. „Și-ar naviga

¹ Simonide din Keos—poet liric (556—468 î.e.n.) (n.t.).

695 Pentru câştig, chiar şi pe-o rogojină!¹

HERMES

Dar cu Cratinos² ce e?

TRIGEU

A murit,

Cînd au intrat laconienii...

HERMES

Cum?

TRIGEU

S-a prăpădit, sărmanul, de necaz,
Văzînd că-i sparg un poloboc cu vin!

700 Dar cîte n-au mai fost în lipsa ta?
Pe veci rămîi la noi,*o, tu, stăpînă!

HERMES

Atunci, ţi-o ia de soaţă pe Opòra,
Zeiţa-mbelşugării; mergi la cîmp;
Iubiţi-vă; şi struguri zămisliţi!

TRIGEU

705 Aş vrea să te sărut, iubita mea!
Stăpîne Hermes, crezi că-i rău că stau
După atîta timp, lîngă Opòra?

HERMES

O, nu! Dar bea o zeamă de potroace!...
Acuma ia-o pe Theòria

710 Şi du-o-n Adunare, ca-n trecut!

TRIGEU

O, Adunarea, cu Theòria!
Ce supă grasă, ce cîrnaţi! Fripturi

¹ Parodia unui proverb, cu înţelesul: „Nu s-ar da înapoi de la nici o primejdie“ (n.t.).

² Poetul Cratinos (500—422 î.e.n.) autor de comedii, este pomenit şi în *Acharnienii*, 848 şi *Cavalerii*, 526-536 (n.t.).

Vei îmbuca, benchetuind trei zile!
Cu sănătate, Hermes! Eu mă duc!...

HERMES

715 Cu bine, dragul meu, nu mă uita!

TRIGEU

Acasă, că răbuse! Să zburăm!

HERMES

El nu-i aici, prietene!

TRIGEU

Dar unde-i?

HERMES

L-a înhămat, să care fulgere¹,
Stăpînul Zeus...

TRIGEU

Cine-l va hrăni?

HERMES

720 Chiar Ganymed² cu ambrozia lui...

TRIGEU

Dar cum voi coborî?

HERMES

Fii liniștit!
Pe-aici, alături de zeița Păcii!...

TRIGEU

Hai, fetelor, în grabă să pornim,
725 Căci mulți așteaptă dragostea, cu dor...

¹ Parodia unui vers din tragedia „Bellerophon” de Euripide (n.t.).

² Ganymede, un tânăr frumos, îndrăgit de către Zeus (n.t.).

CONDUCĂTORUL CORULUI

Tu, mergi sănătos! Noi uneltele acestea le dăm în
păstrare
Temeinică, însoțitorilor noștri, și ei le-or păzi, căci
alături
De scenă, roiesc necinstiții și fac răutăți pe ascuns!
Deci, fiți cu băgare de seamă, iar noi arătăm spec-
tatorilor

„Scopul cuvintelor noastre și gândul în ele cuprins”¹!
Nu-i este iertat poetului comic să vină pe scenă,
În fața mulțimii, slăvindu-și în stih anapestic făptura!
Dar dacă doriți să-l cinstiți, copilă născută din Zeus,
Pe cel mai mareș și pe cel mai de seamă poet din-
tre oameni,

Nu-i altul mai vrednic de cinste, la noi, decît Aristofan!
Căci el mai întîi și-a silit adversarii să nu-i
Ponegrească pe oamenii-n zdrențe, luptînd cu păduchii!
Pe Hercule cel ce frămîntă-aluat! Pe cei flămînzi,
Pe sclavii fugari, ce mint sau primesc lovituri,

Tot el i-a lăsat mai întîi la o parte, căci ei
Ieșeau totdeauna din casă plîngînd; iar unul din ei,
Un sclav întreba în bătaie de joc pe sclavul lovit:
„Nemernice, pielea ți-i ciur! Te-a atins cu nădejde
Vreun bici noduros, pe la sold, scrîntindu-ți spinarea?”
Lăsînd la o parte cuvîntul urît, josnicia și jocul
nevrednic,

Poetul a dat la lumină o artă sublimă, clădind-o
Pe gânduri mareșe, pe cuvinte frumoase și pe glume
cu tîlc...

El n-a criticat de pe scenă pe omul mărunț, pe femei,
Ci, vajnic ca Hèrcule, i-a înfruntat și pe bogați și
pe stăpîni,

¹ Acest vers este probabil un citat din alt poet (n. t.).

- 750 Mergînd prin miros puternic de piele¹ și prin gropi cu
 noroaie!
 Întîi, am lovit în năprasnica fiară cu dinte de fier,
 Cu ochi selipitori și iscoditori ca ai Cynnei²,
 Pe care osută de lingușitori decăzuți o lingeau împrejur,
 Pe la... cap, iar ea avea un lătrat de torent ce aducea
 pieire,
- 755 Putoare de focă, de dedesubt de măgar și de dos de
 cămilă...
 Văzînd arătarea aceasta, eu nu m-am temut, ci mereu
 Am lovit-o, luptînd pentru voi și pentru ostroave³!
 Acum, mi se cade răsplată deplină și pomenire!
 Nicicînd în trecut, izbutind cum doream, nu fugeam
 în palestre,
- 760 Să stric tineretul: luam ce aveam și mă trăgeam la
 o parte,
 Grăbit, strecurînd un crîmpei de necaz, dar în schimb
 Lăsînd veselie mai multă. Eram mulțumit
 Că mi-am făcut datoria din plin...
 Deci, să vă uniți, toți, cu mine-acum!
 765 Și bătrîni, și tineri;
 Și pe cheli îi rog, ca și ei să-mi deie
 Sprijin la izbîndă!
 Cînd voi birui, să-nchinați la mese
 Să-nchinați la cheful: „Cinste chelului!”⁴
 770 Și să-i aruncați bunătăți, și lui...
 Nu ocoliți bărbatul înzestrat,
 Cu cea mai mîndră frunte de poet!

¹ Aluzie la Cleon (n.t.).

² Cynna era o curtezană (n.t.).

³ Monstrul descris de Aristofan era fără îndoială demagogul Cleon (n.t.).

⁴ Aristofan era chel. Vezi și *Cavalerii*, 550 (n.t.).

PRIMA JUMĂTATE A CORULUI

O, muză, te rugăm să lași acuma,
 Războaiele, și vino și te prinde
 775 Cu noi în joc, și să ne cînți cîntări
 Plăcute, ca la nunta zeilor!
 Să-mi cînți ospețele bărbaților
 Și veselia fericiților!
 O, vino, cîntă-mi! Doar cîntările,
 780 Pe-acestea le slăveau în alte vremuri!
 Iar dacă vrea să intre-n dansul nostru,
 Carcinos¹ și cu feciorașii lui,
 Nu-l asculta, o, muza mea, de loc,
 De mîini să nu te prinzi cu dînșii! Lasă-i,
 785 O, muza mea, pe toți, și socotește-i
 Prepeliți de casă și dansatori
 Cu gîturi lungi de sac, pitici, rămășiți
 De băligar de capră, șmecheri de rînd!
 Căci doar spunea și tatăl lor, Carcinos,
 790 De piesa lui, jucată-ntîmplător,
 C-a ros-o într-o noapte nevăstuica...

A DOUA JUMĂTATE A CORULUI

Acestea, iată, sînt cîntările
 Haritelor de-a pururi despletite,
 Pe care doar poetul cel iubit,
 795 Le cîntă, cînd s-aude rîndunica
 În cuibu-i ciripind, și dînd de veste
 Că vine primăvara, și vestind
 Că nici Morsimos² nu mai are cor,
 Și nici Melanthios³! I-am ascultat,
 800 Cîndva, dar amîndoi țipau grozav,

¹, ², ³ Carcinos, Morsimos și Melanthios erau poeți tragici fără talent (n.t.).

În fruntea unui cor de tragedie,
Țipau, Morsimos și Melanthios...
Și amîndoi, doi monștri mîncăcioși,
Doi uli de pradă amîndoi ei sînt,
805 Spurcați urmăritori ai babelor,
O, subțiori de țăp, gunoi netrebnici,
Din piețele de pește împruțite!
O, muză sfîntă, zvîrle-le în față
Acum, un scuipat măreț și lat,
810 Aruncă-le, o, muză! Dup-aceea
Să te pogori aicea, să cîntăm,
Cu bucurie mare, glas la glas,
Această așteptată sărbătoare!

TRIGEU

(însoțit de Opora și Theoria)

E greu s-ajungi de-a dreptul pîn'la zei!
815 Eu mi-am stîlcit picioarele de tot...

(Către spectatori.)

Priviți de sus erați atît de mici!
Din cer păreați doar niște nătărăi,
Dar pe pămînt vă văd cu mult mai răi!

UN SCLAV

(ieșind din casa lui Trigeu)

Stăpîne, te-ai întors?

TRIGEU

Așa cum vezi...

SCLAVUL

820 Dar ce-ai pățit?

TRIGEU

Mă dor picioarele!
Am mers atît de mult!...

SCLAVUL

Ai mai văzut...

TRIGEU

Ce vrei?

SCLAVUL

Vr-un om zburînd?

TRIGEU

Doar suflete,
Vreo două, trei. Poeți de ditirambi!

SCLAVUL

Și, cum...

TRIGEU

Vîneau preludii lirice,
825 Căci unii spun că s-ar afla prin nouri...

SCLAVUL

E drept ce spune lumea, că-n văzduh,
Ajung doar morții prefăcuți în stele?

TRIGEU

Drept!...

SCLAVUL

Cine-i stea din cunoscuții noștri?
Ion din Chios¹?

TRIGEU

Da! într-un poem

830 A spus: „A dimineții stea“... Ajuns
În cer, îi zice „Steaua Dimineții“...

¹ Ion din Chiös, poet liric și tragic, a trăit la Atena, unde a și murit. Unul din ditirambii săi începea cu cuvintele „A dimineții stea...“ (n.t.).

SCLAVUL

Dar stelele ce-aleargă prin văzduhuri
Și cad arzînd înspre pămînt, ce sînt?

TRIGEU

Sînt stele mai bogate; se întorc
835 Acasă, cu făcliile aprinse,
După-amiază.

(Arătînd spre Opòra.)

Ia-o și intrați
În casă; faceți foc și pregătiți
O baie, și așterneți pat de nuntă!
Cînd toate vor fi gata, cheamă-mă!

(Arătînd spre Theòria.)

840 Mă duc s-o-nfățișez la Adunare!

SCLAVUL

Dar fetele, de unde sînt?

TRIGEU

Din cer...

SCLAVUL

Un ban n-aș da pe zei! Ce, vînd femei,
În case de plăceri, ca muritorii?...

TRIGEU

Nu! Însă unii zei se procopsesc
845 Pe urma lor! Dar hai să mergem...

SCLAVUL

(arătînd spre Opòra)

Spune-mi,
Îi dau ceva mîncare?

TRIGEU

Nu! nu-i plac

Nici prăjituri, nici pâine; s-a deprins
La zei, să... sugă numai ambrozie...

SCLAVUL

Să-i dăm ceva să... sugă și la noi¹?

(Iese împreună cu Opòra.)

CORUL

850 Cum văd,
Bătrînul azi e fericit
De tot ce-a săvîrșit!

TRIGEU

855 Dar ce veți spune
Cînd voi fi
Și mire drăgălaș?

CORUL

Bătrîne, toți te vor rîvni,
Cînd iarăși tu vei fi,
Un tînăr parfumat...

TRIGEU

Dar cînd mă voi culca la sînul ei!

CORUL

860 Vei fi ca titirezii lui Carcinos²!

TRIGEU

N-am drept să fiu așa?
Eu m-am suit pe-un cărăbuș,
Și i-am scăpat pe greci
De griji și de nevoi!

¹ Aluzie obscenă (n.t.)

² Aluzie la fiii lui Carcinos, dansatori mici și cu gîtul lung (n.t.).

865 Ei stau acum în tihnă pe ogoare,
Pot face dragoste
Și pot dormi...

SCLAVUL

(se întoarce)

Fetița s-a spălat, curat i-i șoldul;
Plăcinta-i gata, gata e susanul,
870 Lipsești doar tu, încolo totu-i gata...

TRIGEU

Întii s-o ducem pe Theòria
S-o dăm în seama Adunării...

SCLAVUL

Cine-i?

TRIGEU

Theòria? O, nu-ți aduci aminte,
Cum o-nsoțeau, cîntînd, la Brauron?¹
875 Să știi, abia am prins-o...

SCLAVUL

O! stăpîne!

Ce șolduri! Sînt o sărbătoare rară!

TRIGEU

(către spectatori)

Dacă se află-aici vr-un om cinstit,
S-o ia pîb pază-i, pentru Adunare!
(Către sclavul care face semne în aer.)

Ce tot arăți?

SCLAVUL

(bolborosînd încurcat)

Ce... va! Aș vrea și eu

¹ Brauron, orașel din Attica, unde atenienii organizau, din patru în patru ani, o procesiune zgomotoasă și veselă (n.t.).

880 Să am un cort, la jocul istmic, la
Strîmtoare, pentru... mădularul meu¹...

TRIGEU
(*către spectatori*)

Nu-mi spuneți cine mi-o păzește?
(*Către Theòria.*)

Vino!

Te duc eu însumi către spectatori...
(*Înaintează spre public, cu Theòria.*)

SCLAVUL

E unul care face semne...

TRIGEU

Cine-i?

SCLAVUL

885 Dar cine poate fi? E Ariphrad²!
Ne roagă să o ducem lîngă el...

TRIGEU

O, tu! La el? I-ar storce toată vloga!
(*Către Theòria.*)

Theòria, întîi dezbracă-te!
(*Theòria își aruncă hainele. Trigeu o conduce pînă
la primele scaune, rezervate membrilor consiliului
de stat.*)

Bărbaților din sfat, prytani, priviți-o!
890 Vă fac un bine! O puteți culca,
Dacă vi-i voia, și cu cracii-n sus,
La „scurgere”; bucătăria-i colo...

¹ În timpul jocurilor istmice se rețineau din vreme corturi pentru cei care doreau să asiste. Aluzie obscenă (n.t.).

² Un atenian desfrînat, (cf. *Cavalerii*, 1281—1287, și *Viespile*, 1280—1283) (n.t.).

SCLAVUL

Frumoasă-i, bat-o vina! O, aici
S-a înnegrit de fum¹... Aici erau,
895 Pîn'la război, tingirile-Adunării...

TRIGEU

E-acea, iar! Deschideți un concurs,
Și chiar de mîine-ncepeți luptele,
Frumos de tot! Puneți-o-n patru labe,
Pe-o coastă răsturnați-o! Așezați-o
900 Plecată, în genunchi, trîntiți-o, unși
Cu untdelemn, și scormoniți-o bine,
Cu mîna și cu...! Iar poimîine,
La alergări, trudiți, căluții voștri
Sufla-vor și vor gîfîi spre țel²...
905 Iar carele s-or răsturna de-a valma...
Sfîrșiți de vlagă, vor zăcea pe jos,
La cotituri, alergătorii falnici...
Bărbați din sfat, primiți-o pe Theòria!
Ce bine mi-o primiți! M-ați fi respins,
910 De-aș fi cerut ceva, sau ați fi spus:
„Ne odihnim, e zi de sărbătoare!”

CORUL

Acest bărbat e pentru noi,
Un cetățean neprețuit...

TRIGEU

Mai bine-ați ști pe la culesul viei...

CORUL

915 Și cu această vorbă, dovedești,
Că ești un mare binefăcător!...

¹ Aluzie obscenă (n.t.).

² Aluzie obscenă la organul femeii (n.t.).

TRIGEU

S-o spuneți asta, cînd veți bea la teascuri!...

CORUL

O, vei fi pus alături de zei...

TRIGEU

Sînt vrednic de cinstire! Eu, Trigeu
Din Âtmona, am izbăvit poporul
Mărunt și pe țărani, de pacoste!
Hyperbolos¹ e-nfrînt!

SCLAVUL

Ei, și acum?

TRIGEU

Zeița noastră s-o cinstim cu... oale!

SCLAVUL

Ca pe un Hermes prăpădit și mic?

TRIGEU

Dar cum ai vrea? Să-i dăm un bou voinic?

SCLAVUL

Ce *boi*? Să mergem iarăși la *Război*?

TRIGEU

Un porc, și gras, și mare...

SCLAVUL

Nu!

TRIGEU

De ce?

¹ Hypérbolos era partizanul războiului (n.t.).

² Joc de cuvinte: *boi* la dativ „bou” și „boé” strigăt de luptă (n.t.).

SCLAVUL

Va face Theogènes!¹... porcării...

TRIGEU

Dar poate alte animale...

SCLAVUL

Oi...

TRIGEU

930 Oi?

SCLAVUL

Da! Pe Zeus!

TRIGEU

Cam ciudat cuvînt!

SCLAVUL

N-are decît! Cînd veţi mai auzi

La Adunare, vorbe de război,

Cuvîntul „cam ciudat“ va fi: vai, oi!

TRIGEU

Că bine spui!

SCLAVUL

Aş vrea să fim mai blînzi!

935 Iubindu-ne, aş vrea să fim ca mieii,

Mai omenoşi cu aliaţii noştri!

TRIGEU

Grăbeşte-te, şi adă-ne un miel!

Eu pregătesc altarul pentru jertfă...

(*Ies amîndoi.*)

CORUL

Cînd zeii şi norocul sînt cu noi,

¹ Theogènes era un nătărău lăudăros (n.t.).

940 Ne merg cu bine toate, cum dorim —
Tot lucrul e făcut la vremea lui!

TRIGEU

(se întoarce)

E limpede! Căci iată un altar!...

CORUL

Grăbiți-vă, căci suflă dinspre zei,
Un vînt hain, dușman războiului!

945 Se vede că un zeu ne îndrumează
Acuma, către pace și belșug!...

TRIGEU

Aduc un coș cu orz sfințit; cunună,
Cuțit și foc! Lipsește numai mielul...

CORUL

Grăbiți-vă! De vine Chairis¹,
950 Din flaut va cînta, fără sfîrșit,
Deși vă e nesuferit! Dar voi
Tot îi mai dați ceva, cînd îl vedeți
Sufîind din greu și chinuindu-se...

TRIGEU

(către sclav, care s-a întors cu un miel și cu un
vas cu apă)

Ia coșul și cu apa sfîntă și
955 Înconjură altarul, pe la dreapta!

SCLAVUL

Și altceva? Că l-am înconjurat!...

TRIGEU

Înmoi cărbunii, și apoi stropesc...

(Stropește urechile mielului.)

Hai, scutură-te!

¹ Chairis, cîntăreț din flaut, fără talent și parazit, v. „Păsările", 858 (n.t.).

(Către sclav.)

Tu, întinde-mi orz¹,
Miinile-ți spală! Dă-mi să mă clătesc!
960 Aruncă boabe printre spectatori!

SCLAVUL

Așa!

TRIGEU

Ai aruncat?

SCLAVUL

O! Sînt ei mulți,
Și mă privesc cum boabele arunc,
Dar fiecare-și are bobul lui²...

TRIGEU

Femeile nu-l au...

SCLAVUL

Le dau bărbații...
965 Cum se-nșerează...

TRIGEU

Hai să ne rugăm!
Dar unde-s ei: „Cei mulți și omenoși“³?

SCLAVUL

Tot lor le-o dau: sînt mulți și omenoși...
(Aruncă apa peste capetele spectatorilor.)

TRIGEU

Îi crezi atît de omenoși?

¹ Spre a-l presăra pe capul victimei (n.t.).

² Aluzie obscenă (n.t.).

³ Formulă rituală rostită înainte de sacrificiu, la care cei de față răspundeau: „Cei mulți și omenoși...” (n.t.).

SCLAVUL

Dar oare

Nu sînt, cînd aruncăm pe ei puhoaie,

970 Și ei măcar nu se urnesc din loc?...

TRIGEU

Să ne rugăm mai repede!

SCLAVUL

Hai, fie!

(*Melodramă.*)

TRIGEU

O, Pace preaslăvită, o, zeiță,

Crăiasă, tu, de-a pururea mărită,

Noi te rugăm, primește-ne prinosul,

975 Stăpîină peste nunți și peste corurile...

SCLAVUL

Primește-1, o, zeiță preacinstită,

Pe Zeus te rugăm! Nu ne-amăgi,

Cum fetele își amăgesc iubiții...

Parcă le văd: acum deschid porțița,

980 Se uită... însă-n clipa cînd te-ntorci,

Au dispărut; și cum pornești din nou,

Din nou se uită lung în urma ta...

Zeiță, te rugăm, nu fi ca ele!

TRIGEU

Pe Zeus! Nu! Ci vino lîngă noi,

985 Așa ca gospodinele cinstite!

Noi te iubim atît! Și suferim

De dorul tău, de treisprezece ani!

Oprește orice frămîntări și lupte

Și te-om numi izbăvitoarea noastră!

990 O, pune capăt bănuielilor

- Iscoditoare care ne împing
 Pe unii împotriva altora!
 Din nou, zeițe, toarnă în eleni
 Un pic din seva prieteniei, și
 995 În minți strecoară iarăși, tu, o, Pace,
 Preadulcea sevă a îngăduinței!
 Ne umple piața cu belșug de bunuri!
 Să vină din Megara usturoi,
 Gutui să vină, castraveți și rodii,
 1000 Să vină și mantale pentru sclavi!
 Să văd beoțienii aducînd
 Ciovlici și rațe, gîște, porumbei!
 Să vină coșuri pline cu bibani
 Din Copaïs, să ne-adunăm în jur,
 1005 Să cumpărăm mereu, să-i îmbrîncim
 Pe Téléas, Glaucétes, Morychos
 Precum și pe-alți mîncăi; Melanthios
 S-ajungă-n piață pururi prea tîrziu,
 Cînd totul s-a vîndut, și să ofteze,
 1010 Apoi să cînte stihuri din *Medeea*¹:
 „O, eu, pierdut și prăpădit ce sînt,
 Ei mi-au furat-o cînd dormea în sfecle...“
 Iar cei din jur să-și bată joc de el...

(*V o r b i t.*)

Zeiță preamărită, dă-ne totul...

(*Către sclav.*)

- 1015 Cuțitu-l ia și mielul spintecă-l,

(*Arătînd spre miel.*)

Ca bunul bucătar...

SCLAVUL

Dar nu-i oprit?

¹ Este vorba de tragedia *Medeea* de Morsimos (n.t.).

TRIGEU

De ce?

SCLAVUL

Îi place Păcii să ucizi,
Și să-i stropești cu sînge-altarul?

TRIGEU

Du-te,

Jertfește-1! Adă coapsele încoace!

1020 Iar ce rămîne, dă choregului!¹...

(Sclavul iese cu mielul.)

CORUL

Mai stai puțin afară, pînă cînd,
Vom potrivi gătejele pe foc,
Și le-om aduce toate la un loc...

TRIGEU

Nu crezi că știu s-adun surcelele,

1025 Ca un profet?

CORUL

Cum ți-ar putea scăpa
Ceva din cîte știe-un înțelept?
Cum n-ai gîndi ca el, cînd singur ești
Cuminte, îndrăzneț și-ndemînatic?

TRIGEU

Cît fum mai iese! S-ar înăbuși

1030 Stilbid!² Mă duc s-aduc eu singur masa...

¹ Choregul era, fie conducătorul corului, fie cetățeanul care făcea cheltuieli pentru recrutarea și întreținerea corului (n.t.).

² Un ghicitor care înșela lumea (n.t.).

(*Se întoarce.*)

CORUL

O, cine nu ar lăuda,
Un om de seama ta?
Noi știm: ai suferit destul,
Scăpînd cetatea sfîntă, de nevoi!
1035 Vei fi slăvit și preamărit
De toți, în veci...

TRIGEU

(*către sclav*)

Iă coapsele! Pe foc! Mă duc să caut
Și turtele și măruntaiele!

SCLAVUL

Aceasta-i treaba mea!

TRIGEU

Dar bine, unde-s?

SCLAVUL

1040 Dar n-am venit? Ce, poate-am zăbovit?

TRIGEU

Atunci, prăjește bine carnea! Vine
Un om, gătit, cu lauri și cununii...

SCLAVUL

Dar oare cine-i

TRIGEU

Pare-un îngîmfat...

SCLAVUL

Vr-un ghicitor?

TRIGEU

Pe Zeus! E Hieròcles,

1045 Tălmăcitorul cel din Óreos¹!...

SCLAVUL

O fi avînd ceva de spus?

TRIGEU

Nu cred...

È împotriva păcii între greci!

SCLAVUL

O! Nu! El a venit atras de fum...

TRIGEU

Să nu-l băgăm în seamă...

SCLAVUL

Bine spui!

HIEROCLES

1050 Ce jertfă-i asta? Pentru care zei?

TRIGEU

(*către sclav*)

Prăjește-o singur... Ochii pe rinichi!

HIEROCLES

Nu-mi spuneți?

TRIGEU

(*către sclav*)

...Coadă frige-o binișor...

SCLAVUL

Ce bine-i! Te slăvim, iubită Pace!

HIEROCLES

Începeți... și aștept să-mi dați și mie...

¹ Oreos, oraș în Eubeea (n.t.).

TRIGEU

1055 Să se mai frigă!

HIEROCLES

Părțile acestea

S-au fript destul!

TRIGEU

Cam mult vrei! Cine ești?

(Către sclav.)

Taie!

HIEROCLES

Dar masa?

TRIGEU

(către sclav)

Adă să stropim!...

(Sclavul iese.)

HIEROCLES

Tăiați deoparte limba...

TRIGEU

N-om uita...

Dar știi ce faci?

HIEROCLES

Voi ști, dacă mi-i spune...

TRIGEU

1060 Jertfim pentru zeița Păcii!...

HIEROCLES

(pe un ton de oracol)

O,

Voi, oameni triști și proști...

TRIGEU

De cap să-ți fie...

HIEROCLES

N-ați priceput voința zeilor!
Smintiți! Ce Pace? Cu maimuțele
Cu ochi aprinși?...

TRIGEU

(izbucnind în râs)

Ha, ha! Ha, ha!

HIEROCLES

Ce râzi?

TRIGEU

1005 Mă bucur mult, de ochii lor aprinși...

HIEROCLES

V-ați încrezut ca porumbeii-n vulpi
Cu suflete viclene...

TRIGEU

O, nemernic,
De-ar fi plămînii tăi ca porumbeii!

HIEROCLES

Au înșelat pe Bacis nimfele...
1070 Bacis pe muritori... Pe urmă, Bacis...

TRIGEU

Plesnire-ai! Bacis! Bacis! Haide, șterge-o!

HIEROCLES

Aveați vr-un semn, de-ați slobozit voi Pacea?
Căci trebuie...

TRIGEU

(către sclav)

Pe carne, multă sare!

HIEROCLES

Doar zeii nu voiau să ne lăsăm,

1075 De strigătul războinic, pînă ce
Oița se va cununa cu lupul...

TRIGEU

Un lup să se cunune cu o oaie?

HIEROCLES

Cît timp gîndacul va puți și cît
Scatiul își va scoate puii orbi,

1080 Nu trebuie să ne gîndim la Pace!

TRIGEU

Ce trebuia? Să ne luptăm mereu?

La sorți să tragem lacrimile noastre?

Să fim uniți, stăpîni în Grecia!

HIEROCLES

Oare a mers vr-odată racul drept?

TRIGEU

1085 Crezi c-o să mai prînzești în Prytaneu,

Că vei mai drege stihuri mistice?

HIEROCLES

Poate să fie neted un arici?

TRIGEU

Destul ai înșelat atenienii!

HIEROCLES

Și ce oracol v-a îngăduit

1090 Să frigeți șolduri?

TRIGEU

Dar a spus Homer:

„Respingînd, deci, nourii întunecoși ai războiului,
Căutat-au Pacea s-aleagă, jertfindu-i coapse pe ruguri,

Și au ospătat, gustînd din măruntaie, vărsînd
Vinul din cupe; și eu îi eram călăuză..."
Nici unul dintre ei n-a întins o cupă mîndră
profetului!...

HIEROCLES

Aceste vorbe nu le-a spus Sybilla.

TRIGEU

Însă le-a spus Homer cel înțelept:
„Dușman al neamului, al legii, al căminului,
E cel ce a îndrăgit crîncenul război între frați!“...

HIEROCLES

Tu ia aminte; nu te lăsa dus...

Hei, iată, uliul...

TRIGEU

(*către sclav*)

O, acest oracol

E un pericol pentru carnea noastră!
Stropește-mi-o cu vin și adă-mi-o...

HIEROCLES

Vă torn eu singur, dacă vreți...

TRIGEU

Stropiți!

HIEROCLES

(*către sclav*)

Toarnă-mi și mie... dă-mi din măruntaie...

TRIGEU

Dar fericiții zei nu vor... Întîi
Să le jertfim, iar tu s-o ștergi de-aici!

(*Varsă vin.*)

Pe veci rămîi cu noi, slăvită Pace...

HIEROCLES
Dă-mi mie limba!

TRIGEU
Dă-ne-o tu pe-a ta!

SCLAVUL
1110 Acuma, toarnă!

TRIGEU
Torn! Apucă iute...

HIEROCLES
Dar cum, nu-mi dați nimic?

TRIGEU
Ba da, ți-om da,
Cînd „oaia se va cununa cu lupul“...

HIEROCLES
Genunchii ți-i cuprind...

TRIGEU
O, în zadar,
„Poate fi neted un arici țepos?“
(Trigeu și sclavul se așază la masă.)

1115 Poftim cu noi la masă, spectatori!

HIEROCLES
Dar eu?

TRIGEU
Mănîncă cu Sibylla ta...

HIEROCLES
O, cum se poate să mîncăți voi tot?
E prînz obștesc... și-mi voi lua cu sila!

TRIGEU
(cătire sclav)
Dă-i bine, ca să-l sature...

HIEROCLES
Mă opun!

TRIGEU
1120 Și eu, căci ești un mincinos și-un lacom!
(Cătire sclav.)
Croiește-mi-l cu bățul pe flecar!

SCLAVUL
Și tu! Să-i scoatem pieile de miel
În care s-a ascuns spre-a ne-nșela...

TRIGEU
Jos pieile, o, prefăcutule!
1125 Nu mă auzi?
(Hierocles fuge.)
Tu, corb din Oreos,
Mai iute zboară la Elymnion¹!
(Trigeu și sclavul se întorc.)

CORUL
Sînt fericit, sînt vesel,
Că am scăpat de coif,
De ceapă și de caș²!
1130 Nu-mi plac războaiele!
Ci vreau la foc să stau!
Cu prietenii mei dragi
S-aprind lemnul uscat
Și buturugile

¹ Elymnion, probabil o insulă la miazăzi de Eubeea (n.t.).

² Ceapa, brînza și piinea, erau proviziile obișnuite ale soldatului (n.t.).

- 1135 Strînse din timpul verii;
În tihnă să-mi prăjesc
Năut și jir, apoi
Pe Thratta¹ s-o dezmierd,
Pe-ascuns, pe cînd nevasta
1140 Întîrzie în baie...

CONDUCĂTORUL CORULUI

- Mi-am semănat ogorul. Burnițează.
Cum stau, deodată, îmi aud vecinul:
„Ce facem azi, vecine Comărchid?
Eu beau, căci zeii fost-au buni! Nevastă,
1145 Pune la foc trei oale de fasole!
Pune și grîu! Și scoate și smochine!
Din cîmp să-l strige Syra², și pe Manes³,
Căci tot pămîntul e pătruns de apă
Și nu se poate azi lucra în vie...”
1150 „Iar eu aduc doi cintezoși și-un graur,
Și mai era prin casă niște brînză,
Și patru iepuri; de nu i-a ucis,
Ast’noapte, nevăstuica, hei, băiete,
Trei ad’aici, și unul du-i-l tatei...
1155 Lui Eschinades cere-i crengi de mirt...
Poftiți-i-l, careva, pe Charinad,
Ca să ciocnim cu dînsul un ulcior,
Căci zeii ne-au trimis numai belșuguri
Și numai bunătați, pe arături...”

CORUL

- 1160 Eu, cînd aud cum greierașii cîntă,
Cu glasurile dulci și preaplace,
Cu dragoste pătrund în viile

¹, ², ³ Thratta, Syra și Manes erau nume de sclavi (n.t.).

- Din Lemnos, ca să văd cu ochii mei
Dacă s-au copt mult așteptații struguri,
1165 Sub hărnicia veșnică a firii...
Mă uit atunci cum cresc smochinele,
Și cum le văd că-s gata pîrguite,
Le tot înfulec, fără să le mestec,
Cîntînd: „O, voi! O, preafrumoase timpuri!”
1170 Apoi, pîsez mărunt un cimbrisor,
Și-un ceai îmi încălzesc și-l beau. Și astfel
În timpul verii zdravăn mă îngraș...

CONDUCĂTORUL CORULUI

- Mai bine-așa, decît un comandant
Cu moț, urît de zei, și cu manta
1175 De purpură, vopsită, zice el,
În Asia, la Sardes! De cumva
Se-mbracă unul în mantaua lui,
Devine galben! Cai-cocoși¹ cu pînteni,
Din luptă fug în frunte! Li se vede
1180 Doar moțul de la coif... Lăsați la vatră,
Ne scriu din nou, ne șterg, și iar ne scriu!
„Plecarea-i mîine!” Mulți nu-s pregătiți,
Căci nu știau că pleacă. Se tot uită
La liste, sub statuia Pandion...
1185 Se uită, fug plîngînd... Așa ne duc
Pe noi, țărani... Iar pe cetățeni,
Acești aruncă-scut îi pîrtinesc, —
Dar va veni o dată răfuiala!...
O, multe-am îndurat!
1190 Ei sînt ca niște lei acasă,
Iar în război, vicleni ca vulpile...

¹ Ființă fantastică (n.t.).

TRIGEU

He-hei, ce lume a venit la nuntă!

(Către sclav.)

Ia cîrpa asta¹, șterge mesele,

Căci doar de asta-i bună! Hai, așază,

1195 Și cozonacii, prăjiturile,

Și iepurii, și graurii, pe masă...

*(Intră un meșter de coase, împreună cu un olar;
unul aduce coase, celălalt oale de lut.)*

MEȘTERUL DE COASE

Dar unde e Trigeu?

TRIGEU

Aici! Frig grauri...

MEȘTERUL DE COASE

O, scump Trigeu, mult bine ne-ai făcut,

Că ne-ai adus iar Pacea! Pîn'acum

1200 Nu cumpăra nici unul, nici o coasă!

Azi, îmi plătesc cinci drahme de bucată!

Trei drahme ia pe vas, acest olar!

Alege-ți oale și alege-ți coase,

O, scump Trigeu! Dar fără bani! Căci noi

1205 Am tot vîndut și-am cîștigat destul!

Primește-le, Trigeu, ca dar de nuntă!

TRIGEU

Hai, puneți-le-aici! Poftim la masă,

Mai repede, căci se apropie

Un negustor de arme, încruntat!

*(Intră un negustor de arme, un negustor de moșuri
pentru coif, un negustor de zale, un negustor de
trîmbițe, un negustor de coifuri și un negustor de
lănci.)*

¹ Probabil o tunică militară (n.t.).

NEGUSTORUL DE ARME

1210 Ne-ai sărăcit cu totul, o, Trigeu!

TRIGEU

Te doare, poate, moșul de la coif?

NEGUSTORUL DE ARME

Mi-ai ruinat viața și cîștigul!

(Arătînd spre vînzătorul de coifuri.)

Și el e nimicit... și celălalt...

TRIGEU

Cît ceri pe-aceste moșuri?

NEGUSTORUL DE ARME

Dar cît dai?

TRIGEU

1215 Cît dau? Mi-i și rușine să ți-o spun...

Fiindcă-i muncă irosită-n ele,

Îți dau trei oale de smochine coapte!

Să-mi șterg cu ele masa, după-prînz...

NEGUSTORUL DE ARME

Hai, du-te și smochinele le adă!

(Către negustorul de coifuri.)

1220 Decît nimic, tot e mai bine-așa...

TRIGEU

(privind moșurile)

La corbi! Să nu le văd la casa mea!

Perii le cad! La ce mi-ar folosi?

Nu capeți nici o singură smochină...

NEGUSTORUL DE ARME

Cu zalele ce fac? Se potriveau

1225 Pe corp așa de bine! Sînt pierdut!

TRIGEU

Nu-ți fie teamă! N-ai să pierzi nimic!
Le cumpăr eu și le plătesc cât fac!
Sînt bune pentru scaun, în latrină...

NEGUSTORUL DE ARME

Nu mă jigni! Nu-ți bate joc de mine!

TRIGEU

(se prefăce că se așază pe zale)

1230 Să ai trei pietre-alături! Nu-i frumos?

NEGUSTORUL DE ARME

Dar cum o să te ștergi, o, prostule?

TRIGEU

Bagi mîinile prin golul vîslelor...

NEGUSTORUL DE ARME

Cum? Amîndouă-o dată?

TRIGEU

Da! Pe Zeus!

Altfel, le-aș astupa deschizătura¹...

NEGUSTORUL DE ARME

1235 Te c..i pe-un scaun scump de zece mine?

TRIGEU

Pe Zeus! Da! Ce crezi, că dosul meu
L-aș da măcar pe zece mii de drahme?

NEGUSTORUL DE ARME

Hai, scoate banii...

TRIGEU

Dar, draguțule,

¹ Unii comandanți de corăbii astupau cîteva deschizături de vîsle, și își însușeau solda vislașilor (n.t.).

Mă supără la... noadă... Nu le iau...

NEGUSTORUL DE ARME

1240 Dar eu ce fac cu trîmbița aceasta?
E șasezeci de drahme, bani curați...

TRIGEU

Topește plumb în gaura mai mică,
Lipește sus o vargă mai lunguță,
Și capeți un cotab¹, să-l lași în jos...

NEGUSTORUL DE ARME

1245 O! Rîzi de mine!

TRIGEU

Nu! Mai e ceva...

Topește plumbul, cum ți-am spus, apoi
Pune-o balanță, prinsă cu o sfoară,
Și vei avea cu ce să cîntărești
Smochinele, la țară, pentru sclavi...

NEGUSTORUL DE ARME

1250 O, soartă crudă! m-ai lovit amar!
O sută de monezi aceste coifuri
Costatu-m-au! Ce fac acum cu ele?

TRIGEU

Poți să le vinzi egiptienilor,
Ca să măsoare hrean cu dînsele...

NEGUSTORUL DE ARME

1255 O, negustor de coifuri, ce-am ajuns!

¹ Kottabos era un joc de societate, obișnuit la banchete. Mesenii aruncau de la distanță, într-o cupă atîrnată de tavan, conținutul rămas în cupa lor, după o primă sorbire. Sunetul mai lămurit sau mai slab, produs la vărsare, era luat drept semn pentru iubire (n.t.).

TRIGEU

Dar el n-a suferit nimic...

NEGUSTORUL DE ARME

Dar parcă

Mai folosește coifuri cineva?

TRIGEU

Fă torți din ele, ca urechile

Acestea...

(arătînd spre urechile negustorului)

Și li-i vinde mai cu spor...

NEGUSTORUL DE ARME

1260 Să mergem, negustor de lănci...

TRIGEU

Mai stați,

Căci m-am gîndit să-i cumpăr lăncile...

NEGUSTORUL DE ARME

Cît dai?

TRIGEU

Să fie bune de araci,

Întăi le crap! O drahmă pe o sută...

NEGUSTORUL DE ARME

1265 Ne iei în rîs, amice! Să plecăm!

(Iese împreună cu ai săi.)

TRIGEU

Dar văd copiii musafirilor!

Își pregătesc, îmi pare, cîntecele!...

Dar mai întîi se duc să urineze...

(Către unul dintre copii.)

Să te vedem! Ce vrei să-mi cînți, copile?

1270 Hai, vino lîngă mine și încearcă...

PRIMUL COPIL

„Să-ncepem acuma din nou, ca soldații cei tineri!...”

TRIGEU

O, tu!

„Soldații tineri?” Dar ce rost mai au?
Sîntem în timp de pace! Ești un prost!

PRIMUL COPIL

„Față-n față cînd au ajuns, s-au izbit
1275 Pavăză-n pavăză, și cu scuturi umflate...”

TRIGEU

Iar scutul! Nu mai pomeni de scut!

PRIMUL COPIL

„Urmară gemetele, războinice strigăte...”

TRIGEU

O, gemetele! Jur că o pățești,
Grăind de „umflături” și gemete!...

PRIMUL COPIL

1280 Dar ce să cînt? Ce-ți place? Haide, spune-mi!

TRIGEU

„Au ospătat din carnea boilor...
Au pus pe masă tot ce-i mai gustos...”

PRIMUL COPIL

„...Apoi, sătui, și-au deshămat fugarii
Prea osteniți de lupte și măceluri...”

TRIGEU

1285 Ei, vezi? Se ospătau, sătui de lupte...
Deci cîntă-mi cheful lor și veselia...

PRIMUL COPIL

„Apoi și-au pus iar zalele...”

TRIGEU

Prea bine...

PRIMUL COPIL

„Din turnuri năvăleau, în strigăte...”

TRIGEU

N-ai mai ajunge, blestematule!

1290 Nu cînți decît războaie! Al cui ești?

PRIMUL COPIL

Eu?

TRIGEU

Tu! Pe zei!

PRIMUL COPIL

Sînt al lui Lamachos...

TRIGEU

Mă mir că nu ești al lui Bulomach,
Sau feciorașul lui Claŭsimach!¹...
Să cînți neguțătorilor de lănci!

(Copilul iese.)

1295 Dar unde e copilul lui Cleònym?

(Vine alt copil.)

Hai, cîntă-mi! Știu că n-o să cînți războiul,
Ești fiul unui tată înțelept...

AL DOILEA COPIL

„Cu scutul meu frumos lăsat pe lîngă
Un crîng, se-mpodobește-acum un saion...”²

¹ Bulomachos, „care vrea lupte” și Claŭsimachos, „care scoate strigăte de război” (n.t.).

² Versuri din poetul grec Archilochos din sec. VII î.e.n. Într-o luptă cu saionii, o populație din Tracia, Archilochos și-a părăsit scutul și a fugit (n.t.).

TRIGEU

1300 Fricosule! Îi cînți lui taică-tău?

AL DOILEA COPIL

„Dar mi-am scăpat viața...”

TRIGEU

Nu-i o cinste!

Dar să intrăm! Știu bine, n-o să uiți,
Ce mi-ai cîntat de scutul aruncat,
Cînd ești feciorul lui tătine-tău!...

(Copilul iese. Sclavii aduc coșuri cu carne friptă
și cu prăjituri.)

1035 Iar voi, ce treabă mai aveți decît
Să-nfulecați tot ce v-am pus pe masă?
Să nu vă prind cu mîna goală! Ci
Fiți oameni de ispravă, măcinați
Din fălci! Căci albiu dinți, sărmanii mei,
1310 Alt rost nu au decît să mestece...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Am îndemna, dacă ne-ai îndemna!
Voi ce-ați răbdat, gustați din iepurii
Aceștia, căci nu-n fiecare zi,
Veți întîlni plăcinte rătăcite!

1315 Hai, mestecați, să nu vă pară rău...

TRIGEU

Vreau liniște! Aduceți-mi mireasa,
Și faclele! O, bucurați-vă,
Căci ducem iar uneltele în cîmp!
E-nfrînt Hyperbol! Ne rugăm lui Zeus,

1320 Să dea elenilor,
Deopotrivă
Mari bogății:

1325 Și orz, și vin,
 Și smochine, —
 Să rodească femeile, —
 Să dobîndim,
 Tot ce-am pierdut
 De la-nceputul războiului!
 Zvîrliți din mînă fierul sclipitor!...

*(Trigeu iese din casă, împreună cu Opòra, însoțiți
de sclavi cu făclii de nuntă.)*

1330 O, vino, vino, în cîmpii, mireasă!
 Îndură-te și vino, și cu drag,
 Ne vom iubi!
 Hymèn, hymènai, ò!

CONDUCĂTORUL CORULUI
(cître Trigeu)

1335 De trei ori fericitul!
 Bucuriile toate,
 Ți se cuvin, pe sfînta dreptate!
 Hymèn, hymènai, ò!
 Hymèn, hymènai, ò!

TRIGEU
(arătînd spre mireasă)

Cu ea ce facem acum?

CORUL
1340 Cu ea, ce facem acum?

TRIGEU
Îi vom culege... strugurii!...

CORUL
Îi vom culege... strugurii...

¹ Joc de cuvinte: Trygaios, Trigeu, înseamnă „culegător de struguri” (n.t.).

CONDUCĂTORUL CORULUI

1345 Veniți bărbaților,
 Din preajma marelui,
 Să-l înălțăm,
 Pe brațe să-l purtăm...
 Hymèn, hymènai, ò!
 Hymèn, hymènai, ò!

TRIGEU

1350 Veți fi de-acum fericiți,
 Fără de griji,
 Și gusta-veți... smochinele!
 Hymèn, hymènai, ò!
 Hymèn, hymènai, ò!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ei, mîndru și voinic,
1355 Ea, dulce ca... smochina...¹

TRIGEU

Tu, să vorbești cînd vei mînca... smochine!
 Și cînd o să te-mbeți cu vin din gros!
 Hymèn, hymènai, ò!
 Hymèn, hymènai, ò!

(Către spectatori.)

1360 Mai rămîneți cu bine, dragii mei!
 De mă urmați, puțin mai înainte,
 Mîncăți și voi plăcinte...

¹ Aluzie obscenă. Smochina înseamnă și organul sexual al femeii (n.t.).

PĂSĂRILE

În rominește de
EUSEBIU CAMILAR
și
H. MIHĂESCU

P E R S O A N E L E :

EUELPIDES — Trage-Nădejde
PISTHETAIROS — Prieten-Credincios
SCLAVUL PUPĂZEI
PUPĂZA
CORUL PĂSĂRILOR
UN PREOT
UN POET
UN TĂLMĂCITOR DE ORACOLE
METON-MĂSURĂTORUL
UN SUPRAVEGHETOR
UN NEGUSTOR DE DECRETE
MAI MULȚI SOLI
IRIS
UN CRAINIC
UN UCIGAȘ DE TATĂ
CINESIAS, poet ditirambic
UN SICOFANT
PROMETEU
POSEIDON
UN TRIBAL
HERACLES

Scena înfățișează un ținut pustiu. În fund, stînci și tufișuri. La stînga, un arbore singuratic. Din dreapta, dinspre cetate, intră doi atenieni: Euelpides-Trage-Nădejde și Pisthetairos-Prieten-Credincios. Primul are în mîini o gaiță, celălalt o cioară.

EUELPIDES

(către gaiță)

S-o țin drept înainte, spre copac?

PISTHETAIROS

(către cioară)

Plesnire-ai!

(către Euelpides)

Cioara iarăși cîrîie!...

EUELPIDES

La ce mai tot umblăm în sus și-n jos
Și drumul căutîndu-l ne-omorîm?...

PISTHETAIROS

5 Am ascultat de ea, și-am tot umblat,
Aiurea, peste una mie stadii...

EUELPIDES

Eu m-am lăsat prostit de gaița asta
Și mi-am tocit de mers și unghiile...

PISTHETAIROS

Și nici nu știu pe unde ne aflăm...

EUELPIDES

10 Ai nimeri de-aici din nou în țară?

PISTHETAIROS

Nu, nici Exkestid¹ n-ar nimeri!

EUELPIDES

Of!

PISTHETAIROS

Dar pe calea lui să umbli tu...

EUELPIDES

De vină-i păsărarul Philocrates!

N-a spus el că aceste lighioane

15 Putea-vor să ne ducă la Tereu²

Cel preschimbă în pupăză? Ne-a dat

O gaiță, „Tersalid”³ pe-un obol,

Și trei oboli i-am dat de cioară; însă

Habar nu au, nu știu decît mușca...

(căt-re gaiță)

20 De ce-ai rămas un cască-plisc? Sau vrei

Să ne mai porți prin bolovani și stînci?

Căci nu vedem pe-aicea nici un drum...

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Nu vedem nici o potecă...

¹ Un străin, care locuia la Atena și se dădea drept atenian (n.t.).

² Regele grec Tereu s-a căsătorit cu o ateniană și din cauza infidelității lui a fost prefăcut în pupăză (n.t.).

³ Un atenian limbut, de altfel necunoscut (n.t.).

EUELPIDES

Dar, poate, știe cioara! Hai, să spună!

PISTHETAIROS

25 Pe Zeus! Cioara nu mai cîrîie,
Cum cîrîia...

EUELPIDES

Dar despre drum?

PISTHETAIROS

Ea știe

Să muște doar, să-mi roadă degetele...

EUELPIDES

(căt-re spectatori)

O, nu e-ngrozitor? Noi vrem să mergem,

La mama-ciorilor, și-am și pornit,

30 Gata sîntem... dar nu știm care-i drumul...

Căci noi avem un beteșug, dar nu

Ca beteșugul tragicului Săcas¹:

Deși nu este cetățean, el totuși

Cu orice preț, se zbate ca să fie...

35 Noi, însă, preacinstiți în trib și-n gîntă

Și cetățeni de baștină, fugim

De țara noastră, ne-alungați de nimeni!

Noi, țara n-o urîm! Și nici nu spunem

Că nu-i destul de mare și bogată,

40 Că ne-ar snopi, cu gloabele pe toți,

Deopotrivă... Greierii, pe ramuri,

O lună-două cîntă; — atenienii

Purtați prin judecăți, o viață cîntă...

De-aceea am pornit și rătăcim

45 Cu oala asta, cu-acest coș, cu mirtul,

¹ E vorba de poetul tragic Akestor (vezi Aristofan, *Viespile*, 1221) (n.t.).

Un loc tihnit cătînd, să ne-asezăm
Și să trăim... Ne ducem la Tereu,
La pupăză, să spună: n-a văzut
50 Din zbor, o țară bună pentru noi?

PISTHETAIROS

Ascultă!

EUELPIDES

Ce-i?

PISTHETAIROS

Îmi face semne cioara,
Tot către cer...

EUELPIDES

Și gaița-și cascade pliscul,
De parc-ar vrea s-arate nu știu ce!
Ce-ar fi să fie pe aicea păsări?
55 Să facem larmă și aflăm îndată!

PISTHETAIROS

Izbește cu genunchii-n stînci! Începe...

EUELPIDES

Și tu cu capul! Să răsunе locul
De două ori!...

PISTHETAIROS

Hai, ia o piatră...

EUELPIDES

Bine

(Ia o piatră și lovește.)

Ei, sclav!

PISTHETAIROS

Ce crezi că pupăza e sclav?
60 Mai bine-ar fi să o strigăm „pu-pu...”

EUELPIDES

Pu-pu! Pu-pu! Mă faci să bat din nou!...

(Din tufiș iese sclavul Pupăzei.)

SCLAVUL PUPĂZEI

Ce-i? Cine-l cheamă pe stăpînul meu?

PISTHETAIROS

(însălmîntat)

Păzește-ne, Apollo! Vai, ce plisc!

*(De spaimă, Pisthetairos scapă din mîini gaița,
Euelpides cioara; amîndouă zboară.)*

SCLAVUL

(însălmîntat și el)

Sînt prinzători de păsări, amîndoi...

EUELPIDES

65 Sîntem grozavi! Grăiește mai frumos!...

SCLAVUL

(venîndu-și în fire)

O, veți pieri!

EUELPIDES

Dac-am fi oameni...

SCLAVUL

Dar...

EUELPIDES

Sînt pasăre din Libia! Îmi zice
Și „Speriosul”...

SCLAVUL

Minți!

EUELPIDES

Nu vezi? De spaimă,
Ce am făcut, jos la picioare...

SCLAVUL

E!?

PISTHETAIROS

70 Eu sînt fazanul, zis „Se scapă tot“!...

EUELPIDES

Dar tu, ce lighioană ești? Nu spui?

SCLAVUL

Sînt pasăre, dar sclav...

EUELPIDES

Ce, te-a răpus

În luptă, vreun cocoș?

SCLAVUL

O, nu! Dar cînd

Tereu s-a prefăcut în pupăză,

75 A vrut să mă prefac în pasăre

Și să-l urmez...

EUELPIDES

Dar spune-mi, e nevoie

De sclavi și pe la păsări?...

SCLAVUL

Uiți? Tereu

A fost odată om... Cînd vrea să guste

Sardele de Phalèron, fug cu blidul...

80 Cînd vrea pasat, și lingură, și oală,

Dau fuga...

EUELPIDES

(pentru sine)

Zburătoare-trepăduș...

Dar știi un lucru, trepădușule?

Să-ți chemi aici, stăpînul.

SCLAVUL

Chiar acum

A ațipit, după o masă bună,

85 Cu mirt și cu țințari...

EUELPIDES

Și totuși...

SCLAVUL

Știu

Că se va supăra... Dar, pentru voi...

(intră în tufiș)

PISTHETAIROS

(în urma păsării)

S-ajungi la mama ciorilor! Era

Să mor de spaimă...

EUELPIDES

Gaița mi-a zburat,

De frică...

PISTHETAIROS

Dobitocule, fricos

90 Mai ești! De spaimă, ai scăpat-o...

EUELPIDES

Ce,

Tu n-ai căzut, scăpînd din mînă cioara?

PISTHETAIROS

O! Nu! Pe zeii!

EUELPIDES

Dar unde-i?

PISTHETAIROS

A zburat...

EUELPIDES

Deci, n-ai scăpat-o, o, voinicule?

PUPĂZA

(dînduntru)

Deschide uşa... crîngului, să ies...

(Vine pe scend Pupăza, foarte jumulită şi cu trei
moşuri în creastă.)

EUELPIDES

95 Pe Héracles! Ce lighioană-i asta?

Ce-s penele şi moşul cu trei creste?

PUPĂZA

Cine mă-ntreabă?

EUELPIDES

Te-au trăsniţ, se vede,

Cei doisprezece zei!

PUPĂZA

Străini! Nu rîdeţi,

Că mă vedeţi aşa... Căci om am fost

100 Cîndva...

EUELPIDES

De tine rîdem?

PUPĂZA

Dar de ce?

EUELPIDES

De pliscul tău... ne pare-aşa ciudat!

PUPĂZA

Aşa mă pune-n tragedii Sofocle,

Cînd îl aduce-n scenă pe Tereu!...

EUELPIDES

Tereu? Eşti pasăre, sau eşti... păun?

PUPĂZA

105 Sînt pasăre...

EUELPIDES

Dar, und'ţi-s penele?

PUPĂZA

Am năpîrlit...

EUELPIDES

În urma unei boli?

PUPĂZA

În timpul iernii, zburătoarele

Penele-şi schimbă şi le înnoiesc...

Dar voi ce sînteţi?

EUELPIDES

Muritori...

PUPĂZA

De unde?

EUELPIDES

110 De unde sînt corăbii falnice...

PUPĂZA

Sînteţi judecători?

EUELPIDES

Ba! Dimpotrivă,

Noi, îi urîm...

PUPĂZA

Atunci, aveţi sămînţă,

Mai bună?

EUELPIDES

Da, se află, pe ogoare...¹

¹ Poetul simpatizează ţăranii (n.t.).

PUPĂZA

Și ce nevoi v-au îndemnat încoace?

EUELPIDES

115 Să te-ntîlnim și să-ți vorbim...

PUPĂZA

Anume?...

EUELPIDES

Ai fost, și tu, odată, om, ca noi,
Și ai făcut și datorii, ca noi,
Și nu le-ai prea plătit la fel ca noi;
Te-ai prefăcut în pasăre și-ai dat
120 Ocol în zbor pămîntului și mării!
Pățit ești, și le știi, cite le știe,
Și pasărea, și omul... Ne-ndrumează
Spre o cetate cu o lină bună,
Să ne-odihnim pe moale, ca pe-o blană...

PUPĂZA

125 Mai mare ca a cranaienilor¹?

EUELPIDES

Mai mare nu, dar mai cu rînduială!

PUPĂZA

Știu... Una cu regim aristocratic...

EUELPIDES

Nu! Silă mi-i de fiul lui Skellias²...

PUPĂZA

Atunci, în ce cetăți ați locui?

¹ A ateniienilor. Cranoos a fost un vechi rege legendar al Atenei (n.t.).

² El se numea Aristocrates și a jucat un rol politic pe vremea lui Aristofan (n.t.).

EUELPIDES

130 Acolo unde relele mai mari
Să fie cam acestea: dimineața
Să vie-un prieten: „O, pe zeus! Hai,
Fă-ți iute baia! Și copiii ia-ți-i!
Am nuntă cu ospăț! Grăbește-te!
135 Dacă nu vii acum, să nu mai calci
În casa mea cînd îmi va merge... prost...”

PUPĂZĂ

Pe Zeus! Mari necazuri îți dorești!

(Către Pisthetairos.)

Dar tu?

PISTHETAIROS

Mi-ar place o cetate-n care
Părintele cutărui feciorel,
140 Frumos, să-mi spună cu dojană: „O,
Mi-ai întîlnit, strălucitorule,
Băiatul, proaspăt îmbăiat, venind
De la gimnaziu... Nu l-ai sărutat,
Nu l-ai chemat la tine, pipăindu-l...
145 Ce fel de prieten ești?”

PUPĂZA

O mari necazuri...

O astfel de cetate, e pe-un țarm
De pe la Marea Roșie...

EUELPIDES

N-aș vrea

S-aud de țarmuri, să mai văd corăbii
Din Salamina¹, aducînd năpăști!
150 Dar, nu se află una în Elada?

¹ „Salaminiiana” era o trieră repede, care făcea curse între portul Pireu și Salamina (n.t.).

PUPĂZA

O, cum să nu? Vă duceți în Leprèos,
Cetate din Elida...

EUELPIDES

Dar mi-i scîrbă,
Căci e cetatea lui Melanthios...¹

PUPĂZA

Mai este, în Locrida, Opúntioi...
155 Acolo mergeți...

EUELPIDES

Să ajung ca un
Opuntios²? Nici pe-un talant de aur!
Dar cum trăiți în lumea păsărilor?
Căci tu știi bine...

PUPĂZA

Ești dator întîi
Să-ți duci viața... fără bani în pungă...

EUELPIDES

160 Poți fi scutit de multe-nșelăciuni...

PUPĂZA

Mîncăm doar alb susan, de prin grădini,
Și mirt mîncăm, și mac, și mintă creață...

EUELPIDES

Trăiți, deci ca la nuntă³!...

PISTHETAIROS

E-he-hei!

¹ Poetul tragic Melanthios era lepros (n.t.).

² Opuntios era orb (n.t.).

³ Susanul se folosea la masa nupțială, mirtul era fructul Afroditei, iar isma se întrebuița la cununii (n.t.).

Văd rosturi mari, în neamul păsăresc!
165 De m-ascultați ajungeți mari și tari...

PUPĂZA

Ce vrei să te-ascultăm?

PISTHETAIROS

Să nu zburăți
Cu pliscurile larg căscate! Este
Prea rușinos! De-ntrebi un ușuratic
„Ce pasăre e asta?“ Teleas¹
170 Îți și răspunde: „O, ce ușuratic!
Niciînd nu stă-ntr-un loc, ca pasărea...

PUPĂZA

Ne dojenești pe drept! Pe Dionysos!
Dar ce-am putea...

PISTHETAIROS

Să-ntemeiați un...stat!...

PUPĂZA

Ce stat să-ntemeiem, noi, păsările?...

PISTHETAIROS

175 „Adevărat? O, ce cuvinte proaste!“²
Uită-te-n jos!...

PUPĂZA

Mă uit...

PISTHETAIROS

Uită-te-n sus!...

¹ Acest Teleas pare a fi fost un ușuratic și un nechibzuit (n.t.).

² Parodie a stilului tragic: versul e luat dintr-o tragedie necunoscută (n.t.).

¹ În anul 416, insula Melos a fost asediată de atenienii și a capitulat din pricina foametei (n.t.).

Nu stă văzduhul între nouri,

PISTHETAIROS

Și, cum?

PUPĂZA

185 Și vor pieri de foamea... meliană!
Din ziua-aceea, zeii vor răbda,
Stăpâni veți fi, pe oameni și iacuste...
Și-l întăriți, atunci i-om zice "Stat..."
Văzduh: un loc de stat... De-l locuiți
Cum toate trec prin el, noi îl numim
Cum ai zice... "loc de stat"...

PISTHETAIROS

Zici... "statul"?

PUPĂZA

180 Nu e acolo statul pășărilor?

PISTHETAIROS

Văzduhul... nouri...

PUPĂZA

Ei! Ce-ai văzut?

PISTHETAIROS

De mi-l scriintesc, mă procopesc grozav...
Mi-l sucesc!

PUPĂZA

Sucesc-te-ți gîtu!

PISTHETAIROS

Ma uit...

PUPĂZA

190 Și între zeii? Ce? cînd pornim la Delphi,
Nu ne plecăm beofienilor,
Să ne dea voie prin Beofia?
La fel e și cu jertfele și zeii:
Plătesc, ei, zeii, vama pășărilor?...
Să nu lăsați mîrezele de coapse
Să treacă pe la voi! Nu-i statul lor...
195 PUPĂZA
O, pe rețele, ferna, și pe lațuri!
Niciind n-am auzit un plan mai bun!
Sînt gata să zidim cu tine-un stat,
Eu și cu toate zburătoarele...
PISTHETAIROS
200 Dar cine le va spune planul?
PUPĂZA
Tu...
Căci eu trăind aici, le-am învățat,
Pe-aceste necioplite, a grăi...
PISTHETAIROS
Dar cum o să le chemi?
PUPĂZA
Ușor de tot...
Mă duc iar în tuși! O să-mi trezesc
205 Din somn, privighetoearea; după-aceea,
Le chem cu ea pe toate! Auzind-o,
Să vezi cum au să vină la chemare...
PISTHETAIROS
O, nu mai sta, tu pasăre-ntre păsări!
Alargă, tot acumă, în tuși,
210 Și scoală-ne din somn privighetoearea!

(Pupăza intră în tufiş.)

PUPĂZA

(din tufiş)

Trezeşte-te, prietena mea scumpă,
Curînd începe-ţi trilurile sfinte,
Prin care-l plîngi, prin gura ta măiastră,
Pe-al nostru Itys jalnic! Tremură-ţi
215 La glasul meu, acum, din pliscul galben,
Ecourile dulci ale cîntării,
Şi străbătînd smilaxul¹ plin de umbră,
S-ajungă pînă în Olimp, la Zeus!...
Apollo, cel cu pletele de aur,
220 Răspunde-va duioaselor cîntări!
Sunînd din alăuta lui de fildeş,
Porni-va dansul zeilor; din piepturi
Preafericite şi nemuritoare
S-or înălţa cîntările preasfinte...

*(Se aude un cîntec de flaut, semănînd cu cîntecul
privighetorii.)*

EUELPIDES

225 O, Zeus preamărit, ce glas de farmec!
Ne-a îndulcit... tufişul, cu cîntarea...

PISTHETAIROS

Ascultă...

EUELPIDES

Ce-i?

PISTHETAIROS

Nu taci?

EUELPIDES

De ce să tac?...

¹ Un fel de arbust (n.t.).

PISTHETAIROS

Se pregăteşte pupăza, să cînte...

(Cîntă Pupăza, însoţită de flaut.)

PUPĂZA

Epopopi popoi, popopopoi popoi¹,
230 Ió, ió, ito, ito...
Veniţi la mine, fraţi şi surioare,
Cîţi vă hrăniţi pe cîmpul ce cu grijă
Îl ară şi îl seamănă ţăranii,
Voi, neamuri mii, ce orzul ciuguliţi,
235 Şi ciuguliţi în stol bobitele,
Zburînd de zor în dulce ciripit...
Şi voi, ce vă ascundeţi printre brazde
Şi ciripiţi cu-atîta veselie:
Tio, tio, tió, tio, tio, tió!
240 Şi cîte vă hrăniţi, în iedera
De prin grădini, şi vă hrăniţi în munţi,
Sau ciuguliţi măslina şi căpşune!
Zburaţi aici, în grabă, cînd vă chem:
Triotó, triotó, totobrix...
245 Şi cîte-n văi băltoase hăpăiţi
Țînțari înțepători, şi voi, ce staţi
În văile cu rouă, sau păziţi
Plăcutele livezi din Marathon...
Şi tu, sfranciog, cu pana numai floare!
250 Veniţi şi voi, veniţi, veniţi, dragi păsări,
Ce-n stolurile largi, zburaţi, zburaţi,
Cu alcyónii² pe întinsul Mării...
Veniţi, să auziţi o veste mare!
Ne-am hotărît acum să adunăm,

¹ Cîntecul pupezei, cum îl auzeau atenienii (n.t.).

² Păsări de mare (n.t.).

255 Vestitul neam al zburătoarelor,
Cu lungi grumazuri! Vă mărturisesc,
Că ne-a venit de pe pământ un sol
Isteț, cu planuri mari, neașteptate,
Pentru sămînța zburătoarelor!

260 Veniți, veniți, cu toatele, la sfat,
Aici, aici, aici, aici, aici...
Tóró, tóró, tóró, tóró, tix,
Chicabau, chicabau,
Tóró, tóró, tóró, tóró, lililix!...

PISTHETAIROS

265 Tu vezi vreuna?

EUELPIDES

Eu? Nu văd nimic!...

Stau gură-cască și mă uit în sus!...

PISTHETAIROS

O, mi se pare că s-a dus degeaba,
Să piuie-n tufiș, ca fluierarul!...

O PASĂRE

Torotix, torotix...

PISTHETAIROS

270 Ei, dragul meu, te uită... vine una...

EUELPIDES

Pe Zeus! Uite-o... Ce, n-o fi păun?

PISTHETAIROS

Ne spune-ndată Pupăza... (*Către Pupăză.*) Ce-i asta?

PUPĂZA

Nu-i de pe-aici! E-o pasăre de baltă...

EUELPIDES

E roșie ca purpura, frumoasă-i...

PUPĂZA

275 Te cred, doar e flaming...

EUELPIDES

(*către Pisthetairos*)

Ascultă....

PISTHETAIROS

Taci...

EUELPIDES

Privește-o... vine alta...

PISTHETAIROS

Vine alta

„Și asta însă-i de prin alte țări...¹”

E-o pasăre ciudată, de prin munți,

Și este împărat al muzelor...

PUPĂZA

280 Noi o numim „Persanul“...

EUELPIDES

De-i persan,

Cum a zburat aici, fără cămilă²?...

PUPĂZA

Hei... alta... însă asta poartă coif...

EUELPIDES

Dar asta? Ce, mai este-o pupăză?

PUPĂZA

Cu-o pupăză, Filocle³ a puit-o,

285 Și-i sînt bunic... E-un fel de... „Cállias

¹ Hemistih luat din tragedia *Tyro* de Sofocle (n.t.).

² Grecii au cunoscut cămila în timpul războaielor medice, de la începutul secolului al V-lea înaintea erei noastre. Cocoșul a fost adus în Grecia din Persia (n.t.).

³ Poet tragic, poreclit „Ciocirlia”; l-a plagiat pe Sofocle (n.t.).

Fiul lui Hipponle, și Hipponle
Fiul lui Căllias“...

EUELPIDES

E Căllias?

O, cum a năpărlit...

PISTHETAIROS

E nobil, doar,

Și-l smulg cei sicofanți... Femeile,
290 Îl tot ciupesc, smulgându-i câte-o pană...

EUELPIDES

Văd alta, pe Posèidon! E pestriță...
Dar cum îi spune?

PUPĂZA

O numim „mîncău“...

EUELPIDES

Cum? alt mîncău, afar'de Cleonym?

PISTHETAIROS

De-i Cleonym, cum de nu-și zvîrle coiful?¹

EUELPIDES

295 Dar ce-s atîtea coifuri? Oare vin,
La alergări?

PUPĂZA

O, nu! Cum carienii

Trăiesc *pe* creste, ele stau... *sub* creste²...

¹ Într-o bătaie, Cleonymos își aruncase scutul și fugise (n.t.).

² Carienii își făceau locuințele pe înălțimi, spre a fi la adăpost. În textul original, este un joc de cuvinte greu de tradus: cuvîntul grecesc *lophos* înseamnă „creastă“, „coif“, dar și „înălțime“ (n.t.).

PISTHETAIROS

O, Poseidôn! Ce multe s-au mai strîns!...

EUELPIDES

Ce nouri mari de păsări! Pe Apollo!...
300 Abia mai vezi intrarea, de mulțime!

• PISTHETAIROS

A... Potîrnichea...

EUELPIDES

Iată pitpalacul!...

PISTHETAIROS

Și iată fluierarul...

EUELPIDES

Alcyonul...

Și, după el...

PISTHETAIROS

Se vede-un... bărbier...

EUELPIDES

Cum, bărbieru-i pasăre?

PISTHETAIROS

Sporgillos¹

305 Nu-i bărbier?

PUPĂZA

...O bufniță...

EUELPIDES

Dar cine

E bufniță-n Atena?²

¹ Sporgilos, cunoscut bărbier din Atena (n.t.).

² Expresie proverbială, asemănătoare cu expresia românească „Cine vinde pepeni grădinarului?“ La Atena erau destule bufnițe (n.t.).

PUPĂZA

...Iată, uliul,
Eretele, botgrosul, ciocîrlia,
Și stîrcul, cucul, șoimul, lișița,
Vulturul, coțofana, ghionoaia,
310 Și turturica, șoimul, vindireul...¹

PISTHETAIROS

Noian...

EUELPIDES

Ce mierle...

PISTHETAIROS

Cîripesc, aleargă...

EUELPIDES

Primejdie?

PISTHETAIROS

Ce pliscuri...

EUELPIDES

Cum se uită...

CORUL PĂSĂRILOR

Ci-ci-ci-cine ne-a chemat? Și unde-i?

PUPĂZA

Eu sînt și locuiesc aici, de mult!

315 Nu-mi părăsesc ușor consoartele!...

CORUL PĂSĂRILOR

Și-și-și-și ce veste ne aduci?

¹ Multe nume de păsări citate de Aristofan, sînt traduse cu aproximație, deoarece păsările respective nu pot fi identificate. La aceste versuri am folosit și tălmăcirea mai veche, a lui Ștefan Bezdechi, din biblioteca „Semănătorul”, Arad, 1926 (n.t.).

PUPĂZA

Vestesc, cuvînt obștesc, temeinic, drept,
Și vouă preapläcut și cu folos:
Au tras la mine doi bărbați isteți,
320 Și amîndoi cu minte ageră...

CORUL PĂSĂRILOR

Dar spune-ne: de unde? cine? Cum?...

PUPĂZA

Vă spun: sosesc din lumea omului...
S-au pripășit la mine, mai nainte;
Sînt doi moșnegi și au un plan măreț...

CORUL PĂSĂRILOR

325 Ai săvîrșit greșeala cea mai mare!...
Ce-ai spus?

PUPĂZA

Nu-ți pierde firea...

CORUL PĂSĂRILOR

Ce-ai făcut?...

PUPĂZA

Sînt oameni ce iubesc viața noastră!...

CORUL PĂSĂRILOR

Și-ai îndrăznit...

PUPĂZA

O da! Și-mi pare bine!...

CORUL PĂSĂRILOR

Și sînt pe-aici? Pe-aproape?

PUPĂZA

Ca și mine...!

CORUL PĂSĂRILOR

- 330 O, vai! Am fost trădați! Și ispășim
Vreun păcat! El, cel ce ne-a iubit
Și s-a hrănit pe cimpuri lângă noi,
A rupt cu obiceiul din străbuni,
Călcîndu-și pasărescul său cuvînt...
335 Cu vicleșug momitu-ne-a, întii,
Apoi ne-a dat pe seama neamului
Nelegiuit, cel ce ne dușmănește
De cînd sîntem...

CONDUCĂTORUL CORULUI

- Lăsați, pe mai tîrziu!...
Acum, să-i pedepsim pe-acești moșnegi,
340 Să-i sfîrtecăm de vii!...

PISTHETAIROS

Ne-am curățat...

EUELPIDES

O, tu ești vinovat! De ce m-ai scos
Din lumea mea?

PISTHETAIROS

Ca să mă însoțești...

EUELPIDES

Ba, ca să-mi plîng, acuma, soarta crudă!...

PISTHETAIROS

Cum o să plîngi, dacă ți-or scoate ochii?

CORUL PĂSĂRILOR

- 345 Hai, iu, iu, iu! Săriți și năvăliți,
Loviți, loviți de moarte în vrăjmași,
Împresurați-i cu aripile,
Cuprindeți-i din toate părțile

- Să-și plîngă soarta amîndoi moșnegii,
350 Să fie hrană pliscurilor noastre!
Nu-i nour și nici munte păduros,
Nici mare-n spume unde să s-ascundă
De urmărirea pliscurilor noastre...

CONDUCĂTORUL CORULUI

- Nu șovăiți! Ciupiți-i! Jumuliți-i...
355 La flancul drept, treci căpetenie!...

EUELPIDES

Acum e-acum! Unde să fug?...

PISTHETAIROS

Nu stai?...

EUELPIDES

Să fiu făcut bucăți?...

PISTHETAIROS

Dar poți scăpa?...

EUELPIDES

O, nu știu ce să fac...

PISTHETAIROS

Să stăm pe loc!

Le-om ține piept, cu oalele acestea.

EUELPIDES

- 360 La ce?

PISTHETAIROS

N-o să ne-atace bufnița¹...

¹ Fiind pasărea-emblemă a cetății Atena, bufnița nu va ataca pe ateniienii ocrotiți de o oală, făcută după arta și îndrumarea zeiței Atena (n.t.).

EUELPIDES

Dar cum luptăm cu-atîtea căngi deodată?

PISTHETAIROS

Frigarea-mplînt-o-n dreptul tău...

EUELPIDES

Dar ochii?

PISTHETAIROS

Acoperă-i, cu oala sau cu blidul!

EUELPIDES

O, ce strateg!... Îl bați pe Niceas¹,

365 Prin istețimea-n lupte!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Înainte

Fiți gata de atac, cu pliscurile!

Jupiți! Loviți! Întîi să-i spargem... oala!

PUPĂZA

O, lighioane blestemate! Vreți

Să sfîșiați bărbați nevinovați,

370 Cu soața mea-nrudiți prin trib și gintă?

CONDUCĂTORUL CORULUI

Putem noi pedepsi vrăjmași mai crunți?

O, să-i cruțăm? Cruțăm mai bine lupii...

PUPĂZA

Din fire ni-s vrăjmași, da-n gînd prieteni
Și ne-au adus folositoare sfaturi!

CONDUCĂTORUL CORULUI

375 Cum pot veni la noi cu sfaturi bune

Ei, ce ne sînt vrăjmași de cînd pămîntul?...

¹ Strateg atenian, înfrînt în Sicilia (n.t.).

PUPĂZA

Deșteptii-nvață și de la vrăjmași!

Primejdia o trece paza bună;

Prietenul te-nvață mai puțin

380 Decît vrăjmașul! Oare nu vrăjmașii

Au îndemnat cetățile să-și facă

Și ziduri mari, și flote? Sfatul lor

Ne va scăpa avutul, pruncii, casa...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Să-i ascultăm! Căci și de la vrăjmași

385 Poți învăța un lucru înțelept...

PISTHETAIROS

(cître Euelpides)

Le-a mai trecut! S-o ștergem, pas cu pas...

PUPĂZA

Așa e drept! Să-mi faceți, deci, pe plac...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Noi nu ți-am fost potrivnice nicicînd!...

PISTHETAIROS

S-au mai muiat, deci, lasă oala-n jos!

390 Cu sulița (adică cu frigarea),

Să străjuim în jurul armelor

Și să pîndim de lîngă meterez,

(De după oală-adică), pentru că

Nu-i potrivit și bine să fugim...

EUELPIDES

395 Dar dacă am pieri pe-aceste locuri,

Ne-ar îngropa pe undeva?...

PISTHETAIROS

O, da!

În cimitirul cel de la Olari,
Pe socoteala statului! Vom spune,
La toate căpeteniile noastre,
C-am înfruntat dușmanul și-am murit,
La Orneai, în țara păsărilor...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vă poruncesc, intrați la loc, în rînduri, —
400 O, puneți jos dorința de război,
Alături de minie, ca soldații!
Să-i întrebăm deci cine sînt, ce vor,
De unde vin, ce caută pe-aici...

(Către Pupăză.)

O, deci, ascultă, Pupăzo! Răspunde!

PUPĂZA

405 M-ai întrebat ceva? Ce vrei să afli?

CONDUCĂTORUL CORULUI

De unde vin și cine sînt străinii?

PUPĂZA

Ei vin din înțeleapta Grece...

CORUL PĂSĂRILOR

Ascultă-mă: ce soartă i-a mînat
Pînă aici, pînă la noi, la păsări?

PUPĂZA

410 Dorința lor de a cunoaște cum e
Viața, cum e traiul pe la păsări,
Precum și hotărîrea-amîndurora
De a locui și-a viețui aici,
Cu păsările, pînă-n veșnicie...

CONDUCĂTORUL CORULUI

415 O, Pupăză! Și ce propuneri au?

PUPĂZA

420 De necrezut! Peste închipuire!

CONDUCĂTORUL CORULUI

(arătînd spre Pisthetairos)

Și află el destul folos, în asta?
Cu noi să stea mereu? Și, stînd aici,
Ne-or ajuta mereu să biruim
Vrăjmașii? Ști-vor oare să-și iubească
425 Prietenii?

PUPĂZA

O, da! Căci mi-a vorbit

De fericiri grozave-n măreție,
De-atîtea fericiri de necrezut!...
Și-i gata cu dovezi să întărească,
Precum că-s ale noastre, toate, toate,
430 Tot ce vedem, cît pot cuprinde ochii,
Cît e de mare lumea și de largă...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar oare nu-i atins de nebunie?

PUPĂZA

Ba, e-un moșneag grozav de înțelept!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Și are-n cap, măcar un pic de minte?

PUPĂZA

435 E mai șiret ca vulpea, și-i isteț,
Și e viclean, dibaci, cum nu se află...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Să-l auzim, să spună ce voiește!
Cînd te aud grăind așa, mă simt
Că parcă am aripi, și parcă zbor...

PUPĂZA

(către cei doi sclavi)

- 440 Veniți încoș'! Luați armura asta
Și atârnați-o lângă pirostriei!
Să fie cu noroc!

(Către Pisthetairos.)

Arată-le
Și spune-le de ce le-am adunat...

PISTHETAIROS

- Ba nu le spun nimic, pîn-nu se jură,
445 Ca maimuțoiul-cuțitar¹, cu soața-i,
Că nu mă mușcă, nu mă găuresc,
Și nu mă trag de boașe...

EUELPIDES

O nu... nu...

PISTHETAIROS

Altfel, nu pot! Nu vreau să-mi scoată ochii!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Mă învoiesc!

PISTHETAIROS

Te legi cu jurămînt?...

CONDUCĂTORUL CORULUI

- 450 Mă jur să-nving cu votul tuturor
Arbitrilor și privitorilor!

PISTHETAIROS

Așa să fie!

¹ E vorba de un oarecare Penetios, poreclit maimuțoiul, un cuțitar mic și urît (n.t.).

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dacă-mi calc cuvîntul,
Să am un vot mai mult de jumătate!...

PUPĂZA

- Deci, ascultați, noroade păsărești!
455 Oștenii să-și ia armele, să plece
La vatră! Să citească pe tăblițe
Poruncile ce le voi da la vreme...

CORUL

- Vicleană-n veci și-n toate felurile,
E firea omenească! Dar vorbește,
460 Căci poate vezi la noi vr-un lucru bun,
Sau poate vezi la noi vre o virtute,
Ce n-o vedem cu slaba noastră minte!
Deci spune tot ce-i nimerit să spui,
Căci binele ce tu ni-l vei aduce
465 Va fi-n folosu-ntregii noastre obștii!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Deci, fii inimos, și ne spune ce planuri te-aduseră-
ncoace!

Hai, dă în vileag ce gîndești! Căci noi nu vom călca
cei dintîi jurămîntul!...

PISTHETAIROS

- O, vreau din suflet! Mi-i discursul gata
De mult, și-i vremea să-l frămînt! Un sclav
470 S-aducă o cunună! Toarne-mi altul
Apă pe mîini mai repede...

EUELPIDES

Dar ce,
Ne așezăm la masă?

PISTHETAIROS

O, pe Zeus!

De-atîta vreme caut un prilej
Să le rostesc o vorbă înțeleaptă,
475 Să le înmoi la inimă, căci sufăr
Îngrozitor, știindu-le c-au fost,
Cîndva, stăpîne...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ele? Cum? Și... unde?

PISTHETAIROS

Stăpîne, peste toate! Peste mine,
Și peste tine... chiar și peste Zeus;
480 Căci zămislite-ați fost chiar înainte
De Cronos și Titani; sînteți mai vechi
Decît pămîntul!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Cum? Decît pămîntul?

PISTHETAIROS

Jur, pe Apollo!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Nu știam, pe Zeus!...

PISTHETAIROS

Ești un neștiutor! Și, pe deasupra,
485 Nepăsător! Citindu-l pe Esop,
Aflai că înainte de orice,
Pe lumea asta fost-a Ciocîrlia!
Aflai, citind, cum tatăl Ciocîrliei,
Murind de bătrînețe și de boală,
490 A stat întins cinci zile ne-ngropat,
Căci pe atunci nu se afla pămînt!
Și ca să iasă din încurcătură
S-a hotărît, sărmana Ciocîrlie,

Și l-a-ngropat în... căpățîna ei...!

EUELPIDES

495 Deci, putrezește la... Căpățîneni!¹

PISTHETAIROS

Fiind deci zămislite păsările,
Mai înainte de pămînt și zei,
Nu li se cade să preia domnia?

EUELPIDES

O fi, precum ai zis! Dar, pe Apollo!
500 Cum o să lase Zeus, stăpînirea,
Ciocănitorei, chiar de are plisc?

PISTHETAIROS

Avem dovezi că-n vremuri vechi, nu zeii
Erau stăpîni, ci zburătoarele!
Dovadă e cocoșul! Nu domnea,
505 Peste persani, năprasuic, înainte
De Megabazi² și Dariei? De-atunci
O lume-i spune „pasăre persană“!

EUELPIDES

De-atunci pășește mîndru și semeț,
Ca Regele cel Mare! Singur el,
510 Între atîtea neamuri păsărești,
E înzestrat și-și poartă cu mîndrie
Crestata și regala lui cunună...

PISTHETAIROS

Era atît de tare și de mare,
Încît și azi, cînd cîntă deșteptarea,

¹ „Căpățînă“ era numele unui demn atenian. Poate exista și un cimitir cu numele „Căpățîneni“ (n.t.).

² Megabazos, comandant de armată sub Darius I, rege între anii 521—485 î.e.n. (n.t.).

- 515 Spre munca lui aleargă fiecare...
 Olari, și făurari, și tăbăcari,
 Băieși și făinari, și meșterii
 De-ncălțăminte, meșterii de lire,
 Și iată pavăzarii cum grăbesc!
 520 Cu noaptea-n cap se scoală și pornesc!...

EUELPIDES

- O, mie-mi spui? Dar să-ți istorisesc
 Cum mi-am pierdut o dată, de pomană,
 Mantaua mea de lână frigiană!
 Eram poftit la masă, în cetate;
 525 Sărbătoream un prunc, la zece zile;
 Un pic mă afumasem; adormisem;
 Alți oaspeți încă nu mîncaseră;
 Deodată, am sărit ca ars, curînd:
 S-a auzit cocoșul trîmbițînd!
 530 Crezînd că-i ziuă, am pornit spre casă,
 Spre Helimont¹. Și nici n-am apucat
 Să trec cu bine zidul din cetate:
 Un hoț m-a ars cu bita, pe la spate...
 Eu am căzut, strigînd: Iată beleaua!
 535 S-a dus pe gura lupului mantăua!

PISTHETAIROS

Pe vremea cocoșeștii cîrmuirii,
 Pe greci îi cîrmuia Eretele...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Eretele? Pe greci?

PISTHETAIROS

Da! Și de-aceea
 Cad în genunchi și azi cînd văd ereți...²

¹ O mică localitate la 6 km. de Atena (n.t.).

² Atenienii aveau obiceiul să se tăvălească pe pămînt cînd vedeau pentru prima dată eretele, primăvara (n.t.).

EUELPIDES

- 540 Pe Dionysos! Eu, văzînd o dată,
 Eretele, m-am prăvălit în țernă,
 Cu fața-n sus; holbîndu-mă apoi
 În urma lui, mi-am înghițit bănușul,
 Și m-am întors din tîrg cu sacul gol...

PISTHETAIROS

- 545 Iar cucul, tot pe-atunci, domnea-n Egipt,
 Și la fenicieni; cum l-auzeau
 Ieșeau, cu toți la cîmp, la seceriș
 De grîu și orz...

EUELPIDES

Ca-n vorba ceea: „Cucu!
 Hai, vîră-te, belito, în cîmpie“¹...

PISTHETAIROS

- 550 Dovadă a puterii păsărești,
 Chiar vechii regi ai statelor grecești,
 Chiar Agamemnon și cu Menelaos
 Aveau pe schiptre păsări, ce primeau
 Plocoane, ca și regii...

EUELPIDES

Eu habar

- 555 Nu am avut! Dar mă miram văzîndu-l
 În tragedii pe Priam arătat
 Cu-o pasăre... Acuma, însă, știu
 Că pasărea pîndea cam cîtă mită
 Ia Lysicrat²...

¹ Joc de cuvinte, cu aluzie obscenă: cucul însemna și organ sexual bărbătesc, iar cîmpul, organul sexual al femeii (n.t.).

² Un strateg atenian corupt (n.t.).

PISTHETAIROS

Dar mai ciudat îmi pare,
560 Că însuși Zeus, care-i astăzi, tare
Are la cap un vultur; fata lui,
Pallas Atena, are-o bufniță;
Apollo are-un uli, care-l slujește
Ca sclav...

EUELPIDES

Da, pe Demetra! Dar de ce?

PISTHETAIROS

565 De ce? Sfințeau un obicei străvechi:
La închinarea măruntaielor,
Să aibă-ntîietate păsările!
Pe-atuncea, nimeni nu jura pe zei,
Ci doar pe păsări...

EUELPIDES

Iar Lampon¹, și astăzi,
570 Ca să te-nșele, jură pe o gîscă...

PISTHETAIROS

Precum vedeți, pe voi, mai înainte,
Toți vă credeau cinstite, mîndre, sfinte,
Iar azi mai rău ca sclavii! Niște Manesi²!
Niște netoți, așa vă cred! Priviți
575 Cum păsărarii pun capcane, lațuri,
Vergele și rețele, plase, cuști,
Ca să vă prindă chiar și-n locuri sfinte!...
Vă vînd cu hurta! Cînd vă cumpără,
Unii din ei vă pipăie atît!...

¹ Prezicător celebru, care avea probabil un defect de pronunțare, spunînd „hena“ gîscă, în loc de *zena* „Zeus“ (n.t.).

² Manes era un cunoscut nume de sclav, foarte mult întrebuințat (n.t.).

580 Și nu se mulțumesc să vă prăjească,
La masă că vă toacă... Nu! Ci toarnă
Deasupra voastră, silfion, oțeturi,
Mai toarnă și uleiuri, și brînzeturi,
Grăsimi aruncă peste voi, și sosuri
585 Fierbinți, ca peste hoituri...

CORUL

Grele vorbe

Ne spui tu acum, muritorule!
Plîngem netrebnica faptă a străbunilor noștri,
Căci ei au primit atîtea cinstiri,
Dar le-au irosit, le-au pierdut...
590 Iar pe tine la noi te-au adus,
Norocul cel bun și un zeu, să ne scapi, din scădere!...
Îți dăm copiii noștri pe seamă, și chiar
Pe noi înșine... apoi ne-ndreptăm către cuiburi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Arată-ne ce-i de făcut, căci fi-vom înainte netrebnice,
595 Prin orice mijloace de nu căpătăm domnia din
vechile vremuri...

PISTHETAIROS

Clădiți-vă cetate în văzduh!
Împrejmuiți cu zid văzduhul tot,
Iar mijlocul să-l întăriți puternic,
Cu rînduri tari de zid de cărămidă,
600 Cum e cetatea Vaviloniei...

EUELPIDES

Pe Cebriones și Porphyryon!¹
Năprasnică va fi!...

PISTHETAIROS

Cum va fi gata,
Cetatea voastră, o! să afle Zeus!...

¹ Titani faimoși care l-au înfruntat pe Zeus (n.t.).

Că o să-i cereți stăpînirea lumii!...

605 Iar dacă se va pune împotriva,
 Porniți războiul sfînt! Pe zei opriți-i,
 Să nu mai treacă pe la noi prin țară,
 Precum treceau, către ibovnice,
 La Alcmena, Semeia, sau Alope!

610 Iar dacă trec, pecetluiți-i bine,
 Puneți-le centuri! La dragoste
 Neputincioși să fie! Vă îndemn,
 Trimeteți sol o pasăre, la oameni,
 Să dea de știre că sînteți stăpîni,

615 Că jertfele voi le primiți întii,
 Și dup-aceea zeii! Să le spună
 Că lîngă zei va sta, cu tîlc și rost,
 De-acuma, cîte-o pasăre, să țină
 O rînduială: dacă Afroditei

620 Îi vor jertfi, să deie porumbiței
 Un bir de orz! Iar cînd lui Poseidon
 Îi vor jertfi o oaie, să dea raței
 Un bir de grîu; iar cînd lui Heracles
 Îi vor jertfi, datori vor fi să deie

625 La pescăruși plăcintele cu miere!
 Cînd i-or jertfi lui Zeus un berbec,
 Să capete stăpînul Sfredeluș,
 În rînduială, un muscoi pieptos...

EUELPIDES

Îmi plac muscoi jertfiți! Să tune Zeus,
 630 În neagra lui minie, cît o vrea!...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar cum să ne creadă muritorii drept zei? Doar
 sîntem niște gaițe!
 Avem aripi și zburăm!

PISTHETAIROS

Prostii! Pe Zeus! Hermes nu e zeu,
 Și totuși zboară? Și-s atîția-n ceruri!

635 Nu zboară, Nike, zîna Biruinței,
 Cu aripi aurii? Nu zboară Eros?
 Nu pomeneste chiar Homer, de Iris,
 Asemănînd-o cu o hulubiță
 Sfioasă?

EUELPIDES

Dar atunci cînd tună Zeus

640 Nu zvîrle fulgere „înaripate“?

CONDUCĂTORUL CORULUI

Și dacă nu știu, și ne cred de nimic, și-i socotesc
 drept zei,
 Mai departe, pe cei din Olimp?...

PISTHETAIROS

Atunci, să zboare-asupra lor un nour
 De vrăbii — să culeagă de pe glij
 645 Semințele! Cînd vor crăpa de foame,
 Demetra să le dea belșug de grîu!

EUELPIDES

Și de n-o vrea Demetra...

PISTHETAIROS

Zboare corbii,
 Să scoată ochii turmelor! Să zboare
 Să scoată ochii vitelor din juguri!

650 Vraciul Apollo să le vindece,
 Căci el primește doar răsplățile!

EUELPIDES

S-aștepte, pîn'mi-oi vinde boulenii...

PISTHETAIROS

Iar dacă te vor crede că ești zeu,
Pământule, tu, dătător de viață,
655 Sau, Poseidon, sau Cronos le-or avea
Din plin pe toate...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Spune-mi măcar unul
Din multele câștiguri...

PISTHETAIROS

Mai întâi,
Scăpa-vor de lăcustele ce rod
Vlăstarele din vii! Le-or nimici
660 Un singur stol de bufnițe și uli!
Iar carii și mărunții viermi n-or roade
Smochinii, căci ei fi-vor curățiți
De mierlele alcătuite-n droaie...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar cum și de unde le dăm, bogății, căci ei
grozav le râvnesc!

PISTHETAIROS

665 O, bogății? Dar păsările, toate,
Or să le-arate minele bogate!
Vor câștiga din gros, toți ghicitorii!
Vor fi scutiți de-necuri, armatorii!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vor fi scutiți de-nec?

PISTHETAIROS

De bună seamă!
670 Parcă-i aud cum păsările cheamă,
Și le întreabă: „Păsări, știți, voi, oare,
E timp prielnic să pornim pe Mare?”

Și-or căpăta, și veste rea, și bună:
„Azi nu! Se pregătește de furtună!”
675 Sau: „O, porniți, căci Marea fi-va blîndă,
Și-o să aveți duiumuri de dobîndă...”

EUELPIDES

Atunci, vă părăsesc, îmi cumpăr navă...
Și armator mă fac!

PISTHETAIROS

Și le vor spune
Unde-s ascunse, în pământ, comori,
680 Căci ele știu; nu spun toți oamenii:
„Comoara mea, doar pasărea o știe?”

EUELPIDES

Atuncea să-mi vînd nava și să-mi cumpăr,
Hîrleț, să caut oale cu bănet...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar cum le vor da sănătate? Căci doar ea-i de la zei...

PISTHETAIROS

685 Dar nu vor fi-n deplină sănătate,
Dacă le-o merge numai bine-n toate?

EUELPIDES

Da! Ai dreptate! Cînd nu-i bucuros,
Cam greu vedea-vei omul sănătos!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Dar cum vor ajunge la bătrînețe, căci ea se află-n
Olimp?

690 Sau, poate, vor fi nevoiți să moară, de mici?

PISTHETAIROS

O, nu! Cî, ei primi-vor de la păsări
Cîte trei veacuri pe deasupra!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Cum?

PISTHETAIROS

Din vârste pășărești! Nu știi? „Cinci vârste
De om, trăiește cioara, cîrîind...”¹

EUELPIDES

695 Grozav! Ar fi mai vrednice stăpîne,
Chiar decît Zeus...

PISTHETAIROS

Mult mai vrednice!

Întîi de toate, nu vom fi siliți
Să le clădim lăcaș de marmură
Cu ușile de aur ferecat!

700 Ci ele, toate, vor sălășlui,
În crîng și-n rămurișuri de stejar;
Iar păsărilor celor mai de soi
Le-or dăruî drept templu un măslin.
Și nu ne vor mai duce să jertfim,
705 Tocmai la Delphi, sau la Ammon, ci
Vom aștepta cu bobi de grîu și orz,
Pe sub măslini și pe sub pomișori!
Vom înălța spre ele brațele,
Rugîndu-le să ne îndestuleze,
710 Cu pîrticica noastră de belșug...
Și orice lucrușor îl vom rîvni,
Cu trei bobite îl vom dobîndi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Cît te urîsem... dar cît te iubesc!
Și din cuvînt nu-ți ies decît silit...

¹ Citat din Hesiod, fragm. 183 (n.t.).

CORUL

715 Îmbărbătat de vorbele rostite,
Te-amenințăm acum, dar și-ți jurăm;
De ne-ai grăit cuvînt din inimă,
Și ești cinstit, și ești pios și drept,
Și de te-ncumeți să-i înfrunți pe zei,
720 Alătura de noi, atuncea află,
Că n-or să mai păstreze multă vreme
Un schiptru, ce din veacuri e al nostru!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Noi pune-vom puterea, bărbăția,
Tu pune mintea ta și sfaturile...

PUPĂZA

725 Nu-i vreme să dormim ca Nicias,
Să nu ne ticăim, v-o spun, pe Zeus!
Să-ncepem lucrul cît mai repede!
Dar mai întîi, poștiți în cuibul meu
De paie și surcele, precum e,
730 Și să ne spuneți cum vi-i numele!

PISTHETAIROS

Pisthetairos, Prieten-Credincios!...
Iar el, Euelpid-Trage-Nădejde,
De la... Berbeci¹...

PUPĂZA

Bine-ați venit...

PISTHETAIROS

Mulțam...

PUPĂZA

Pe-aici...

¹ Mică localitate cu nume hazliu care definește mai bine personajul (n.t.).

PISTHETAIROS
Venim! Ia-o-nainte...

PUPĂZA

Hai...

PISTHETAIROS
(se oprește)

735 Dar mă gîndesc... Da... cum vom sta?... N-avem
Aripi, iar voi aveți...

PUPĂZA

Destul de bine...

PISTHETAIROS
Spunea Esop că vulturul și vulpea
S-au cam sfădit, pe cînd conviețuiau...

PUPĂZA

Am eu o rădăcină: de-o mîncăți,
740 Vă cresc și vouă pene și aripi...

PISTHETAIROS

Atunci intrăm...

(Către sclavi.)

Xanthias! Manodór!

Luați în casă lucrurile astea...

CONDUCĂTORUL CORULUI
(către Pupăza)

Ei, Pupăzo!... Te-apropie...

PUPĂZA

Ce vrei?

CONDUCĂTORUL CORULUI
Să te-ngrijești, să-i ospătezi din plin!
745 Dar să rămînă în mijlocul nostru,

Cu dulcele ei glas să ne desfete,
Privighetoarea, mîndra muzelor...

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Să ne faci plăcerea asta!
Deci, scoate păsăruica din tufiș,
750 Și adă-ne-o aici! Și noi dorim
Să tot privim privighetoarea mîndră...

PUPĂZA

De vreți așa de mult, vă fac pe plac!
Ieși, Procne, să te vadă musafirii!
(Privighetoarea iese din tufiș, sub înfățișarea unei
tinere cîntărețe din flaut.)

PISTHETAIROS

Pe Zeus! O, ce pasăre drăguță!
755 Ce fragedă-i și albă! Nu mă crezi?
Cu ce plăcere aș mai strînge-o-n brațe!

EUELPIDES

Găтели de aur! Parcă-i o fecioară!
Mie, unuia-mi vine s-o sărut!

PISTHETAIROS

Păzește-te, căci parcă n-are plisc,
760 Ci, două frigărui...

EUELPIDES

Scoate-i rețeaua
Cum coaja de pe ou, și pup-o...

PUPĂZA

Haidem...

PISTHETAIROS

Tu ia-o înainte... Cu noroc!
(Ies. Corul se apropie dansînd și se așază după
rînduială...)

CORUL

Iubita mea cu pletele de aur,
O, tu, neprețuită pasăre,

765 Părtașă ești la toate cîntecele,
Prietenă în veci, privighetoare!
Bine-ai sosit! Bine-ai venit! O, dă-ne
Tot viersul tău, tot dulcele tău glas!
Cu flautul frumos răsunător,
770 Vesteste-ne cîntarea primăverii,
Începe, hai, cu stihul anapestic...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Veniți, muritorilor necunoscuți, voi trecători
ca și frunzele,
Becisnici, făpturi din noroaie, făpturi mai slabe ca
umbrele,
Lipsiți de aripi, cu viață de-o zi, nefericiți ca un vis,
775 Luați-ne-n seamă pe noi, zburătoarele nemuritoare
și veșnice,
Din văzduhul senin, cu gînduri mărețe și tinere pururea!
Ascultați, de la noi, adevărul deplin, cu privire la cer
și la firea
Păsărilor, ascultați cum s-au ivit zeii, genunea,
Erebul și apele...
Știindu-le bine acestea, să-l lăsați pe Prodicos¹ la o
parte,
780 Să plîngă cît vrea!
Aflați că mai întîi s-au ivit, Haosul; Noaptea, Erebul
cel negru, și largul Tartar!
Văzduhul, pămîntul și cerul, lipseau pe atunci, dar
în sînul
Cel larg al Erebului, Noaptea cu negre aripi, a născut
Un ou, la-nceput fără rod; după neguri de vremuri,
din el

¹ Prodicos, sofist renumit de la sfîrșitul secolului al V-lea.
A scris o carte *Despre natură* (n.t.).

85 A purces zburdalnicul Eros; pe spate-i luceau auriile
aripi

Și era ca iuțeala vârtejului vînturilor!
Împreunîndu-se-n bezna adîncului Tartar, cu Haosul
înaripat,
Pe om l-au născut, aducîndu-l în pragul luminii...
Zei cei veșnici încă nu se născuseră, dar Eros lucra
și împreuna:

90 Și dinîmpreunarea celor de-atunci, s-a născut pămîntul,
oceanul și cerul,
Și veșnicul neam al nefericiților zei! Așadar, zbură-
toarele

Au fost cu mult înaintea tuturor fericiților! Purcedem
din Eros,
Și iată mai multe dovezi: zburăm și sîntem lîngă cei
ce iubesc...

Pe mulți feciorași mofturoși și frumoși, la hotarele
vîrstei,

95 Puterea ce-avem, îi face să se lase înfrînți de cei ce-i
iubesc,

Primind pentru dragostea lor, un porfirion, un cocoș,
o gîscă, sau chiar o prepeliță...

Căci tot ce-i mai vrednic pe lume, muritorii prin noi
dobîndesc!

Le vestim schimbările vremii, primăvara, toamna
și iarna;

Le spunem s-arunce sămînța, atunci cînd zboară spre
Libia,

800 Cocorul, cel ce vestește cîrmaciul cînd poate să doarmă,
și cîrma

În voie s-o lase; îi spunem din timp lui Oreste¹

¹ Orestes, un hoț de temut, care jefuia noaptea (n.t.).

Să-și țeară mantaua, să nu-i fie frig, și să-i dezbrace
pe alții...

805 Eretele vine, vestind primăvara și timpul cel bun,
Cînd tundem molatica lînă a oilor; apoi, rîndunica
Ne-ndeamnă să vindem mantaua, și-n schimb să luăm
Din piață-un veșmînt mai ușor. Sîntem, pentru voi,
Dodóna, Ámon, și Delphi și Phoibos Apollo¹!

Cînd faceți vreo treabă, voi cereți întîi un sfat de la
păsări...

În negoț, în dobînda de hrană, sau cînd un bărbat se
însoară,

810 În tot ce-i legat de preziceri, vedeți la mijloc o pasăre!
Unzvón, unstrănut, îl puneți în legătură cu păsările...
Un sunet, un sclav întîlnit, un măgar, la voi toate
sînt păsări!

Nu-i oare lucru vădit, că vă sîntem ca Apollo proorocul?

815 Deci, zei ne socotiți, și vă vom fi,
Deopotrivă, și profeți, și muze,
Vestind căldura dulce și-adierea,
Vara și iarna. Noi nu vom fugi,
Cu semeție, să trăim în nouri,
Ca Zeus, ci vom fi de pază veșnic!
820 Noi, vouă vă vom da, și fiilor,
Și la nepoți, putere și viață,
Avere, rîs și tinerețe, pace,
Și dansuri lungi și nesfîrșite chefuri,
Și laptele de... pasăre l-om da!
825 Și-atunci, voi, oameni, nici nu veți mai ști
Ce să mai faceți cu-avuțiile,
Așa de multe avuții avînd...

¹ Oracole celebre, în lumea antică grecească (n.t.).

CORUL

Sosesc la voi, eu, muza crîngului,
Tio, tio, tió, tio, tio, tinx,
830 Cu dulce ciripit și pană-aleasă,
În luncă mă așed, și-n vîrf de munți,
Tio, tio, tió, tio, tio, tinx,
Și mă așed pe-un frasin mai stufos,
Și îi inspir cu galbenul meu plisc,
835 Lui Pan¹, atîtea cîntece de slavă;—
Eu îi inspir și Cîbelei², munteanca,
Plăcute ritmuri ale danțurilor,
To, to, tó, to, to, tó, to, to, tinx,
În munți, unde și-a strîns, ca o albină,
840 Phrynicos³, preafrumoase cîntece,
Mereu cu ele dăruindu-ne!
Tio, tio, tio, tinx...

CONDUCĂTORUL CORULUI

O, privitori! Dacă voiți vreunul
Alt trai să duceți, vă poftim la noi!
845 Tot ce-i la voi oprit și rușinos,
La noi e socotit drept și frumos!
De-i rușinos să-ți bați părintele,
La noi e bine să-i tot spui, lovindu-l:
„De vrei să lupți, sus pîntenul, o, tată...”
850 Sclavul fugar, pecetluit cu fierul,
La noi, se cheamă „francolinul mîndru”...
Un frigian de teapa lui Spintar,

¹ Pan, zeul turmelor, cîntăreț din nai (n.t.).

² Cîbela, divinitate de origine orientală, zeița naturii sălbatice și a munților (n.t.).

³ Phrynikhos, poet tragic anterior lui Eschil, celebru prin frumusețea corurilor lui (n.t.).

E „Pițigoi“ din spița Filèmon...
 Dacă vr-un sclav din Caria, precum e
 855 Exekestid, își caută strămoși,
 La noi afla-va... Iar dacă feciorul
 Lui Pisas vrea să deschidă poarta,
 Vrajmașului, la noi e potîrniche,
 Poate să fugă, fără de sfială...

CORUL

860 Și tot așa și lebedele vin,
 Tio, tio, tiô, tio, tio, tinx,
 În glas unite și vîslind din aripi;
 Cu dragoste îl cheamă pe Apollo,
 Tio, tio, tio, tinx,
 865 La riul Hebrus să se-nfățișeze,
 Tio, tio, tio, tinx,
 Și-n slavă li se-nalță cîntecul...
 Jivînile-l aud, tărcate neamuri,
 Domoale ceruri se răsfrîng în valuri,
 870 Pînă-n Olimp s-aude-a lor cîntare,
 Încremenîți stau zeii, de mirare...
 Muze și Grații cîntă-n linul timp:
 Cîntării lor, răspund de pe Olimp!
 Tio, tio, tio, tinx...

CONDUCĂTORUL CORULUI

875 Ce-i mai plăcut decît să ai aripi!
 De le-ar avea vr-un privitor sătul
 De corurile tragediilor,
 Cînd i-ar fi foame, ar zbura acasă,
 Și-ar reveni, cu pîntecele plin!
 880 Vreun patricid, grăbit să meargă-afară,
 N-ar asuda-n manta! Ci ar zbura,
 S-ar ușura-n văzduh, și-ar reveni...

Ibovnicul femeii cutăreia,
 Zărindu-i omul, lîng-un buleut,¹
 885 Cum ar zbura la dînsa! Ar... iubi-o,
 Și s-ar întoarce înapoi, zburînd!
 Deci, nu e minunat să ai aripi?
 Dieitrepes și-a pus la damigene,
 Doar aripi de nuiele, și-a ajuns
 890 Philarh, apoi hipparh²... Se-nvîrte bine,
 E grangure³ bălan...

(*Pisthetairos și Euelpides se reîntorc pe scenă; au acum aripi.*)

PISTHETAIROS

(*umflîndu-se în pene*)

Așa... așa...

EUELPIDES

Pe Zeus! De cînd sînt n-am pomenit
 Un lucru mai poznaș și mai de rîs!

PISTHETAIROS

Dar de ce rîzi?

EUELPIDES

De iușile-ți aripi!...

895 Căci știi cu cine semeni tu așa?

PISTHETAIROS

Tu, cu o gîscă zugrăvită-aiurea...

EUELPIDES

Tu, mierlă jumulită... strachină!

¹ Buleutul era membrul unei *bule*, sfatul cetății (n.t.).

² Phylarhul comanda un detașament de cavalerie, iar hipparhul un corp de cavalerie mai mare (n.t.).

³ În original *hippalectryon* „cal-cocoș“, pasăre fantastică.

PISTHETAIROS

Sîntem, cum spune pilda lui Eschil:
„Nu-s dînşii vinovaţi, ci penele!...”¹

CONDUCĂTORUL CORULUI

900 Şi-acum, ce facem?

PISTHETAIROS

Căutăm cetăţii,

Un nume falnic şi vestit, apoi,

Ne-om pregăti de jertfă...

EUELPIDES

Da, e bine...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ce nume o să-i dăm, cetăţii noastre?

PISTHETAIROS

Vr-un nume falnic, din Lacedemon...

905 Să-i zicem Sparta...

EUELPIDES

Cum? Pe Héracles!

Să-i zic cetate *spartă*? Eu n-aş vrea,

Nici chiar pe pat o rogojină spartă!...²

PISTHETAIROS

Atunci, ce nume vreţi?

EUELPIDES

Să căutăm

Aici, la noi, în nouri, în văzduh,

910 Un nume, dar să fie mai pompos!

PISTHETAIROS

Nu vrei „Cetatea-Cucului-din-nouri”?

CONDUCĂTORUL CORULUI

He-hei! Ce nume mare şi frumos!

¹ Vers împrumutat din *Myrmidonii* lui Eschil (n.t.).

² Joc de cuvinte greu de tradus: *sparte*, nume comun, înseamnă „papură”, iar numele propriu Sparta se referă la capitala lacedemonienilor (n.t.).

Dar nu aşa îi zice bogăţiei

Lui Theogen, şi a lui Eshines¹...

PISTHETAIROS

915 Ba chiar mai mult! Căci, tot acolo e
Cîmpia Flegrei, unde au pierit
Giganţii, cei străpunşi cu lăncile.
De îngîmfaţii zei...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ce mîndră fi-va

Cetatea noastră! Oare care zeu

Va sta de strajă, şi-i vom fi datori,

920 Manta să-i ţesem?

EUELPIDES

De ce să n-o lăsăm Atenei Polias²?

PISTHETAIROS

Va fi cetate bine rînduită?

Atena-i înarmată pînă-n dinţi,

Iar Cleisthea are-n mîini suveica!

CONDUCĂTORUL CORULUI

925 Străjer pe Meterezul Berzelor,

Cine va sta?

PISTHETAIROS

O pasăre!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ca noi?

¹ Theogenes şi Aeschines, doi lăudăroşi (n.t.).

² Atena Polias, zeiţa protectoare a Atenei. I se oferea ca ofrandă un „peplos”, un soi de manta (n.t.).

PISTHETAIROS

O, nu! Va fi o pasăre persană!
Cocoșu-i ne'ntrecut în vitejie,
Căci doar e pui, purces cîndva din Ares!

EUELPIDES

930 O, unde ești, slăvit stăpîne pui!

PISTHETAIROS

E cel mai potrivit să stea pe ziduri!
Iar tu, acum, te suie în văzduh,
Pe schele, la zidari, le du pietriș,
Amestecă-le varul... zvîrle-ți straiul!
935 Du sus găleata și coboară iar,
Așază paznici, ține foc mornit,
Aleargă-n jur, cu clopotul și... dormi!
Trimite-un sol la zei, în înălțimi,
Și altul jos, la oameni, și apoi
940 Întoarce-te!

EUELPIDES

Iar tu rămîi aici!

(Iese.)

PISTHETAIROS

Hai, du-te, frățioare, unde-ți spun!
Nimic nu se va face fără tine!
Spre a-i cinsti pe noii zei, mă duc
Să chem aici un preot, să ne fie
945 În frunte la alai! Băiete! Sclav!
Vreau coșul pentru jertfe! Adă-mi apă...

CORUL

Vă fericim, sîntem în gînd cu voi,
Și vă-ndemnăm, acum, să înălțați

Cîntări prelungi și sfinte zeilor,
Să fie toți îndurători, apoi,
Ar trebui să le jertfiți un miel!
Să se înalțe pitianul strigăt¹,
Să țină Hêris hangul strigătului,
Cu fluierul...

PISTHETAIROS

(către flautistul ce seamănă cu un corb)

Nu mai sufla! Ce vād?

955 Vai, multe ciudățenii am văzut
Dar cioară cu căpăstru, încă nu,
N-am pomenit! Să-nceapă preotul,
Cinstind pe noii zei! Jertfească-le!...

PREOTUL

Voi face cum îmi spui! Dar unde e
960 Cel care duce coșul de-obicei?

(Solemn.)

„Dați închinare Vetrei păsărești,
Eretelui care păzește Vatra
Și păsărilor lor, zeițelor,
Și tuturor celor de pe Olimp!”

PISTHETAIROS

965 Mărire ție, uli din Sunion,
Stăpîn al berzelor...

PREOTUL

„Rugați-vă.
Și lebedei din Delos! Pythiencei,
Cît și Latonei², maica prepeliței,
Și sticlețoaiei Artemida...”

¹ Pentru Apollo Pitianul, de la Delphi (n.t.).

² Latona își avea sălașul în insula Delos (n.t.).

PISTHETAIROS

O,

970 Așa îi zice? Nu Colainis?

PREOTUL

„Rugați-vă către Sabazios¹,
Și către Mama Struțului, mareața,
De zei cât și de oameni născătoarea...”

PISTHETAIROS

De struți, tu, născătoare, o, Cibela,
975 Din tine a purces și Cleocrit²...

PREOTUL

„Viață, spor și sănătate, deie,
Cetății noastre, și celor din Chios...”

PISTHETAIROS

Îmi plac chioții³! Sînt și pe la noi!

PREOTUL

980 „Să dea sănătate, eroilor păsări și fiilor lor!
Găinușei, păunului, gotcei, becaței, bîtlanului,
lișitei,
Babiței, presurei și codobaturii;
Să-i dea, huhurezului, și ghionoaiei, apoi
Pitulicii și pițigoiului...”

PISTHETAIROS

La corbi! Ajunge cu chemările!
985 Căci, ce ai mai jertfi, dac-ai chema,
Și vulturii de mare, sau din munți?

¹ Sabazios, divinitate frigiană, corespunzătoare lui Bacchus (n.t.).

² Bărbat voinic și gras (n.t.).

³ Locuitorii insulei Chios rămăseseră aliați credincioși atenienilor, care-i pomeneau în rugăciunile publice și în decrete (n.t.).

Nu vezi? Un singur uli îți fură tot!
Hai, cară-te de-aici cu panglicile,
Căci voi jertfi eu singur Zeilor!...

(Preotul iese.)

CORUL

990 Mă simt dator, să-ți cînt încă o dată
Un imn cucernic și slăvit!
Aici, în preajma vasului sfințit,
Îi chem pe veșnic fericiții zei,
Să vie măcar unul dintre ei,
995 Dacă aveți bucate de prisos,
Căci jertfa ce-o aveți spre închinare,
E numai carne, numai păr și os...

PISTHETAIROS

Jertfiți, cinstiți, pe-naripații zei...

UN POET

(intră cîntînd)

O, tu, Cetate-a Cucului-din-nouri,
1000 Slăvește-o-n immuri, muză preamărită...

PISTHETAIROS

Dar ce-i cu lighioana asta? Cine-i?

POETUL

Sînt cîntărețul stihurilor dulci,
Ca mierea... „Iscusitul slujitor
Al Muzelor...” precum spunea Homer...

PISTHETAIROS

1005 Din ce pricini porți plete-așa de lungi?
Ești poate sclav, sau poate slujitor...

POETUL

Nu-s sclav! Dar noi, poeții, toți, sîntem,
„Grăbiții slujitori ai muzelor”,
Cum spune și Homer...

PISTHETAIROS

- Deci, nu degeaba
1010 Veșmîntul ți-i așa de găurit...
Poetule, să-mi spui, la ce-ai venit?

POETUL

Am făurit Cetății ditirambi
Nespus de mulți și coruri cu fecioare,
La fel ca Simonid, poezioare...

PISTHETAIROS

- 1015 Cînd le-ai lucrat, că vii să le ascult?

POETUL

Slăvesc cetatea voastră, hăt, de mult...

PISTHETAIROS

Dar nu jertfesc eu pentru ea abia
La zece zile de la naștere?
Abia-i alegem numele, acum...

POETUL

- 1020 Dar mai grăbit e glasul muzelor,
Ca telegarii falnici la întreceri!
Iar tu, părinte, fondator al Etnei,

(*Intinzînd mîna.*)

- O, nume sfînt, tu, Hieron¹, dă-mi ceva,
Din daruri, cît te lasă inima!
1025 Îndură-te... hai, fă un semn că da...

PISTHETAIROS

Acest smintit începe-a ne-ncurca!
Spre a scăpa de el, să-i dăm ceva!

¹ Pentru a-l slăvi pe Pisthetairos, fondatorul Cetății-Cucului-din-nouri, poetul întrebuințează cuvintele lui Pindar, carea cîntat pe Hieron, întemeietorul cetății Etna (n.t.).

(*Către sclavul preotului.*)

Hei, mă! Tu ai tunică și manta!

(*Arătînd spre manta.*)

Dezbrac-o și i-o dă maestrului!

(*Către poet.*)

- 1030 Poftim mantaua! Văd c-ai înghețat...

POETUL

Cu dragoste, a mea iubită muză,
Primește lucrul care i l-ai dat!
Tu ține minte stihul următor,
Luat din Pindar...

PISTHETAIROS

Tot nu ne slăbești...

POETUL

- 1035 „La sciții nomazi, departe de oștiri,
Să umble cel lipsit de-un strai, ȣesut
Cu mîna și suveica!” Dar mantaua
Ce n-are lîngă dînsa și-o tunică,
„E fără haz și glorie!” Pricepi?

PISTHETAIROS

- 1040 Pricep că vrei să-ți deie și tunica!

(*Către sclav.*)

Dezbracă-te! Poetul se cuvine
Ajutorat...

(*Către poet.*)

Hai, ia-ți tunica, du-te...

POETUL

Mă duc! Voi preamări cetatea voastră
Așa: „Tu, muză, cu-al tău tron de aur,

1045 Cetății care dîrdîie de frig,
Dă-i slavă!... Umblu tot prin cîmpuri ninse,
Bătut de vînt, pe drumuri necuprinse..."

(Iese.)

PISTHETAIROS

O! Ai scăpat de frig, primind în dar
Tunica... Dar n-aș fi crezut că vom
1050 Avea necaz că va descoperi
Cetatea noastră-așa de repede!

(Către slav.)

Ia vasul sfînt, cu apa, fă ocolul!...
Luați aminte!

(Procesiunea reîncepe.)

UN TĂLMĂCITOR DE ORACOLE

(intră cu o carte în mînă)

Țapul nu-l jertfi...

PISTHETAIROS

Ce?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Tălmăcesc oracole...

PISTHETAIROS

Plesnire-ai!

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

1055 De lucrul sfînt nu rîde, o sărmane...
Cunosc o profeție de-a lui Bacis,
Privind Cetatea-Cucului-din-nouri...

PISTHETAIROS

De ce n-ai spus-o asta înainte
De-a-ntemeia cetatea?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

M-au oprit

1060 Cele preasfinte...

PISTHETAIROS

Hai..., n-am încotro...

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

(citește)

„Cînd locui-vor ciorile cu lupii,
Pe la Corint și pe la Sicion..."

PISTHETAIROS

Dar ce am eu cu cei de la Corint?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Prin asta, Bacis a-nțeles văzduhul...

(Citește.)

1065 „...Pandorei să-i jertfească un berbec
Cu lînă albă! Iar tălmăcitorul
Să capete manta neprihănită
Și-ncălțăminte...

PISTHETAIROS

Scrie—„ncălțăminte?"

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

(arătîndu-i cele scrise)

Dar poți citi! Să-i dea și vin, o cupă,

(Continuă cititul.)

1070 Și mîna lui de cărnuri să i-o umplă...

PISTHETAIROS

Să-i dea și carne? Scrie?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE

Poți citi!

„Dacă vei face-așa, odraslă sfîntă,

Un vultur fi-vei; altfel n-o să fii,
Nici porumbel, și nici ciocănitoare,
1075 Nici ghionoaie..."

PISTHETAIROS
Scrie-așa, acolo?

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE
Dar poți citi!

PISTHETAIROS
Dar profeția asta
Nu seamănă cu alta, inspirată
Chiar de Apollo: „De-o veni la tine,
Vr-un nepoftit, să-ți strice rugăciunea,
1080 Cerîndu-ți carne... arde-mi-l cu bățul..."

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE
Cred că glumești...

PISTHETAIROS
Ia cartea! Poți citi!
..., „Și să nu-l cruți! De-ar fi chiar vultur falnic,
De-ar fi Lampon¹ sau chiar Diopithes!"...

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE
Dar scrie-așa, în carte?

PISTHETAIROS
Poți citi!
1085 N-o ștergi? Te dau la corbi!

(Se prefăce că-l bate.)

TĂLMĂCITORUL DE ORACOLE
Vai mie, vai!

¹ Un ghicitor atenian, renumit prin lăcomie (n.t.).

PISTHETAIROS

Hai, șterge-o! Prorocește-le la alții...
(Tălmăcitorul fuge. Intră Meton, vestit astronom și
măsurător. Poartă instrumentele de cuviință.)

METON
Eu am venit la voi...

PISTHETAIROS
Alt blestemat!
Ce treabă ai? Ce planuri te-au adus?
Ce vrei, cu-acești coturni de tragedie?

METON
1090 Să cîntăresc văzduhul, să-l măsoar,
Și să-l împart în loturi...

PISTHETAIROS
O! Pe zeii
Dar cine ești?

METON
Sînt Mèton, cine altul?
Vestit și în Elada și-n Colonos¹...

PISTHETAIROS
Ce scule ai?

METON
De măsurat văzduhul...
1095 Căci aerul, pe tot cuprinsul lui,
Ca un cuptor e; dacă pui deasupra
Acest echer și-acest compas... Pricepi?

PISTHETAIROS
De loc...

¹ O mică localitate lângă Atena (n.t.).

METON

Măsor cu linealul drept,
Și cercul meu ajunge un pătrat:
1100 În mijloc am o piață; înspre centru,
Duc ulițele, ca o stea rotundă,
Cu raze drepte, care lunecă
Din mijloc, înspre margini, se respiră,
În linii drepte...

PISTHETAIROS

O, dar ești un Thales¹.

1105 Dar, Meton...

METON

Ce-i?

PISTHETAIROS

Tu știi cât te iubesc!
Ascultă-mă! Ia-ți iute tălpășița!...

METON

Ți-i teamă?

PISTHETAIROS

Ca-n Lacedemonia,
La noi, străinii-s izgoniți, căci unii,
Se răzvrătesc, și... plouă cu ciomege...

METON

1110 E vr-o răsccoală?

PISTHETAIROS

Nu...

METON

Dar... ce e?

¹ Thales a fost unul din cei șapte înțelepți și a trăit pe la anul 600 î.e.n. (n.t.).

PISTHETAIROS

Noi
Îi stingem în bătaï pe toți flecarii...

METON

O șterg, atunci, ușor...

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Nu știu
De scapi așa! Ciomegele-s aici...

(Îl bate.)

METON

Vai mie, o!

PISTHETAIROS

Dar oare nu ți-am spus
1115 Să mergi în altă parte, să măsoari?...
(Meton fuge. Intră un supraveghetor al cetățenilor străini.)

SUPRAVEGHETORUL

Străini aveți?

PISTHETAIROS

O, ce Sardanapa¹!

SUPRAVEGHETORUL

Eu sînt ales prin sorți, să cercetez,
Cetatea-Cucului-din-nouri...

PISTHETAIROS

Tu?

Cin-te-a trimis?

SUPRAVEGHETORUL

O carte blestemată,
1120 A lui Teleas²...

¹ Ultimul rege al Asiriei, renumit prin bogăție și cultură (n.t.)

² Un atenian nestatornic și ușuratic (n.t.).

PISTHETAIROS

Vrei să-ți iai simbria,
S-o ștergi, de bunăvoie?

SUPRAVEGHETORUL

Da, pe zei!
Aveam de rînduit în Adunare
Afacerile lui Farnace¹!

PISTHETAIROS

Na-ți,
Simbria cuvenită! Haide, șterge-o...
(*Îl bate.*)

SUPRAVEGHETORUL

1125 Ce-nseamnă asta?

PISTHETAIROS

Treburile cu Farnace...

SUPRAVEGHETORUL

Lovești un supraveghetor! Am martori!...

PISTHETAIROS

Cum? N-ai plecat? Nu-ți iei și urnele?
Grozavi sînteți! Ne-ați și trimis inspectori,
Deși nici n-am sfîrșit cu jertfele...

(*Supraveghetorul fuge, se ascunde în apropiere.
Intră un neguțător de decrete.*)

NEGUSTORUL DE DECRETE

(*citește un decret*)

1130 „Iar dacă unul din Cetatea asta
Nedreptățește vr-un ateniian...”

PISTHETAIROS

Dar ce blestemăție? Un decret?

¹ Satrap persan, trimis al regelui Persiei la Atena (n.t.).

NEGUSTORUL DE DECRETE

Sînt negustor, și vînd decrete; vin
La voi, cu legi mai proaspete...

PISTHETAIROS

Ce legi?

NEGUSTORUL DE DECRETE

1135 „Cei din Cetatea asta, vor avea
Aceleași legi, măsuri și greutateți,
Ca olofixienii...”¹

PISTHETAIROS

O să vezi

Îndată, numai valeu-fixieni²...

(*Îl amenință.*)

NEGUSTORUL DE DECRETE

Dar ce te-a apucat?

PISTHETAIROS

Ia-ți legile!

1140 Ți-arăt eu ție legi usturătoare...

(*Îl bate. Negustorul fuge.*)

SUPRAVEGHETORUL

(*vine iar*)

Sînt hotărît să-l dau în judecată,
Pe la munihion³, pentru lovire...

PISTHETAIROS

Adevărat? Mai stai? Nu te-ai cărat?

¹ O mică cetate din Tracia. Numele ei amintește de cuvîntul grecesc *olophyromai* „mă vaiet, mă văicăresc” (n.t.).

² Joc de cuvinte greu de tradus (n.t.).

³ Munihion era la ateniieni luna aprilie (n.t.).

NEGUSTORUL DE DECRETE

(se întoarce citind)

„De-alungă cineva pe dregători,
1145 Și nu-i primește bine, după lege...”

PISTHETAIROS

O, vai de capul meu! Mai ești pe-aici?

(Îl alungă.)

SUPRAVEGHETORUL

Plăti-vei, gloabă, zece mii de drahme!
Te voi distruge!

PISTHETAIROS

Îți sfarm urnele...

SUPRAVEGHETORUL

A... uiți! Ai pîngărit un stîlp de legi!

PISTHETAIROS

1150 O, vai de capul meu! Mai stai? Umflați-l...

(Supraveghetorul fuge.)

Iar noi s-o ștergem cît mai repede,
S-aducem jertfă, zeilor, un țap!...

(Ies, luînd cu ei țapul, și cele de trebuință
sacrificiului.)

CORUL PĂSĂRILOR

Sîntem stăpîne, toate le vedem;
Toți muritorii ne vor da, de-acuma,
1155 Prinosul lor, în rugi făgăduit!
Căci noi privim de sus pămîntu-ntreg,
Și ocrotim al roadelor belșug:
Stîrpim tot neamul de omizi și viermi,
Din arbori sau din glie, toți ce rod
1160 Cu dinți nesățioși mlădițele
Și fructul din mlădițe odrăslit...

Păzim și înfloritele grădini,
De molimi ce s-abat, și de prăpăduri,
Gîngăniile lacome, sfîrșesc
1165 În crunt măcel, răpite chiar din zboruri...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vrem să se știe! Cine-l va ucide
Pe Diagor¹ din Mēlos va primi
Răsplată un talant! Tot un talant
O să primească, cine va ucide
1170 Vreun tiran ce-i mort de mult. Iar cine
Pe Philocrates îl răpune, are
Tot un talant răsplată! Are patru,
De ni-l aduce viu... Căci Filocrates
Pe cintezoi îi vinde cîte șapte
1175 La un obol! Și umflă sturzii... El
Robește porumbițe-n colivii,
Legate-n plase! Mierlelor le vîră
În nasuri pene... Afle lumea toată:
Să deie libertate păsărilor,
1180 De prin ogrăzi! De nu, vor fi răpiți,
Vor fi legați burduf și or să stea
Aicea, în cetate, ca momeală!

CORUL PĂSĂRILOR

Ferice neamul zburătoarelor!
El, iarna, niciodată nu îmbracă
1185 Obșteștile și lungile mantale,
Și nici cînd bat zădufurile verii,
Pe noi căldura nu ne potopește!
Cînd sfîntul greier, stins de arșiță,

¹ Diagoras din Melos a fost un poet liric învinuit de împietate și condamnat la moarte puțin înainte de reprezentarea *Păsărilor* lui Aristofan, din anul 414 î.e.n. (n.t.).

- Țipă-ascuțit în soarele amiezii,
 1190 Noi viețuim în înflorite plaiuri,
 Și în umbroasă boltă de frunzare...
 Iernăm, sărim, prin neștiute peșteri,
 Cu nimfele ce viețuiesc prin munți,
 Și ne hrănim, când vine primăvara,
 1195 Cu mirtul din grădinile Harite!

CONDUCĂTORUL, CORULUI

- Doar un cuvânt vă spunem, o, arbitri,
 Ce premiu-l împărțiți! De ni-l veți da,
 V-om răsplăti și noi și chiar mai bine
 Decît pe Alexandros¹! Vă vom da,
 1200 Cea ce rîvnesc mai mult judecătorii:
 S-aveți în pungi belșug de bufnițe
 Din Laurion²... Să clocească-n pungi,
 Bănuți să scoată, precum cloștile
 Scot puișorii... S-aveți case mîndre,
 1205 Cît templele de mari, cu-acoperișuri
 Ce seamănă cu vulturii în zbor...
 De-aveți și slujbe, vă vom pune-n mîini
 Șoimi sprintenei... Veți fi-nzestrați cu gușe,
 De cîte ori veți merge la ospățuri...
 1210 De nu ni-l dați, umblați cu talgere
 Pe cap, precum statuile! Căci noi,
 De sus, zvîrli-vom ploi de găinațuri,
 Cînd o să treceți în veșminte albe...

PISTHETAIROS

(se întoarce de la jertfă)

Dragi păsări, jertfa noastră-a fost primită,

¹ Alexandros sau Paris a dat premiul frumuseții zeiței Afro-
 dita și s-a bucurat de favoarea ei (n.t.).

² În minele din Laurion se scotea argintul din care se băteau
 monedele ateniene. Ele aveau gravate o bufniță (n.t.).

- 1215 Dar nu mai vine solul de la ziduri,
 Să știm și noi ce s-a-ntîmplat acolo...

(Se uită.)

Dar iată-l... Vine-n zboru-i, ca Alfeu¹...

PRIMUL SOL

(abia ținîndu-și răsufarea)

U-u-unde-i? U-u-unde-i, Pisthetairos,
 Stăpînul nostru?...

PISTHETAIROS

Iată, sînt aici...

PRIMUL SOL

- 1220 E gata meterezul!

PISTHETAIROS

Te ascult...

PRIMUL SOL

- E zidul cel mai mîndru dintre ziduri!
 E-așa de lat, că, sus, pe coama lui,
 Alătura pot merge, pe căruțe,
 Cu cai voinici, troieni — și Teogene,
 1225 Și Proxenid² lăudărosul...

PISTHETAIROS

O!

PRIMUL SOL

L-am măsurat! E mai înalt de-o sută
 De ori, decît un om...

PISTHETAIROS

Pe zei! Înalt e...

Cine-a durat un zid așa grozav?

¹ Alfeu, alergător vestit la jocurile olimpice (n.t.).

² Atenieni care luau parte la alergări (n.t.).

PRIMUL SOL

- O! cine, decît noi? Cu toate că
 1230 N-avem nici salahori egiptieni,
 Şi nici dulgheri, şi nici pietrari, lucrat-am
 Ca să te miri... Din Libia sosit-au,
 Cocori, în grabă, cam treizeci de mii,
 În gît cu pietre pentru temelii...¹
 1235 La fătuială au lucrat cristeii,
 Cu pliscurile... Căramizi făcut-au
 Vreo zece mii de berze, sus pe ziduri,
 Cărat-au apă, mii de pescăruşi,
 Şi alte zburătoare de pe rîuri...

PISTHETAIROS

- 1240 Dar tencuiala?

PRIMUL SOL

Le-o duceau, bîtlanii,

În căzi...

PISTHETAIROS

Şi cum o încărcau?

PRIMUL SOL

Iubite,

Am născocit un mijloc minunat:
 O aruncau, gînsacii, în găleţi,
 Din labe lopătînd ca din lopeţi!

PISTHETAIROS

- 1245 La cîte lucruri labele slujesc!

PRIMUL SOL

Îţi jur pe zei că ratele cu şorţuri
 Duceau, zorite, căramizi; lăstuni,
 La spate cu mistrii, ca ucenicii,
 Urcau în zbor cu tencuiala-n pliscuri...

¹ Grecii credeau că cocorii înghit pietre, pentru a avea lest în timpul zborului (n.t.).

PISTHETAIROS

- 1250 Să mai tocmeşti la lucru salahori!
 Să mai vedem! Dar lemnăriile,
 Ce păsări le-au lucrat?

PRIMUL SOL

Dulgheri dibaci

- Sînt pelicanii! Potriveau cu pliscul
 Aripile la porţi, şi larma lor
 1255 Uimindu-ne, ne amintea de larma
 Construcţiilor marilor corăbii...
 Acum, tot locul e-ntărit cu porţi
 Şi cu zăvoare, şi-l păzesc în jur
 Oşteni! Răsună clopotul! Şi stau
 1260 Străjeri în toate părţile; iar sus,
 În turnuri, ard lumini! Mă duc în grabă
 Ca să mă spal; tu, fă ce-a mai rămas...

(Iese repede.)

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ascultă-mă! Ce faci? Te miri, acum,
 Că zidul l-am durat așa curînd?

PISTHETAIROS

- 1265 Pe zei! Mă minunez, şi am de ce,
 Căci toate-acestea mi se par un basm!
 Dar iată, văd venind spre noi un paznic,
 Şi-mi pare încruntat ca de război!...

AL DOILEA SOL

He-he...

PISTHETAIROS

- 1270 Ce s-a-ntîmplat?

AL DOILEA SOL

Ceva grozav,
 Respingător! Un zeu, zburînd, venit-a,

Și a intrat prin poartă în cetate,
Și n-a fost prins de gaițele de pază...

PISTHETAIROS

Ce mare cutezanță! Ce-ndrăzneală!

1275 Dar care zeu?

AL DOILEA SOL

Nu știm. Avea aripi...

PISTHETAIROS

Dar trebuiau trimiși curînd străjerii,
Să-l prindă!

AL DOILEA SOL

Am trimis treizeci de mii

De uli, arcași călări; acum, norodul

Cu gheare-ntoarse mișcă: vinderei,

1280 Ereți și vulturi, bufnițe și șoimi...

Văzduhu-ntreg răsună de aripi

Și filffit, de-atîta căutare,

Dar zeul nu-i departe, stă ascuns,

Pe-aici...

PISTHETAIROS

Luați, în grabă, praştii, arcuri,

1285 Veniți cu toții, voi ce ne slujiți:

Ochiți, loviți! O praştie și mie!

CORUL PĂSĂRILOR

Se iscă război de nespus

Între păsări și zei!

Păziți-ne bine văzduhul,

1290 Născut din Erebi!

Să nu ne mai scape, de-acum,

Nici unul din zei,

În zbor, pe la noi!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Hai, căutați, priviți și iscodiți,

1295 C-aud un zbor ce parcă seamănă

Cu zborul unui zeu! E pe aici!

(Iris răsare în aer, sub chipul unei fete tinere, avînd deasupra capului un curcubeu. Pare că vrea să treacă în zbor, dar suportul pe care stă se lasă în jos și... e prinsă.)

PISTHETAIROS

Ascultă! U-u-unde zbori? Oprește-te!

Stai liniștită, nu mișca! De unde?

Și cine ești? De unde vii, în zbor?

IRIS

1300 Din partea zeilor olimpieni...

PISTHETAIROS

Și, cum te cheamă? Navă, sau scufiță?

IRIS

Sînt Iris, cea cu zborul repede...

PISTHETAIROS

Ești nava „Paralös” sau „Salamina”?

IRIS

Ce vrei să spui?

PISTHETAIROS

Să vie-un șoim în zbor,

1305 Și s-o înhațe!

IRIS

Cum? Să mă atingă

Ce silnicie?...

PISTHETAIROS

Cum vei geme-ndată!...

¹ Două corăbii ateniene înți (n.t.).

IRIS

De necrezut!

PISTHETAIROS

Pe unde ai răzbit
În meterez, nenorocito?

IRIS

Nici

Nu știu prin care poartă am intrat!

PISTHETAIROS

1310 Își bate joc de noi! Te-ai anunțat
La comandantul gaițelor? Ștampila,
Ți-au pus-o cocostîrcii?

IRIS

Ce-am făcut?

PISTHETAIROS

Ți-au pus ștampila?

IRIS

Poate ești smintit...

PISTHETAIROS

Cum, n-ai văzut vr-o căpetenie,
1315 Să-ți spună rînduiala?...

IRIS

Jur că nu...

PISTHETAIROS

Atunci, cutezi să zbori așa, aiurea,
Prin țara și cetatea altora?

IRIS

Dar unde zboară zeii? Nu-n văzduh?

PISTHETAIROS

Pe Zeus! nu știu, dar pe-aicea nu!
1320 De vină ești... Pricepe că poți fi
Zeița Iris, bună, dreaptă, însă
Te osîndim, fiindcă ai greșit...

IRIS

Nemuritoare sînt!

PISTHETAIROS

Dar poți muri...

Căci noi prea mult am suferi, socot,
1325 Să fim stăpîni și să îngăduim
Ca zeii să ne calce-așa cum vor!
Sînteți mai slabi! Deci, supuneți-vă!
Dar spune-mi: încotro zburai, acum?

IRIS

La oameni zbor, de tatăl meu trimisă,
1330 S-aducă jertfă zeilor; să taie
Și oi și vite; fumurile, umplă,
Iar ulițele...

PISTHETAIROS

Care zei cer asta?

IRIS

Cum „care zei“? Noi, cei din ceruri! Care?!

PISTHETAIROS

Sînteți voi zei?

IRIS

Dar ce sîntem, atunci?

PISTHETAIROS

1335 Acum, la oameni, zei sînt păsările,
Și le dau jertfe lor, și nu lui Zeus!

IRIS

- Smintit! O, nu le răscoli, cumplita
Minie! Au să-ți spulbere sămînța,
Cu trăsnetele, Zeus și cu Dike!...
1340 Vei arde, tu, și casa, și avutul,
În fulgerele lor licymniene!¹

PISTHETAIROS

- Ascultă! Las-o cu prostiile,
Și ține-ți firea! Nu sînt lidian,
Nici sclav din Frigia, ca să mă sperii!
1345 Și dacă Zeus mă apasă mult,
Palatu-i ard și casa lui Amfion,
Cu mii de vulturi purtători de foc!
Îi voi trimite-n cer porfirioni²,
Înveșmîntați în piei de leopard,
1350 Vreo șase sute și mai bine! Știi
C-a mai pățit-o cu porfirionii...
Și de mă superi mult, tu, vestitoareo,
Eu te crăcesc îndată, și-ți fac felul,
Și vei vedea că nu sînt prea bătrîn
1355 Că pot să-mi mai ridic, chiar de trei ori,
După olaltă, capul de la... proră...!³

IRIS

Să crape cu tot cu vorbele acestea!

PISTHETAIROS

Nu-ți iei o dată tălpășița? Șterge-o!

IRIS

Îți va plăti, el, Zeus, lasă... lasă!...

¹ Parodia unor versuri din tragedia lui Euripide, numită Licymnios, unde e vorba de o corabie fulgerată (n.t.).

² Porphyron era un nume de pasăre, dar și numele unui titan dușman al zeilor (n.t.).

³ Aluzie obscenă (n.t.).

PISTHETAIROS

- 1360 Vai, îndurare! Zboară repede,
Și să-l pîrlești pe altul, mai nătîng!...
(Iris fuge.)

CORUL PĂSĂRILOR

- Noi, zeilor le-am zăvorît intrarea,
Nu-i mai lăsăm să treacă prin cetate!
Iar muritorii gliei n-or să-nalțe,
1365 Spre ei, nimic din fumul jertfelor...

PISTHETAIROS

Ar fi o grozăvie, dac-am ști,
Că vestitorul dus la muritori
Nu s-ar mai reîntoarce niciodată...

UN CRAINIC

(intră în fugă, cu o cunună de aur)

- O, tu, preafericit Pisthetairos,
1370 Preaînțelept, slăvit, dibaci, frumos,
De trei ori fericitul! Da... Și...
Cum să-ți mai spun?

PISTHETAIROS

Ce veste ne aduci?

CRAINICUL

- Cununa ce-ți aduc, acum, fie-ți
Răsplata-nțelepciunii! Gloatele
1375 Te preamăresc și te încununează...

PISTHETAIROS

Primesc! Dar pentru ce mi se cuvine?

CRAINICUL

O, ctitor al cetății din văzduhuri,
De-ai ști cît ești de lăudat, la oameni,

- Și cum au îndrăgit acest ținut!
- 1380 Căci, înainte de-a zidi Cetatea,
Toți viețuiau ca și laconienii,
Flămânzi, murdari, netunși, purtau toiege,
Socratizau... Dar cât s-au mai schimbat...
Ca păsările sînt acum! Le place
- 1385 Să vă imite-n toate faptele!
Astfel din paturi cum coboară-ntîi
Spre pascătoarea... legilor¹, în zbor
Se năpustesc; citesc anunțurile,
Din ele „ciugulind“... poruncile...
- 1390 Îndrăgostiți de păsări, mulți din ei
Și-au pus acuma nume păsărești:
Pe-un circiumar, de-i șchiop, ei îl numesc,
În glumă, Potîrniche; Rîndunică
Îi spune lui Menip; Opuntios,
- 1395 Cel fără-un ochi, mai e numit și Corbul...
Filocle-i Ciocîrlie; Teogen,
E rață din Egipt; Licurg e Ibis
Și Liliac Chairefon... Syracos
E Coțofană; Pitpalac, Midlas,
- 1400 Căci seamănă grozav cu pitpalacul
Pălit în cap! De dragul păsărilor,
Mereu ei cîntă rîndunica, gîsca,
Hulubul, fluierarul... Pomenesc,
Numai aripi și pene! Iată, deci,
- 1405 Ce-i pe la oameni... Vor porni cu nave
Mii și răsarii, să-ți ceară pene multe,
Încovoiate gheare și aripi!...
Fii gata... Ai cu ce le face fafă?...

¹ Joc de cuvinte greu de tradus: cuvîntul *nomos* din original înseamnă „lege“, iar *nomos* „pascătoare“ (n.t.).

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Nu e vreme de pierdut...

(Către sclav.)

- 1410 Grăbește! Uplete toate lăzile
Și coșurile, din belșug cu pene,
Iar Manes să le-aducă lîngă prag!
Le voi ieși'nainte, să-i întîmpin...

CORUL PĂSĂRILOR

- „Bogată-n oameni“, îi vor spune toți,
1415 Cetății acesteia, în curînd!
Norocul numai dacă i-ar surîde,
Că sînt destui îndrăgostiți de ea!

PISTHETAIROS

(către Manes, care vine cu coșurile)

Îți poruncesc să miști mai repede!

CORUL PĂSĂRILOR

- O, cîte frumuseți nu sînt în ea,
1420 Pe orișicine să-l ademenească?
Înțelepciune, Dor, Plăceri eterne,
Și preaplăcuta Liniște, domnește
Cu-a ei atotsenină-nfățișare...

PISTHETAIROS

(către Manes, care aduce alt coș cu pene)

Molăule! De ce nu te grăbești?

CORUL PĂSĂRILOR

- 1425 S-aducă iute coșul cu aripi, —
Iar tu îndeamnă-mi-l să se grăbească,
Și arde-i înc-un ghiont... uite... așa!

(Arată cum.)

E încăpățînat, ca un catîr...

PISTHETAIROS

Îl ştiu pe Manes: leneş, ticăit...

(Se face că-l bate, sclavul fuge.)

CORUL PĂSĂRILOR

1430 Deci, tu, acumă pune-n rînduială,
Cu chibzuială mare, penele,
De cîntăreţe, de prevestitoare,
De păsări ale mării — şi să dai
Fiecăruia, ce i se cuvine...

PISTHETAIROS

(către Manes care intră cu alt coş de pene)

1435 Mă jur pe Vinderei, nu pot răbda!
Te văd prea ticăit, prea puturos!

(Îl bate; sclavul fuge. Intră un tîndr ucigaş de tată.)

UCIGAŞUL DE TATĂ

(cîntînd)

„M-aş face vultur, să mă urc în nouri,
Să tot plutesc, peste albastrul val
Al mărilor în veci neroditoare...”¹

PISTHETAIROS

1440 S-adevereşte vestea, căci soseşte
Chiar unul care cîntă vulturii...

UCIGAŞUL DE TATĂ

Nimic nu-i mai plăcut decît să zbori!
Îmi plac orînduirile la păsări!²

Rîvnesc la nebunie, zbor, şi vreau

1445 Să stau la voi, de dragul legilor!

¹ Versuri parodiate, după o tragedie a lui Sofocle, acum pierdută (n.t.).

² Acest vers a fost eliminat de unii editori, fiind socotit apocrif (n.t.).

PISTHETAIROS

Ce legi îţi plac? C-avem mai multe...

UCIGAŞUL DE TATĂ

Toate...

Căci ele socotesc drept faptă demnă
De cinste, să-ţi sugrumi părintele,
Sau să-l sfîşii cu dinţii...

PISTHETAIROS

Socotim

1450 Drept faptă vitejească, să fii pui,
Şi să-l baţi măr pe tat-tu...

UCIGAŞUL DE TATĂ

De aceea

Vreau să mă mut aici, căci am de gînd
Pe tata să-l sugrum, spre-al moşteni...

PISTHETAIROS

Dar e la noi o lege din străbuni,
1455 Săpată pe tăbliţe, pe la berze:
„Cînd cocostîrcul îşi hrăneşte puii
Şi-i ocroteşte pînă pot zbura,
Şi puii sînt datori să-l întreţină...”

UCIGAŞUL DE TATĂ

M-am procopsit! Căci, dacă vin aici,
1460 Mă văd silit să-l mai şi ţin pe tata...

PISTHETAIROS

Dar nu-i nimic, de vreme ce-ai venit,
Te-oi dărui cu pene de ... orfan...¹

¹ Orfan era nume de pasăre, dar e folosit şi în înţelesul că îl socoteşte orfan de tată, spre a-i răspunde dorinţei (n.t.).

Îți dau un sfat cuminte, tinere,
Un sfat ce-l știu de când eram copil:
1465 Să nu-l mai bați pe taică-tu, de-acum,
Ci ia aripa asta...

(Îi dă un scut.)

Și-acest pinten...

(Îi dă în cealaltă mână o sabie.)

Și crede că ai creastă de cocoș...

(Îi pune pe cap un coif.)

Fă-te străjer, oștean, fă-te orice,
Dar pe părinte cruță-1! Ești viteaz?
1470 Ia-ți zborul, înspre Tracia, la luptă...

UCIGAȘUL DE TATĂ

Așa-i! Pe zei! Eu cred că sfatu-i bun,
Și te ascult...

(Iese.)

PISTHETAIROS

Pe Zeus! Bine faci!

CINESIAS

(poet dithyrambic, intră recitînd)

„Înspre Olimp mă-nalț! Aripile
Ușoare-mi sînt ca fulgul; zbor acum,
1475 În cale filfiind, din cînt în cînt...”

PISTHETAIROS

Ce namilă! N-ajung, un coș cu pene!...

CINESIAS

(recitînd)

„Cu trup și suflet, eu sînt glasul nou...”

PISTHETAIROS

Bine-ai venit, cu trup ușor ca teiul!
Ce vrei, cu crăcănatele-ți picioare?

CINESIAS

(recitînd)

1480 „Aș vrea să fiu o pasăre, să cînt,
Să ciripesc, ca o privighetoare...”

PISTHETAIROS

Mai lasă cîntul! spune-mi ce dorești!

CINESIAS

Aș vrea să fiu împodobit cu-aripi!
Să zbor în înălțime, și să-mi iau,
1485 Din nourî, început de melodii,
Lovite de zăpezi, de prin văzduh!

PISTHETAIROS

În nourî cauți melodiile?

CINESIAS

De-acolo ne purcede meșteșugul:
Căci tot ce strălucește-n ditirambi,
1490 E vaporos, închis, posomorît
Și chinuit cu zbuciumul de-aripi;
Ascultă și-ai să vezi numaidecît...

PISTHETAIROS

Nu! nu!

CINESIAS

Te rog, pe Héracles! Ascultă!
Căci voi străbate-n zbor văzduhu-ntreg!
1495 Făpturi înaripate, ce umblați
Pe drumurile înălțimilor,
O, păsări, voi, cu lungile grumazuri!...

PISTHETAIROS

Ei, na!

CINESIAS

„Pe mări aş vrea să fiu purtat,
Să pot păşi pe-al vînturilor suflu...”

PISTHETAIROS

1500 Pe Zeus! Da! Îţi tai eu „suflu”-ndată!
(vrea să-i închidă gura, cu aripile)

CINESIAS

„Şi tot umblînd, cînd în spre Miazăzi,
Cînd către miazănoapte tot umblînd,
Prin cer să trag nemărginită dîră...
Lucru draguţ ai născocit, moşnege!”

PISTHETAIROS
(urmărindu-l cu aripile)

1505 Nu vrei aripi, să mişti mai repede?

CINESIAS

Aşa te porţi c-un dithyrambic bard,
Ce-i laudat de gloatele Atenei?

PISTHETAIROS

N-ai vrea să vii la noi, să înfiripi,
Cor susţinut, de păsări, cu bănuţii,
1510 Lui Lestrofid¹, din tribul Cècropis?

CINESIAS

Mă iei în rîs, dar nu mă las, să ştii,
Pîn' n-am aripi, ca să străbat văzduhul!
(Iese. Intră un sicofant.)

SICOFANTUL

(către Pisthetairos, care are aripi de rîndunică)
Păsări cu punga goală, şi vopsite?
Ce-s? Rîndunici, cu-aripile pestriţe?

¹ Lestrophidas era un cetăţean slăbănog şi sfrijit, din tribul Cecropis (n.t.).

PISTHETAIROS

(gîndindu-se la Cinesias)

1515 Ce pacoste de om nesuferit...
(zăreşte sicofantul)

Dar iată, vine altul, mormăind...

SICOFANTUL

„...Întinse şi pestriţe”, cum spuneam...

PISTHETAIROS

Cum văd, îşi cîntă cîntecul mantalei,
Că-i trebuiesc prea multe rîndunici...

SICOFANTUL

1520 Dar cine-mparte-aripi?

PISTHETAIROS

De care vrei?

SICOFANTUL

Aripi, aripi! De ce mă mai întrebî?

PISTHETAIROS

Şi te gîdeşti să zbori, către Pellène?¹

SICOFANTUL

O, nu! Sînt portărel în insule,
Şi sicofant...

PISTHETAIROS

Ce meserie grasă!

SICOFANTUL

1525 Şi născocesc procese! Vreau aripi,
Ca să citez cetăţi la judecăţi!

¹ Unde aveau loc întreceri şi se dădea ca premiu o manta călduroasă de lînă (n.t.).

PISTHETAIROS

Dar cu aripi le vei cita mai lesne?

SICOFANTUL

O, nu! Dar nu dau ochii cu pirații!

Ci, cu cocorii vin, înfulecînd,

1530 În loc de lut, procese cu toptanul...

PISTHETAIROS

Deci, asta-ți este meseria? Spune-mi,

Îi tragi în judecăți și pe străini?

SICOFANTUL

Ce-ai vrea să fac? Nu mă pricep la sapă...

PISTHETAIROS

■ Dar sînt atîtea meserii ca lumea,

1535 Din care pîinea poți să ți-o cîștigi

✓ Cîstit, decît să-i chinuiești pe alții!

SICOFANTUL

Aripi vreau eu, nu sfaturi, o sărmane!...

PISTHETAIROS

Nu vezi? te-naripez, cu vorba...

SICOFANTUL

Cum?

Vorbind?

PISTHETAIROS

Tot omul se înalță-așa,

1540 Prin vorbe...

SICOFANTUL

Toți?

PISTHETAIROS

N-ai uzit cum spun

La bărbier, părinții: „Dietrepes,

L-a-naripat pe fiul meu, cu vorba,
Pentru-alergări..." „Al meu și-a îndreptat,
Spre tragedie, mintea-naripată..."

SICOFANTUL

1545 Înaripați, prin vorbe...

PISTHETAIROS

Cum îți spun!

Căci vorbele înalță mintea-n nouri,

Și omul se avîntă-n sus. Și eu

Aș vrea să-ți dau aripi și să te duc

Spre-un trai onest, prin vorbe omenoase!...

SICOFANTUL

1550 Dar eu nu vreau de loc!

PISTHETAIROS

Dar ce rîvnești?

SICOFANTUL

Eu nu-mi pot face neamul de ocară!

Din moși-strămoși am fost toți sicofanți!

Deci, dă-mi aripi ușoare și zglobii,

De vultur sau de uli, să-i chem aici,

1555 Să-i judec pe străini și să-i strivesc

Și iar să zbor spre locurile lor...

PISTHETAIROS

Pricep: să fie osîndiți în lipsă,

Să n-aibă vreme de înfățișare?

SICOFANTUL

Așa...

PISTHETAIROS

El vine, tu te duci în zbor,

1560 Și-i iei averea!

SICOFANTUL

Bine-ai priceput...
Să fiu ca o sfîrlează...

PISTHETAIROS

Da! Cunosc
Sfîrleaza; am aici aripi frumoase,
Din Corcira, cum vrei, îţi jur pe Zeus!

SICOFANTUL

Vai mie! Ai un bici?

PISTHETAIROS

Ba, sînt aripi!¹
1565 Curînd o să te-nvîrţi ca o sfîrlează!
(Îl bate.)

SICOFANTUL

Vai! Vai!

PISTHETAIROS

Hai! Nu-ţi mai mişti aripile?
N-o iei din loc, pe-aripi, lua-te-ar moartea?
Ţi-arăt eu judecăţi şi nedreptăţi!
(Îl alungă cu lovituri de bici.)
Să strîngem penele şi să plecăm!

CORUL PĂSĂRILOR

1570 Am străbătut în zbor minunăţii,
Şi noutăţi în număr de nespus,
Şi am văzut destule grozăvii!
Pe-un loc aflat de Cardia, departe,
Un arbore ciudat spre cer se-nalţă,
1575 Şi numele îi este Cleonim²;

¹ Biciul din Corcira avea două curele (n.t.).

² Demagog atenian, de origine orientală, şi negustor de arme (n.t.).

Şi este Cleonim bun de nimica,
Pe cît de mare e, e şi fricos,
Şi-n toată primăvara-nmugureşte
Tot odrăslind... pricini şi judecăţi,
Iar cînd e vreme rea, el zvîrle jos
Drept roade numai... scuturile lui!
Şi se mai află-o ţară depărtată,
Alături de ţinuturi neguroase,
Şi duce mare lipsă de opaiţuri;
1580 În ţara-aceea, oamenii prînzesc
Şi vieţuiesc de-a valma cu eroii,
Dar niciodată nu şi-n timpul nopţii!
Atunci, de fel nu este potrivit,
Să-i întâlneşti pe-acei eroi la drum...
1585 Căci dacă nimereşte-un muritor
Prin întuneric, vajnicul Orestes¹
Îl lasă gol-goluţ, şi amorţit,
Şi la pămînt culcat, pe partea dreaptă...

(Intră Prometeu; poartă pe cap o glugă şi în
mînă o umbrelă.)

PROMETEU

O, vai! Eu n-aş dori să fiu văzut,
1595 De Zeus! Unde e Pisthetairos?

PISTHETAIROS

Ei! Ce-i? De ce te-ascunzi?

PROMETEU

În urmă? Dar vezi vreun zeu

PISTHETAIROS

Nu! Pe Zeus! Cine eşti?

PROMETEU

Cam cîtă vreme a trecut din zi?

¹ Banditul Orestes, care prăda în timpul nopţii, avea acelaşi
nume ca şi celebrul erou din tragedia grecească (n.t.).

PISTHETAIROS

Cam cîtă? E trecut puţin de-amiaz'...

PROMETEU

1600 E pe la desjugat, sau mai tîrziu?

PISTHETAIROS

Mă necăjeşti!...

PROMETEU

Ce planuri are Zeus?

Alungă nourii, sau îi adună?

PISTHETAIROS

O, vai de tine...

PROMETEU

Mă pot da pe faţă!

PISTHETAIROS

(recunoscîndu-l)

O! Scumpe Prometeu!

PROMETEU

Taci! Nu ţipa!

PISTHETAIROS

1605 Dar ce-i?

PROMETEU

O, taci! Să nu-mi mai spui pe nume!

Căci de mă vede Zeus, sînt pierdut!

De vrei să-ţi povestesc ce-i pe la noi

Prin cer, să-mi ţii umbrela puţinţel,

Deasupra, ca să nu mă vadă zeii...

PISTHETAIROS

1610 Ce minte luminată, ce idei!

O, se cunoaşte că eşti Prometeu!

Te-ascunde, ai curaj, şi povesteşte!...

PROMETEU

Ascultă-mă!

PISTHETAIROS

Te-ascult! Haide, vorbeşte!

PROMETEU

S-a dus pe copcă bietul Zeus!...

PISTHETAIROS

Cînd?

PROMETEU

1615 De cînd sînteţi stăpîni peste văzduhuri,

Nu mai dă jertfe nici un muritor,

Nu mai pătrund miresmele de coapse,

Pînă la noi! Şi astfel, noi postim,

Ca-n Tesmoforii¹! Suferim de foame!

1620 Flămînzii în lege, zeii cei barbari,

Răcnesc ca şi Illyrii, ameninţă,

De sus din miazănoapte, cu războaie,

Cerînd să fie pieţele deschise

Să-şi poată cumpăra măcar şi zgîrciuri...

PISTHETAIROS

1625 Dar sînt şi zei barbari mai sus de voi?

PROMETEU

Dar nu pe la barbari şi-a căutat,

Exekestides, zeul strămoşesc?

PISTHETAIROS

Şi cum îi cheamă pe-acei zei?

PROMETEU

Tribali!²

¹ Tesmoforiile erau sărbătorite de atenieni în cinstea zeiţei Demetra, toamna. În ziua a doua se postea (n.t.).

² Nume de zei barbari ticluiţi de Aristofan, după numele neamului trac al tribalilor din regiunile dunărene (n.t.).

PISTHETAIROS

Pricep: ca-n vorba...„lua-mi-te-ar trei boale¹“...

PROMETEU

- 1630 Aşa-i! Şi eu ți-o spun acum deschis:
În scurtă vreme, va veni la voi
Solie de la Zeus şi tribali!
Dar voi să nu-i primiţi, de nu vă dau
Al lumii schiptru, stăpînit de Zeus —
1635 Iar ție, de nevestă, pe... Domnia²...

PISTHETAIROS

Dar cine-i ea?

PROMETEU

O fată-ncîntătoare!

- Ea stăpîneşte fulgerul lui Zeus,
Şi toate: sfatul bun şi rînduiala
Cuminte, -nşelepciunea şi dojana,
1640 Breslaşii, banii şi mînuitorii...

PISTHETAIROS

Le are toate-n seama ei?

PROMETEU

Ți-o spun!

De-i iei copila asta, ai ce vrei!
Şi am venit ca să te lămuresc,
Căci omului îi sînt fidel în veci...

PISTHETAIROS

- 1645 Ne-ai dat cărbuni şi foc, pentru fripturi...

¹ Joc de cuvinte greu de tradus. Am redat calamburul prin cuvintele: tribal — trei boale (n.t.).

² Basileia din original înseamnă „domnie, stăpînire“ (n.t.)

PROMETEU

Urăsc pe zei, de-a valma, precum ştii...

PISTHETAIROS

Şi ei pe tine! Te-au urît mereu...

PROMETEU

- Nişte Timoni¹! Acum aş vrea s-o şterg!
Hai, dă-mi umbrela! De mă vede Zeus,
1650 Să creadă că-nsoţesc o caneforă²...

PISTHETAIROS

Dar ia-ţi în mîină şi un scăunel...

(Prometeu iese.)

CORUL PĂSĂRILOR

- La sciapozi³ e, undeva, o baltă
Şi lîngă ea, Socrate, nespălatul,
Tot cheamă sufletele morţilor...
1655 Şi s-a mai dus acolo şi Pisandru⁴,
Să poată să-şi mai vadă sufletul,
Ce-l părăsise încă viu fiind!
Drept jertfă, a adus un miel-cămilă⁵;
I-a pus cuţitu-n gît, şi s-a ferit.

¹ Mizantrop celebru, contemporan cu Aristofan (n.t.).

² Caneforele erau fete tinere, din familii nobile, care purtau coşuleţe în cortegiul Panateneelor. Fiecare din ele era însoţită de o fiică de metec (locuitor fără drepturi politice depline), care ducea un scăunel şi o umbrelă (n.t.).

³ Trib fabulos de pe ţărmul atlantic al Africii de Nord (n.t.).

⁴ Orator demagogic şi fricos (n.t.).

⁵ Un animal fantastic, despre care se credea că fuge repede (n.t.).

1660 În lături, ca pe vremuri Odiseus...
Din adâncime s-a tîrît în sus,
Să bea cu sete sînge de cămilă,
Heréfon¹-liliacul...

(*Intră Poseidon, Heracles și cu un zeu tribal.*)

POSEIDON

Am ajuns
Chiar la Cetatea-Cucului-din-nouri!
1665 Venit-am în solie! (*Către tribal.*) Dar ce faci?
Așa ți-ai pus mantaua? Tot în stînga?
Numaidecît ți-o schimbă, pune-o-n dreapta!
Nenorocit! Te crezi Lespodias²?
Ah, unde ne mai duci, Democrație?
1670 Pe tine te-au găsit să te trimită?
Mai miști? O, ce sălbatic! Dintre zei,
Tu, ești cel mai barbar! O, Hèracles,
Ce ai de gînd acum?

HERACLES

Vreau să-l sugrum
Pe cel ce-a îndrăznit aceste ziduri
1675 Să le ridice-n calea zeilor...

POSEIDON

Dar nu sîntem trimiși spre împăcare?

HERACLES

De două ori sînt hotărît să-l gîtui!

(*Pisthetairos iese din casă; îl urmează sclavii, cu unelte de bucătărie; aduc și o masă cu păsări jumulate, gata fripte. Toți se prefac că nu văd sosirea solilor.*)

PISTHETAIROS

Dă-mi răzătoarea, brînza! Pătrunjelul!
Și coșul dă-mi-l! Haide, suflă-n foc!

¹ Herefon era poreclit „liliacul”, probabil din cauza glasului subțire și a mersului ca de fantomă (n.t.).

² Un strateg atenian; avea bube pe piciorul stîng și le acoperea cu mantaua (n.t.).

POSEIDON

1680 Noi, cei trei zei înfățișați aici,
Te salutăm, o, muritorule!

PISTHETAIROS

Iar eu m-apuc să rad un pătrunjel...

HERACLES

A cui e carnea?

PISTHETAIROS

Păsările astea
S-au pus în contra rînduieiilor
1685 Obștești! Și-au luat plata!

HERACLES

Deci, întîi,

Pui pătrunjel?

PISTHETAIROS

Bine-ai venit, Heracles!

POSEIDON

Noi am venit din partea zeilor,
Ca să curmăm și luptele, și sfada...

PISTHETAIROS

(*întrerupîndu-l*)

Și nu mai am în sticlă undelemn...

HERACLES

1690 Ai grijă, ungeți păsările bine...

POSEIDON

Ce cîștigăm, ducînd acest război?
Iar voi, fiind cu zeii aliați,
Și prieteni, veți avea belșug de ploi,
În bălți, și zile bune pe vecie!
1695 La voi venit-am cu puteri depline...

PISTHETAIROS

Noi n-am pornit războiul cei din întâi!
Iar azi, de vi se pare nimerit,
Și vreți să săvârșiți un lucru bun,
Noi vrem să facem pace! Însă cerem
1700 Ca Zeus să dea păsărilor, iarăși,
Domnia! Dacă vă-nvoiți așa,
Poftiți la masă, solii mei cinstiți!

HERACLES

Îmi plac aceste vorbe și primesc!

POSEIDON

Nenorocit ce ești! Mîncău! Îi iai
1705 Tatălui tău domnia peste oameni?

PISTHETAIROS

Dar oare n-ar fi zeii mai puternici,
De-ar fi stăpîni pe oameni păsările?
Azi, ei se tupilează după nouri
Și jură strîmb; (nu-s, oare, muritori?)
1710 Cînd omul prieten bun va ficu zeii,
Și strîmb se va jura, pe zei și corbi,
Atuncea corbii se vor năpusti,
Spre el, pe-ascuns, și-l vor chiorîcu pliscul...

POSEIDON

Pe Poseidon, că bine-ai chibzuit!

HERACLES

1715 Și mie mi se pare...

PISTHETAIROS

(către tribal)

Tu ce crezi?

TRIBALUL

Nabaisatreu...

HERACLES

Da, vrea și el...

PISTHETAIROS

Aflați,

Alt bine, pentru voi, în viitor!
Cînd unul o să juruiască jertfe
Și-o să se răzgîndească, mormăind,
1720 Că, „lasă!... zeii pot să mai aștepte“... —
Din lăcomie, — noi îl vom sili...

POSEIDON

Și-anume cum?

PISTHETAIROS

Cînd omul numără

Bănuții de pe oi, sau cînd se scaldă,
Un uli s-o duce-n zbor, să-i ia pe-ascuns,
1725 Și îi va duce în Olimp, la zei...

HERACLES

Am hotărît! Să li se dea domnia!

POSEIDON

Acum, să-l întrebăm și pe tribal...

HERACLES

(ameninșîndu-l cu ciomagul)

Tu, vrei să ai de ce te văieta?

TRIBALUL

Nu, să nu dai la mine cu ciomag...

HERACLES

1730 El spune că e bine cum spun eu...

POSEIDON

Dacă-i așa, mă învoiesc și eu!

(Către Pîsthetairos.)

Da! Facem precum spui, cu schiptrul lumii!...

PHISTHETAIROS

(lovindu-se cu mina peste frunte)

A mai rămas ceva, și eu uitam...

I-o las pe Hera, să și-o țină, Zeus!

1735 Dar vreau să-mi dați Domnia, de nevastă,
Că-i tînără...

POSEIDON

Nu vrei, deci, împăcare?

Să mergem înapoi!

PISTHETAIROS

Puțin îmi pasă!

Vezi, bucătar, să fie sosul dulce!

HERACLES

Dar încotro, o, răule Poseidon?

1740 Vrei să pornim război, pentru-o femeie?

POSEIDON

Dar ce putem noi face?

HERACLES

Punem pace!

POSEIDON

Nu vezi, sărmane, cum ne ia în rîs?

Te-nșeli grozav! De-o să le deie Zeus

Acestora domnia după moarte,

1745 Tu nu mai ai nimic; căci tot ce are,
Ți se cuvine după moartea lui.

PISTHETAIROS

(către Heracles)

Sărmanule, grozav te-a dus de nas!

Poftim aproape, vreau să-ți spun ceva...

Nerodule, te-nșeală unchiu-tu!

1750 Nimic din avuția părintească

Nu vei primi, căci ești copil din flori!

HERACLES

Copil din flori? Ce spui?

PISTHETAIROS

Îți jur pe Zeus!

Cu o străină ești făcut! Cum crezi

Să-l moștenească-Atena¹, fiică-sa,

1755 Cînd știi că are frați-adevărați?

HERACLES

Dar dacă tata-mi dă averea mie,

Bastardului, la moarte?

PISTHETAIROS

Este legea!

Acest Poseidon, care te-ntărită,

Va cere, cel dintîi, tătîne-tu,

1760 Să-i dea averea, că i-i frate drept!

Legea lui Solon² glăsuiește-așa:

„Copilul cel din flori nu are drept,

Atît cît sînt în viață cei legitimi;

Iar cînd lipsesc aceștia, avuția

1765 Să fie-a rudelor apropiate!...”

HERACLES

Deci, eu n-am nici un drept să moștenesc,

Averea părintească?

PISTHETAIROS

Nu! Pe Zeus!

Te-a arătat fratriei³, taică-tu?

¹ Pallas Athena era fiica lui Zeus, iar Poseidon fratele lui (n.t.).

² Legislația lui Solon datează din anul 594 î.e.n. (n.t.).

³ Fratria era un grup social intermediar între gintă și trib (n.t.).

HERACLES

Nu, nu! Și eu de mult mă tot miram...

PISTHETAIROS

1770 Și te mai uiți în sus, ca un milog!
Cu noi vei fi stăpîn, și te-oi hrăni
Cu laptele de pasăre, de-acum...

HERACLES

În ce privește fata, mi se pare,
Că ai dreptate... și ți-o dau din parte-mi!

PISTHETAIROS

(câtre Poseidon)

1775 Dar tu ce spui?

POSEIDON

Eu nu mă învoiesc!

PISTHETAIROS

Atîrnă de tribal? Cu cine ții?

TRIBALUL

Frumos fetiță, mare, ea, Domnia...
Și merge, ca o pasăre! Eu dau¹...

HERACLES

Precum se vede, spune că i-o dă...

POSEIDON

1780 Pe Zeus! Spune că i-o dă, dar ea
Nu poate face-un pas, ca rîndunica...

PISTHETAIROS

Dar spune că o dă, la... rîndunele...

¹ Joc de cuvinte între *basilinau*, „Domnia” și *basis* „merge”.
Heracles a reținut numai ideea: *merge*, completînd-o cu: *la*
păsări (n.t.).

POSEIDON

Deci, hai, vă sfătuiți și vă-mpăcați!
De socotiți că-i bine, tac de-acum...

HERACLES

(câtre Pisthetairos)

1785 Ne învoim să-ți dăm tot ce poțesteți,
Să vii cu noi, în cer, spre a-ți lua,
Domnia... și cu ea, tot ce mai vrei!

PISTHETAIROS

(arătînd spre păsările tăiate)

Le-am jumulit la timp; s-a potrivit
S-avem și nuntă...

HERACLES

Vreți să mă lăsați,

1790 Să pregătesc fripturile? Plecați!

POSEIDON

Fripturile? Grozav mîncău mai ești!
Nu mergi cu noi?

HERACLES

Ce bine-aș fi mîncat!

PISTHETAIROS

Să mi se deie un veșmînt de mire!...

(I se aduce veșmîntul. Ies.)

CORUL PĂSĂRILOR

Departe, în cetatea „Pîrîtorii”,
1795 Se află sub ceasornicul obștească,
Un neam ce-și umple pîntecul cu vorbe,
Ce seamănă, și își culege via,
Și-și strînge snopii și smochinele,
Cu mîncărime veșnică de limbă...

- 1800 O, veneticii Gorgias¹ și Filip,
Sînt vinovați că prea s-a răspîndit,
În toată lumea mîncărimea asta,
Și a cuprins întreaga Atică...
1805 Și tot de-atunci se taie, spre păstrare,
Și limbile-animalelor jertfite...

UN SOL
(*intră declamînd*)

Aveți binele tot, și chiar și mai mult,
Neam al zburătoarelor de trei ori fericit!
Primiți-vă stăpînul, în palatul bogat!
Căci el, printre voi pășește, și luminează, precum nici
o stea

- 1810 N-a luminat cîndva vr-un locaș aurit;
Depărtata lumină a soarelui nicicînd n-a lucit
Ca el, niciodată! Măreț și falnic el vine,
Cu soața-i nespuse de mîndră, el filfiie
În mîna lui înaripatele fulgere, ale lui Zeus armuri!
1815 Bogate miresme împrăstie pe sub adîncile bolți
Ale cerului — și o astfel de priveliște n-a mai fost...
Cern adieri, mirodenii,
Scumpe parfumuri... Dar iată-l că vine...
Înceapă-și cu bune cuvinte, cîntecul, muza preasfîntă!

(*Pisthetairos, cu o cunună pe cap, înaintează
alături de Domnia.*)

CORUL PĂSĂRILOR

- 1820 Intrați în rînduri! Feriți-vă! Deschideți-i calea!
Fiți străjile ridicate pe aripi, ale preafericitului
Cu-atîta noroc dăruit...

¹ Gorgias din Leontium, în Sicilia, a sosit la Atena în anul 427, spre a-i sfătui pe atenieni să trimită o expediție în Sicilia. Mult mai puțin cunoscut decît el, Filip i-a fost elev (n.t.).

- O! Gingășie, mîndre priviri!
Ce mult fericită e nunta
1825 Acestei cetăți!

CONDUCĂTORUL CORULUI

- Nespuse e de mare norocul
Ce-l are păsăreasca sămînță
Prin omul acesta! Primiți-l
Cu chiote de nuntă, cu cîntece,
1830 Pe el, și cu el împreună pe Domnia primiți-o!

CORUL PĂSĂRILOR

- Cu cînturi de nuntă, la fel,
Pe vremuri, stăpînul puternic
Al tronului neprihănit,
Cu Hera-n Olimp fost-a unit
1835 De zînele sfinte-ale sorții!
Hymen o, hymenai, o!
Iar Eros, cu flori și aripi
Aurite, mîna telegarii,
Strunindu-i în frîuri,
1840 El vornicelul nunții lui Zeus
Și-a Herei preafericite!
Hymen o, hymenai, o!

PISTHETAIROS

- Cîntările și stihurile voastre,
Îmi plac, sînt măgulit de-atîtea vorbe!
1845 Dați slavă preaînaltă tunetului,
Ce zguduie pămîntul! Fulgerelor
Și trăsnetului cu-al lui foc de spaimă!

PISTHETAIROS

- Lumină a fulgerului, aurie, măreață,
Nemuritoare lance de foc a lui Zeus,
1850 Slăvitelor bubuituri cu răsunset adînc,

Și trăsnetelor pline de ploaie, prin voi,
Stăpînul zguduie acuma pămîntul!
Omul acesta l-a răpus pe Zeus din ceruri,
Și-o are pe Domnia alături, drept soață...

1855 Hymen o, hymenai, o!

PISTHETAIROS

Urmați-ne, acuma, în stoluri,
La nuntă, surioare înaripate,
În țara lui Zeus, spre patul miresei...
Iar tu, fericito, dă-mi mîna,
1860 Cuprinde-mi aripa,
Saltă alături de mine!
Iar eu în zbor te voi duce,
Ca pe un fulg...

CORUL PĂSĂRILOR

A la, la lai, ie paion!
1865 Ridicați cîntare, lui, preaslăvitului,
Biruatorului, celui mai mare dintre toți zeii...

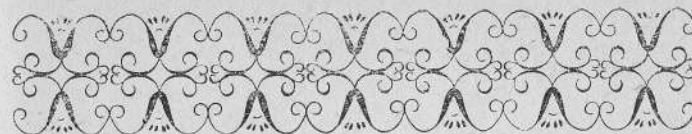
BROAȘTELE

în romînește de
EUSEBIU CAMILAR
și
H. MIHĂESCU

P E R S O A N E L E :

XANTHIAS
DIONYSOS
HERACLES
UN MORT
CHARON
CORUL BROAȘTELOR
CORUL INIȚIAȚILOR
EAC
O SCLAVĂ A PERSEFONEI
DOUĂ HANGITE
UN SCLAV AL LUI PLUTON
EURIPIDE
ESCHIL
PLUTON

În fund, două case: în dreapta, casa lui Heracles; în stînga, cea a lui Pluton. Prin dreapta, intră pe scenă Dionysos, și sclavul său, Xanthias. Dionysos are în picioare coturni¹ și poartă o haină femeiască, de culoare galbenă; peste haină, a îmbrăcat o piele de leu. Are în mînă o măciucă. Xanthias, călare pe un măgar, duce pe umăr un băț gros cu crăcană, de care atîrnă bagajul stăpînului...

XANTHIAS

Să-ți spun, stăpîne, vorbe folosite
La teatru, ca să rîdă privitorii?

DIONYSOS

Spune orice, dar nu „sînt copleșit“...
Căci supără prea mult astfel de vorbe!

XANTHIAS

5 Ce vorbe nu-ți mai plac?

DIONYSOS

„Sînt toropit“...

¹ Încălțăminte înaltă purtată de actorii tragici (n.t.).

XANTHIAS

Atunci să-ți spun ceva hazliu de tot?

DIONYSOS

Curaj! Pe Zeus...

XANTHIAS

Ce să nu mai spun?

DIONYSOS

Că de nu-ți muți povara... te apucă...

XANTHIAS

Nici să nu spun că de nu-s ușurat,

10 De sarcina din spate, scap un... duh?

DIONYSOS

O, nu! Căci mi-ar fi greață... Aș vărsa!

XANTHIAS

De ce-s silit să duc povara asta,

Cînd nu pot spune-o vorbă, ca Phrynicos¹,

Ca Lycis, sau ca Aneipsias,

15 Atunci cînd duc poveri, în comedii?

DIONYSOS

Poftim! Dar nu acum! Cînd sînt la teatru,

Și-aud astfel de vorbe, pîn-ce ies,

Îmbătrînesc cu cel puțin un an...

XANTHIAS

De trei ori te deplîng, o ceafa mea!

20 Că duci poveri, dar drept să rîzi nu ai...

DIONYSOS

O! E-un dezmaț și o obrăznicie,

Ca eu, feciorul Polobocului,

¹ Phrynicos, poet comic atenian, din secolul al V-lea î.e.n., contemporan cu Lycis și Aneipsias, toți trei rivali ai lui Aristofan (n.t.).

Să merg pe jos, din greu, iar el pe sus,
Fără povară, fără osteneală...

XANTHIAS

25 Nu duc nimic?

DIONYSOS

Duci tu? Doar mergi călare...

XANTHIAS

Și, totuși, duc...

DIONYSOS

Dar cum?

XANTHIAS

Nu mă spetesc?

DIONYSOS

Tot greul îl apasă pe măgar...

XANTHIAS

Dar nu duc, oare, sarcina pe umăr?

DIONYSOS

Cum poți să spui c-o duci, cînd el o duce?

XANTHIAS

30 O fi, dar îmi sfarm umărul sub ea!...

DIONYSOS

Dacă măgarul nu ți-i de folos,
Aburcă-ți-l în spate și du-l tu...

XANTHIAS

O, cum de n-am luptat și eu pe Mare¹,

¹ Slavii care au luptat în bătălia navală de la Arginuse, din anul 405 î.e. n., au dobîndit libertatea (n.t.).

Că mi te-aș face-ndată să bocești!

DIONYSOS

35 Netrebnice, coboară! Am ajuns,
La ușa unde trebuia să fiu!

(Bate la ușa și strigă.)

Băiete, hei, băiete, băiețele!

(Heracles vine să deschidă.)

HERACLES

Dar cine bate-n ușa, năvălind
Ca un centaur?

*(Deschide ușa, și rămâne uimit la vederea
lui Dionysos.)*

Ce e?

DIONYSOS

(către Xanthias)

Hei, băiete!

XANTHIAS

40 Ce-i?

DIONYSOS

N-ai văzut nimic?

XANTHIAS

Dar ce să văd?

DIONYSOS

S-a speriat...

XANTHIAS

Nu fi nebun!

HERACLES

Mă jur

Chiar pe Demetra! Nu mai pot de râs!
Degeaba îmi mușc buza, că tot rîd!

DIONYSOS

Poftim încoace, minunatul...

HERACLES

45 Mă stric de rîs, cînd văd c-ai pus o blană
De leu deasupra hainei de șofran!
Ce vrei? Ce-i cu măciuca și coturnii?
Și încotro?

DIONYSOS

De dragul lui Clisten

Eu m-am suit¹...

HERACLES

Și-apoi?

DIONYSOS

Am dat la fund

50 Vreo treisprezece nave inamice...

HERACLES

Voi?

DIONYSOS

Da, îți jur!

XANTHIAS

(aparte)

Atunci mă deșteptasem...

DIONYSOS

Și cum stăteam pe vaș și răsfoiam,
Pe Andromeda², nu știu cum m-a prins,
Un dor nespun... Îți poți închipui!

¹ Echivoc obscen (n.t.).

² Una din tragediile lui Euripide, din care nu ni s-au păstrat decât câteva fragmente (n.t.).

HERACLES
55 Un dor? Cam cît de mare?
DIONYSOS
Cam cît... Molon¹...

HERACLES
De o femeie?

DIONYSOS
Nu!

HERACLES
Băiat?

DIONYSOS
De loc...

HERACLES
Bărbat?

DIONYSOS
Ehei!

HERACLES
Ai... fost cu Cleisthenes?

DIONYSOS
Nu-ți bate joc de mine, frățioare!
Așa mă arde-un dor... și așa îmi vine...

HERACLES
60 Ce dor, măi frățioare?

DIONYSOS
Cum să-ți spun...?
Voi încerca așa, pe ocolite...

¹ Molon, personaj al lui Euripide, era foarte înalt și voinic (n.t.).

Te-a prins, vreodată, dorul după terci,
Chiar din senin?

HERACLES
De zece mii de ori!

DIONYSOS
Ai înțeles, sau să mai stăruiesc?

HERACLES
65 De terci să nu mai spui, te-am înțeles...

DIONYSOS
Așa mi-i dor și de Euripide...

HERACLES
Dar cum așa? Cu toate că e mort?

DIONYSOS
Nu-i om pe lume să mă-nduplece,
Să nu mă duc să-l caut...

HERACLES
În infern?

DIONYSOS
70 O, da! Pe zei! Și poate și mai jos!

HERACLES
Dar pentru ce?

DIONYSOS
Cat un poet destoinic,
Căci unii au murit, cei vii sînt pleavă...

HERACLES
Dar Iofon¹, nu e viu?

¹ Fiul lui Sofocle, compunea tragedii, ajutat de tatăl său (n.t.).

DIONYSOS

El ne-a rămas!

De nu mă-nșel, e singurul poet

75 Mai bun, dar nu știu ce-i de capul lui...

HERACLES

Dacă-i așa, de ce Euripide?

De ce nu-l iai pe Sofocle cu tine?

DIONYSOS

O nu! Întîi să mi-l încerc pe Iofon,
Să-l văd cît poate fără taică-su!

80 Euripide e descurcăreț;
Cînd m-o vedea, va încerca să fugă;
Pe cînd Sofocle-i mulțumit oriunde.

HERACLES

Dar Agathon, pe unde-i?

DIONYSOS

M-a lăsat...

Era poet vestit, iubit...

HERACLES

Dar unde-i?

DIONYSOS

85 El, stă la masa fericiților...

HERACLES

Dar Xenoclés?

DIONYSOS

Pe Zeus! De-ar plesni!

HERACLES

Pythángelos e viu?

XANTHIAS

(aparte)

...Grăiesc de-ai lor...

De mine nici o vorbă! Mi-am tocit,
Doar, umărul...

HERACLES

N-aveți atîția tineri

90 Care-l întrec chiar pe Euripide
În trîncăneală? Oare ei nu scriu
Și astăzi, zeci de mii de tragedii,
Ușor?

DIONYSOS

Guno! de struguri! Bîlbîiți!

Dușmani ai Artei sfinte! Țipete
95 De rîndunici! O, istoviți curînd!
Pîngăritori ai tragediei! O,
Pierit-au cîntăreții plini de forță,
Care stimau cuvîntul potrivit!

HERACLES

Dar cum spun cei de azi?

DIONYSOS

Să-ți dau o pildă,

100 De siluire a cuvîntului:
„Eter, căsuța zeilor“... „Al vremii
Picior“... „O, mintea n-a voit să jure,
Ci limba jură-n ciuda inimii...“

HERACLES

Și-ți place cum scriu ei?

DIONYSOS

Înnebunesc!

HERACLES

105 O, cîte nerozii! Da, ai dreptate!

DIONYSOS

Nu te-oploși în mintea mea! N-ai casă?

HERACLES

Ce lucruri grele și îngrozitoare...

DIONYSOS

Cum să mîininc mă-nvață!

XANTHIAS

Nu le pasă.

De mine.

DIONYSOS

Știi de ce-s așa-mbrăcat?

Leit ca tine! Spune-mi, unde-ai mas,

110 Cînd ai purces să ni-l aduci pe Cerber?

O, vreau să aflu birturi și fîntîni,

Răscruci și brutării, cetăți și porturi,

Și case de plăceri și de dormit,

Și hanuri cu pușină mîncărime

115 De ploșnițe...

XANTHIAS

De mine nu le pasă...

HERACLES

O, te încumeți să te duci la Hades?

DIONYSOS

Nici vorbă! Hai, îndreaptă-mă, s-ajung

Cît mai curînd chiar în adîncul lui,

Pe-un drum nici prea călduț, dar nici prea rece...

HERACLES

120 Alege-ți-l pe cel dintîi; începe

De lîngă-un scăunel... de sub un ștreang...

Hai, spînzură-te...

DIONYSOS

Lasă... Mă înăbuș...!

HERACLES

Mai este-o cale; scurtă, dar bătută...

Prin cupă...

DIONYSOS

Prin otravă de cucută?

HERACLES

125 Da...

DIONYSOS

Prea te-ngheață... prea te-nțepenește...

HERACLES

Vrei, poate, cale cu prăpastie?...

DIONYSOS

O, nu, căci nu mă prea pricep la mers...

HERACLES

Coboară-n piața Oalelor...

DIONYSOS

Ei, și?

HERACLES

Te urcă-n turnul cel mai 'nalt...

DIONYSOS

Și-apoi?

HERACLES

130 Cînd vei vedea semnalul torțelor,

Și privitorii vor striga: „Porniți!“ —

Pornește-o...

DIONYSOS

Încotro?

HERACLES

Cu capu-n jos!...

DIONYSOS

Aș pierde două strachine de creier...

Nu vreau pe calea asta...

HERACLES

Dar atunci...

DIONYSOS

135 Mă duc pe unde-ai mers și tu la Cerber...

HERACLES

Dar drumu-i lung și este-o apă mare,
Și fără fund...

DIONYSOS

Și cum se poate trece?

HERACLES

E-un moșneguț luntraș, cu-o luntre mică,
Și-ți va lua, drept plată, doi bănuți...

DIONYSOS

140 O, ce putere au bănuții! Spune-mi:
Cum au ajuns și-acolo?

HERACLES

Cu Teseu...

O să-ntîlnești dihanii groaznice,
Și mii de șerpi...

DIONYSOS

Încerci să mă-nspăimînti...
Dar nu mă poți clinti din hotărîre!

HERACLES

145 Vei întîlni noroaie și mocirle,
În care zac toți cei ce-și bat părinții,
Cei ce, iubind un tînăr, nu-l plătesc,
Toți cei ce jură strîmb și toți acei
Ce nu dau cinste legii ospetiei...

DIONYSOS

150 Pe zei! Dar unde-s cei ce știu piriha
Lui Cinesias¹? Unde-s toți acei
Ce ni l-au plagiat pe Morsimos²...?

HERACLES

Deodată, auzi-vei flaute,
Dulce-adiind; și prin lumina mîndră,
155 Femei, bărbați, vor trece în alaiuri,
Bătînd din palme, prin dumbrăvi de mirt...

DIONYSOS

Și cine-s?

HERACLES

Ei cunosc misterele...

XANTHIAS

Ce, sînt măgar, să duc poveri, cînd alții
Sînt fericiți? Arunc povara jos...

(Se pregătește să pună sarcina jos.)

HERACLES

160 Ei îți vor spune tot ce-i vrea să afli,
Căci locuiesc în preajma drumului,
Spre porțile palatului lui Pluton!
Cu bine, frate!

(Intră în casă.)

¹ Cinesias, poet ditirambic și muzician fără talent, a introdus piriha, un dans al armelor, originar din Creta (n.t.).

² Morsimos, poet tragic, ridiculizat de Aristofan (n.t.).

DIONYSOS
Umblă sănătos!
(Către sclav.)

Apucă iarăși sarcina! Ridic-o!...

XANTHIAS
165 Nici n-a atins pământul...

DIONYSOS
Repede!

XANTHIAS
Năimește unul care-i dus acuma
La cimitir! Căci are-aceiași drum...

DIONYSOS
Dar dacă nu găsesc?...

XANTHIAS
Merg eu...

DIONYSOS
O, bine,
Căci tocmai văd un mort în drum spre groapă!
170 De tine-i vorba, mortule! Te-ntreb:
Îmi duci la Hades sarcina aceasta?

MORTUL
Cam cât îmi dai?

DIONYSOS
Ei, cât...

MORTUL
Dă-mi două drahme...

DIONYSOS
Pe Zeus! E prea mult...

MORTUL
(către cei care-l duc)
Cărați-vă...

DIONYSOS
Artagul lasă-l, hai să ne-nvoim...

MORTUL
175 Îmi pui în palmă două drăhmușoare?

DIONYSOS
Una jum'ate...

MORTUL
Nu, mai bine viu!...¹

XANTHIAS
Se ține țațos... dar se va căi...
Merg eu...

DIONYSOS
Ce bun și cumsecade ești!
Să mergem, deci, la luntre...

CHARON
Hop! Spre țarm...

XANTHIAS
180 Ce-i asta, oare?

DIONYSOS
Balta despre care
Mi-a spus Heracles! Se zărește-o luntre...

XANTHIAS
Pe Poseidôn! și iată-l și pe Charon...

¹ Mortul spune în glumă că ar dori mai curînd să învie, decît să primească, tocmai pe dos de cum se exprimă un om viu. „Mai bine mort!” (n.t.).

DIONYSOS

Bin' te-am găsit! și te salut, o, Charon!...

CHARON

O, cine, de la griji și supărări,
185 Sosește în cîmpiile Uitării,
La Tainarôn, unde se tund măgarii¹...
La Cerberi și la ciori?

DIONYSOS

Eu...

CHARON

Haide, suie,
Pe undeva, mai repede...

DIONYSOS

Dar crezi,
Că poți ajunge-ntr-adevăr, la ciori?

CHARON

190 O! Pentru tine, da! Hai, urcă-te!...

DIONYSOS

Hai, sus, băiete!

CHARON

Nu, pe sclav nu-l duc, —
Pe pielea lui de n-a luptat pe Mare...

XANTHIAS

O, n-am luptat, căci sînt bolnav de ochi...

CHARON

Atunci, poftim și ocolește lacul...

¹ Lethe, cîmpia și riul „Uitării”, era la marginea infernului. „Unde tunzi măgarii”, expresie proverbială pentru a indica un loc inexistent, deoarece măgarii nu se tund. După credința grecilor, intrarea în infern se afla în apropiere de capul Tainaron, în Laconia, în partea de sud a Peloponesului (n.t.).

XANTHIAS

195 Și unde-aștept?

CHARON

La piatra „Uscăciunii”...
M-ai înțeles?

XANTHIAS

Te-am înțeles prea bine...
Vai, oare ce-o să-mi iasă înainte¹?...
(Pornește.)

CHARON

Mai trece careva? Grăbiți-vă!
Tu, stai la vîslă! Dar ce faci?

DIONYSOS

Ce fac?

200 La vîslă stau, precum mi-ai poruncit...

CHARON

Aici, burdăhănosule...

DIONYSOS

Întocmai...

CHARON

La treabă nu pui mîna?

DIONYSOS

Ba o pun...

CHARON

N-o fă pe prostul, hai proptește-te,
Și trage vîsla, zdravăn...

¹ Fiind superstițioși, unii greci socoteau că nu le merge bine, dacă le iese înainte un eunuc sau o maimuță (n.t.).

DIONYSOS

Cum așa?

- 205 Nu sînt deprins cu vîsla și cu marea,
Căci nu-s din Salamina...

CHARON

Ușurel,

C-o să auzi cîntări...

DIONYSOS

Cine-o să cînte?

CHARON

O, niște broaște... niște „lebede“...

DIONYSOS

Comandă, deci măsura...

CHARON

Oop! Op! Oop!

(În timp ce barca înaintază, se aude corul broaștelor.)

BROAȘTELE

- 210 Brechechehex, brechechehex, coax...
Brechechehex, brechechehex, coax...
Vlăstare din bălți și fîntîni,
Plăcutele noastre cîntări
Să le zicem cu strigătul imnului, coax, coax...
215 Prin care slăvit-am în Lymnai¹
Pe Dionysos fiul lui Zeus,
Pe plaiul Nyseion²,
În ziua cînd mulțimea băută,

¹ Lymnai, adică Bălțile, un cartier al Atenei, unde se afla un templu închinat lui Dionysos (n.t.).

² Nyseion, munte din Tracia, unde s-a născut și a crescut Dionysos (n.t.).

S-avîntă cu oale sfințite¹,

- 220 În preajma templului meu!
Brechechehex, coax, coax...

DIONYSOS

A început a mă dura, la... noadă,
La capătul spinării: coax, coax...

BROAȘTELE

Brechechehex, brechechehex, coax...

DIONYSOS

- 225 Iar vouă, de nimica nu vă pasă...

BROAȘTELE

Brechechehex, brechechehex, coax...

DIONYSOS

O, de-ați plesni cu tot coax-ul vostru!
Atîta știți și voi: coax, coax...

BROAȘTELE

- De bună seamă, că tu știi mai multe,
230 Dar noi le sîntem dragi și muzelor
Cu lirele măiestre, și lui Pan,
Cu-a lui tilinci, cu mersul lui de țap... —
Și pînă și Apollo-i bucuros,
Căci el, cînd cîntă, lira-și sprijină
235 Pe trestia ce-o îngrășăm în bălți!
Brechechehex, brechechehex, coax...

DIONYSOS

Iar eu sînt numai bătături la mîini,
Și dosul tot mi-i asudat de muncă!
De mă mai plec, va glăsui și el...

¹ Ziua oalelor se sărbătorea în luna februarie, și mulțimea oferea zeului oale cu legume (n.t.).

BROAȘTELE

240 Brechechechex, brechechechex, coax...

DIONYSOS

Tăceți o dată, muzicantelor!

BROAȘTELE

Ba, dimpotrivă, vom cînta mai tare!

Ne veselim în zilele cu soare,

Prin trestiișuri și prin papură,

245 De-a pururi îmbătate de cîntare...

Mereu ne amețim de scufundare!

Cînd zvîrle Zeus ploile piezișe,

Ne scufundăm cîntînd altă cîntare,

În iureșuri ca veselele danțuri,

250 Și cresc bulbuci în ropotele ploii...

DIONYSOS

Brechechechex, brechechechex, coax...

O, de la voi cu-atîta mă aleg...

BROAȘTELE

Grozav! Dar suferim atît de mult...

DIONYSOS

Iar eu o voi păți cu mult mai rău,

255 Și voi crăpa, trăgînd mereu la vîslă...

BROAȘTELE

Brechechechex, brechechechex, coax...

DIONYSOS

Orăcăiți cît vreți, puțin îmi pasă!

BROAȘTELE

Ei bine, de-i așa, vom tot striga,

Mereu, pîn' ne-or plesni grumazurile,

260 Vom tot striga, din zori și pînă-n zori!...

DIONYSOS

Brechechechex, brechechechex, coax...

Aflați că nu mă biruiți cu asta...

BROAȘTELE

Nici tu pe noi, oricum ai încerca...

DIONYSOS

Nici voi pe mine, nu! O, niciodată!

265 Căci dacă-i să mă puneți la-ncercare,

Voi tot striga, și zile-ntregi la rînd!

Vă voi răpune, tot strigînd „coax...

Brechechechex, brechechechex, coax..."

Însă știam c-o să-ncetați o dată!

CHARON

(căt-re Dionysos)

270 Destul! Așază vîslele frumos!

Coboară! scoate banii...

DIONYSOS

Doi oboli...

Hei, Xanthias, dar unde-i Xanthias?

XANTHIAS

Aici...

DIONYSOS

Hai, vino!

XANTHIAS

Bine te-am găsit...

DIONYSOS

Cum e, pe unde-ai fost?

XANTHIAS

Nămol și beznă...

DIONYSOS

275 Văzut-ai ucigașii și sperjurii,
De care ne-a vorbit Heracles?

XANTHIAS

Tu?

DIONYSOS

Eu? Dal Pe Poseidôn!

(*Se întoarce către spectatori.*)

Îi văd și-acuma...

Ce facem?

XANTHIAS

Înainte! — Așa e bine!...

Căci sînt dihăanii înspăimîntătoare,

280 Cum ne spunea și el...

DIONYSOS

Se va căi!

S-a lăudat, voind să mă-nspăimînte!

Mă pizmuia, știindu-mă viteaz!

Mai rar găsești laudăroși ca el...

Eu unul, vreau să mă-ntîlnesc cu monștrii,

285 Să văd în drumul meu ceva de soi...

XANTHIAS

Pe Zeus! Parc-aud ceva...

DIONYSOS

(*speriat*)

Cum, unde?

XANTHIAS

În urmă!...

DIONYSOS

Treci, atunci în spate...

XANTHIAS

Nu...

E înainte...

DIONYSOS

Treci în fața mea...

XANTHIAS

Pe Zeus! Văd acum o fiară mare...

DIONYSOS

290 Cum e?

XANTHIAS

Grozavă! Și se tot preface

Cînd bou încornorat, cînd în catîr,

Și cînd femeie mîndră...

DIONYSOS

Vreau s-o văd...

XANTHIAS

Dar nu mai e femeie — acum e cîine...

DIONYSOS

O fi Empusa¹?

XANTHIAS

Fața parcă-i arde...

DIONYSOS

295 Dar are-un șold de bronz?...

XANTHIAS

O! Pe Poseidon!...

Iar celălalt, din balebă de vacă...

¹ În credința fantastică a grecilor, Empusa era un monstru multiform care suga sîngele oamenilor (n.t.).

DIONYSOS

O, zei, dar unde să m-ascund?

XANTHIAS

Dar eu?

DIONYSOS

(fuge spre preotul lui Bacchus, care privește din
primulrînd de bănci)

Dacă mă scapi, ne ducem la banchet...

XANTHIAS

Sîntem pierduți, o, Heracles, stăpîne!

DIONYSOS

300 Nu mă striga pe nume, omule...

XANTHIAS

Dionysos, atunci...

DIONYSOS

Și mai puțin...

XANTHIAS

Fii tare, hai... o, pe aici, stăpîne...

DIONYSOS

Dar ce s-aude?

XANTHIAS

Nu mai e nimic...

Putem grăi acum ca Hegeloch:¹

305 „Scăpat din valuri văd... o nevăstuică...”
Empusa nu mai e...

DIONYSOS

O juri?

¹ Actorul Hegelochos pronunțase greșit un cuvînt dintr-un vers al lui Euripide, spunînd *galén* „nevăstuică”, în loc de *gálen* „vreme frumoasă” (n.t.).

XANTHIAS

Pe Zeus!...

DIONYSOS

Mai jur-o dată...

XANTHIAS

Jur!

DIONYSOS

Mai jură...

XANTHIAS

Jur...¹

DIONYSOS

O, am albit de cîte am văzut!

XANTHIAS

(arătînd spre haina lui Dionysos)

Iar haina ta, de frică, s-a-nroșit...

DIONYSOS

310 O, cîte grozăvii pe capul meu!

Pe care zei să-i învinovățesc?

XANTHIAS

„Căsuța din eter...” „Piciorul vremii”²...

(Dinăuntru se aude un cîntec de flaut.)

Ascultă...

DIONYSOS

Ce s-ascult?

¹ Se vede aici misticismul numărului trei, în credința că jurămîntul trebuia pronunțat de trei ori (n.t.).

² Xanthias repetă chiar cuvintele lui Euripide, pe care Dionysos le credea admirabile în versul 100, urmărind să arate stăpînului că nenorocirile i se trăgeau din partea lui Euripide și a frazeologiei lui (n.t.).

XANTHIAS

N-auzi?

DIONYSOS

Anume?...

XANTHIAS

Cîntări de flaut...

DIONYSOS

Da... miros de torțe,

315 Ce răspîndesc în jur adînci mistere...

Să ne ascundem și să ascultăm...

CORUL INIȚIAȚILOR

Iacchos, ó, Iacchós!

Iacchos, ó, Iacchós!

XANTHIAS

Aceștia sînt, precum ne-a spus Heracles,

320 Cei ce-au pătruns adîncul tainelor,

Și cîntă „Iacchos“, ca și pe la noi...¹

DIONYSOS

Așa socot și eu! Cred că e bine

Să stăm și să aflăm mai deslușit...

CORUL INIȚIAȚILOR

O, Iacchos, tu, o, preaslăvitule,

325 Avîntă-te din tainicul locaș,

Iacchos, ó, Iacchós,

Avîntă-te pe pajiști, dănțuind,

¹ Iacchos era numele geniului personificînd cortegiul dionisiac. Acesta pornea în ziua de 19 boedromion (septembrie), din piața Atenei, spre Eleusis, unde ajungea seara, cu torțele aprinse (n.t.).

Înspre părtașii thiasului sfînt¹,

Ce scutură pe fruntea ta cununi

330 De mirt, atît de nesecat în rod!

Hei, bate-o la pămînt, cu îndrăzneală,

În danț vioi și plin de nebunie,

În danț din toată inima, în danț,

Preasfînt! O, saltă, saltă-n cinstea celor

335 Ce-ți sînt părtași de-a pururi cuvioși...

XANTHIAS

O, fiică a Demetrei, cît de dulce

Miroase-acum friptura de purcel...

DIONYSOS

Fii liniștit, de vrei să mai apuci,

Poate, și-o bucățică de cîrnaț...

CORUL INIȚIAȚILOR

340 Deșteaptă-te! Căci a venit cu torțe,

Aprinse-n mîini, o stea strălucitoare,

Și filfîie în noaptea ce-o slăvim!

Iacchós, ó, Iacchós!

Sînt pajiștile pline de făclii...

345 Îngenuncheați cu toți, bătrînilor!

Uitați în noaptea asta grijile!

Uitați de-ai voștri ani atît de lungi!

Uitați de cele petrecute vremuri,

De dragul sărbătorii de acum!

350 Hai, ieși în frunte, și ridică facla

În mîini, să lumineze cît mai tare

Spre cîmpul ud de rouă și-nflorit,

¹ Thiasul era o asociație religioasă, care sărbătorea sacrificiul în cinstea lui Bacchus și străbătea drumul cu cîntări și danțuri vesele (n.t.).

Și fii o fericită călăuză,
Feciorilor ce cîntă-n coruri...

CONDUCĂTORUL CORULUI

(în veșmînt de preot)

- 355 Să se dea la o parte, să trecem, păstreze
pioasă tăcere,
Toți cei ce nu ne-nțeleg, și n-au gînduri curate,
Toți cei ce nu au văzut, și în danțuri nu au slăvit,
misterele mîndrelor muze, —
Să se dea la o parte toți cei ce nu s-au pătruns de
bahicul stih, folosit
de Cratinos-mîncătorul de tauri¹,
Să se dea la o parte, toți cei ce nu știu să spună
vorba de duh, la vreme prielnică,
360 Toți cei ce nu risipesc răscoala vicleană, înspre folosul
cetății,
Ci mînia ațîfă și o aprind, urmărind cîștig pentru
dînșii:
Sau, cînd sînt stăpîni pe cetăți, în vremi de
restrîște, iau daruri,
Trădînd fortărețele și flote, scoțînd mărfuri oprite
Piei pentru nave, pînzeturi, rășină, precum din
Egina Thorycion²,
365 Blestematul vameș, ducîndu-le la Epidaur³ pe Mare...
Să se dea la o parte toți cei ce-i ajută pe dușmani cu
bani, să-și înalțe corăbii!
Se rînduiesc, degeaba, în coruri, să cînte, căci spurcă
statuia Hecatei⁴!

¹ Cratinos, poet comic atenian din secolul al V-lea î.e.n., rival al lui Aristofan. Epitetul „mîncătorul de tauri” aparține lui Dionysos și deci făcea cinste lui Cratinos (n.t.).

² Thorycion percepea taxa de douăzeci la sută asupra mărfurilor importate sau exportate (n.t.).

³ Epidaur, oraș și port pe coasta de răsărit a Peloponezului (n. t.).

⁴ Hecate, zeița vrăjitoriei și a infernului (n.t.).

Să se dea la o parte retorii ce fură simbria
poetilor,

Fiindcă sînt biciuiți la serbările bahice!

- 370 Le spun! De trei ori le spun, tuturor:
Să iasă din coruri! Iar voi, pregătiți-vă cîntecul,
și veghea de noapte, după străbunele datini...

CORUL

- Veniți voi cei cu inimile tari,
Pe plajurile pururi înflorite,
375 Și bateți-mi pămîtul cu piciorul
În rîsete glumind, în chiote!
Acum, am îmbiat destul la masă!...
Și te îndemn: deci, hai, ridică-te,
Dă slavă cu-al tău glas așa de cald,
380 Cîntînd-o pe zeița Libertății!
Ea ne dă știre că de-acum în veci
Ni-i patria scăpată de nevoi,
Cu toate că nu vrea Thorycion...

CONDUCĂTORUL CORULUI

- Vreau alte rugi, vreau alte cîntări, vreau chiote,
vreau slavă mai multă,
385 În cinstea zeiței Demetra, împărăteasa belșugului...

CORUL

- O, vino, vino lîngă noi, Demetra,
Stăpîna a orgiilor preasfinte,
Și corul nostru nu mai aibă grijă,
390 Că n-o să împlinească ziua asta,
Cu bine, numa-n cîntece și danțuri...
Hai să glumim din toată inima,
Să spunem noutăți, să dănuim,

¹ Demetra, zeița eliberării din iarnă și întineric (n.t.).

395 Rîzînd cu toată gura; şi pe urmă
Acasă să ne-ntoarcem, în triumf,
Împodobiţi cu panglici şi cununi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Ridicaţi cîntare preafrumosului zeu şi daţi-i
chemare
Soţului nostru de cale şi danţuri...

CORUL

400 O, vino, vino lîngă noi, o, Iacchos,
Slăvitule, maestru al cîntării
Acestei zile bune, închinată!
O, vino spre altarele Demetrei!
Arată-ne acum că poţi străbate,
Păşind uşor, o cale şi mai lungă!
O, vino, tu, amic al danţului!

405 Vrînd să mai rîd de toate lipsurile,
Eu mi-am făcut bucăţi sandala veche,
Şi zdreanţa de pe mine! Am aflat
Un mijloc, să glumim, să dănţuim,
De capul nostru şi nepedepsiţi, —
410 O, vino, vino lîngă noi, o, Iacchos...
Privind în lături, am văzut deodată,
Cum dănţuia, între feciori, o fată!
Şi i-am văzut prin gura straiului
Cum sînu-i se zbătea, i se zbătea...
415 O, vino, vino lîngă noi, o, Iacchos!

XANTHIAS

Dar par-că eu nu-s bun dănţuitor,
Să sar şi eu cu ea...

DIONYSOS

O, d-apoi eu...

CORUL

420 Voi vreţi, de bună seamă, să glumim
Cu toţi, de Archedem: la şapte ani,
El nu avea fratrie şi *fratori*¹.
Acum, e demagogul morţilor
De sus² şi capul răutăţilor...

Precum se spune, fiul lui Clistene³
Îşi sfişia obraji la morminte,
425 Şi îşi smulgea toţi perii de la noadă,
Cu pumnii se bătea în piept; gemea,
Şi-l tot striga la dînsul pe Sebinos,
Feciorul cel născut în Anaflist...
Iar Callias⁴, feciorul lui Hippocin,
430 Ar fi-mbrăcat o vulvă-n loc de blană
De leu... şi-aşa ar fi luptat pe Mare...

DIONYSOS

Sîntem stăini, abia sosiţi aici...
Puteţi, vă rog, să-mi spuneţi încotro e
Sălaşul unui zeu ce-i zice Pluton?...

CONDUCĂTORUL CORULUI

435 O, nu ai mult de mers, străinule!
Nici nu mai întreba; fiindcă eşti
Chiar dinaintea locuinţei lui...

¹ Archedemos, poreclit „Urdurosul“, era pe atunci şeful partidului democrat. Nu avea cetăţenia ateniană în clipa în care s-a născut, după şapte ani nu fusese încă admis într-o fratrie, şi nu avea fratori, adică tovarăşi de fratrie. (Fratria era grupul social intermediar între trib şi gintă) (n.t.).

² Pentru cei din infern, muritorii din lumea noastră erau „morţii de sus“ (n.t.).

³ Fiul lui Clistene era un desfrînat. Avea raporturi obscene cu Sebinos, prietenul său (n.t.).

⁴ Callias era bogat, dar depravat; şi-arisipitavereaşi a murit sărac (n.t.).

DIONYSOS
(cătire Xanthias)

Băiete! Hei, înşfacă sarcina!

XANTHIAS
(înfuriat)

Mereu îmi pomeneşti de sarcină,
440 Precum corintienii de Corinthos¹!

CONDUCĂTORUL CORULUI

Vă îndreptaţi acum spre locul sfânt
Al zînei, în dumbrava înflorită,
Şi dănţuiţi, părtaşi ai sărbătorii
Prea preţuite-n ochii zeilor!
445 Naainte merg şi duc făclia sfîntă,
Şi mă urmează fete şi femei,
Ce se vor da priveghiului de noapte,
Şi astfel preamărind-o pe Demetra!

CORUL

Să mergem în livezile-nflorite,
450 Pe unde tradafirii cresc, belşuguri!
Să ne jucăm în toată voia noastră,
În corul cel frumos orînduit!
Veniţi, căci ne-nsoţesc în mîndra cale,
În veci preafericitele Moire²...
455 Şi, să se afle: de-i atîta soare
Şi-atîta veselie de lumină,
E numai pentru noi! Căci ne-am pătruns
De sfintele mistere şi trăim

¹ Cuvinte proverbiale, adresate celor ce repetau mereu aceleaşi vorbe. Corintienii aveau totdeauna pe buze numele strămoşului lor legendar, Corinthos, fiul lui Zeus (n.t.).

² Moirele, zeiţele destinului, cunoscute de poporul român cu numele de Ursitoarele (n.t.).

În cinste, fără să jignim pe nimeni,
460 Nici pe străini şi nici pe cetăţeni!

(Corul se aşază în rînduri, în partea dreaptă;
Dionysos şi Xanthias se apropie de uşa lui Pluton,
aflată în stînga.)

DIONYSOS

O, cum să bat? O, cum obişnuiesc
Să bată-n uşă oamenii pe-aici?...

XANTHIAS

Nu pierde vremea! Bate! Nu eşti tu
Heracle şi la chip şi la isprăvi?...

DIONYSOS
(bătînd în uşă)

465 Băiete!

EAC

Cine-i?

DIONYSOS

Hèracle voinicul...

EAC

Neruşinat, nenorocit, o, vai
De pielea ta! Cînd ai mai fost pe-aici,
L-ai prins pe Cerber¹ de grumaz, luîndu-l
Chiar de sub ochii mei! Dar s-a sfîrşit!
470 Cuprinsu-te-a şi stîncă Styxului,
Şi malul Aheronului! Auzi
Cum vin acum, ca fulgerele, cîinii
Cocitului²? Ehidna-vipera,
O să-ţi mănince măruntaiele
475 Cu suta ei de capete! Murena

¹ Heracle coborîse în infern spre a-l elibera pe Teseu (n.t.).

² Styxul, Aheronul şi Cocitul, riuri din infern (n.t.).

Cea din Tartes¹ plămîinii ți-i va suge!
Rărunchii plini de sînge, mațele,
Le-or sfîșia titrasice gorgone²!
„Alerg cît pot să le aduc spre tine...”³

XANTHIAS

(*către Dionysos, care s-a lăsat pe vine*)

480 Dar ce-i?

DIONYSOS

Na! M-am scăpat! Deci, cheamă zeul⁴...

XANTHIAS

Te faci de rîs! Ridică-te mai iute,
Să nu te vadă vreun străin!...

DIONYSOS

Leșin!
O, pune-mi peste inimă-un burete...

XANTHIAS

Poftim, lipește-ți-l!

(*Dionysos se șterge.*)

O, zei de aur!

485 Acolo-ți este inima?

DIONYSOS

De frică

Mi s-a lăsat ceva mai jos, în mațe...

¹ Tartesos, localitate pe coasta de sud-vest a Spaniei (n.t.).

² Se credea că gorgonele locuiau în Libia. Tithras era un mic ținut din Atica (n.t.).

³ Vers luat din Euripide, cu intenția de a-și bate joc de stilul lui tragic (n.t.).

⁴ Parodia formulei sacre, care se pronunță după libațiuni: „Am golit vasul! Cheamă în ajutor zeul” (n.t.).

XANTHIAS

Cel mai fricos ești, între zei și oamenii!...

DIONYSOS

Doar ți-am cerut buretele! Fricos?
Un altul nici atît n-ar fi-ndrăznit...

XANTHIAS

Așa-i...

DIONYSOS

Ar fi căzut cu nasul în...

490 Dar eu m-am ridicat și m-am și șters...

XANTHIAS

O, ce curaj! Pe zeii!

DIONYSOS

Te cred și eu...
Nu ți-a fost teamă, cînd l-ai auzit,
Și cînd amenința?

XANTHIAS

Nici nu-mi păsa!

DIONYSOS

De ești viteaz și hotărît, cum spui,
495 Și dacă nu te temi, să ne schimbăm
Înfățișările! Hai, dă-mi măciuca!
Îmbracă blana! Eu îți duc povara...

XANTHIAS

O, cum să nu te-ascult? Dă-mi iute blana!

(*După ce și-a schimbat îmbrăcămintea.*)

Grozav Heracle! Iată-l pe Xanthias...

500 Vedeai-vei de-s fricos, sau „inimos”...

DIONYSOS

O, ești ca ticălosul din Melita¹!
Dar ian să-mi urc pe umăr sarcina...

(Din casa Persefonei iese o sclavă.)

SCLAVA

(către Xanthias-Heracle)

O, scumpule Heracle, ai venit?
Poftim! Aflin¹ că vii, stăpîna noastră
505 Și pîini a copt, și-a pus două-trei oale
De mazăre pisată, ca să fiarbă!
A fript un bou întreg și-a pregătit
Plăcinte și colaci! Deci, hai, poftim!

XANTHIAS

O, mulțumesc!

SCLAVA

Pe-Apollo! Cum să pleci,
510 Când ea ți-a fript și păsări și ți-a dres
Mîncări atît de bune? Strecurat-a,
În cupe, vinul cel mai bun din lume!
O, hai...

XANTHIAS

Drăguț din partea ta...

SCLAVA

Glumești,
Dar nu te las! De dragul tău adus-am
515 Și-o cîntăreață! Și-i frumoasă foc
Și sînt și două-trei dănțuitoare...

¹ Callias, dintr-un mic ținut din Atica, Melita, îmbrăcase
costumul lui Heracle, în timpul bătăliei de la Arginuse, din
anul 406 î.e.n. (n.t.).

XANTHIAS

Ce spui? Se află și dănțuitoare?...

SCLAVA

Și-s tinerele, proaspăt pieptănate!
Hai!... Bucătarul se gătea să scoată,
520 Din vatră, peștele... s-a adus masa...

XANTHIAS

Întîi te du, și la dănțuitoare
Le spune că primesc din partea mea!
(Sclava intră în casă. — Către Dionysos.)
Băiete,-nfașcă lucrșoarele!
Urmează-mă...

DIONYSOS

Dar stai puțin! Ascultă...
525 Doar am glumit cînd te-am făcut Heracle!
Nu-ți bate joc de mine, Xanthias,
Doar am glumit! O, ia-ți și-ți du povara...

XANTHIAS

Cum asta? Ce? Chiar vrei să-mi iei, îndată;
Tot ce mi-ai dat?

DIONYSOS

Nu-ndată! Ci acum...
530 Dezbracă blana...

XANTHIAS

Nu mă las... și-i chem
Pe zei, în ajutor...

DIONYSOS

Pe care zei?
Ce, ești nebun? Te socotești purces
Din Alcmena¹, tu, muritor și sclav?

¹ Alcmena, mama lui Heracle (n.t.).

XANTHIAS

Fii liniștit! Ia-ți tot! Să nu dea zeii,
535 Să ceri vreodată ajutorul meu...
(*Îi înapoiază blana de leu și măciuca; își ia sarcina.*)

CORUL

Afle de la mine, acel
Ce e deștept și e harnic,
Și mult călătorește pe mări:
Să se plece, spre partea ferită,
540 Să nu stea tot pe-un loc,
Nemișcat ca statuia!
Istețul s-așază
Totdeauna unde-i mai moale,
Ca Taramènes...¹

DIONYSOS

545 Dar oare nu m-aș veseli mai zdravăn,
De m-aș uita, cum sclavul meu, Xanthias,
Crăcește-n față-mi o dănțuitoare
Trîntită pe covoare de Milet?
Privind, mi-aș mîngîia sculata sculă,
550 Să vin la rînd! Dar el mi-ar cere oala,
Și mi-ar izbi un zdravăn pumn în gură,
Să-mi sară dinții cei din față, toți.
(*Se arată o hangiță; scoate un țipăt de mirare.*)

PRIMA HANGIȚĂ
(*arătînd spre Dionysos*)

Platano, hei, Platano, vino-ncoace!
Nemernicu-a mai fost la han la noi,
555 Și ne-a mîncat vr-o șaisprezece pîini...

¹ Taramènes, conducătorul atenian, cunoscut prin abilitatea lui (n.t.).

A DOUA HANGIȚĂ

Pe Zeus! El e...

XANTHIAS
(*aparte*)

A pățit-o rău!...

PRIMA HANGIȚĂ

Și carne fiartă, douăzeci de porții
A jumătate de obol...

XANTHIAS
(*aparte*)

Plătească!

PRIMA HANGIȚĂ

Și usturoi, cît lumea...

DIONYSOS

Nu birfi,
560 Femeie! Ce tot spui?

PRIMA HANGIȚĂ

N-o să mă-nșeli...
Ți-ai pus coturni, dar te-am recunoscut!
N-am pomenit de peștele sărat...

A DOUA HANGIȚĂ

Pe zeii! Și nici de brînza proaspătă,
Ce ne-a mîncat-o cu burduf cu tot...

PRIMA HANGIȚĂ

565 Și cînd a fost la plată, m-a privit
Pieziș și-a prins să ragă ca o fiară...

XANTHIAS

Numai așa se poartă, pretutindeni!

PRIMA HANGIȚĂ

Credeam c-a-nebunit, cînd și-a tras spada!

A DOUA HANGIȚĂ

Pe zei! O, vai de tine...

PRIMA HANGIȚĂ

Ne-am ascuns,

570 De frică-ntr-un ungher, iar el a șters-o,
Luîndu-ne și rogojinile...

XANTHIAS

Da, tot isprăvi de-a lui...

PRIMA HANGIȚĂ

Ce-i de făcut?

Te du și-l cheamă pe Cleon¹ patronul...

A DOUA HANGIȚĂ

Iar tu, pe Hiperbol, patronul meu...

PRIMA HANGIȚĂ

575 Să-l hăcuim! Gîtlej fără de fund
Și blestemat! O, cum ți-aș mai zdrobi
Măselele ce ne-au tocat mîncarea!

XANTHIAS

Eu, te-aș zvîrli în fundul unei rîpi...

A DOUA HANGIȚĂ

Eu i-aș tăia cu secera gîtlejul

580 Ce ne-a-nghițit întreaga tocătură...

¹ Fiind străine la Atena, cele două hangițe aveau închip obligatoriu cîte un patron. Cleon și Hyperbolos, patronii poporului cît fuseseră în viață, erau patroni și în infern (n.t.).

PRIMA HANGIȚĂ

Mă duc să-i spun lui Cleon! Și chiar astăzi
Îl va chema la el la judecată...

(Hangițele ies.)

DIONYSOS

De nu-mi ești drag, să mor ca un mișel...

XANTHIAS

O, știu ce gînduri ai! Degeaba, însă,
585 Căci nu mai vreau să fiu Heracle...

DIONYSOS

Taci,

O, dragul meu Xanthias!

XANTHIAS

Eu, fecior

Alcmenei? Sînt doar sclav și muritor...

DIONYSOS

Ești supărat și ai dreptate! Știu,
Dar chiar bătut, nu-ți voi mai cere blana!
590 Să-mi piară soața, pruncii, și-Arhidem
Puchiosul...

XANTHIAS

Hai! Îmi place cum te juri...

CORUL

E vremea să fii iar flăcău,
Căci iar îmbrăcat-ai mantaua!
Încruntă-te, grozăvește-te,
595 Fii leit zeul
Ce-l înfățișezi...
Iar dacă-i rosti vorbe ieftine,
Și simțim că ți-i frică,

Te silim să duci iar în spinare,
Povara...

XANTHIAS

Cu adevăr graiți, voi, oameni buni,
Într-adevăr, și eu gîndesc la fel!
Mărturisesc: de-oi nimeri-o bine,
Tot o să-mi ieie blana înapoi...
605 Dar mi se pare că-i mai potrivit,
Să fiu mai dîrz de-acuma înaintea,
Și mult mai aspru la căutătură...
Dar parc-am auzit ceva la ușă...
(*Intră Eac, însoțit de doi sclavi.*)

EAC

Hoțul de cîini... legați-l repede,
610 Să-l pedepsesc... Grăbiți-vă...

DIONYSOS

E rău...

XANTHIAS

La corbi!

(*Ridicînd măciuca.*)

Nu vă atingeți...

EAC

Vrei să lupți?

(*Își strigă luptătorii dinăuntru.*)

Ditylas, Scebylas și Pardocas¹,
Veniți, veniți, și înfrunțați străinul...
(*Sclavii aleargă, îi iau lui Xanthias măciuca
din mîndă.*)

DIONYSOS

Deci, și bătut, și păgubit de bani...
615 Grozav...

¹ Nume de arcași barbari, care păzeau orașul Atena (n.t.).

EAC

De necrezut!

DIONYSOS

Respingător!

XANTHIAS

Îți jur! Să mor dac-am mai fost pe-aici,
Sau de-am furat măcar un fir de păr!
Spre a-ți dovedi că sînt un om de treabă,
O, iată sclavul meu: cît vrei descoasă-l¹,
620 Și de-mi găsești vreo vină, pot să mor...

EAC

Cum să-l descos?

XANTHIAS

Pune-l la scări, în cuie,
Jupoaie-l... frînge-i osul... biciuiește-l...
Pe cărămizi fierbinți așază-l... Toarnă-i
Oțet în nări... și oricum mai poștești,
625 Dar să nu-l bați cu... ceapă și cu praz!

EAC

O, bun cuvînt! Și dacă-l schilodesc
Cumva-n bătaie, te despăgubesc...

XANTHIAS

A! Nu-i nevoie! Ia-l și schingiuieste-l...

EAC

Acum, în fața ta, s-auzi și tu...

(*Către Dionysos.*)

630 Dă-ți jos povara! Gata! Nu cumva,
Să spui minciuni!...

¹ Tortura era interzisă pentru cetățenii liberi. Numai sclavii chemați ca martori puteau fi torturați, spre a spune adevărul (n.t.).

DIONYSOS

Să nu mă schingiuiеști!
Sînt zeu nemuritor! De nu te-astîmperi,
Îți faci un rău cu mîna ta...

EAC

Ce spui...?

DIONYSOS

Nemuritor sînt și-s purces din Zeus!
635 Sînt Dionysos! El e-un slav...

EAC

(cătре Xanthias)

Auzi?

XANTHIAS

Cu-atît mai mult, e bun de ars cu biciul,
Căci de e zeu, nu va simți nimic...

DIONYSOS

De ce nu mi te-ar bate și pe tine,
De vreme ce te lauzi că ești zeu?...

XANTHIAS

(cătре Eac)

640 Dacă-i pe-atît, prea bine! Hai, începe!
S-o dovedi că nu e zeu acela
Care va plînge sau va tremura...

EAC

(cătре Xanthias)

Nimic de zis! Ești un bărbat de soi!
Cuminte vorbă! Dezbrăcați-vă...

XANTHIAS

645 Dar cum ne vei descoase, cu dreptate?

EAC

Ușor: lui una... ție una...

XANTHIAS

Bine...

Și lasă, dacă voi scînci măcar...

EAC

Dar te-am lovit?

XANTHIAS

O, nu, pe cît îmi pare!

EAC

Mai na-ți și ție una...

(Îl lovește.)

DIONYSOS

Hai, croiește...

EAC

650 Ți-am dat...

DIONYSOS

Dar nici n-am strănutat măcar...

EAC

Mai na-ți acum și ție încă una...

(Îl lovește pe Xanthias.)

XANTHIAS

Hai, arde-mă o dată! Vai!

EAC

Te vaiеți?

Te doare?

XANTHIAS

Nu! Ci mă gîndeam cam cînd

E prăznuit Heracle-n Diomeia...

¹ Diomeiele erau o sărbătoare în cinstea lui Heracle, prăznuită din cinci în cinci ani, în ținutul Diomei, aproape de Atena (n.t.).

EAC
 655 Eulavios bărbat!
(Îl lovește pe Dionysos.)
 DIONYSOS
 Vai mie!
 EAC
 Ce-i?
 DIONYSOS
 Văd cavaleri...
 EAC
 Verși lacrimi?
 DIONYSOS
 Pute-a ceapă...
 EAC
 Nu-ți pasă de nimic?
 DIONYSOS
 Într-adevăr...
 EAC
 Să-l mai descos, atunci, pe celălalt...
 XANTHIAS
 Vai!
 EAC
 Ce-i?
 XANTHIAS
(ridicînd piciorul)
 Un spin! Te rog, hai și mi-l scoate...

EAC
 660 Ce-i asta? Să-l mai bat pe celălalt...
 DIONYSOS
(împînd)
 Apollo, tu, din Delos și din Pytho...¹
 XANTHIAS
 Îl doare! Nu-l auzi?
 DIONYSOS
 Pe mine? Nu!
 Mi-am amintit de-un iamb de Hipponax!²...
 XANTHIAS
 Nu scapi cu-atît! Atinge-l pe sub coaste!
 EAC
 665 Pe Zeus! Nu! Să-ntoarcă pîntecele...
(Îl lovește peste pîntece.)
 DIONYSOS
 Pe zei!
 XANTHIAS
 Da, l-a durut!...
 DIONYSOS
 „Stăpîne peste
 Egeicul adînc, apărătorul
 Albastrei mări...”³
 EAC
 Eu nu mai sînt în stare,
 Să aflu care dintre voi e zeu!

¹ Apollo era născut în Delos și avea un templu la Delfi (n.t.).

² Hipponax, poet grec din sec. VI î.e.n. (n.t.).

³ Fragment din *Laocoon* de Sofocle (n.t.).

670 Intrați, stăpînul să vă cerceteze,
Și Persefona¹, căci și ei sînt zei...

DIONYSOS

Cu drept grăiești! O, cum nu te-ai gîndit
La asta înainte de bătaie?

(*Dionysos și Xanthias intră înăuntru.*)

CORUL

O, muză, îndreaptă-te către sfintele coruri,
675 Dînd farmec și cîntului meu!
Privește spre marea mulțime de oameni,
În care mii de daruri zac ascunse,
Rîvnind o cinstire, mai mult decît Cleofon!²
Căci pe buzele lui de flecar, cripește
stîngaci rîndunica
680 Din Tracia; așezată pe-o floare străină,
Ea murmură-un cîntec de jale, ca privighetoarea
Dar Cleofon va pieri, oricum! Cît mai curînd,
Va avea cerutul număr de voturi...

CONDUCĂTORUL CORULUI

Preasfîntul cor vă deie povețe bune! Astfel
685 E drept să vă îndemne: cinstiți toți cetățenii,
Pe toți deopotrivă, și izgoniți teroarea!
Chiar de-a greșit vreunul, din vina lui Phrynichos³,
Lăsați să-și spună păsul; în fața judecății
Să poată să-și îndrepte greșeala din trecut!

¹ Persefona, soția lui Pluton, stăpînul Infernului (n.t.).

² Cleofon, demagog de origine tracă, fusese dat în judecată pentru uzurparea titlului de cetățean atenian. A fost condamnat la moarte (n.t.).

³ Phrynichos, poet comic atenian, contribuise la instaurarea conducerii oligarhice a „celor patru sute”, care tocmai fuseseră înlăturați (n.t.).

690 Vă spun: toți cetățenii să aibă drepturi; unii
Pe mări luptară numai o dată și-au ajuns
Din sclavi, stăpîni, deodată, la fel ca plateenii!¹
Sînt bune, toate, însă, v-o spun: e rușinos!
Vă laud, căci e totul ce-ați săvîrșit mai bun,
695 Însă, mai sînt și alții ce au luptat pe Mare
De-atîtea ori, alături de voi, ei și părinții,
Și-s tot din neamul vostru; deci ștergeți-le vina,
Curmați cu ura voastră, c-aveți destulă minte!
Din toți semenii noștri să facem niște rude,
700 Toți aibă-aceleași drepturi, cîți au luptat alături!
De-om fi trufași și mîndri, azi, cînd cetatea noastră
Se află bîntuită de-a mărilor mînie,
Cei viitori vor spune c-am fost niște nemernici...

CORUL

Văd limpede năravul și viața unui om!
705 Din toți cîți au o baie și-o leacă de leșie
Cu-amestec de cenușă și lut din Cimolos²,
Cligenes închircitul, e cel mai ticălos!
Dar mult nu va petrece pe locurile noastre!
A și simțit el asta și n-are liniște:
710 De va fi prins o dată, și beat, și fără băț,
Va fi lăsat de-ai noștri, în drum, în pielea goală!

CONDUCĂTORUL CORULUI

O, n-ați băgat de seamă și voi cum statul nostru
Învîrte cetățenii, ca banii vechi și noi?

¹ Sclavii care au luat parte la lupta navală de la Arginuse au fost făcuți cetățeni atenieni, asemenea plateenilor care luptaseră împotriva persilor în timpul războaielor medice (n.t.).

² Cligenes se împotriva tratatelor de pace, și sprijinea politica lui Clefon. Cimolos, o mică insulă din Ciclade, avea o piatră calcaroasă, bogată în sodă (n.t.).

- Bănuții de-altădată, așa frumoși și mândri,
 715 Lucrați așa de bine, și-așa curați la sunet,
 Că-i prețuiesc și grecii, și-i prețuiesc barbarii,—
 N-au căutare! Însă în schimb, au căutare
 Tot cei de bronz, cu chipuri pocite! Și așa,
 Pe cetățenii noștri de neam, și cumpăniți,
 720 Frumoși la trup și suflet, cinstiți, și drepti din fire,
 Desăvârșiți prin coruri, palestre și prin arte,
 Îi ponegrim într-una... Cel căutat e bronzul:
 Roșcați, răi și nevrednici, sămînță de străini,
 Și pripășiți, pe care cetatea, altădată,
 725 N-ar fi primit să-i fie nici victime pe rug...
 Deci, voi, lipsiți de minte, schimbați-vă! Cei vrednici
 Să aibă căutare! De-ți îndrepta ceva,
 Slăviți veți fi! Iar altfel, „o să culegeți hulă,
 După ispravă bună“... cum spun și înțelepții...

*(Iese din casă Xanthias, însoțit de un sclav al
 lui Pluton.)*

SCLAVUL LUI PLUTON

- 730 Pe Zeus cel puternic! Că bun om
 Mai e stăpînul tău...!

XANTHIAS

Da, bun e... Știe

Să bea și să se culce cu femei...

SCLAVUL

Nu te-a bătut, deși ți-a dovedit,
 Că ești un sclav și nicidecum stăpîn...

XANTHIAS

- 735 De mă bătea, ce-ar fi pățit...

SCLAVUL

Îmi place
 Isprava ta, căci și eu sînt la fel...

XANTHIAS

Da?

SCLAVUL

Cînd îmi blăstem, în ascuns, stăpînul,
 Mă simt în corul fericitilor...

XANTHIAS

- 740 Dar cînd primești potop de lovituri,
 Și ieși, scîncind, pe ușă?...

SCLAVUL

Chiar și-atunci...

XANTHIAS

Dar cînd urzești pe-ascuns?

SCLAVUL

Nu mă pricep...

XANTHIAS

O, Zeus, scut al sclavilor! Și tu
 Asculți la uși?...

SCLAVUL

O, da, și-s fericit...

XANTHIAS

- 745 Dar cînd birfești stăpînii, cum te simți?

SCLAVUL

Atunci, pe zei! mă... scap, de fericire!

XANTHIAS

Întinde-mi, frățioare, mîna dreaptă,
 Să te sărut! Îmbrățișează-mă!
 ...De bici ne ocrotească Zeus! Oare

- 750 Ce țipete și-njurături s-aud?

SCLAVUL

Eschil, se ceartă cu Euripide...

XANTHIAS

O!

SCLAVUL

Printre morți e o grozavă zarvă,
Și-o nemaipomenită răzmeriță!...

XANTHIAS

Din ce pricină?

SCLAVUL

După obicei,

755 Acel ce stăpînește cel mai bine
Un meșteșug de seamă și cu rost
Ia loc la masă-n Prytaneu și stă
Pe-un tron, chiar lângă Pluton...

XANTHIAS

Înțeleg...

SCLAVUL

Iar cînd sosește altul, mai dibaci
760 Ca el, e nevoit să-i deie locul...

XANTHIAS

Dar ce l-a scos din fire pe Eschil?...

SCLAVUL

O, el? stătea pe tronul tragediei,
Drept cel mai bun...

XANTHIAS

Și cine stă acum?

SCLAVUL

Cînd a venit aici Euripide,
765 S-a dus pe la borfași, pe la pungași,
La paricizi și spărgători — căci sînt

Destui în Hades! Ascultîndu-i ei
Cuvintele întoarse și sucite,
Tocmai pe dos, — s-au minunat, spunînd
770 Că-i cel mai bun! El s-a umflat în pene,
Și s-a urcat pe tronul lui Eșhil.

XANTHIAS

Și cum? Nu l-au gonit pînă la urmă?

SCLAVUL

O, nu, pe Zeus! Căci striga poporul:
„Aleagă-se, din doi, cine-i mai bun,
775 În meșteșug...”

XANTHIAS

Ei, răii și pungașii?...

SCLAVUL

Da, ei! Țipau, că s-auzea la ceruri...

XANTHIAS

Dar cum, Eșhil n-avea apărători?

SCLAVUL

(arătînd spre spectatori)

Cum vezi, cei buni sînt pușintei și-aici...

XANTHIAS

Și ce-o să facă Pluton? Ce gîndește?

SCLAVUL

780 Să-i lase chiar acum, să se întreacă
Din meșteșug, apoi va judeca...

XANTHIAS

Dar cum de n-a rîvnit și Sofocle,
Un loc la tron?

SCLAVUL

Pe Zeus! El n-a vrut...
Cum a sosit, văzîndu-l pe Eschil,
785 L-a sărutat și dreapta i-a întins-o,
Pe tronul lui lăsîndu-l... Dar acum,
El vrea, precum mi-a spus și Clidemides¹.
Lîngă Eschil să lupte; de-o ieși
Biruator Euripide, -atunci,
790 Îl va-nfrunta în meșteșug, Sofocle...

XANTHIAS

Și cînd va fi aceasta?

SCLAVUL

Chiar îndată...
Se vor lupta grozav și crunt! Vor pune
A muzelor putere pe balanță...

XANTHIAS

Vor pune în balanță tragedia,
795 Cu tot cu lipsuri?

SCLAVUL

Vor avea echere,
Și rigle, să măsoare stihul... Forme
Cu patru laturi...

XANTHIAS

Toarnă cărămizi?

SCLAVUL

...și diametre! Vrea Euripide
Să cerceteze tragediile,
800 Cuvînt după cuvînt...

¹ Un necunoscut (n.t.).

XANTHIAS

Eschil înghite?

SCLAVUL

Și-a opintit grumazul, ca un taur,
Și se uita-n pămînt...

XANTHIAS

Judecătorii

Cine vor fi?

SCLAVUL

Cam greu, că-i secetă
De pricepuți! Eschil cu-atenienii
805 Nu se-mpăca...

XANTHIAS

Poate erau prea mulți
Pungași și spărgători...

SCLAVUL

Spunea Eschil
Că n-are rost să se măsoare geniul!
L-au pus arbitru pe stăpînul tău,
Căci se pricepe. Să intrăm, căci, știi,
810 Stăpîni grăbiți... e rost de ciomăgeală...

CORUL

Greu o să-și înfrîngă minia poetul cu glasul de trăsnet,
Cînd va vedea cum vrăjmașul tare de gură, apucat
de ura năprasnică,
Își ascuțește colții și își rotește în toate părțile
Ochii plini de văpăi!
815 Aprigă bătaie va fi, în fulgerare de coifuri,
Între stihurile cu aripi și peneturi, și între falsele
dulcegării, —
Cînd omul Daltei mărunte va sta să înfrunte poetul

Cu minte scăpărătoare și înaripate cuvinte!
Părul poetului, lăsat pe umeri ca o coamă bogată,
820 Se va zbîrli, își va încrunta în grozavă minie sprîn-
cenele,

Și scrișnind va zvîrli cuvinte bătute în bolduri,
Smulte din piept, pe rînd, ca răsufletul unui uriaș...
Și iar, cel tare de gură, măsurătorul de vorbe,
Subțiraticul, se va desfășura, își va pune-n mișcare
friiele urii,
825 Va rupe în patru fiecare cuvînt, urmărind să zdrobească
prin nimicuri subtile

Truda grea a plămînilor...

(*Intră în scenă Euripide, Dionysos, și Eschil.*)

EURIPIDE
(*către Dionysos*)

Nu, nu mă las de tron! Mă dojenești?
Eu cred că sînt mai meșter ca Eschil...

DIONYSOS

O, de ce taci, Eschil? N-auzi ce spune?

EURIPIDE
830 Întîi, s-o grozăvi, ne va-nșela,
Cum ne-a-nșelat cu tragediile...

DIONYSOS

Tu, om ciudat! Prea multe vorbe mari...

EURIPIDE
O, îl cunosc, căci l-am pătruns de mult...
E un înfumurat, moară stricată,
835 Neputincios, flecar neîntrecut,
Meșter de vorbe, cu eroi prea cruzi!

ESCHIL

O, tu „Copil al zînei țărănești”¹,
Tu mă bîrfești? Tu care-aduni nimicuri,
Și-n scenă-aduci milogi și flenduroși?
840 O să-ți astup eu gura n-avea grijă...

DIONYSOS

Nu-ți încălzi plămîinii de minie²!

ESCHIL

Aduceți, sclavi, un miel cu lînă neagră,³
Căci iată, izbucnește uraganul...

ESCHIL

Adunător de monodii cretane,
845 Ai dus pe scenă nunți nelegiuite,
Și nunți oprite!...

DIONYSOS

Preacinstit Eschil,
Oprește-te! Iar tu, Euripide,
Cuminte fii, sub grindina aceasta,
Să nu-ți lovească tîmpla vreun cuvînt
850 Mai greu și să-ți mai scoată un *Telef*⁴...
Eschil, lasă minia! Cumpătare!
Nu răbufni ca un stejar în flăcări,
Căci nu vă stă frumos să vă sfădiți
Mai rău ca vînzătoarele de pîine!

EURIPIDE

855 Pe Zeus, Meleagru și Peleu!

¹ Parodia unui vers din Euripide, cu înlocuirea cuvîntului „maritim” prin „țărănesc”, spre a sugera originea umilă a lui Euripide (n.t.).

² Imitație a stilului lui Euripide (n.t.).

³ Zeilor din infern li se jertfeau victime negre (n.t.).

⁴ Telephos, numele uneia din tragediile lui Euripide (n.t.).

Și pe Eol! Și-ndeosebi pe Telef¹!
O, vreau să mușc! Hai, mușcă-mă, prin stihuri,
Ce-s nervul tragediilor! Sînt gata!

DIONYSOS

Ce ai de gînd, Eșchil? Nu spui nimic?

ESCHIL

860 N-aș vrea să mă mășor cu el aici,
Căci lupta-i neegală...

DIONYSOS

Cum așa?

ESCHIL

Sînt mort, dar poezia mea e vie!
A lui s-a stins cu el! Așa că are
Ce recita... Și totuși vom lupta,
865 De hotărâști așa...

DIONYSOS

Un sclav s-aducă
Tămîie și cărbuni! Vreau să mă rog!
Să-mi fie mintea limpede cînd judec
Acest război de vorbe iscusite...

(Către cor.)

Iar voi cîntați în cinstea muzelor...

CORUL

870 O, voi nouă muze, neprihănite fecioare, ale lui
Zeus copile!

Uitați-vă cum iscusitele minți
Ale poezilor, făuritori ai gîndirii,
Sînt așa de nepricepute cînd s-avîntă în luptă,

¹ Dintre piesele lui Euripide, Aristofan ridiculiza îndeosebi tragedia *Telephos* (n.t.).

75 Înfruntînd loviturile grele și meșteșugitele vorbe!
Veniți să le vedeți strășnicia buzelor, pricepute s-arunce
Mari vorbe, sau frînturi de stihuri mărunte!
Lupta cea mare dintre talente, — începe!

DIONYSOS
(*către cei doi poeți*)

Rugați-vă'nainte de-a începe...

ESCHIL
Demetra, hrana sufletului meu,
80 Mai vrednic fă-mă de misterul tău!

DIONYSOS
(*către Euripide*)

Hai, dă și tu prinos...

EURIPIDE

O, mulțumire!

Eu am alți zei cărora mă închin...

DIONYSOS

Ai zeii tăi? De cînd?

EURIPIDE

Precum îți spun...

DIONYSOS

Atunci, poștește, roagă-te la ei...

EURIPIDE

885 Văzduh, cîrmuitor al limbii mele,
Tu, hrana mea! O, tu, Pricepere,
Voi nări cu miros ascuțit, slujiți-mi
Să-nfrunt dușmanul...

CORUL

Vrem să v-ascultăm,

O, voi bărbați destoinici! Pe ce cale

890 A vorbelor vrăjmașe, veți porni?

Vi-s limbile în furii! Piepturile
Vi-s pline de-ndrăzneală; mințile
Amînduror sînt vii și-nflăcărate...
Deci, așteptăm cuvintele de spirit,
895 Cu grijă șlefuite, și lucrate,
Cu cea mai fină daltă! Așteptăm
Și vorbe grele, cu putere smulte
Din rădăcini! Să se împrăștie
În valuri mari, noianuri de poeme...

CONDUCĂTORUL CORULUI

900 Rostiți-vă, deci, vorbele alese,
Nu aiureli, ca oamenii de rînd...

EURIPIDE

Cît despre arta mea și despre mine,
Vă voi grăi la urmă! Vreau s-arăt
Că el e-un șarlatan! A încălțat
905 Doar proști, crescuți la școala lui Phrynichos¹!
Masca, în chip de-Achile sau Niobe,
Doar niște figuranți de tragedie,
Ce nu suflau o vorbă...

DIONYSOS

O, așa e...

EURIPIDE

Iar corul lăbărța vreo patru rînduri
910 De cîntece, și ei tăceau... tăceau...

DIONYSOS

Eu le gustam și le iubeam tăcerea
Mai mult ca vorbăriile de astăzi...

¹ Phrynichos din Atena a fost un poet tragic, care l-a precedat cu puțin pe Eschil. A reprezentat în anul 496 î.e.n. tragedia *Luarea Miletului*, iar în 476 *Fenicienele*. A murit probabil în Sicilia (n.t.).

EURIPIDE

Erai un prost...

DIONYSOS

Ce urmărea Eschil?
Din ce pricini masca el figuranții?

EURIPIDE

915 Din șmecherie! Bieții privitori
Tot așteptau... și tot tăcea Niobe...

DIONYSOS

O, blestematul! Cum m-a prins în vrajă!...

(*Către Eschil.*)

De ce te tot frămînti?

EURIPIDE

Fiindcă știe
C-o să-l dărîm! Tot flecărind, zvîrlea
920 Vreo zece vorbe sprîncenate, mari
Cît boul, încîlcite și pompoase,
Drept la mijlocul dramei...

ESCHIL

O...

DIONYSOS

Să taci!

EURIPIDE

...și nici o vorbă clară...

DIONYSOS

(*către Eschil*)

Nu scrișni!

EURIPIDE

...ci doar Scamandri¹, metereze, pajuri
925 Pe scuturi ferecate-n bronz; și vorbe
Greu de-nțeleles...

DIONYSOS

Pe zei! O, chiar și eu
„Un timp lung, lung, stătut-am treaz, în noapte“²,
Voind să știu ce-i „Cal-cocoșul“ galben³...

ESCHIL

Ce ignorant! Emblema unei nave...

DIONYSOS

930 Deci, nu Eryx, feciorul lui Philoxen?

EURIPIDE

Ce căutau în tragedii cocoșii?

ESCHIL

Dar tu, dușman al zeilor, cu ce
Ne-ai procopsit?

EURIPIDE

N-am cai-cocoși, țapi-cerbi,
Ca pe covoarele persane! Ci
935 Luîndu-ți moștenire tragedia,
Am vrut s-o scutur de lăudăroși
Și vorbe mari! Am subțiat-o! Pus-am
În ea și stihuri mici, și... păstîrnac!

¹ Scamandru, râu din Troia, pomenit întâi de Homer (n.t.).

² Parodia unui vers din Euripide, *Hippolytos*, 375 (n.t.).

³ În original Hippalectryon, o pasăre fantastică (n.t.).

⁴ Un necunoscut (n.t.).

Am pus și sosuri scoase de prin cărți
940 Și, pe deasupra, pe Cephisophon...¹
N-am spus orice! N-am încurcat cuprinsul!
Actorul prim ieșea oricînd pe scenă,
Spunînd a tragediei obîrșie...

DIONYSOS

(pentru sine)

Mai bine, decît obîrșia ta...

EURIPIDE

945 Puneam vigoare, chiar din primul stih!
La fel de mult vorbeau: femeia, sclavul,
La fel stăpînul, baba, sau fecioara...

ESCHIL

Nu trebuiai ucis pentru-ndrăzneală?

EURIPIDE

Pe zei! Făceam o faptă democrată!

DIONYSOS

(încet, către Eschil)

950 Nimic nu-ți folosește, orice-ai spune...

EURIPIDE

(arătînd spre spectatori)

I-am învățat să-și miște limba...

ESCHIL

Cred...

De ce nu-i învățai cum să... plesnești?

EURIPIDE

Eu i-am deprins cu vorbe delicate,
Cum să măsoare stihul, cu echerul,
955 Să cugete, să vadă răul, sau
Să-l uneltească...

¹ Cephisophon era prietenul și colaboratorul lui Euripide.
Nu ne-au rămas de la el decît cîteva frînturi (n.t.).

ESCHIL
O, te cred!

EURIPIDE

Am pus
În scenă, întîmplări folositoare,
Și cunoscute; oamenii puteau
Să cerceteze; nu am vorbe mari
960 Sau pripășite; n-am Cienoși și Memmoni¹,
Cu clopoței la ham; de-ar fi să judeci
După discipoli, toți ai lui sînt Manes,
Pharmis și Megenet, toți trîmbițași
Cu lănci și cu mustăți, făloși, că pinii
965 De rîs se-ndoaie! Mie-mi sînt discipoli
Doar Clitophon și Teramen-Frumosul...

DIONYSOS

A... el? Cînd crezi că-i mort, a și-nviat!
Se vede că-i din Ceos, nu din Chios²...

EURIPIDE

Astfel de gînduri și de simțăminte,
(arătînd spre spectatori)
970 Le-am strecurat oricînd în suflete,
Punînd în tragedie judecată,
Imbold spre cercetare; de aceea,
Azi pot pătrunde toate lucrurile,
Și mai cu seamă, își gospodăresc
975 Și casele mai bine; de-i întrebî:
„Cum merge? Unde e cutare lucru?“,
Ei îți răspund cu toți „gospodărește“...

¹ Nume de eroi de tragedie (n.t.).

² La jocul de zaruri, „din Chios“ se numea o lovitură fericită, iar „din Ceos“ una nefericită. Thermenes era originar din insula Ceos (n.t.).

DIONYSOS

Pe zei! Pînă mai ieri, toți cetățenii
Atenieni, cînd se-ntorceau acasă
980 Stăteau năuci, cu gurile căscate,
Proștiți ca niște ținci, stăteau ca mușii!
Azi, însă, cum se-ntorc, prind a țipa
La sclavi: „Ați auzit? Hai, dați-mi oala!“
„Cine a mîncat iar capul de scrumbie?“
985 „Să iasă hoțul care mi-a furat,
Acum un an, o strachină? Și unde
Mi-i usturoiul cel de ieri? O, care
Mi-a-nfulecat și azi măslinile?“...

CORUL

„Privește-n jur, strălucitorule
990 Ahile!“¹ Hai, grăiește, o, Eschil!
Grăiește! Însă să-ți strunești mînia,
Ca să n-ajungi dincolo de măslini!²...
Ți s-au adus învinuiri grozave!
Ia seama, deci, tu, om cu suflet bun,
995 O, pune frîu mîniei în răspuns!
Acuma strînge pînzele! Și lasă
Doar pînzele de sus! Apoi, desfă-le,
Puțin cîte puțin, încet, încet,
La vînt ușor, și fără de opriri...

CONDUCĂTORUL CORULUI

1000 Ești cel dintîi elen ce a clădit cuvinte înălțătoare
Ca monumentele... Tu ai împodobit al tragediilor
grai!

¹ Primul vers din tragedia *Mirmidonii* de Eschil (n.t.).

² Cîmpul [de alergări de la Atena, avea ca limită un șir de măslini. Alergătorii aveau poruncă că n-o depășească. Cuvintele „a trece dincolo de măslini“ deveniseră proverbiale și însemnau „a depăși limita, a întrece măsura“ (n.t.).

Fii, deci, bărbat, și dă-ne apă limpede ca a izvoarelor...

ESCHIL

Mîhnit mă aflu de-ntîlnirea asta!
Îmi ard rărunchii! Dar o să răspund,
1005 Să nu se spună că-s nepriceput...

(*Către Euripide.*)

De ce admiră oamenii poeziei?...

EURIPIDE

Ce vorbe mari! Dar oare nu poezii
Îi fac pe cetățeni să fie buni?

ESCHIL

Dar ce pedeapsă ți s-ar cuveni,
1010 Cînd tu îi faci doar ticăloși?...

DIONYSOS

O, moartea!

ESCHIL

Îți spun, o, Dionysos! I-am lăsat
Viteji, de patru coți de-nalți, buni platnici
Ai dărilor; nu pierde-vreme; nu
Sofiști și măscărici! Ai mei respiră
1015 Doar sulite și căști, penaje albe,
Pulpare, coifuri; pieptul lor era
Acoperit în șapte piei de scuturi...

EURIPIDE

Iar mă pisezi cu căștile, o, Zeus!

DIONYSOS

Hai, nu mai fi semeț și supărat...
1020 Cum ai putut să-i faci viteji și buni?

ESCHIL

Am scris o tragedie...

DIONYSOS

Ei, și, care-i?

ESCHIL

„Cei șapte contra Thebei“... Toți bărbații,
Se-nflăcărau, rîvnind și ei să lupte...

DIONYSOS

I-ai oțelit prin ea pe cei din Theba,
1025 În contra noastră! Deci, să-ți iai pedeapsa!
(*Se prefăce că-l lovește.*)

ESCHIL

Vă amintiți de... *Perșii*... Vă-ndemnam
Să biruiți vrăjmașii! Însă, voi...

DIONYSOS

Mă fermecase moartea lui Darius,
În tragedia *Perșii*... Însă corul
1030 A prins să țipe și bătea din palme...

ESCHIL

...Căci au poezii datorii mărețe!
Vă amintiți, cei vechi și mari... Orfeu
Ne-a învățat misterele; oprit-a
Vărsările de sînge; iar Musen
1035 Oracole și leacuri; Hesiod
Munca la cîmp... Ne-a dat Homer cel sfînt
Învățăături spre cinste și mărire,
Despre curaj și despre armele
Vitejilor...

DIONYSOS

Dar n-a deprins nimic,
1040 De la Homer, stîngaciul Pantacles!

Mergînd într-un alai, mai ieri, — întîi
Și-a înnodat pe sub bărbie coiful,
Apoi voia penajul să i-l pună!...

ESCHIL

Dar au deprins viteji, cum e Lamachos¹!
1045 Înflăcărat de-a lui isprăvi, creat-am,
Eroi, cum sînt Patrocles și Teucros,
Zis „inimă de leu“... Să fie pildă
De eroism, să fie cetățenii
Doar la un pas de trîmbițe... N-am Fedre,
1050 Nici Stenoboi, și nici îndrăgostite!...

EURIPIDE

Da, căci n-aveai nimic din Afrodita...

ESCHIL

Nici n-aș fi vrut! Pe-ai tăi ea i-a strivit...
Pe tine te-a și doborât!

DIONYSOS

Așa e...

Căci tot ce spunem rău despre femei
1055 Se-ntoarce împotriva noastră!

EURIPIDE

Dar

Cu ce-a greșit, cetății, Stenoboia?

ESCHIL

N-au îndemnat *Bellerefontii* tăi,
Femei din neamuri mari, aleși bărbați,
Să bea otravă, cînd păcătuiau?

EURIPIDE

1060 Dar nu-i adevărat ce-am spus în *Fedra*?...

¹ General atenian din sec. V. î.e.n. (n.t.).

ESCHIL

Poetul e dator, în toate cele,
Să nu aducă-n scenă pilde rele!
Copiilor le înflorește mintea
Prin dascăli iscusiți; iar cei maturi
1065 Își făuresc virtuțile prin arte!
Datori sîntem să spunem adevărul!

EURIPIDE

Dar e cinstit, ca-n loc să grăiești simplu,
Ca oamenii, rostești cuvinte mari,
Cît munții Lycabet și cît Parnasul?

ESCHIL

1070 Nu-i trebuiesc, gîndirii geniale,
Să aibă forme mari, monumentale?
O, prometeii vor pieri curînd,
Purtîndu-i ca pe oamenii de rînd!
Iar tu i-ai pîngărit!...

EURIPIDE

S-o dovedești!

ESCHIL

1075 Ai îmbrăcat în zdrențe regii, vrînd,
Să-i faci de plîns...

EURIPIDE

Și ce e rău în asta?

ESCHIL

Vrea vr-un bogat să fie trierarh¹?
Se-mbracă-n zdrențe, spun că pier de foame...

¹ Trierarhul era cetățean bogat, obligat să contribuie cu averea lui la echiparea unei corăbii cu trei rînduri de visle, numită „trieră“ (n.t.).

DIONYSOS

O, mint de zvîntă! Pe sub zdrențe-și pun
1080 Tunici de lînă... și să-i vezi prin piețe,
La... pescuit...

ESCHIL

...și-s tari de gură! Astfel
Ni s-au golit palestrele; cei tineri
S-au istovit; crîcnesc toți marinarii...
Pe timpul meu știau să ceară pîine,
1085 Să strige „rypapai“...¹

DIONYSOS

...și să se-mpută
În gura lopătarului din fund...
Spurcau pe cei de-alături; dezbrăcau,
Pe cetățeni; acum răspund obraznic...

ESCHIL

Dar cîte rele n-a mai săvîrșit!
1090 A zugrăvit codoașe și femei
Născînd în temple, sau culcîndu-se,
Cu frații lor! De-aceea statu-i plin,
De măscărici, de scribi, ce linguşesc
Mulțimea, înșelînd-o fără milă...
1095 Cine mai știe cum se duce torța?

DIONYSOS

O, da, pe Zeus! Eu am rîs grozav
La sărbătorile Panatenee...
Grozav mai gîfîia un om micuț,
Grăsuț, plecat, cam palid!—rămînea
1100 În urmă, chinuindu-se grozav;
Iar cei din Tîrgul Oalelor stăteau

¹ Îndemn colectiv al marinarilor de pe o corabie, spre a sincroniza mișcările vislelor (n.t.).

La porți și-l tot loveau în pîntece,
În sold, în coaste și în dos! Sătul
De-atîtea palme, acel om,
1105 În torță și-a suflat și a tulit-o...

CORUL

Sînt lucruri de seamă! Și zarvă multă! Se iscă
Luptă cruntă, și greu e să știi dinainte
Cine va lovi mai năprasnic, cine va putea să întoarcă
Loviturile, cu un pumn și mai greu...
1110 Ce-i, deci, nemișcarea aceasta? De ce bateți înloc?
Sînt multe căi de luptă și șiretlicuri destule!
Spuneți tot, și-n sprijin, și împotrivă,
Spuneți și înfrunțați-vă; hai, dați pe față,
Socoteli mai vechi și mai noi; aveți însă grijă
1115 Să spuneți lucruri bune și înțelepte...
Vă gîndiți poate că privitorii,
N-or să priceapă gingășia măiestritelor vorbe?
O, nu vă temeți! Azi, nu mai e chiar așa...
Toți au fost odată oșteni, toți au o carte,
să-nvețe calea cea dreaptă!
1120 Minunați sînt la fire și-s șlefuiți! O nu vă
temeți! Înfrunțați orice vorbă
Căci privitorii sînt înțelepți...

EURIPIDE

(către Eschil)

Întii, să-ți judecăm prologurile,
Căci toate ți le știu cam încălcite!

DIONYSOS

Și ce prolog vei cerceta?

EURIPIDE

...O, multe...

(Către Eschil.)

1125 Recită-mi-l pe cel din *Orestia*...

DIONYSOS

Să-l auzim! Tăcere! Hai, recită...

ESCHIL

(recitînd)

„O, paznic al puterii părintești,
Subpămîntene Hermes, fii părtaș
În luptă, și mîntuitorul meu!

1130 Mă-ntorc acasă, vin în țara mea“...

DIONYSOS

(către Euripide)

Găsești nepotriviri?

EURIPIDE

Da, o duzină...

DIONYSOS

Dar sînt doar patru stihuri...

EURIPIDE

Fiecare

Este greșit în douăzeci de locuri...

DIONYSOS

(către Eschil)

Te sfătuiesc să taci; se va vădi

1135 Că iambi din patru stihuri nu-s de-ajuns...

ESCHIL

Să tac, în fața lui?

DIONYSOS

Ascultă-mă!

EURIPIDE

Dar a greșit grozav, de la-nceput...

ESCHIL

O, ce nimicuri spui...

EURIPIDE

Puțin îmi pasă...

ESCHIL

Dar ce-am greșit?...

EURIPIDE

Recită înc-o dată...

ESCHIL

1140 „O, paznic al puterii părintești,
Subpămîntene Hermes, fii părtaș
În luptă, și mîntuitorul meu,
Mă-ntorc acasă, vin în țara mea...”

EURIPIDE

Nu se plîngea Orestes pe mormîntul
Răpusului părinte?

ESCHIL

Chiar așa...

EURIPIDE

1145 Dar tatăl lui Orestes nu murise,
De mîna unei tîrfe, încurcat
În viclenia ei? Cum mai poți spune
Că Hermes îl păzea?

ESCHIL

Dar care Hermes?

E vorba de „Ajutătorul“... El

1150 Doar îl păzea! I-a spus „subpămîntean“,
Căci moștenise, zeul, cinstea asta,
Prin tatăl său...

EURIPIDE

Dar a greșit grozav!
Avînd el cinstea asta, de la tatăl...

DIONYSOS

...înseamnă că a siluit morminte,
1155 Cu voia tatălui...

ESCHIL

O, bei un vin,
Cu iz de poloboc...

DIONYSOS

Recită! Lasă...

ESCHIL

„Subpămîntene Hermes, fii părtaș
În luptă, și mîntuitorul meu!
Mă-ntorc acasă, vin în țara mea!“...

EURIPIDE

1160 Eschil, deșteptul! Spune-același lucru,
De două ori...

DIONYSOS

Poți dovedi aceasta?

EURIPIDE

Cîndspui, „mă-ntorc...“ și „vin“, nu e totuna?

DIONYSOS

E, cum ai spune vreunui vecin,
„Să-mi împrumuți «copaia» ta — «covata»...”

ESCHIL

1165 Dar nu-i același lucru, om smintit!
Cuvîntul e, la locul potrivit...

EURIPIDE

Dar cum așa? Ce înțelegi prin asta?

ESCHIL

Acasă, vine cel ce are-o țară,
Din vremurile vechi! Iar surghiunitul
1170 Se-ntoarce-n țara sa.

DIONYSOS

Nu înțeleg!...

EURIPIDE

Orestes nu s-a-ntors în patrie,
Ci a venit pe-ascuns! Iar stăpînirea
Nici nu știa...

DIONYSOS

Tot nu pricep nimic...

EURIPIDE
(către Eschil)

La altele să trecem...

DIONYSOS

Hai, Eschil!

(Către Euripide.)

1175 Tu, stai la pîndă...

ESCHIL

„Eu, de pe mormînt,
Pe tata-l strig, s-audă, să m-asculte“...

EURIPIDE

„S-audă“... „să m-asculte“...? Nu-i totuna?...

ESCHIL

Doar el vorbea cu morții! Dacă-i strigi,
Chiar de trei ori, n-ajută la nimic¹!
1180 Hai, vin la rînd prologurile tale!...

EURIPIDE

Dac-o să afli vorbe de prisos,
În ele, să mă scuipi drept în față!

DIONYSOS

Deci, hai, începe! Am prilej s-ascult,
Puternicia vorbelor din stihuri!

EURIPIDE

1185 „Era Oedip destul de fericit,
La început...”

DIONYSOS

O, nu, pe zei! Era,
Din naștere, un om nenorocit,
Din leagăn, înainte de-a vedea
Lumina zilei; îi menise- Apollo
1190 Că-și va ucide tatăl; cum putea
Să fie fericit, la început?

EURIPIDE

„Și-apoi, ajuns-a cel mai urgisit...”

ESCHIL

Nu! Urgisit a fost neconținut!
Și cum? A fost lăsat, abia născut,
1195 În frigul iernii, într-un vas de lut,

¹ Cei morți în țară străină sau dispăruți, erau strigați de trei ori pe nume (n.t.).

Ca să nu crească să-și ucidă tatăl!
S-a dus apoi pîn'la Polyb, tîrîndu-și
Picioarele umflate; s-a-nsurat
Cu o bătrînă, chiar cu maică-sa;
1200 Și a orbit...

DIONYSOS

Mai fericit era
S-ajungă cap de oști¹, ca Erasinid...

EURIPIDE

Aiurea... Știu să-mi fac prologurile...

ESCHIL

Eu n-o să-ți spulber vorbă după vorbă,
Ci am să-ți năruiesc prologurile
1205 C-un ulcioraș, din voia zeilor!

EURIPIDE

C-un ulcioraș? Prologurile?

ESCHIL

Da!
La orice scrii, se poate-adăuga,
În iambi, „blăniță“, „ulcioraș“, ori „sac“;
Voi dovedi-o...

EURIPIDE

Să mi-o dovedești...

ESCHIL

1210 Ți-o dovedesc îndată...

DIONYSOS

(către Euripide)

Hai, recită...

¹ Erasinides, unul dintre generalii atenieni condamnați și executați după lupta de la Arginuse (n.t.).

EURIPIDE
(recitând)

„Cum spune zvonul cel mai larg, Egiptos
Plutea pe mări, cu cincizeci de feciori,
Și-n Argos...”

ESCHIL
...A pierdut un ulcioraș!

DIONYSOS
De ce ulcior vorbești? Te vei căi...
(Către Euripide.)

1215 Mai spune-i un prolog, să-l mai vedem...

EURIPIDE
„În mînă c-un toiag, și-n piei de cerb,
Într-un alai de torțe, pe Parnas,
Diónys...”

ESCHIL
...A pierdut un ulcioraș!

DIONYSOS
Na! iarăși ne-a atins cu ulciorașul...

EURIPIDE
1220 Dar acestui prolog, nu va putea
Să-i lege-un ulcioraș: „Nu-i om să fie
În toate fericit: căci ori se naște
Cu stare și trăiește-n sărăcie,
Ori e de jos, dar...”

ESCHIL
...pierde-un ulcioraș!

DIONYSOS
1225 Euripide!

EURIPIDE
Ce-i?

DIONYSOS
Hai, pînzele
Să ni le strîngem! Văd că ulciorașul
O să mai sufle mult...

EURIPIDE
Nu, pe Demetra!
Îi va sări din mînă, chiar acum...

DIONYSOS
Hai, spune, dar ia seama: ulciorașul...

EURIPIDE
1230 „Și părăsind Sidonul, Agenor,
Fiul lui Cadmos...”

ESCHIL
...Pierde-un ulcioraș...

DIONYSOS
Euripide, cumpără-i ulciorul,
Să nu-ți mai strice iar prologurile...

EURIPIDE
Să-i cumpăr, eu, ulciorul?

DIONYSOS
Ar fi bine...
EURIPIDE
1235 O, nicidecum! Mai am de spus prologuri
La care n-o să poată să-l lipească...
„Sosind Pelops, cu iuții telegari,
În Pisa...”

ESCHIL
...A pierdut un ulcioraș...

DIONYSOS

A nimerit-o iar, cu ulciorașul!
1240 Plătește-l cu oricît! Deși cu un
Obol îți cumperi unul mai de soi!

EURIPIDE

Pe Zeus! Încă nu! Mai am prologuri...
„Pe cîmp, Oineu...”

ESCHIL

...Pierdea un ulcioraș!

EURIPIDE

Dar rabdă pîn'la capăt! „Oineu,
1245 Jertfind cîndva, pe cîmpuri, după rod,
Din spice...”

ESCHIL

... A pierdut un ulcioraș!

DIONYSOS

În timpul jertfei? Cine l-a furat?

EURIPIDE

Mai lasă-l, dragul meu, să văd ce spune:
„Iar Zeus, cum am zis, cu adevăr...”

DIONYSOS

1250 Va spune; „A pierdut un ulcioraș!”
O, ți se potrivește la prologuri,
Ca un negel deasupra ochilor!
Dar, pe toți zeii, treci la melodii...

EURIPIDE

Voi dovedi că el nu se pricepe,
1255 La melodii, căci toate-i sînt la fel!

CORUL

Îngrijorat mă aflu în inima mea,
De tot ce se-ntîmplă...

Se poate să-l afle-n scădere,
Pe el, pe poetul ce a zămislit

1260 Cea mai luminoasă comoară
De cînturi?

Nedumerit mă întreb,
Cum o să-l poată păli în inimă,
Pe-acest stăpîn al

1265 Poemului bachic?
Îngrijorat mă aflu de soarta lui¹...

EURIPIDE

Cîntări-minune! Veți vedea-n curînd,
Cum mi le-oi strînge într-un singur cînt...

DIONYSOS

Am grijă eu să număr pietrele...

EURIPIDE

(dinlăuntru însoțit de un cîntec de flaut)

1270 De ce nu vii, ftianule Ahile?
Ne macină ucigătoarea trudă!
O, o, de ce nu vii să ne ajuți?
Pe Hermes, moșul nostru, îl cinstim,
Noi, cei din jurul bălții! Trudă, o!
1275 O, o, de ce nu vii să ne ajuți?

DIONYSOS

Acum ai două trude, o, Eschil...

EURIPIDE

„Aheul cel mai falnic! Tu, fecior
Al lui Atreu, stăpîn peste mulțimi,
De ce nu vii, să ne ajuți, o, trudă?...”

¹ Versurile acestea sînt considerate de unii editori ca apocrife (n.t.).

DIONYSOS

(*pune pe cântar a treia pietricică*)

1280 Eschil, aceasta e a treia „trudă“...

EURIPIDE

„Se pregătesc melissonómele¹,
Să ne deschidă templul Artemidei!
De ce nu vii să ne ajuți, o, trudă?...

DIONYSOS

(*punând alte pietricele*)

Stăpîne Zeus! Ce potop de *trude*!
1285 Mă duc la baie, căci mi s-au umflat
Rărunchii, ca un foi, de-atîtea *trude*...

EURIPIDE

Nu! Mai întii ascultă altă stanță,
Un cântec însoțit de o ghitară!

DIONYSOS

Hai, pîn'la capăt! Însă fără „trude“!

EURIPIDE

1290 „Doi regi², cu două tronuri, ai aheilor,
Și-ai tineretului elin,
Toflátotrát, toflátotrát,
Trimit un sfinx, o javră de cățea,
Stăpîna zilelor fără noroc,
1295 Toflátotrát, toflátotrát,
Cu lance și cu braț răzbunător;
Această pasăre năprasnică,
Toflátotrát, toflátotrát,
Pregătește lupta cu cățelele

¹ Numele unor preotese care adorau divinități feminine (n.t.).

² Această „stanță lirică“ este alcătuită din versuri de proveniență deosebită, rînduite după un anumit ritm, dară fără legătură între ele (n.t.).

1300 Nerușinate, care mișună-n văzduh;
Toflátotrát, toflátotrát;
E partea care-nclină spre Aiax,
Toflátotrát, toflátotrát...

DIONYSOS

Dar ce-i „Toflátotrát“? L-ai auzit
1305 La Maraton¹, sau ai cules cîntarea
Celui ce scoate apă din fîntînă?

ESCHIL

La loc frumos, ce-am strîns din loc frumos!
Să nu ne spună c-am cules și eu
Aceeși preasfințită pajiște
1310 A muzelor, cu Phrynicos! El, ia
De la femei pierdute și din arii
De flaute din Caria, din stihuri
De la ospețe date de Melet,
Din bocete, din danțuri... Așteptați!
1315 Vă rog, o, dați-mi lira! Dar la ce?
Arată-te, bătînd din castaniete,
Ție-ți cîntăm! Arată-te, o, muză,
A lui Euripide...

(*Vine o cîntăreață goală.*)

DIONYSOS

Nu-i din Lesbos...²

ESCHIL

Pe voi vă cînt, o, alcyoni³! Strigați
1320 Pe largul necuprins al mărilor!

¹ Eschil a luat parte la lupta de la Maraton, din anul 490, împotriva persilor. Se pare că refrenul *Flatotrat* era obișnuit în cântecul de muncă, la scoaterea apei din fîntînă (n.t.).

² Muza din Lesbos era inspiratoarea vechii poezii a lui Terpandru, care l-a influențat pe Eschil (n.t.).

³ Păsări de mare (n.t.).

- Muiați-vă în val aripile,
De rouă umezite... Voi, păianjenilor,
Vă toarceți firul pânzei, în unghere,
Și-l su-su-ciți¹ în cînturi de suveici...
1325 Delfin, vrăjit de muzica de flaute,
Hai, saltă-te, avîntă-te din valuri
Spre prorele cu ciocuri azurii,
Mișcînd destine și oracolele²...
E bucuria vieții înflorite!
1330 Ciorchin care-ntărește după muncă!
Copilule, cuprinde-mă în brațe!
(*Către Dionysos.*)

Vezi tu, acest picior³ de stih?

DIONYSOS

Îl văd...

ESCHIL

Și îl vezi bine?

DIONYSOS

Da, îl văd prea bine...

ESCHIL
(*către Euripide*)

- Făcînd astfel de versuri, cum cutezi
1335 Să te apuci să-mi judeci cînturile?
Miști din cîntări, în douăspre'ce feluri,
Precum Cyrene⁴-și mișcă șoldurile!

¹ Silabele repetate se împart pe mai multe note ale melodiei cîntate (n.t.).

² Textul este obscur în chip intenționat (n.t.).

³ Eschil critică folosirea neregulată a anapestului, format din două silabe scurte și una lungă (n.t.).

⁴ Eschil critică diversitatea metrelor lui Euripide, asemuindu-le cu procedeele rafinate ale curtezanei Cyrene (n.t.).

- Atît despre cîntări... Acuma, vreau,
Să-ți cercetez și monodiile...
1340 „A Noptii beznă-ntunecată, o!
Ce vis năprasnic îmi trimiți, venind
Pe căile lui Hades, cel lipsit
Vederii noastre, suflet fără suflet,
Copil al Noptii negre, ce-nspăimîntă,
1345 Cu-al lui veșmînt întunecat, de mort,
Și ochi careucid, ca niște gheare!
Aprindeți, sclave, lampa! Și luați,
Apă din rîu, în vase! Încălziți-o,
Să spăl și să înlătur de pe mine
1350 Dumnezeiescul vis!
Spun adevărul, zeu al mărilor!
Voi cei din casă, o, priviți minunea:
Această Glyce mi-a furat cocoșul,
Și a fugit! Voi, nimfelor din munți,
1355 Și tu, Mania¹, alergați s-o prindeți...
Vezi, eu, nefericita, mă găseam
La treburile mele, su-sucind
În mînă fusul plin cu tort de in,
Să fac un ghem, să-l duc, să-l vînd apoi
1360 În piață, dimineată...
Iar ea s-a stins, în aer, a zburat
Pe vîrf de aripioare, ca un fulg,
Și mi-a lăsat durere și suspin...
Vărsat-am lacrimi, lacrimi am vărsat,
1365 Din ochii mei, o, eu, nefericita!

¹ Eschil parodiază stilul lui Euripide. Subiectul banal contrastează cu forma pretențioasă în care este îmbrăcat. O femeie sărmană toarce spre a-și vinde produsul muncii. Adoarme și visează un vis urît. Cînd se deșteaptă, bagă de seamă că o vecină i-a furat cocoșul. Ea o strigă în ajutor pe sclava Mania, și pe arcașii cretani (n.t.).

Cretanilor, ai Idei fii, veniți-mi
În ajutor cu arcurile! Haideți,
Mișcați-vă! Înconjurați-i casa!
Dictynno, preafrumoaso Artemis,
1370 Porniți în grabă, cu cățelele,
Și cercetați-i casa, colț cu colț!
Iar tu, Hecate, fiică a lui Zeus,
Aprinde două torțe! Luminează-mi!
Mă duc și eu la Glyce, s-o descos..."

DIONYSOS

1375 M-am săturat de cîntece...

ESCHIL

Și eu!
Aș vrea acum să-l duc lîngă cîntar,
Căci numai el ne poate măsura
Mai bine poezia, cumpănind
Cît e de greu cuvîntul ce-l rostim...

DIONYSOS

1380 Deci, haideți! Mă siliți să cîntăresc
Ca brînza, iscusința de poeți!

*(Sclavii aduc un cîntar mare. Eschil și Euripide
se așază de o parte și de alta a balanței.)*

CORUL

Sînt vrednici amîndoi! Cum se pîndesc!
O, ce prilej ciudat și nou avem
Să ne mirăm din toată inima,
1385 Cum nici n-am fi-ndrăznit să negîndim...
De mi-ar fi spus vreun om una ca asta,
Pe drum, nicicînd eu nu l-aș fi crezut,
I-aș fi răspuns că a grăit în dodii...

DIONYSOS

Poftiți, mai lîngă talgere...

ESCHIL și EURIPIDE
(apropiindu-se)

Poftim...

DIONYSOS

1390 Și apucați-le! Dar să tăceți,
Cînd o să auziți că spun eu „cucu“...

ESCHIL și EURIPIDE

Le-am apucat...

DIONYSOS

Hai, la cîntar cu stihul...

EURIPIDE

„Ce bine-ar mai fi fost, de nu zbura,
Pe Mare, nava Argo...”

ESCHIL

„lîngă riul
1395 Spercheidòs, cu plaiuri și pășuni...”

DIONYSOS

Zic „cucu“...

ESCHIL și EURIPIDE

Am tăcut...

DIONYSOS

O, mult mai greu,
Apasă-n jos al lui...

(Arătînd spre Eschil.)

EURIPIDE

Din ce pricină?

DIONYSOS

La fel c-un vrednic negustor de lînă,
Ce-și udă marfa, tot așa și el

1400 A pus un rîu... Al tău e prea ușor,
E ca un fulg...

EURIPIDE

Să spună alte versuri...

DIONYSOS

Deci, apucați de talgere...

ESCHIL și EURIPIDE

Poftim...

DIONYSOS

(către Euripide)

Începe...

EURIPIDE

„Are-nduplecarea loc

1405 Mai sfînt decît cuvîntul?“...

ESCHIL

„Numai Moartea

Nu cere daruri, dintre zei...”

DIONYSOS

Zic „cucu!”

ESCHIL și EURIPIDE

Dar, iată, am tăcut...

DIONYSOS

(arătînd spre Eschil)

Na! Tot Eschil!

Căci a pus Moartea, răul cel mai greu...

EURIPIDE

Iar eu Înduplecarea! Stihul meu

1410 E foarte bun...

DIONYSOS

Ușoară ca un fulg
E-nduplecarea! Pune altceva,
Puternic și măreț... în cumpănă,

EURIPIDE

Dar unde pot găsi?

DIONYSOS

Am să-ți spun eu:

„Ahile, zarul aruncînd, a scos
1415 Mereu, tot asul...” Însă, să sfîrșim!

EURIPIDE

„Măciuca grea ca fierul apucînd,
Cu mîna dreaptă...”

ESCHIL

„Stau rostogolite,

Car peste car, trup peste trup...”

DIONYSOS

(către Euripide)

Te-ai ars!

EURIPIDE

Dar...

DIONYSOS

Două care și cu două trupuri!

1420 Nu le-ar urni, egiptieni o sută...

ESCHIL

Să nu mă mai înfrunte stih cu stih,
Ci să s-așeze pe cîntar el însuși,
Cu cărțile, cu pruncii, cu nevasta,
Și cu Cephisophon! Eu voi rosti,

1425 Ca să sfîrșim, doar încă două versuri...

(Sclavii dau cîntarul la o parte. Vine Pluton.)

DIONYSOS

Mi-s prieteni scumpi, și nu-i pot judeca...
Și nu aș vrea să-l supăr pe nici unul,
Căci unu-i înțelept, celalt mi-i drag...

PLUTON

Doar ți-ai fost pus în gând, venind aici...
1430 Îți amintești?

DIONYSOS

Ce-ar trebui să fac?

PLUTON

Pe cel ales îl poți lua cu tine,
Să nu te plîngi că ai venit degeaba...

DIONYSOS

O, fericire, Pluton! Ascultați:
Am fost venit pentr-un poet...

EURIPIDE

Cum asta?

DIONYSOS

(*către Eschil și Euripide*)

1435 Vi-i liberă cetatea! N-are coruri...
Deci, care dintre voi va da un sfat
Mai bun, Cetății, pe acela-l iau...
Întîi, ce credeți de Alcibiade...
Căci naște în dureri cetatea noastră...

EURIPIDE

1440 Ce spune, ea, Cetatea?

DIONYSOS

Despre dînsul?

„I-î drag și îl urăște... însă-l vrea...”¹

¹ Vers luat din *Păzitorii* poetului Ion din Chios (n.t.).

Voi, ce gândiți despre Alcibiade?

EURIPIDE

Ce om! În slujba țării abia mișcă,
Dar cum aleargă spre nenorocire!
1445 Da, lui folos... iar patriei ponos...

DIONYSOS

Prea bine! Pe Posèidon!

(*Către Eschil.*)

Tu ce crezi?

ESCHIL

Să nu hrănim în stat un pui de leu,
Căci vom juca-ntr-o zi pe plăcul lui...

DIONYSOS

O, cum să hotărâsc, părinte Zeus...
1450 Unul mi-a dat un sfat atît de-adînc,
Iar celălalt o vorbă clară! Cum
Să ne scăpăm cetatea de nevoi?

EURIPIDE

Lui Cleocrit¹ să-l puneți ca aripi
Pe Cinesias! Piară amîndoi,
1455 În vîntul mării...

DIONYSOS

Să-i tot vezi! De ce?

EURIPIDE

Merg cu oțet la luptele navale,
Și-l toarnă-n ochii inamicului...
Dar știu un mijloc...

DIONYSOS

Spune-ni-l și nouă...

¹ Cleocrit era un cetățean amator de plăceri senzuale, iar Cinesias un poet slăbănog și antipatic (n.t.).

EURIPIDE

Cînd e de necrezut ceva crezut,
1460 Cînd credem că-i crezut...

DIONYSOS

Cum? Nu-nțeleg...
O, nu grăi așa adînc! Mai clar...

EURIPIDE

De nu ne-am mai încrede-n cetățenii
În care ne încredem, și de nu
I-am folosi pe cei ce-i folosim,
1465 Am fi scăpați! Ne merge prost acum,
Dar am scăpa de-am face dimpotrivă...

DIONYSOS

Prea bine, Palamed¹! O, ce idei!
Cin' le-a aflat? Cephisophon, sau tu?

EURIPIDE

Chiar eu! Cephisophon e cu oțetul...

DIONYSOS
(*către Eschil*)

1470 Dar tu?

ESCHIL

Cetatea noastră-i folosește,
Pe cetățenii buni, sau pe cei răi?...

DIONYSOS

O, pe cei răi! Pe ceilalți, îi urăște...

ESCHIL

Alcibiade, nu! Îi folosește
Doar de nevoie! Cum să scapi un stat

¹ Tipul omului ingenios prin excelență (n.t.).

1475 Căruia nu-i e potrivit, pe umeri
Sumanul, nici mantaua?

DIONYSOS

Dă-ne-un sfat,
Dacă dorești să te întorci iar sus!

ESCHIL

Eu aș grăi-n Atena, nu aici...

DIONYSOS

Trimite-i, de aici, cuvîntul bun!

ESCHIL

1480 Să socotească gliile vrăjmașe
Și pe-ale lor, totuna! Flotele
Să fie doar izvoare de cîștiguri,
Cu ale lor foloase și ponoase...

DIONYSOS

Îar bogăția să n-o-nghită doar
1485 Judecătorii...

PLUTON

Gata ești?

DIONYSOS

Sînt gata...
„Să-l iai pe cel ce inima mi-l vrea”¹...

EURIPIDE

Doar ai jurat în fața zeilor,
Să mă trimiți acasă, sus; alege...

DIONYSOS

Da, am jurat, dar... îl aleg pe el...

¹ Parodie a stilului tragic (n.t.).

EURIPIDE
1490 Ce faci, nelegiuitule?

DIONYSOS
Ce fac?
Îl socotesc biruitor în luptă!

EURIPIDE
Mi te mai uiți în ochi? O, ce ocară...

DIONYSOS
„Ocară, spui? Dar ce cred privitorii?”¹

EURIPIDE
Deci, mort mă lași, nenorocitul?

DIONYSOS
1495 „Dar cine știe de nu-i viața moarte,
Suflarea hrană, somnul blană-ntinsă...”²

PLUTON
Acum, poftiți la mine...

DIONYSOS
Dar la ce?

PLUTON
Să ospătați un pic, ca de plecare...

DIONYSOS
Pe Zeus! Bine zici! O, cu plăcere...
(*Intră în palatul lui Pluton.*)

¹ Parodia unui vers din tragedia *Aiolos* de Euripide (n.t.).
² Citat din Euripide. Ideea din primul vers se întâlnește des în tragediile lui (n.t.).

CORUL
1500 O știm, din multe fapte,
Că-i fericit bărbatul
Cu minte ageră!
O, iată-l pe acesta!
A judecat temeinic,
1505 Și se va-ntoarce-acasă!
De-nțelepciunea lui,
S-o folosi cetatea,
Și rudele și-amicii...
Să nu mai flecărăm,
1510 Alături de Socrate,
Din arta tragediei
Gonind vorba cu tîlc
Și harul muzelor...
Se știe! Doar smintiții
1515 Își pierd zadarnic timpul,
Cu vorbe prefăcute...

(*Vin din nou pe scenă Pluton, Dionysos și Eschil.*)

PLUTON
Cu bine, du-te-n lume, o, Eschile,
Și scapă-ne cetatea de nevoi,
Cu sfaturi bune! Cearcă și-i îndreaptă,
1520 Pe cei lipsiți de minte, căci sînt mulți...

(*Ii dă o sabie.*)

Poftim, s-o duci, s-o dai lui Cleofon...¹

(*Ii dă funii de spînzurătoare.*)

Pe-acestea, strîngătorilor de dări,
Și lui Myrmex, și lui Nicómachos...

¹ Cleofon, Myrmex, Nicómachos și Archénomos, demagogi atenieni aproape necunoscuți (n.t.).

(*Îi întinde o cupă cu otravă.*)

1525 Iar pe-aceasta, lui Archénomos,
Și să le spui să vină repede,
La mine, fără preget! De nu vin
În grabă, pe Apollo! am să-i ard,
Cu fierul înroșit, ș-apoi îi leg,
De mâini și de picioare, la un loc
1530 Cu Adimant¹, fiul lui Leucòlof —,
Și-o să-i trimit îndată sub pământ...

ESCHIL

1535 Voi face-ntocmai! Însă tu să dai,
În paza lui Sofocle tronul meu,
Să mi-l păstreze, de mai vin cândva
Pe-aci! Eu pe Sofocle îl socot,
După talent, al doilea-ntre poeți!
Să-ți amintești, să nu mi-l lași nicicînd,
Pe-acest Euripide, pe acest
Viclean și mincinos, și măscărici,
1540 Să stea pe tronul meu, nici chiar cu sila...

PLUTON

(*către cor*)

Iar voi, acum, luminați-i calea,
Cu sfintele făclii și însoțiți-l,
Și să răsun, ca un semn de cinste,
Cîntările și cîntecele lui...

(*Se înjghebează un alai spre a-l însoți pe Eschil.*)

CONDUCĂTORUL CORULUI

1545 Voi, zei de sub glie! Dați-i mai întîi o cărare ușoară,
Poetului ce merge și urcă spre tărîmul luminii!

¹ Prieten al lui Alcibiade și confrate de arme (n.t.).

Cetății dați-i cuget curat, izvor de fapte mărețe!
Numai așa vom pune un capăt suferințelor noastre
amare,
Și încordările grele-n război! Cleofon, și toți cei ca
dînsul,

1550 Lupte-se, dacă mai vor, pe ogoarele patriei lor...¹

¹ Cleofon, partizanul războiului, era originar din Tracia (n.t.).

aici Aristofan îl prezintă pe Socrate
 ca pe un vorbăreț care stă egălat într-un
 cor, cercetând sticlele, încercând pe tineret
 înșelându-l pe părintele și învățând pe
 de hernia să nu plătească detoriile. De
 socotește că e socotit că-i dăruie să se supere
 și a continuat să-l ceară un mare
 peșteră, aducând argumente logice!

NORII

în românește de
 DEMOSTENE BOTEZ
 și
 ȘTEFAN BEZDECHI

„Dacă ne bat joc de pentru defectele observate
 ne fac un bine, căci în îndreptare, dacă nu,
 bat joc de nu ne ajunge.”

P E R S O A N E L E

STREPSIADE, cetățean din Atena

FIDIPIDE, fiul lui Strepsiade

SOCRATE

PASIAS } creditorii lui Strepsiade

AMINIAS }

CORUL NORILOR

CORIFEUL

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

SLUGA LUI STREPSIADE

DISCIPOLI AI LUI SOCRATE

O cameră cu două paturi. Pe unul din ele stă treaz
tatăl, Strepsiade, iar pe celălalt fiul, Fidipide,
care doarme adînc sub un morman de velințe.
Alături de ei, pe jos, sforăie sclavii.

STREPSIADE

Ce lungi sînt nopțile, o zei, sînt parcă fără de
sfîrșit!
N-o să se facă-o dată ziuă, că doară e atîta
vreme
De cînd s-au deșteptat cocoșii și eu i-am auzit
cîntînd.
Dar slugile mai trag la soamne. Să fi poftit
ele-nainte
Să trîndăvească-așa tîrziu. Fii blestemat război,
în veci,
Din mii și mii de pricini, dar mai ales că nu e chip
Să-ți pedepsești servitorimea și s-o trimiți la cîmp,
la muncă.
Iar drăgălașul meu fecior nici nu gîndește să se scoale,
Ci-nfofolit în cinci velințe, mai doarme-n propriu-i
parfum

(Se culcă din nou.)

- 10 Ei bine, dacă este-așa, să-mi trag și eu o cergă-n cap,
Dar vai de mine, bietul om, nici n-am răgaz să ațipesc.
De-atîtea cheltuieli cu grajdul¹ și de atîtea datorii.
Ce-i pasă lui! El poartă plete², se ține doar de călărie,
Aleargă-n fel de fel de curse și nu visează decît cai.
15 Atunci cînd eu, în vremea asta, mă prăpădesc, văzînd
cu groază
Cum vine douăzeci a lunii³ și cresc dobînzile merelu.

(Trezește un slav.)

Aprinde candela, băiete, dă-mi tablele cu socoteli
Să văd la cîți mai am de plată și ce dobînzi s-au
adunat.

Lui Pasias, vezi bine, iată, în capăt douăspre'ce
mine⁴;

- 20 De ce-oi fi datorînd atîta și ce-am făcut cu-atîția
bani?

A, da, i-am dat atunci pe murgul cel ce purta dangaua
Kapa⁵,

Că tare prost am fost, mai bine m-ar fi trăsînit
atunci sincopa.

FIDIPIDE

(în somn)

Filon, de ce faci șiretlicuri și nu ții calea ta pe
pistă?⁶

¹ Aluzie la pasiunea hipică a lui Fidipide, la modă în Atena după exemplul lui Alcibiade (n.t.).

² Pletele erau semnul distinctiv al aristocraților (clasa cavalerilor) (n.t.).

³ În ziua de 20 se făcea la greci plata datoriilor (n.t.).

⁴ Unitate monetară atică, echivalentă cu 100 drahme (432 gr. argint) (n.t.).

⁵ Pecetea K. se punea numai ca semn al cailor de rasă (n.t.).

⁶ Fidipide se visează la un concurs hipic, la care adversarul său încearcă să-și scurteze drumul (n.t.).

STREPSIADE

- De-aicea mi se trag atîtea necazuri cîte le îndur,
25 Că și cînd doarme nu visează decît la curse și la cai.

FIDIPIDE

(tot în vis)

De cîte ori ocolul pistei îl faci cu carul de război?¹

STREPSIADE

Rău mă mai faci să-alerg pe drumuri cu ale tale
alergări!

(Reluîndu-și tablele de socoteli.)

Ei, cui mai datoresc eu oare pe lîngă Pasias? A, da!
Trei sute lui Aminias, pe-un scaun pentru car și roate.

FIDIPIDE

(același joc)

- 30 Mai lasă calul să se zvînte și după-aceea du-l la
grajd.

STREPSIADE

Dar tu, băiete, și pe mine m-ai tot zvîntat de-atîția
bani,
Că-s osîndit pentru neplată, iar alții vor pentru
dobînzi

Să-mi ceară-acum și amaneturi.

FIDIPIDE

(trezindu-se)

Dar, tată, ce ești îmbufnat
și cît e noaptea nu te-astîmperi și parcă nu-ți mai
afli loc.

¹ Fiind mai grele, carele de război trebuiau să facă mai puține tururi, și Fidipide întreabă: cîte? (n.t.).

STREPSIADE

- 35 Un... „portărel“ mă pișcă-ntr-una, scoțându-mă din
așternut.

FIDIPIDE

Mai lasă-mă în pace, tată, să pot dormi și eu o
clipă.

(*Adoarme din nou.*)

STREPSIADE

- Dormi tu, băiete, însă află că toate-aceste datorii
În capul tău au să se spargă. Cum n-a pierit mai
înainte
Afurisita pețitoare ce m-a pețit cu maică-ta!
40 Trăiam la țară-așa ferice, o viață dulce, țărănească,
În largul meu, avînd de toate, bogat în stupi foind
de-albine
Și untdelemn și oi alese. Și iată că m-am însurat
Cu o nepoată-a lui Megacle¹, cu o Megacle, eu, țăran,
Cu-o orășeancă, — o domnișoară ce-i numai ifose și
mofturi.
45 În ziua nunții, lîngă dînsa, cum stam la masă, miroseam
A must, a lînă, a corlată de stîină cu belșug de cașuri.
Ea, a săruturi desfrîinate, sofran, mirozne și risipă,
A lăcomie, a Afrodita Genetilis și Colias.
Nu pot să spun că sta degeaba, muncea... de rîpă să
mă ducă
50 Și, ca și cum i-aș fi-arătat sumanul ce-mi țesea,
spuneam:
„Vezi că opaițul se stinge și risipești prea multă
lînă“.

SCLAVUL

Stăpîne, în opaiț nu e nici picătură de ulei.

¹ Megacle — om cu mare faimă (n.t.).

STREPSIADE

Cine te-a pus să-aprinzi, băiete, opaițul cel nesătul?
Ți-oi arde-o mamă de bătaie...

SCLAVUL

Dar ce-am făcut ca să mă bateți?

STREPSIADE

- 55 Ai pus fitilul cel mai gros.

(*Sclavul vine cu opaițul aprins. Strepsiade, re-
luîndu-și firul amintirilor.*)

- Ni s-a născut fecioru-acesta, al meu și-al vrednicei
soții,
Și cînd a fost să-i dăm un nume, am început să ne
certăm.
Ea vrea să-i dea un nume nobil, neapărat sfîrșind în
„hippos“¹,
Un nume cum ar fi Harippos, ori Callipide, ori
Xantipos,
60 Eu vream să-i zicem Fidonide², cum îl chema pe
tata-mare.
Gîlceava a ținut o vreme, dar în sfîrșit ne învoirăm
Și-l botezarăm Fidipide. Cînd maică-sa-l lua în
brațe,
Îl dezmierda, firitisindu-l: „Feciorul meu, cînd vei
fi mare
Și spre cetate-ai să-ți duci carul, în purpură, ca un
Megacle“.
65 Iar eu îl alintam, spunîndu-i: „Cînd tu de pe Feleu
ți-i duce,

¹ În *hippos* se terminau numele marilor familii din Atena
(n.t.).

² Cuvîntul Fidon, care constituie rădăcina numelui Fidonide,
înseamnă pe grecește „zgîrie-brînză, zgîrcit“ (n.t.).

Spre vale, caprele, pe umăr cu un cojoc, ca tatăl
tău..."

Dar el nici nu voia să-audă și-a pripășit în viața
mea

O boală-a cailor ce-mi zvîntă toți bănișorii mei din
pungă.

(După o mică pauză.)

70 Tot căutînd întreaga noapte o cale, am găsit; e una,
O potecuță minunată și, de-l înduplec s-o urmeze,
Eu am scăpat de-ncurcătură. Dar mai întîi ar fi mai
bine

Să-l scol, pe cît e cu puțință, din somn, încet, cu
binișorul.

Dar cum să fac fără să-l supăr? Hai, Fidipide, dragul
meu,

Hai, mititelule, te scoală.

FIDIPIDE

Ce-i, tată, ce s-a întîmplat?

STREPSIADE

75 Sărută-mă, feciorul meu, și dă-mi încoace mîna
dreaptă.

FIDIPIDE

Poftim! Ce vrei?

STREPSIADE

Ia spune-mi, dragă, ții tu la mine, mă iubești?

FIDIPIDE

(arătînd spre statuia lui Poseidon, de alături)

Jur pe Poseidon, pe stăpînul măreț al cavalerilor.¹

¹ După o veche legendă greacă, Poseidon ar fi creat calul
(n.t.).

STREPSIADE

O, pe Poseidon acesta al cavalerilor, nu, nu.
Că numai el este pricina nenorocirilor ce-ndur.

80 Dar dacă cu adevărat din inimă tu mă iubești,
Te rog să-mi împlinești o rugă.

FIDIPIDE

Ce rugă?

STREPSIADE

Neîntîrziat

Să-ți schimbi tot felul tău de viață, tot traiul tău
de pînă acum,

Și să te duci la-nvățătură, să-nveți tot ce ți-oispune eu.

FIDIPIDE

Ei bine, spune, ce-i porunca?

STREPSIADE

M-ascuți?

FIDIPIDE

Ți-o jur pe Dionysos

85 C-am să te-ascult.

STREPSIADE

Ia vino-ncoace și-aruncă-ți ochii într-acolo,
Vezi tu porțița ceea-nchisă și casa mică-n dosul ei?

FIDIPIDE

Da, tată, văd și casa mică, văd și porțița. Ce-i cu ele?

STREPSIADE

(arătînd lui Fidipide școala lui Socrate, care se
afla alături)

Acolo este gînditoriul preaicușiiilor mințoși
Ce-s tobă de învățătură și se căznesc să ne învețe

- 90 Că-naltul cerului n-ar fi decît o vatră de jeratic¹
Ce ne învăluie şi-n care noi oamenii am fi cărbuni.²
Mintoşii-aceia, pentru-arginţi, ştiu să te-nveţe cum,
prin vorbe,
Pot să triumfe orice pricini, fie că-s drepte ori nedrepte.

FIDIPIDE

Şi cine sînt aceia, tată?

STREPSIADE

- Nu mai ţin minte cum îi cheamă,
95 Dar ştiu că-s oameni cumsecade³, că sînt adînci
cugetători.

FIDIPIDE

(*ca şi cum şi-ar aduce aminte de nişte vechi cunoştinţe*)

Îi ştiu eu pe calicii-aceia. Palavragii cu faţa suptă,
Nişte golani desculţi de teapa lui Herefon şi-a lui
Socrate.

STREPSIADE

- Taci. Nu-mi vorbi copilării; iar dacă de-al tău tată
eşti
Îngrijorat să nu ajungă cumva un muritor de foame,
100 Atunci tu să-mi ajungi ca dînşii şi lecuieşte-te de cai.

FIDIPIDE

Pe Dionysos, niciodată, chiar dacă ai voi să-mi dai
Nişte fazani ca cei pe care îi îngrijeşte Leogoras.⁴

¹ Teoria filozofului grec Anaxagoras (sec. IV î.e.n.), primul care face distincţia între materie şi spirit (n.t.).

² Ironie la adresa filozofilor ionieni (naturalişti) (n.t.).

³ Termenul corespunzător lui „cumsecade” are în limba greacă un sens special, referindu-se la aristocraţi (n.t.).

⁴ Fazanii erau păsări rare la Atena şi costau scump. Numai oamenii foarte bogaţi (cum era Leogoras, tatăl oratorului Andocide) se încumetau să-i crească (n.t.).

Tu cel ce-mi eşti mai scump pe lume ca nimeni altul,
eu te rog,
Te du şi tu la-nvăţătură.

FIDIPIDE

Dar, tată, ce-ai voi să-nvăţ?

STREPSIADE

- 105 Se zice că la ei sînt două metode de argumentare:
E una tare, alta slabă, dar că, din două, cea slabă
E cea mai tare cînd e vorba ca să susţii nedrepte
pricini,
Aşa că, dacă-mi faci plăcerea, să o înveţi pe cea
de-a doua,
Eu aş scăpa de datoria în care mă-nfundaşi tu singur
110 Şi n-ar mai trebui să dau la creditori nici o lăscăie.

FIDIPIDE

Cu neputinţă; cum crezi tu, de-aş fi ca nemîncăţii
ăia,
Că-aş fi în stare să dau ochii cu cei mai mîndri cavaleri?

STREPSIADE

- Atunci îţi jur, nu mai mîncăţi pe socoteala mea nici
tu,
Nici calul de-nhămat la car şi nici cel însemnat cu
Kapa.
115 Să mi te cari din casa mea să nu te văd, lua-te-ar
dracu.

FIDIPIDE

Te-asigur că Megacle unchiul n-o să mă lase fără cai,
Mă duc la el. Cît despre tine, să ştii, de-acum puţin
îmi pasă.

(*Iese.*)

STREPSIADE

Ei bine, află-atunci că eu n-am să mă dau de loc bătut
 Și zeii invocându-i plec, eu însumi cum m-or ține pașii,
 120 Acolo-n casa-nțelepciunii, ca să mă fac și eu însumi,
 mintos.

(Șovăind.)

Cum o să poată-un ghiuj ca mine, uituc și-atît de greu
 de cap,
 Să prindă cu repeziciune subtilitatea rațiunii?

(Hotărîndu-se.)

Ei, haide, ce o fi să fie, de ce să mă codesc atît
 Și să nu bat la poarta asta?¹

(Bate la poartă.)

Hei, măi băiete, băiețele!

UN DISCIPOL

(dinăuntru)

125 Lovi-te-ar ciuma! Cine oare s-a pus să dea cu maiu-n
 poartă?

STREPSIADE

Sînt Strepsiade al lui Fidon, din circumscripția
 Cicina.

DISCIPOLUL

Pe Zeus! Necioplît mai ești de bați cu-atîta nepăsare,
 De parcă ai avea de gînd să scoți și poarta din țîțîni,
 Și, iată, să mă faci să pierd ideea ce-mi venise-n minte.

STREPSIADE

130 Iertați-mă, eu am trăit departe, undeva la țară.
 Dar, cum spuneai, care-i ideea pe care tocmai ai
 pierdut-o?

¹ Scena cuprinde două case: într-o parte, cea a lui Strepsiade,
 în cealaltă cea a lui Socrate (așa-numitul „gînditoriu“) (n.t.).

DISCIPOLUL

Ei, asta nu-i îngăduit s-o spun decît unor discipoli.

STREPSIADE

De asta să nu-ți fie teamă, căci, chiar așa precum
 mă vezi,
 Eu am venit la gînditoriu ca să devin și eu discipol.

DISCIPOLUL

135 Să te inițiez atunce, dar lucrul ține de mistere:
 Chiar adineaura Socrate l-a întreat pe Herefon
 De cîte ori lungimea labei e-n stare-un purice să sară.
 Tocmai atunce îl pișcase pe Herefon de o sprînceană
 Și-apoi sărise, dintr-o dată, pe capul lui Socrate
 tocmai.

STREPSIADE

140 Dar, bine, cum a măsurat?

DISCIPOLUL

Cu iscusință! A topit
 Un boț de ceară și apoi îi puse etichete în ceară.
 Cînd ceara se răci cu-neetul, el se trezi ca încălțat
 Cu niște sîndăluțe nouă, cum sînt acele de femeie.
 Și i le-a scos; apoi cu ele a măsurat distanța toată.

STREPSIADE

145 O, doamne, cîtă subțirime de spirit, cîtă-nțelepciune!

DISCIPOLUL

Ce-ai să mai zici cînd îți voi spune despre-o idee
 și mai mare
 A lui Socrate?

STREPSIADE

Care? Spune. Spune-o prietene, te rog!

DISCIPOLUL

O dată Herefon l-întreabă ce crede el: oare țințarii
Din gură bîzîie sau, poate, din contra, din posterior?

STREPSIADE

150 Și în problema cu țințarul ce a răspuns, atunci,
Socrate?

DISCIPOLUL

Spunea, ce-i drept, că intestinul țințarului e foarte-
ngust,
Că aerul deci anevoie îi trece pînă dinapoi.
Or, toată îngustimea asta, lărgindu-se deodată-n
spate,
L-ar face ca să-i cînte dosul ca un burduf umflat de
vînt.

STREPSIADE

155 Deci, la țințar, posteriorul e, cum am spune, un
cimpoi.

Halal de el că are parte de-așa „intesti-gație”¹.
Un pricinaș poate scăpa ușor de orice osîndire,
Cînd știe bine chestiunea cu intestinul la țințar.

DISCIPOLUL

Acum, în urmă, a pierdut o altă mare cugetare
160 Din pricina unei șopîrle.

STREPSIADE

Ia povestește-mi cum a fost²

¹ Cuvînt format de poet în original; vrea să facă o legătură între intestin și investigație (n.t.).

² Istorioara ce urmează e o aluzie la proverbiala întîmplare a lui Tales care, uitîndu-se meru la stele, a căzut într-o fin-tină (n.t.).

DISCIPOLUL

Socrate se uita la lună să-i cerceteze mersul, crugul,
Și iată că pe cînd privea înspre văzduh, gură căscată,
De sus, prin beznă-o salamandră se scîrnăvi în gura
lui.

STREPSIADE

(aparte)

Ei, bravo, o șopîrlă care îl spurcă, noaptea, pe Socrate.

DISCIPOLUL

165 Nu mai demult decît aseară, nici nu aveam ce
pune-n gură...

STREPSIADE

Așa? Și ce-a mai născocit ca să vă deie de mîncare?

DISCIPOLUL

A presărat întîi pe masă un strat subțire de cenușă
Și, îndoindu-și o frigare, o mînuia ca pe-un compas,
Furînd cu dînsa din palestră, pentru mîncare, o
ciozvirtă.¹

STREPSIADE

170 Ce-aveam nevoie să-l slăvim pe-atît de cunoscutul
Tales?

Deschide-o dată gînditoriul să-l văd și eu pe-acest
Socrate,

Că nu mai pot de nerăbdarea de-a-i fi și eu de azi
discipol.

Nu mă auzi, deschide-o dată, deschide poarta, ce
mai stai?

(Prin poarta deschisă se văd, în diferite atitudini
meditative, elevii palizi și jigăriți ai maestrului.)

Pe Hercule! de unde oare ieșiră-aceste arătări?

¹ Socrate e presupus într-o palestră, făcînd o demonstrație de geometrie. Profitînd de atenția generală, șterpelește o bucată de carne oferită zeilor pe altarul obișnuit al palestreii (n. t.).

DISCIPOLUL

175 Te miri? Cu cine ai găsit că ar avea asemănare?

STREPSIADE

Cu prinșii-aceia de la Sparta pe care i-a luat la
Pilos.¹

Dar ce au de privesc așa, cu ochii țintă în pământ?

DISCIPOLUL

Ei scormonesc ce-i sub pământ.

STREPSIADE

Desigur caută vreo ceapă.

(*Adresându-li-se.*)

Nu vă mai bateți capu-atîta, că o să vă căzniți
degeaba.

180 Eu știu de mult unde se află cepi mari cît pumnul
și frumoase.

Dar ceilalți ce fac acolo de stau cu nasul în pământ?

DISCIPOLUL

Scrutează, precum vezi, Erebul², fundul infernului
să-l vadă.

STREPSIADE

Dar dosurile lor ce cată, de tot privesc atîta-n cer?

DISCIPOLUL

Învăță cu luare-aminte din tainele astronomiei.

(*Către discipolii veniți lângă poartă.*)

185 Dar voi ce căutați aicea? Intrați, să nu vă afle el.

¹ E vorba de un episod din războiul peloponeziac, cînd pe insula Sfacteria, în fața portului Pilos, o mică armată spartană a fost obligată să se predea, prin infometare (n.t.).

² Erebul — loc întunecos, infernul (n.t.).

STREPSIADE

Mai lasă-i, zău, mai lasă-i, frate, să mai întîrzie
o clipă;
Atîta cît să le cer sfatul într-o trebșoară de a mea.

DISCIPOLUL

Dar ei nu pot să stea la aer și să se plimbe pe
afară
Prea mult, căci sînt sortiți să steie închiși între
pereții școlii.

(*Discipolii intră.*)

STREPSIADE

(*arătînd niște obiecte¹*)

190 Pe numele lui Zeus, astea ce sînt? Nu ai putea
să-mi spui?

DISCIPOLUL

Aceasta e astronomia.

STREPSIADE

(*arătînd alt obiect*)

Dar asta oare ce-o mai fi?

DISCIPOLUL

E geometria.

STREPSIADE

Spune-mi, însă, la ce e bună geometria?

DISCIPOLUL

Cu ea poți să măsoari pămîntul.

¹ Obiecte care constituie materialul didactic al gînditorului: o hartă a lumii, un glob ceresc etc. (n.t.).

STREPSIADE

Pe care să-l împarți în loturi?¹

DISCIPOLUL

Nu. Chiar pământu-ntreg.

STREPSIADE

Atuncea, ce minunat e tot ce-mi
spui!

195 Ideea mie mi se pare că-i democratică și bună.

DISCIPOLUL

(arătându-i o hartă)

Aceasta este harta lumii și, de privești mai bine, vezi
C-aicea e Atena.

STREPSIADE

Zău? Eu unul nu te cred de loc;
Nu văd aicea nicăierea judecătorii adunați.²

DISCIPOLUL

Îți spun că locul ce-l privești e chiar al Aticei pământ.

STREPSIADE

200 Dar cei din satul meu pe unde-s? Cicinienii unde sînt?

DISCIPOLUL

Aicea sînt. Iar Eubeea, dacă te uiți, este colea.
De-atîta apăsare-ntinsă, zău s-a lungit peste măsură.

STREPSIADE

Da, știu că noi și cu Pericle am tot întins-o,
tescuind-o³.
Lacedemona unde este?

¹ Atenienii erau foarte preocupați de rezolvarea reformei agrare, problemă în acel timp foarte acută. Cuvîntul corespunzător grecesc are un dublu sens: și de a măsura și de a împărți (distribui) (n.t.).

² Atena, fără tribunale, era de nerecunoscut (n.t.).

³ Răsculată împotriva stăpînirii ateniene, către jumătatea secolului al V-lea î.e.n., insula fusese recucerită și supusă unui tratament foarte sever (n.t.).

DISCIPOLUL

Unde să fie? Uite-o colo.

STREPSIADE

205 Aici? Dar tare e aproape de noi, șiasta nu e bine!¹
Gîndiți-vă s-o strămutați pe cît se poate mai departe.

DISCIPOLUL

Peste puțință.

STREPSIADE

Atunci, ceruri, să știți că-i vai de pielea
noastră.

Ei, asta-i! Cine-i cel din coșul² ce-atîrnă-acolo
agățat?

DISCIPOLUL

E dînsul.

STREPSIADE

Dînsul e?

DISCIPOLUL

Socrate.

STREPSIADE

Socrate! Nu m-auzi,
Socrate?

(Socrate nu răspunde; către ucenic.)

210 Băietе, strigă-l tu atuncea, dar tare, ca să te audă.

¹ Nedîndu-și seamă că harta reduce proporțional, după scara ei, distanțele reale, Strepsiade e înfricoșat să descopere că Sparta e atît de aproape de Atena, mai ales că piesa a fost scrisă în timpul războiului dintre aceste două cetăți (n.t.).

² Coșul acesta e o parodie a mașinii, datorită căreia zeii erau reprezentați pe scenă coborînd din cer (n.t.).

DISCIPOLUL

Mai bine strigă-l dumneata, că eu n-am timp și
pentru asta.

(Pleacă.)

STREPSIADE

Socrate, ei, dragă Socrate.

SOCRATE

(suspendat într-un coș)

Ce vrei, ființă muritoare?

STREPSIADE

Dar mai întâi să-mi spui, te rog, ce faci acolo în
paner?

SOCRATE

Plutesc aicea în văzduh și soarele-l privesc de sus¹.

STREPSIADE

215 Ca să te uiți de sus la zei, ți-a trebuit să te cocoți?
De pe pământ n-ai fi putut?

SOCRATE

A cerului uriașe-ntinderi

Eu niciodată-n adevăr n-aș fi putut să le pătrund,
De spiritul n-aș fi-nălțat și n-aș fi contopit

gîndirea

În aerul ca ea de-nalt și pe măsură-i de subtil.

220 De-aș fi rămas tot pe pământ, de jos n-aș fi
descoperit

Nimic din ce-i superior, căci neapărat pămîntu-

atrage

Ca-ntotdeauna, înspre el și ar fi supt suc gîndirii,

¹ Sensul din text: cu dispreț (n.t.).

De pildă-așa cum și în fire se-ntîmplă lucrul cu
măcrișul.

STREPSIADE

Ce spui? Gîndirea e în stare să tragă suc din
măcriș¹?

225 Coboară, hai, Socrate dragă, spre mine pentru-a
mă-nvăța

Acele lucruri pentru care am și venit eu pînă-aici.

SOCRATE

(coborînd)

Și pentru ce veniși anume?

STREPSIADE

Venii să-nvăț cum să vorbesc.

Dobînzile și creditorii cei fără milă nu-mi dau pace
Și m-au secătuit cu totul, iar ce mai am e-amanetat.

SOCRATE

230 Dar cum făcuși de te-nglodași în datorii fără a-ți da
seama?

STREPSIADE

M-a prăpădit „boala de cai“, o boală care nu te
iartă.

Dar, rogu-te, să mă înveți, din meșteșugul de-a
vorbi,

Pe-acel de-a nu plăti nimic. Și orice preț ar fi să-mi
ceri,

Îți jur pe zeii toți din ceruri, că-ți voi plăti fără
cîcnire.

SOCRATE

235 Pe care zei? Noi n-avem zei, căci află-ntii că pe la noi
Moneda asta n-are curs.

¹ E vorba de o plantă care are proprietatea de a sorbi toată
umezeala din jurul ei, astfel încît celelalte plante se usucă (n.t.).

STREPSIADE

Atunci, pe cine vă jurați?
Pe vreo monedă dintre-acelea, din fier, ce umblă
în Bizanț?

SOCRATE

Ai vrea să știi cele cerești cum sînt ele-n adîncul lor,
Cu-adevărat și lămurit?

STREPSIADE

Firește, dacă-i cu putință.

SOCRATE

240 Atuncea să vorbești cu Norii, că ei ne sînt divinități.

STREPSIADE

Desigur.

SOCRATE

Ți, atunci te-așază pe scăunașu-acesta sfînt.

STREPSIADE

M-am așezat.

SOCRATE

Și-acuma pune-ți coroana asta care-o
vezi.

STREPSIADE

De ce-o coroană, ah! Socrate, să nu cumva să faci
din mine,
Un alt Athamas¹ și apoi ca și pe el să mă jertfești.

SOCRATE

245 Nu; asta-i sfînta rînduială cu toți ce se inițiază.
Fă cum îți spun eu.

¹ În *Athamas*, tragedia lui Sofocle, regele Athamas purta o coroană pentru a fi sacrificat lui Zeus (n.t.).

STREPSIADE

Și pe urmă, cu ce m-aleg din treaba
asta?

SOCRATE

Ajungi să fii ca o morișcă, un om umblat ce știe
multe,
O floare a oratoriei. Stai liniștit.

STREPSIADE

Pe Jupiter,
Nu mă-nșela. Așa gătit, voi fi ca floarea de făină¹

*(Ceea ce urmează, pînă la intrarea corului, e de-
clamat pe un ton larg și solemn.)*

SOCRATE

250 Va trebui, bătrîne, să îți aduni gîndirea
Și să-ți apleci urechea la marea rugăciune.
O, cer, atotstăpîne, văzduh fără sfîrșit,
Tu care ții pămîntul în spații să plutească,
Eter ce strălucește, zeîte preaslăvite,
255 Voi, Nori, ce duceți tunet și fulger luminos,
Vă ridicați o dată în cerurile-nalte,
Zeîte, să vă vadă privirea de-nțelept.

STREPSIADE

Nu încă, mai așteaptă o clipă, să am timp
Să-mi pun în cap mantaua să nu mă ude learcă.
260 Nenorocit de mine găsii ca tocmai astăzi
Să plec de-acasă fără să-mi iau măcar căciula.

¹ Socrate presară pe capul lui Strepsiade făină, ca pe victime la sacrificiu (n.t.).

SOCRATE

- Veniți, veniți o dată, o, nouri preaslăviți,
Acestui om, aicea, să v-arătați acum,
Veniți de orișunde, de sînteți pe Olimpul
265 Cel bîntuit de viscol pe sfintele lui creste,
Sau poate din grădina părintelui Okèan¹,
În care coruri sfinte voi faceți pentru Nimfe,
Sau de pe unde Nilul în mare se revarsă,
270 Sorbindu-i a lui ape cu urnele de aur,
Sau încă de pe lacul ce-i zice Méotis²,
Sau stîncă-nzăpezită pe piscurile Mimas³.
Și ascultați-mi ruga și jertfa mi-o primiți,
Și riturile sfinte plăcute să vă fie.

(Corul Norilor se aude departe, învăluit în bubuitul tunetelor.)

CORUL

- O, Nori, niciodată secați
275 Și călătorii noștri aburi privirilor să-i înălțăm.
Pe-al nostru părinte Okèan cu muget adînc părăsind,
Să-ajungem pe-a munților creste, pe culmi păduroase.
De-acolo, de sus, să privim
A culmilor lanțuri din zare, pămîntul de rouă
stropit,
280 Și holda, și rîuri divine, cu ape răsunătoare,
Și marea cu muget năprasnic;
Căci ochiul eterului fără odihnă
Scînteia în toată lucoarea-i de raze.
Dar să-mprăștiem cețoasele pulberi
285 Ce-acopăr a noastre eterne contururi
Și cu o privire ce vede departe
Să contemplăm, pînă-n zare, pămîntul.

¹ Grădinile Hesperidelor, mărginite de fluviul Okèan (n.t.).

² Azi Marea de Azov (n.t.).

³ Munți în Ionia, în fața insulei Chios (n.t.).

SOCRATE

O, Nori slăviți, este vădit că voi mi-ați ascultat
chemarea.

(Către Strepsiade.)

Le-ai auzit cum glăsuiau cu-a tunetului muget
sfînt?

STREPSIADE

- 290 Da. Mă prostern în fața voastră, augustelor divinități,
Și-mi vine să răspund cu-o ploaie de tunete l-al vostru
tunet,
Atît de mult m-am speriat și, uite, tremurînd de
frică,
De-mi dau ori nu-mi dau voie zeii, eu mă cam scap
acu' pe mine.

SOCRATE

Ești bun să nu mă iei în rîs precum acei poez
nevolnici

- 295 De comedie, care-i știi, și gîndul să-ți aduni în taină,
Căci alt roi mare de zeițe înaintează iar cîntînd.

CORUL

(încă nevăzut de actori)

- Fecioare, noi, de ploaie purtătoare,
Înspre Atena, minunata țară,
Bogată-n oameni, haide să pornim.
300 Cîmpie minunată a lui Cecrops
Unde se fac subtile ritualuri,
La care-ntîmpinînd inițiații
Lăcaș eleuzin¹ deschide poarta
Și sfinte rugi acuma să se-nalțe,
305 Pe cînd spre zeii cerului se urcă
Un fum subțire -al jertfelor aduse.

¹ Sanctuarul Demetrei și al Proserpinei, la Eleusis (n.t.).

310 Acolo se ridică-n slavă temple
Cu-acoperişuri 'nalte şi statui,
Acolo sînt preasfintele alaiuri
A credincioşilor preafericiţi
Şi cu cununi de flori frumoase
În cinstea zeilor întind
Ospeţe-n orice anotimp.
Aicea primăverile aduc
315 A veselului Bachus sărbătoare
Cu cîntece de-armonioase coruri
Şi grave tremurări de flaut.

STREPSIADE

Pe Zeus, eu te rog, Socrate, să-mi spui şi mie-anume cine-s
Femeile acestea toate ce cîntă-atîta de solemn?
320 Nu sînt cumva nişte strigoaice?

SOCRATE

De loc. Sînt Norii cei din ceruri,
Mari zeităţi ai celor trîndavi, acele ce ne hărăzesc
Părerii şi raţionamente şi tot ce e gîndire-adîncă.
Şi limbuţia prea dibace, minciuna şi şarlatania,
Ce sînt în stare să lovească, şi să loveşti la rîndul tău.

STREPSIADE

325 De asta dar cînd le aud, se-nalţă sufletu-mişi-aspiră
Să fie parcă mai subtil, să flecărească pe nimicuri
Şi unei cugetări s-opuie o cugetare mai adîncă
Şi argumente să ridice, mai tari, la alte argumente.
De-aceea dacă-i cu putinţă, aş vrea ca să le văd concret.¹

SOCRATE

330 Atunci priveşte înspre Pârnes², sînt ele ce încet coboară.

¹ Strepsiade a prins la gînditoriu acest cuvînt „filozofic“ (n.t.).

² Munte în apropierea Atenei. Teatrul în Atena fiind sub cerul liber, Socrate putea să arate lui Strepsiade muntele Parnes (n.t.).

STREPSIADE

Arată-mi, unde?

SOCRATE

Uite, vin, atît de multe peste văi
Şi prin desişuri de pădure. Acolo vezi, în partea ceea...

STREPSIADE

Ce spui? Eu nu le văd de loc.

SOCRATE

Vezi, la intrare.

STREPSIADE

(aplecîndu-se pe-o parte)

Acum, da.

Le văd aşa, ca printr-o sită, de-abia, de-abia le
desluşesc.

(Norii, în chip de femei îmbrăcate în vâl străvezii,
intră în scenă.)

SOCRATE

335 Doar dacă ai orbul găinii; altfel, acum le vezi,
desigur.

STREPSIADE

Jur că le văd, slăvitele. Le văd acum peste tot
locul.

SOCRATE

Dar nu ştiai că sînt zeiţe, nici n-ai crezut că sînt
aieva?

STREPSIADE

Nu. Eu le-am luat drept ceaţă, aburi, drept pulberi
străvezii de rouă.

SOCRATE

Dar, doamne, tu nu știi că ele hrănesc o groază de
sofiști.

- 340 Pe proorocii din Thurion, pe-artiștii medicinei și
Toți leneșii ce poartă plete, vopsite unghii și inele,
Pe-acei ce-ndrugă strofe pentru a noastre coruri
ciclice,
Pe șarlatanii ușuratici, tot neamu-acest de pierde-
vară
Ele-l hrănesc, să stea degeaba, pentru că ei le cîntă-n
versuri.

STREPSIADE

- 345 Atunci de asta, în poeme, ei cîntă fără contenire
„Al umezilor nori avînt, cu fulgere strălucitoare...
Zbîrlitul păr al lui Typhon¹, ce are capete o sută
Suflarea plină de mînie a ne-nduratelor furtuni...”
Sau
„Zboru-naripat de nouri, ca niște vulturi maiestoși
350 Cu pliscu-ncovoiat, ce-n ceruri plutesc cu aripile-
ntinse...
Ploi repezi ca de primăvară, ce cad în picuri mari
din nouri...”
Drept plată pentru toate-acestea-i îndoapă norii
cît ce pot
„Cu hălci gustoase de barbun” și „piepturi fragede
de sturzi”.

SOCRATE

Desigur norii îi îndoapă. Și poate nu li se cuvine?

STREPSIADE

- 355 Dar dacă-s nori într-adevăr, atuncia spune-mi ce-i
apucă

¹ Uriașul Typhon este simbolul erupțiilor vulcanice și al furtunilor primejdioase (n.t.).

De umblă ca niște muieri de rînd, de-aici, de pe
pămînt.
Pe cît știu, nourii din ceruri nu sînt făcuți și ei
astfel.

SOCRATE

Ei, hai, ia să vedem cum sînt.

STREPSIADE

- Să vezi, eu nu-mi dau
bine seama,
E sigur însă că se-arată ca niște cîlți uriași de lînă,
360 Că nici nu seamănă-a femeie, nici nu aduc cît de
puțin.

Acestea, nu vezi, sînt năsoase.

SOCRATE

Atunci răspunde-mi ce
te-ntreb.

STREPSIADE

Hai, zi mai repede, ce vrei?

SOCRATE

- Ți s-a-ntîmplat cumva
vreodată
Ca tot privind, așa, la cer, să vezi că nourii iau chipuri
De leopard ori de centaur, sau chip de lup sau chip
de taur?

STREPSIADE

- 365 Da, ai dreptate, am văzut, dar spune-mi, asta ce
înseamnă?

SOCRATE

Iau orice chip pe care-l vor. De văd vreun om cu
plete lungi

Vreo brută din cele păroase¹, ca fiul lui Xenofantos,
Pentru a-și bate joc de dînsul și patima lui nefirească,
Se-ntruchipează în centaur².

STREPSIADE

370 Tilharul ce-a stins vistieria, atuncea poți să-mi
spui ce fac?

SOCRATE

Ca să-l arate-așa cum este, iau dintr-o dată chip
de lup.

STREPSIADE

Acu-nțeleg de ce chiar ieri, cînd l-au zărit pe Cleo-,
nimos³,
375 Cel ce-a fugit zvîrlindu-și scutul, luară norii chip
de iepuri.

SOCRATE

Și chiar acum cînd îl văzură pe muieraticul Clistene
375 Văzuși cum norii dintr-o dată luară trup ca de femeie.

STREPSIADE

Bine-ați venit aici, domnițe, și dacă voi cumva,
vreodată,
Cu glasul vostru-ați încîntat pe alții, să-l ascult și eu,
Răsunător cît e văzduhul, atotstăpînitore-a lumii.

¹ Aristofan îl vizează aici pe Hieronymos, autor de ditirambi, cunoscut prin viața lui desfrînată, și care purta plete după moda tinerilor aristocrați (n.t.).

² Centaurii erau socotiți drept ființe desfrîmate (n.t.).

³ Un general de care autorul își bate joc și în alte piese ale sale (de ex. *Viespile*) (n.t.).

CORUL

(către Strepsiade)

380 Bine-ai venit, bătrîne,
Cu anii tăi cei mulți,
A muzelor cîntare
Prea dornic s-o ascuți.

(Către Socrate.)

385 Iar tu, solemne preot
Al mofturilor complicate,
Ne spune-acuma ce dorești.
Urechea noastră n-am plecat
La vreun sofist din cei de-acuma,
Din cei ce sînt transcendentali
390 Cel mult doar lui Prodicos¹ numa'.
Acestuia pentru știința-i
Și capul lui atît de bun,
Iar ție pentru mersul tău
Pe stradă, mîndru, de păun.
395 Și pentru felul cum arunci
Privirile, chiorîș, la mulți,
Și pentru toate cîte-nduri
Fiindcă mergi mereu desculț,
Cum te vedeam trecînd pe jos,
Și pentru-ncrederea în noi.
400 Și pentru chipul tău măreț.

STREPSIADE

O, cerule, ce glas frumos, ce minunat și ce divin!

SOCRATE

Aceasta pentru că, vezi tu, sînt singurele zeități;
Tot restul nu este decît nimicuri doar și flecuștețe.

¹ Sofist, autor al unor tratate de sinonimie (n.t.).

STREPSIADE

Dar, după dumneavoastră, Zeus, Olimpianul, el nu-i zeu?

SOCRATE

405 Cum?! Zeus!! Știi că asta-i bună! El, Zeus, doar nici nu există.

STREPSIADE

Ce?! Dar atunci, mă lămurește, dacă nu-i el, cine dă ploaia?

SOCRATE

(arătînd spre nori)

Fără-ndoială, ei sînt totul, și pot să-ți și arăt îndată Văzut-ai de cînd ești pe lume, să ploaie cînd pe cer nu-s nori?

Altfel s-ar fi putut ca Zeus să ploaie și din cer senin.

STREPSIADE

410 Da, sigur, în privința asta, bine-ai adus-o, n-am ce zice.

Și eu care credeam că Zeus își cerne peste noi urina! Dar atunci spune-mi cine tună, ca să mă vîre-n sperieți?

SOCRATE

Tot norii, cînd se dau de-a dura.

STREPSIADE

Cum asta? Spune-mi, că știi toate

SOCRATE

Cînd, doldora de-atîta apă, sînt nevoiți s-alerge-n cer,
415 Atîrnă jos fără să vrea, burduf de ploaia ce-i în ei.
Pe urmă, cînd se năpustesc, ciocnindu-se unul cu altul Plesnesc, și-atunci auzi tunînd.

STREPSIADE

Dar Zeus e cel ce-i gonește.

SOCRATE

Nici gînd, prietene! Nu-i mină decît Vîrtejul cel eteric¹.

Vîrtejul?! Asta n-o știam. Habar n-aveam că Zeus nu e,

420 Și că în locu-i stăpînește, acum, în văzduh, Vîrtejul.

Dar nu mi-ai spus încă nimic de unde-i zgomotul din tunet.

SOCRATE

N-ai auzit? Ți-am spus o dată, că norii, doldora de apă,

Cad unii peste alții și vuiesc de îndesați ce sînt.

STREPSIADE

Cum vine asta?

SOCRATE

Uite-ndată, doar printr-o pildă-ai să-nțelegi.

425 La praznicele-Athenei², sigur, ți s-a-ntîmplat, nu este-așa?

Ca, ghiftuit de ciorbă multă, să simți în burtă-o tulburare,

Să-auzi cum mașele în tine încep a ghiorăi prelung.

STREPSIADE

Da, pe Apollo, ai dreptate, simt ciorba cum de cap își face,

Și precum tunetele, ciorba bufnește înspăimîntător,

¹ Se vede că teoria „vîrtejului” era la modă pe vremea lui Aristofan (n.t.).

² Serbările panatenee, ținute în onoarea zeiței Athena (n.t.).

430 La început o ia pe-ncetul: ghior-ghior, ghior-ghior și
gîl-gîl-gîl,

Iar mai pe urmă tot mai tare și cînd e să mă ușurez,
Sînt tunete adevărate, ce bubuie la fel ca norii.

SOCRATE

Gîndește-te acum că dacă tu, cu o burtă-atît de mică,
Poți trage tunete de astea, ce să te miri că-ntreg
văzduhul,

435 Pe care-l vezi fără sfîrșit, detună-așa cum îl auzi.

STREPSIADE

De-aceea vorbele „bronte” și cu „porde” sună la fel.
Dar fulgerul de unde vine, cu focul lui strălucitor?
Să mă înveți și pentru ce atuncea cînd el ne lovește,
Pe unii îi preface-n scrum, pe alții-i ocolește însă.

440 Că doar Zeus îl aruncă în cei ce-și calcă jurămîntul.

SOCRATE

Dar bine, nătărău ce ești, tu parcă ai căzut din lună!
Căci dacă-ntr-adevăr lovește pe cei ce-și calcă jură-
mîntul,

Atunci cum n-a trăsînit pe Simon, pe Cleonimos sau
Theoros?

Doar ei sînt cei mai mari sperjuri! În schimb, trăs-
nește propriu-i templu,

445 Și Sunion¹, „Capul Atenei”, și cei mai falnici din
stejari².

Auzi idee? Doar stejarii n-au cum să-și calce jură-
mîntul.

STREPSIADE

Știu eu? Da. Cred că ai dreptate. Dar, în sfîrșit, un
fulger, ce e?

¹ Vestit promontoriu din Atica, pe care se înălța templul lui Poseidon (n.t.).

² Stejarii erau copacii lui Zeus și de aceea Socrate arată că e absurd ca Zeus să trăsnească chiar copacii închinați lui (n.t.).

SOCRATE

Cînd cîte-un vînt uscat se-nalță și intră-n ei pe
dinăuntru,

450 Îi umflă ca pe o bășică și-așa neapărat îi sparge.
Înghesuit de apăsare, țîșnește brusc prin crăpătură
Și-n zgomotoasa lui putere deodată singur se aprinde.

STREPSIADE

Ei, doamne, am pățit la fel și eu o dată la Diasii¹.
M-am apucat să frig o oaie, jertfită pentru toți ai
mei,

Dar, ce să vezi, că eu uitasem în grabă ca să-i spintec
burta

445 Și s-a umflat. Apoi deodată, spărgîndu-se, mi-a
aruncat

În ochi cu balega dintr-însa și-așa îmi arse fața toată.

CORIFEUL

O, muritor ce-ai năzuit să afli-a noastră-nțelepciune,
Vei fi un muritor ferice printre atenieni și greci,
De ești gîndirilor sortit, de poți să ții prea bine minte
460 Și dacă poți să-nduri orice; de nu te istovești nici
dacă

Stai în picioare sau alergi, de știi și gerulsă-l înduri
Fără-a te necăji prea tare, de poți să stai și nemîncat,
Și poți să te ferești de-a face gimnastică și cîte alte,
Și de socoți că-i mai presus — cum șade unui om
deștept —

465 De-a birui în tot ce faci, și-n tribunal, și în dispute.

STREPSIADE

(către Socrate)

Ei, bine, dacă este vorba să pot avea un suflet tare
Să pot dormi tot iepurește, și să nu fiu prea pofticios,

¹ Sărbătoare în cinstea lui Zeus (n.t.).

De a mânca urzici și ștevie, apoi să nu ai nici o grijă,
Să știi că eu aș fi în stare să-mi fac din burtă...
nicovală.

SOCRATE

470 Ai vrea atunci să nu cunoști alți zei decât pe zeii
noștri
Ce-s: Norii, Haosul și Limba — și nici un altul
decât ei?

STREPSIADE

Cu alții nici n-oi sta de vorbă, de loc, chiar dacă-i
întîlnesc,
Nici nu am să le ies cu jertfe, nici cu libații și
tămîie.

CORIFEUL

Și-acum să spui fără sfială, ce păs ni te-a adus aici?
475 Și dac-ai să ne proslăvești și cinste-ai să ne-aduci
și dacă
Îi căuta să fii dibaci, noi ți-om îndeplini dorința.

STREPSIADE

Stăpînelor, n-am să vă cer, decât ca-n darul de-a
vorbi
Pe toți clănțării din Elada eu de căruță să îi las.

CORIFEUL

Ei, ce-ai dorit aievea fie și în obșteasca adunare
480 Alt nimeni să nu poată trece mai multe legiuri ca
tine.

STREPSIADE

Nu-i vorba ca să trec vreo lege,
Nu asta-i ceea ce-mi doresc.
Vreau numai să găsesc chichița

485 Cu care să câștig pricine,
Să scap de-atîția creditori.

CORIFEUL

Dorința ta va fi-implinită,
Căci n-ai cerut prea mare lucru.
Hai, lasă-te de-acum pe mîna
Acelor ce ni-s slujitorii.

STREPSIADE

490 Voi face-o-ncrezător în voi.
Că altfel nici nu am ce face,
Căci caii și căsătoria
Mi-au risipit întreg avutul.

(Cu o volubilitate plină de îngîmfare.)

495 De-acuma deci, de vor, să facă
Din mine tot ce vor pofti;
Le dau pe mîna trupu-acesta
Să-l bată, să-l înfometeze,
Să-l lase însetat, murdar,
Și înghețat, și să-l jupoaie,
800 Să facă-un altu-n locul lui,
Numai să scap de datorii
Și să pot trece-n ochii lumii
Cutezător și bun limbut,
Obraznic și nerușinat,
805 Un mincinos fără pereche,
Un guraliv cum nu se află,
Un stîlp de judecătorie,
Samsar viclean de judecăți,
Clănțău, vulpoi și pișicher
Ce se-nconvoaie ca nuiaua,
Șiret, bun numai de palavre
O zdreanță și un cîrcotaș,
810 Un șmecher și-o jigodie...

515

De-ar fi de-acuma să mă strige
Pe stradă oamenii astfel,
Stăpînii mei din mine facă
Ce vor pofti, la bunul plac,
Chiar dacă, pe Demeter, vor
Din mine caltaboși să facă
520 Să mă dea hrană la ciraci.

CORIFEUL
(*către Socrate*)

E un om tare, cu voință,
Viteaz și gata la orice.

(*Către Strepsiade.*)

525

De-ndată ce vei învăța
Acestea toate de la mine,
Să știi că pînă-n'naltul cer
Se va-nălța slăvirea ta
Prin gloata cea de muritori.

STREPSIADE

Și ce se va-ntîmpla cu mine?

CORIFEUL

De-acum vom duce împreună
Aceeași viață amîndoi, de toată lumea pizmuită.

STREPSIADE
(*în extaz*)

530 Am să ajung oare să văd, vreodată, ziua ceea mare?

CORIFEUL

Da, ai să vezi mulțimi de oameni dînd buzna-n poarta
casei tale
Într-una, ca să stea de vorbă cu tine și să te întrebe
De-ntîmpinări, de judecăți, pentru-o mulțime de
talanți,

Ce vor fi vrednice de tine, de al tău duh prea
luminat

808 Și-asupra căroră veni-vor să-ți ceară sfatul tău de
preț.

(*Către Socrate.*)

Și-acum încearcă-a-i arăta bătrînului ce-ai vrea
să-nvețe.

Încearcă-a lui înțelepciune și vezi cum știe-a judeca.

SOCRATE

Ia să-mi arăți acuma mie, cam care este firea ta.
Îmi trebuie să știu ca, apoi, să-mi fac noi planuri
împotrivă-ți.

STREPSIADE

840 Dar, pe slăvitul Zeus, ce vrei, să mă lovești în toată
legea?

SOCRATE

De loc. Vreau doar să te descos, să văd de nu ești
un uituc.

STREPSIADE

Dar asta-i după cum se-ntîmplă. Cînd careva îmi e
dator,
Atunci țin minte foarte bine; în schimb, cînd datorez,
uit tot.

SOCRATE

Înseamnă că ești bun de gură?

STREPSIADE

Ba mai degrabă-s lung de
mînă.

SOCRATE

848 Atunci, cum vei putea să-nveți?

STREPSIADE

N-ai grijă, strună o să
meargă.

SOCRATE

Să-ncepem. Când ți-oi arunca o seamă de gândiri
adânci
Asupra lumilor cerești, încearcă să le prinzi din zbor.

STREPSIADE

Da' ce, știința se azvîrle cum dai mîncarea unui
ciine?

SOCRATE

(*aparte*)

Dar omul ăsta e un barbar, un necioplit și un
netot.

(*Tare.*)

550 Mă tem, bătrîne, c-o să fie nevoie să te cam ating.
Ia spune-mi, ce te faci, de pildă, cînd cineva-ți
croiește una?

STREPSIADE

Mănînc bătaie; după-aceea, aștept puțin și îmi iau
martori,
Mai las să treacă-un timp și apoi chem bătaușu-n
judecată.

SOCRATE

Atunci dezbracă-te îndată¹.

STREPSIADE

De ce? Doar n-am făcut
nimic.

¹ Socrate îi cere să se dezbrace, așa cum se obișnuia la oficierea misterelor. Strepsiade crede însă că i se cere să se dezbrace ca să fie bătut (n.t.).

SOCRATE

885 Așa-i aicea obiceiul, să între toată lumea goală.

STREPSIADE

Dar, vezi, eu n-am de gînd să intru pentru a face-o
cercetare¹.

SOCRATE

Dezbracă-te și lasă gura.

STREPSIADE

(*scofîndu-și haina*)

Aș mai avea o rugăminte:
De-oi fi sîrguitor și bun, cu ce discipol o să seamăn?

SOCRATE

Vei fi leit ca Herefon.

STREPSIADE

Ah, vai de mine, ce strigoi!

SOCRATE

800 Destulă vorbă, taci o dată și hai cu mine-n prăvălie.

STREPSIADE

Dă-ntii o mînă de colivă; altfel mă tem să intru-aicea
În chichineața asta scundă, ca-n vizuina lui
Trofoniu².

SOCRATE

Ce ai de te codești atîta în fața porții? Intră. Intră.

(*Intră amîndoi.*)

¹ Cel însărcinat să percheziționeze trebuia înainte de toate să se dezbrace (n.t.).

² Cine intra în sinistra peșteră a lui Trofoniu, spune legenda, nu mai ridea niciodată (n.t.).

- 565 Hai, bucură-te, fii ferice
De bărbăția ce arăți,
Și spor la muncă-acestui om
Ce la vîrstă-naintată
Vrea să-și avînte al său spirit
Spre noile idei la modă,
570 Spre tainele filozofiei.
- Azi, privitori, o să vă spun, fără înconjur, adevărul,
Dionysos îmi este martor, el care m-a crescut pe mine,
Așa să-mi fie al meu renume și să mă bucur de izbînzii,
Precum e-adevărat că eu vă cred un public priceput.
575 Și socotesc această piesă drept comedia mea mai
bună
Și am voit ca voi, întîi, să o gustați acum din nou —
Că-am ispășit destul cu ea. Cu toate-acestea m-oi
retrage¹
Înfrînt de niște măscărici, chiar dacă nu am
meritat-o.
De asta vă-nvinovățesc pe voi acei ce vă pricepeți
580 Și pentru care m-am trudit. Dar chiar așa, de
bunăvoie,
N-am să-i dezamăgesc pe-acei ce știu să judece cu gust,
Căci de pe cînd aicea oameni, în fața căror e-o
plăcere
Să tot vorbești și să te-asculte,
Primit-au cu bunăvoință și pe „Băiatul cel cuminte“
585 Ca și pe cel fără rușine², și de pe cînd, fecioară încă,
Nu aveam voie ca să nasc, mi-am părăsit copilul meu,

¹ E vorba de prima variantă a comediei *Norii*, care a căzut. Versiunea de față e cea revizuită de autor (n.t.).

² Personaje principale din *Benchețuitorii*, prima piesă a lui Aristofan, jucată în anul 427 înaintea erei noastre (n.t.).

- Pe care-o altă tinerică pe lîngă ea l-a oploșit¹,
Pe care apoi, omeneste, voi l-ați hrănit și l-ați crescut
De-atunci voi ați făcut cu mine un credincios prieteșug.
590 Acum, ca antica Electră, această comedie vine
Să vadă de-ar putea să aibă un public tot așa-nțelept.
Ea fratele își va cunoaște, după o buclă-a lui de păr².
Vedeți-o cit e ea din fire de rezervată și cuminte:
Ea nici nu rîde de cei cheli, spre hazul puștilor
obraznici,
595 Nici nu-și dă poala peste cap, jucînd în dansuri
deșuchete,
În ea nu-apare nici un ghiuj, ce recitînd la versuri
proaste
Ar bate cu toiagul lui pe cel de-alătura de dînsul,
Ca să ascundă-n felu-acesta tot vorbe fără de perdea;
Nici nu se năpustește-n scenă, așa, cu surle și fanfare,
600 Cu torțele aprinse-n mîină și chiuind în gura mare.
Ea-naintează-ncrezătoare, în ea și-n versurile ei.
În ce privește însă, eu, deși sînt mare ca poet,
N-am să mă umflu-aici în plete³ și n-am să-ncerc să
să vă înșel
Dînd tot mereu sub alte nume, și de trei ori, aceeași
piesă,
605 Eu vă înfățișez de-a pururi tot alte și-alte născociri
Ce plăsmuiesc cu multă artă și nu se-aseamănă-ntre
ele,
Și toate sînt dibace foarte. Eu cel ce, atacînd pe
Cleon⁴

¹ La vîrsta de 20 de ani, Aristofan a scris o comedie, pe care, neputînd-o reprezenta sub numele său, a semnat-o cu alt nume. De aici comparația cu un copil părăsit (n.t.).

² Aluzie la Electra, care și-a recunoscut fratele, Oreste, după o buclă de păr pe care acesta o depusese pe mormîntul lui Agamemnon, tatăl lor (n.t.).

³ Aristofan era chel (n.t.).

⁴ Demagog atenian atacat de Aristofan în piesa *Cavalerii* (n.t.).

În toată măreția sa, i-am repezit una în burtă,
 Dar după ce căzu lat, jos, eu totuși nu m-am îndurat
 610 Să-l calc, acolo, în picioare. Însă dușmanii mei,
 de cînd
 Hiperbolos le-a fost în mînă, îi cară ne-ncetat la
 pumni
 Nu numai lui — și mamei sale. Dar cel dintîi
 Eupolis
 Tîrî pe Maricas pe scenă¹, răstălmăcindu-mi *Cavalerii*,
 Nemernicul fără rușine, și-n ea punînd și-o babă
 beată
 615 Să joace deșănțat un kordax² — un personaj de mult
 creat
 În *Andromeda* de Frinicos — pe cînd un monstru slut
 de mare
 Stă gata-gata s-o înghită. Și Hemipos la rîndul său
 Pe Hiperbolos îl tot spurcă și de-atunci toînnăvîlîră
 Ca niște ciori asupra lui, furîndu-i pilda cu pescarul
 620 Ce tulbură nămolu-n fund, pentru a prinde un țipar³.
 Acel ce gustă-asemeni piese, să nu o guste pe a mea;
 Dar de cumva vă place piesa și născocirile din ea,
 Să știți atunci că-n viitor veți trece drept oameni
 deștepți.

PRIMUL MIC COR

Întîi pe Zeus, domnitorul, pe-al zeilor stăpîn ceresc,
 625 Cel ce domnește-n înălțime, eu îl poftesc în corul
 nostru
 Și pe Poseidon cel care, puternic, cu al său trident

¹ Hiperbolos, conducător al partidului democratic din Atena, după moartea lui Cleon, a fost atacat de Eupolis în comedia *Maricas*, așa cum Aristofan, în piesa *Cavalerii*, îl viza pe Cleon în personajul paflagonianului (n.t.).

² Dans obscen (n.t.).

³ Autorul se referă la un fragment din *Cavalerii* (n.t.).

Pămîntul tot îl stăpînește și-nalță-n mare uragané,
 Și pe al nost cinstit părinte, Eterul cel atotslăvit
 Și dătător a tot ce-i viață, și Soarele ce de pe caru-i —
 630 Divinitate fără seamăn, și printre zei și printre
 oameni —
 Cu a lui raze sclipitoare pămîntul tot îmbrățișează.

CORIFEUL

(către spectatori)

Privitori prea luminați, fiți, vă rog, cu luare-aminte:
 Nedreptatea ce ne-o faceți vrednică-i de orice vorbe.
 Nici un zeu nu e cetății, decît noi, mai cu folos,
 635 Totuși nouă nu ne-aduceți sacrificii, nici prinosuri,
 Deși vă păzim de rele. Cînd începeți fără rost
 Vreun război, vă dăm de veste, sau prin tunet sau
 prin ploi.
 Iar apoi cînd voi pe Cleon, tăbăcarul paflagon,
 Cel cu zeii-n dușmănie, era gata să-l alegeți
 640 Căpetenie-a oștii voastre, noi am încruntat sprînceana
 Și „prin scăpărări de fulger, tunetele-am slobozit“,¹
 Se îndepărtă și luna de pe calea ei știută,
 Chiar și soarele-și ascunse, grabnic, felinarul lui,
 Nemaivoidînd să și-l aprindă, dacă-i Cleon căpetenie².
 645 Totuși l-ați ales. Se spune că soluțiile greșite,
 Cresc în voie la Atena, dar că aezii au ei grijă,
 Și le-ntorc în fel și chipuri, să vă fie de folos.
 Chiar greșeala cea de-acuma ni-i ușor să vă-nvățăm
 Cum se poate-ntoarce-n bine: dacă într-o zi, pe Cleon,
 650 Vultur cunoscut de pradă, voi l-ați prinde luînd
 mită

¹ Parodia unui vers din *Teucros* a lui Sofocle (n.t.).

² În octombrie 425 înaintea erei noastre, a avut loc o eclipsă de lună, iar o eclipsă de soare în 424, tocmai cînd Cleon a fost ales comandant, drept răsplată pentru victoria de la Pylos (n.t.).

Sau furînd cumva ca-n codru și i-ați pune lațu-n gît
Și prostia asta, iarăși — cum se-ntîmplă totdeauna—
Se va-ntoarce ca alt'dată, înspre binele cetății.

AL DOILEA MIC COR

- Vino lîngă mine-Apollon, ce pe stîncă Cyntiană,
655 Pe cel mai înalt din piscuri, ți-ai ales locaș în
Delos,
Vino și tu, fericito, cea care-n Efes trăiești¹
Într-un templu numai aur și în care cu mîndrețe
Lidiennele fecioare te ridică-n slava mare;
Vin' și tu, zeița noastră, tu, Atena, care porți
660 Cu putere-n mînă scutul ce-ocrotește-n veci cetatea;
Și tu cel ce stă pe stîncă Parnasiană și lucește
În mijlocu-atîtor torțe, cu bacante delfiene,
Nobilă figură-amică a lui comos² Dionysos.

CORIFEUL

- În clipa cînd, pentru-a veni, noi eram gata de
plecare,
665 Am întîlnit în cale luna, ce ne-a rugat, întîi și-ntîi,
Să dăm la toți atenienii și aliați un „bună-ziua“:
Apoi ne-a spus că-i supărată fiindcă-ați fost neobrăzați
Cu ea, ce v-a slujit pe toți, nu prin cuvinte — cu,
lumină.
Căci, mai întîi, în orice lună, vă face o economie
670 Nu mai puțin de-o drahmă-ntreagă, la torțele ce nu
le ardeți
Și asta în așa măsură, încît spre seară cînd ieșiți
Parcă v-aud: „Nu e nevoie, băiete, să mai cumperi
torțe,

¹ Este vorba de Artemis (n.t.).

² Comos — serbare doriană în cinstea lui Dionysos. Cu un
sens mai general — petrecere cu dansuri și muzică (n.t.).

- Că-afară e o lună plină de vezi ca în amiaza mare“.
Și tot ea spune că vă-aduce și alte multe binefaceri,
675 Că zilele nu le știți bine și-ați încurcat tot calen-
darul

- Și că din pricina aceasta mereu o amenință zeii
De cîte ori vin nemîncăți, că au pierdut ziua de praznic,
Fiindcă ziua cu pricina fu după vechiul calendar,
Iar cînd e ziua pentru jertfe, voi, încuscriți, vă jude-
cați.
680 Adeseori, pe cînd noi, zeii, postim în semn de po-
menire-a
Lui Memnon și a lui Sarpedon, voi faceți chef și vă
hliziți.
De-aceea lui Hiperbolos, ce-i membru-n marele con-
siliu¹,
Noi zeii i-am luat cununa. De-acum nu va uita ușor
Că-a zilelor orînduială se ține numai după lună².

SOCRATE

(ieșind din casă)

- 685 Pe-a Universului suflare³, pe Haos gol și pe Văzduh,
Eu încă n-am văzut în viață un om atît de necioplit,
Un bătăran stîngaci ca tine, atît de tont și de uituc,
Chiar orice fleac, nici nu apuc ca să i-l vîr bine în
cap,
Nu-i intră încă pe-o ureche și-a și ieșit pe cealaltă.
690 Cu toate-acestea, să-l poftesc să iasă-afară în plin
soare.

¹ Consiliul anfictionic, al cărui membri erau însărcinați,
printre altele, și cu controlul și rînduiala sărbătorilor (n.t.).

² Grecii antici își stabileau calendarul după ciclul lunii,
nu al soarelui (n.t.).

³ Este vorba de suflul universal, care întreține viața ființelor
(n.t.).

Ei, Strepsiade, unde ești? Hai, ieși, cu patul tău cu tot.

STREPSIADE

Eu l-aș aduce bucuros, dar ploșnițele nu mă lasă.

SOCRATE

Hai, ce te tot învîrți? Așază-l colea și seama ia.

STREPSIADE

Poftim.

SOCRATE

Și-acum să-mi spui curat, ce-ai vrea să te învăț mai înainte

695 Din lucrurile despre care n-avuși prilej să știi nimic?
Să-mi spui ce te interesează: măsura, versurile, ritmul?

STREPSIADE

Să te aud despre măsură. Și-acum mi-e ciudă că deunăzi

Un făinar m-a înșelat cu-o dublă la măsurătoare

SOCRATE

700 Nu poate fi vorba de asta. Eu te întreb care-i măsura
Cea mai frumoasă care-ți place: trimetrul e, sau tetrametrul?¹

STREPSIADE

Ei, după mine, de mă-ntrebi, măsura cea mai bună-i sfertul.

¹ Termeni uzuali în metrică pentru a exprima versul de 12 și 16 silabe (n.t.).

SOCRATE

Măi omule, vorbești prostii.

STREPSIADE

Eu fac prinsoare pe ce vrei că tetrametrul este sfertul.

SOCRATE

De unde! Vai, ce țopîrlan! Uff! Tare mai ești greu de cap

705 Dar poate că atuncea, ritmul o să-l pricepi mai ușurel.

STREPSIADE

La ce slujește tactu-acesta, că doar nu poți trăi din el?

SOCRATE

Întîi slujește să faci față, cînd printre oameni te-ai afla,
Să știi că ritmul e enoplic¹ și că nu este un dactil².

STREPSIADE

Pe degete? Atuncea știu prea bine, pentrudumnezeu.

710 Dar vezi că eu din toate-acestea nu aș voi să-nvăț nimic.

SOCRATE

Atunci, ce vrei?

STREPSIADE

Ți-am spus o dată. Știi, trebușoara cealaltă:

Să-nvăț deprinderea aceea, a nedreptății, știi tu care.

SOCRATE

Dar sînt atîtea multe alte ce trebuie să știi-nainte:
De pildă printre patrupede să-nveți a le cunoaște bine

¹ Ritmul dansurilor războinice (n.t.).

² Joc de cuvinte: *Dactilos* pe grecește înseamnă și dactil și degete (n.t.).

715 Pe cele de sex masculin.

STREPSIADE

Le știu pe cele masculine, de-o poștă, că nu sînt nebun:
Berbecul, taurul și țapul, pe urmă cîinele, cocorul.

SOCRATE

Vezi, părții femeiești îi spui ca și bărbatului: cocor.

STREPSIADE

Cum?

SOCRATE

Vezi tu, tot cocor îi zici, de e femeie sau bărbat.

STREPSIADE

720 Adevărat, pe Poseidon. Dar cum ar trebui să-i zic?

SOCRATE

Să zici cocor și cocoroaică.

STREPSIADE

Ah! Cocoroaică! Foarte bine. Atît de-am învățat și
încă

Ți-oi da o dimirlie rasă, să ai ce frămînta-n copaie.

SOCRATE

Iată-ai făcut înc-o greșeală, acu chiar, cînd roștiți
„copaie“.

725 O faci de parte bărbătească, deși-i de genul feminin.

STREPSIADE

Dar nu-nțeleg de loc cum fac, copaia, parte bărbătească.

SOCRATE

Cum nu-nțelegi? Cînd zici copaie, e cum ai spune
Niculaie¹.

¹ În original joc de cuvinte între „cardopos“ (copaie) și numele propriu Cleonymos. După cum se vede, Socrate — mai bine zis sofistii — erau analogiști (n.t.).

STREPSIADE

Cum?

SOCRATE

Pentru tine e totuna: ori Niculaie ori copaie.

STREPSIADE

730 De unde, dragă, Niculaie zău n-a avut nici o copaie.
El doar își frămînta aluatul într-o rotundă piuliță.
De-acum încolo, cum să-i spun?

SOCRATE

Ei, uite-așa, să spui ca mine:
Copina, precum zici de pildă, cînd spui unei femei
Marina.

STREPSIADE

Copina? — genul feminin?

SOCRATE

De vrei să nu faci vreo
greșeală...

STREPSIADE

Atuncea forma cea mai bună ar fi Copina Niculina.

SOCRATE

735 Și trebuie să mai înveți ce nume sînt pentru bărbați,
Să le deosebești deodată de orice nume de femeie.

STREPSIADE

Le știu pe cele femeiești.

SOCRATE

Atuncea spune-mi cîteva.

STREPSIADE

Ar fi Lysilla și Filina, Clytagora și Demetria.

SOCRATE

Dar dintre cele măsculine, ce nume ai putea să-mi spui?

STREPSIADE

740 Știu multe: este Filoxénos, Melessias și-Aminias.

SOCRATE

Dar, caraghiosule, nu vezi că nu sînt nume masculine?

STREPSIADE

Ei, cum se poate! Toate astea, la voi, nu-s nume bărbătești?

SOCRATE

De loc! Cum l-ai striga, de pildă, de-l întâlnești pe Aminias?

STREPSIADE

Cum l-aș striga? I-aș spune numai: Ia vino-ncoa, Aminia!¹

SOCRATE

745 Ei, vezi că-l chemi pe-Aminias cu-un nume de femeie? Vezi?

STREPSIADE

Cu drept cuvînt, căci nu a fost nicicînd în viața lui în oaste.²

Dar pentru ce ne pierdem timpul cu-atîtea lucruri cunoscute?

¹ Vocativul „Aminia” al substantivului masculin „Aminias” are aceeași terminație ca și nominativul „Demetria” din versul 738. Dialogul se referă la sofistul Protagoras care, cel dintîi, a clasat numele după genul lor (n.t.).

² Aminias era un personaj cunoscut la Atena; în timpul războiului peloponeziac se învîrtise ca să rămînă la vatră (n.t.).

SOCRATE

Te-nșeli amar. Dar, ia poftim și culcă-te puțin aici.
(*Îi arată patul.*)

STREPSIADE

Și-apoi?

SOCRATE

Gîndește-te la tot ce te frămîntă mai ales.

STREPSIADE

750 Te rog, nu, nu, aici nu pot.
Dar dacă, oricum, e nevoie,
Mă-ntind mai bine pe pămînt și m-oi gîndi cît
vrei de-adînc.

SOCRATE

Ba-n pat, că altfel nu se poate.

STREPSIADE

Atuncia vai de pielea mea,
Că ploșnițele dinăuntru grozav au să mi-o tăbăcească.
(*Se culcă. Socrate se îndepărtează.*)

CORUL

(*către Strepsiade*)

755 Adună-ți gîndul — și gîndește
La eul tău, și-l cercetează
Și pe o față și pe alta,
În tine-nchide-te cu grijă
Cînd dai de vreo încurcătură
760 Sai iute la altă idee
Și nu lăsa ca somnul dulce
Pe lîngă ochi să ți se dea.

STREPSIADE

Ah, vai de mine! vai de mine!

Dar ce-ai pățit și ce te doare?

STREPSIADE

- 765 De-acu' m-am dus, nenorocitul!
Ieșind, de peste tot din pat,
Mă pișcă ploșnițele, droaie,
De pare-ar fi corintieni¹,
Așa-mi scot sufletul din mine,
770 Și sîngele din vine-mi sug,
Și dosul tot mi-l găuresc,
Iar pîn' la urmă mă omoară.

CORIFEUL

Nu te văita așa de tare.

STREPSIADE

- Dar e vreun chip să fac altfel?
775 Cînd tot ce am s-a dus pe copcă,
Și rumeneala din obraji,
Și viața și... încălțăminte,
Și cînd, pentru a-mi pierde vremea,
Mai trebuie să mai și cînt.
780 Acuși, acuși m-am dus cu totul.

(Pauză.)

SOCRATE

Da' ce faci, nu gîndești, amice?

STREPSIADE

Pe Poseidon, doar asta fac.

SOCRATE

Ia să vedem ce medităi?

¹ În grecește, joc de cuvinte imposibil de tradus. Cuvîntul grecesc *Kōreis*, care înseamnă ploșniță, era, se pare, și o poreclă a corintienilor (n.t.).

STREPSIADE

Ei, uite, mă-ntrebam și eu.
De-or mai lăsa ceva din mine aceste ploșnițe lihnite!

SOCRATE

Ai să te pierzi ca un nemernic.

(Se îndepărtează.)

STREPSIADE

Dar, dragul meu, s-a și
făcut!

CORIFEUL

- 785 Nu-i vorba să te dai bătut, ci să-ți tragi blana peste
cap,¹
Să-mi afli silogismul fals, o-ntorsătură-nșelătoare.²

STREPSIADE

Dar cine-o arunca pe mine acele blănuri fermecate,
Din care ar putea să sară întorsătura-nșelătoare?

SOCRATE

(revenind)

Să văd ce face omul nostru. Ei, tu, ce faci acolo,
dormi?

STREPSIADE

- 790 Nici pomeneală!

SOCRATE

Ei, găsiși?

STREPSIADE

Nimica, zău.

¹ În grecește, hazliu joc de cuvinte între „blană de miel” și cuvîntul asemănător care înseamnă „a nega” (n.t.).

² Întorsătură-nșelătoare — negație (n.t.).

SOCRATE

Nimic? Nimic?
Mai viră-ți capul înăuntru, și prinde iar a te gândi.

STREPSIADE

La ce să mă gândesc? Hai, spune-mi și lămurește-mă,
Socrate.

SOCRATE

Gândește singur la ce vrei și apoi spune-mi ce-ai găsit.

STREPSIADE

Ți-am spus de mii de ori ce vreau și pentru ce-am
venit aici.

795 E vorba de dobânzi să scap, să nu le mai plătesc la
nimeni.

SOCRATE

Hai, iute, bagă-te sub blană și împărțindu-ți cugetarea
În bucățele, te gândește cu de-amănuntul și adânc,
După deviza cunoscută, împarte și-apoi cercetează.

STREPSIADE

(*pișcat de ploșnițe*)

Ah, vai de capul meu!

SOCRATE

Așteaptă! Te domolește! Vreo

problemă

800 De-ți pare grea și te încurcă, o lasă baltă deocamdată;
Apoi supune-o judecății din nou, o mai agită iar,
Și-o cântărește bine, bine.¹

STREPSIADE

Dar, prea iubitul meu Socrate...

¹ Aristofan parodiază procedul de investigații al lui Socrate (n.t.).

SOCRATE

Ce e, bătrîne?

STREPSIADE

Am găsit ideea care să mă scapel
De plata de dobânzi.

SOCRATE

Ei, care?

STREPSIADE

Ia, spune, însă, dacă...

SOCRATE

Ce?

STREPSIADE

805 Dac-aș năimi o vrăjitoare tesaliană să dea jos
Din ceruri luna, s-o închid bine-ntr-un toc rotund ca
tocul
Unei oglinzi și s-o încui.

SOCRATE

La ce-ar putea să-ți folosească?

STREPSIADE

De nu mai este lună nouă, nu mai plătesc nici eu
dobânzi¹.

SOCRATE

810 De ce?

STREPSIADE

Păi, banii se-mprumută cu luna. Ăsta-i obiceiul.

¹ Procentele se plăteau în ultima zi a lunii, ziua în care e
lună nouă (n.t.).

SOCRATE

Prea bine! Și acum ascultă o-mprejurare și mai și:
De ești chemat în judecată într-un proces de cinci
talanți¹,

Să-mi spui cum faci ca să îl stingi?

STREPSIADE

Cum? Nu știu, dar o
să gădesc.

SOCRATE

Nu-nchide-ntr-una gându-n tine. Dă-i drumul gândului
să zboare

815 În aer, ca și cărăbușul legat cu ață de-un picior.

STREPSIADE

Găsii un mijloc de minune ca judecata să o sting
Tu însuși o să-mi dai dreptate.

SOCRATE

Ce mijloc?

STREPSIADE

Uneori desigur
Că ai văzut un fel de piatră frumoasă pe la spițerii,
O piatră tare străvezie cu care se aprinde focul.

SOCRATE

820 Cristalul vrei să zici?

STREPSIADE

Ei, da. Să iau o piatră dintr-
acestea
Și-n clipa-n care grefierul s-ar apuca să scrie jalba,
Să stau, așa, mai la o parte și să topesc frumos,
la soare,

¹ Amenda lui Cleon în *Babilonienii* (n.t.).

Cu piatra, textul acuzării.¹

SOCRATE

Pe Grații! Strașnic vicleșug!

STREPSIADE

Ah! Ce-ncîntat sînt că am șters o plîngere de cinci
talanți!

SOCRATE

825 Acuma, haide, prinde-n grabă înc-o idee și mai grea.

STREPSIADE

Ce caz?

SOCRATE

Cum, strîns de vreo pricină mai poți scăpa
de osîndire,
Cînd trebuie să pierzi la sigur, pentru că nu ai nici
un martor?

STREPSIADE

Asta-i un fleac!

SOCRATE

Ce spui? Ei, cum?

STREPSIADE

Să-ți spun! Aștept
pînă-o striga
Pricina dinaintea mea și-o rup la fugă și mă spînzur.

SOCRATE

830 Astea-s prostii.

¹ Textul reclamațiilor și al depozitiilor martorilor era scris pe tablete de lemn unse cu ceară (n.t.).

STREPSIADE

Ba chiar așa. Căci, știi, pe zeii toți din ceruri,
Cînd voi fi mort, atuncea nimeni n-o să-mi mai facă judecată.

SOCRATE

Bați cîmpii. Șterge-o de aicea. Nu mai am chef să te învăț.

STREPSIADE

Dar pentru ce, mă rog. Socrate, pe Zeus cel atot-puternic?

SOCRATE

Ție îți intră pe-o ureche și-ți iese lesne pe cealaltă
835 Tot ce înveți. Să-mi spui, de pildă, ce-ai învățat întîi și-ntîi?

STREPSIADE

A, da, ce-am învățat întîi? De aia... aia, cum se cheamă,
Lucrul acela-n care, știi, se plămădește aluatul.
Pe Joe, nu mai știu ce-a fost.

SOCRATE

Mîncă-te-ar corbii, căzătură; piei repede din ochii mei;
840 Prea ești uituc și nedibaci.

STREPSIADE

Bietul de mine, ce mă fac,
Că de nu-nvăț să-mi umble gura, atunci e vai de capul meu.
Hai, Norilor, de ce nu-mi dați un sfat să-mi fie de folos?

CORIFEUL

Bătrîne, noi te sfătuim, de ai acasă vreun fecior

Destul de mare, să-l trimiți să-nvețe-aici în locul tău.

STREPSIADE

845 A, da, să vezi am un băiat. E bun și foarte de ispravă,
Dar din păcate nu prea vrea să-nvețe. Ce e e făcut?

CORIFEUL

Și tu îl suferi? Cum se poate?

STREPSIADE

Îl sufăr, că e un zdrahon nemaivăzut și plin de vlagă;
Se trage după mamă, din neamu-ncrezut al Caesyrei.
850 Dar, totuși, eu pornesc să-l caut și de nu vrea-l gonesc din casă.

(Către Socrate.)

Pîna atunci te du-năuntru, că eu mă-ntorc cît ai clipi.

(Iese.)

CORUL

(către Socrate)

Îți dai tu seama ce foloase
În clipa asta o să ai,
Și datorită numai nouă
855 Dintre toți zeii care sînt?
Căci el e gata, omul nostru,
Să facă tot ce-i poruncești,
Dar, vezi, pierdut așa cum este
Și, după cum îți poți da seama,
860 Atîta de înflăcărat,
Tu nu scăpa acum prilejul
De-a-l jumuli cît poți mai bine;
Dar fă-o repede, prilejuri
Din astea n-ai atît de des

Și se sfîrșesc mai totdeauna
Cum nici prin cap nu ți-a trecut.

(*Strepsiade reintră.*)

STREPSIADE

(*împingîndu-și băiatul înainte*)

Pe Neguri, de acum încolo, aicea n-o să mai rămîi.
Te du la unchiu-tău Megacle și roade-i stîlpii de la
casă.¹

FIDIPIDE

Dar ce ai, tată? Nu ți-e bine?

(*Aparte.*)

Să știi, sărmanul, că-i

bolnav,

870 Zău că nu ești în toată firea, pe Jupiter Olimpianul.

STREPSIADE

Auzi! Auzi! pe Jupiter, pe Jupiter Olimpianul;
Ce nerozie să mai crezi în Jupiter la vîrsta asta!

FIDIPIDE

Și ce-ai găsit aici de rîs?

STREPSIADE

Cum să nu rîd cînd mă gîndesc
Că doar nu ești un copilandru și crezi în scornituri
băbești

875 Dar, oricum, dă-te mai aproape că am să-ți povestesc
ceva,
Cînd vei afla, om te-ai făcut. Rămîne însă între noi.

FIDIPIDE

Ei, iată-mă, să auzim.

¹ Megacle era, precum se vede, un nobil ruinat (n.t.).

STREPSIADE

Tu, știi, jurași pe tata Joe.

FIDIPIDE

Ei și?

STREPSIADE

Ce bine e să ai în viață-un dram de-nvățătură!
Căci află, dragă Fidipide, că Joe-al tău nu mai
domnește.

FIDIPIDE

880 Dar atunci cine?

STREPSIADE

Cum? Vîrtejul. El l-a dat jos din tron
pe Joe.

FIDIPIDE

Ei asta-i! Ce vorbești prăpăstii?

STREPSIADE

Ba află că e chiar așa.

FIDIPIDE

Și cine-a spus?

STREPSIADE

Au spus mai mulți. A spus Socrate
Melianul¹.

Și Hrefon, acel ce știe cît sare-un purice în mers.

FIDIPIDE

885 Și tu-ai ajuns în așa hal de nebunie, de sminteală,
Încît să crezi tot ce te-nvață țicniții ăștia care-i spui?

¹ Aristofan atribuie lui Socrate, care era din Atena, ca patrie insula Melos, de unde se trăgea ateu Diagoras, pentru a insinua că și Socrate e ateu (n.t.).

STREPSIADE

Să-ți tacă gura, să nu zici nimic de rău de acești oameni

Destoinici, plini de judecată și care țin atît de mult
La fiecare gologan, încît nici unul dintre ei
Nu și-a tuns chica niciodată, nici untdelemn pe trup
n-au dat

890 Și nici la baie nu s-au dus, să se mai curețe un pic.
Pe cînd tu, parcă-aș fi murit, așa mi-ai curățat
averea.

Acuma, haide, nu mai sta și-nvață-n locul meu,
băiete.

FIDIPIDE

Mă rog, și ce scofală mare-aș putea să-nvăț eu de la ei?

STREPSIADE

Zău? Apoi toată-nțelepciunea din toată omenirea asta.
895 Și o să-ți dai tu singur seama cît ești de prost și
necioplit.

Dar stai aici și mă așteaptă că eu o să mă-ntorc îndată.

(*Dă o fugă pînă acasă.*)

FIDIPIDE

Ei, ce e de făcut acuma, că tata și-a ieit din minți?
Să-l chem în judecată, oare, să-l pun cumva sub
curatelă,

Sau poate la gropar mai bine-ar fi să spun că e nebun¹.

STREPSIADE

(*se întoarce, avînd în fiecare braț cîte o gaiță*)

900 Ia să vedem acum, la asta, cum o să-i spui tu.
Să-auzim!

FIDIPIDE

Cum? Gaiță.

¹ Aceste vorbe echivalează cu: oare să-i comand sicriul?
(n.t.).

STREPSIADE

Dar ăsteilalte, cum o să-i spui?

FIDIPIDE

Și ei la fel.

STREPSIADE

La fel le spui la amîndouă? O să ajungi de rîsul lumii.
Prostia asta gogonată, să n-o mai spui de azi încolo,
Vezi, asta-i gaiță, femeie; iar astalaltă-i găițoi.

FIDIPIDE

905 Cum, găițoi? Zi, asta, este înțelepciunea cea grozavă
Cu care-aici te procopsiră de cînd intrași nu de
demult?

STREPSIADE

Da, asta, și atîtea alte. Dar pe măsură ce-nvățam
Eu toate le uitam îndată, din pricină că-s prea bătrîn.

FIDIPIDE

De-atît glagore rătăcit-ai și haina ce-o purtai în spate?

STREPSIADE

910 Nu, rătăcit nu e cuvîntul, fiindcă l-am răstălmăcit.

FIDIPIDE

Și-apoi sandalele pe unde-s, nesăbuitule ce ești?

STREPSIADE

Deh, zicașa ca și Pericle¹: „Le-am cheltuit... pentru
nevoi“.

Ci haide să plecăm o dată. De-ar fi de astăzi să
greșești

¹ Pericle refuza să justifice întrebuințarea unei sume de bani
cu care cumpărase retragerea spartanilor, mulțumindu-se să
spuie că i-a cheltuit „pentru nevoi“ (n.t.).

Că doar aveai vreo șase ani, și gîngureai, eu te-ascultam.

- 915 Chiar cea dintîi a mea simbrie, primită-atunci ca jurător,
Am dat-o pentr-un cărucior, eu, la Diasii-n zi de praznic.

FIDIPIDE

(supunîndu-se în silă)

Te-ascult, dar ai să vezi cu timpul că o să-ți pară tare rău.

STREPSIADE

Frumos că ai recunoscut.

(Se îndreaptă spre casa lui Socrate, strigînd.)

Socrate, vino, ieși puțin.

Ți-aduc feciorul. Uite, ăsta-i, dar greu mi-a fost să mi-l înduplec.

SOCRATE

(măsurîndu-l pe Fidipide din cap pînă-n picioare)

- 920 E un copil și nu-i deprins să-și poarte capul sus, prin nori.

FIDIPIDE

În schimb al tău cum s-ar deprinde, de-ar fi o dată spînzurat!

STREPSIADE

(încet, către fiul său)

La naiba, ce te-a apucat, ca să-ți blestemi învățătorul?

SOCRATE

Cuvîntul ce l-a spus la urmă, știi, cuvîntelul, spînzurat“,

Ce grosolan a fost rostit, cu toată gura lăbărțată!

- 925 Cum o să fie oare-n stare băiatul ăsta să învețe
Ce-i arta de-a pleda prin care să poți scăpa de orice osîndă

Sau cum se face-o acțiune, sau vocea să și-o îndulcească

Să fie mai convingătoare? Cînd te gîndești, pentru un talant

Hipérbolos chiar a-nvățat să facă toate astea bine.

STREPSIADE

- 930 N-ai grijă. O să-nvețe el. Băiatul e isteț din fire.
De cînd era un prichindel, un ȋncușor abia de-o șchioapă,

El o căscioară își făcea sau ne scobea în lemn vreo luntre,

Făcea cîte-un căruț din piele, ba chiar din coaja unei rodii

Făcea broscuțe, de minune. Încearcă deci și îl învață

- 935 Acele două judecăți: cea dreaptă și cea strîmbă care,
Atuncea cînd susții pledînd o pricină de tot nedreaptă,
O dovedește pe cea dreaptă, iar dacă nu e cu puțință
Să le deprindă pe-amîndouă, atunci să faci în așa fel
Încît cu orice preț s-o-nvețe măcar pe cea cu strîmbătate.

SOCRATE

- 940 O să învețe chiar el singur din gura celor două feluri,
Știute, de argumentare. Și, astea spuse, eu mă duc.

STREPSIADE

Și nu uita să-l faci să poată răspuns să dea la tot ce-i drept.

(Socrate intră în casă, din care ies raționamentul cel drept și cel nedrept, certîndu-se.)

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT¹

Poftim în față, să te vadă și privitorii, de cutezi.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Oricît ești de nerușinat merg unde vrei. În fața lumii

945 Mie-mi va fi mult mai ușor ca să te dau de-a berbeleacul.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Pe mine, tu? Dar cine ești?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Un argument.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Da, dar cel slab.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Și totuși eu te voi răpune, cît te ții tu de voinicos.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Și prin ce mijloace, mă rog?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Prin ale mele noi precepte

Pe care eu le-am născocit.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

950 Din astea-ntr-adevăr acuma,

E plină lumea, und' te-ntorci.

(Arătînd spre spectatori.)

Din pricina acestor proști.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Nu proști. De loc. Ci înțelepți.

¹ Raționamentul cel drept se numea „tare”, iar cel nedrept „slab” (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ce-am să te dau eu în târbacă!

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ești bun să-mi spui cum ai să faci?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Spunînd pe față ce e drept.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar eu am să-ți stau tot împotrivă și-am să-ți dau totul peste cap.

955 Ba chiar voi spune că dreptatea, cum o numești, nici nu se află.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Cum nu se află?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dacă este, atunci să-mi spui și mie unde-i.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dreptatea e la zei.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Atunci, dacă mai este vreo dreptate, Să-mi spui cum mai trăiește Zeus ce-a pus pe tatăl său în lanțuri?¹

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ptiu! Iată că îmi vine rău. Mi-i greață. Adă-mi un lighean.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

960 Ești un ȋicnit, o căzătură.

¹ După o legendă mitologică, Zeus l-a detronat pe tatăl său, Cronos, și l-a pus în lanțuri (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ești un stricat fără rușine

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ce spui, e floare la ureche.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ești o paiată, dar bag seama...

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Că mă încununezi cu crini.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Un paricid.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Fără să vrei mă poleiești cu aur, tot.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Pe vremuri, aurul acesta purta alt nume: tinichea

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

965 O fi! Dar azi îmi face cinste.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dar tare ești neobrăzat!

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar tu? Un groaznic ramolit!

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

De răul tău, azi nici un
tînăr

Nu mai cunoaște drumul școlii¹, dar o să afle într-o zi
întreg poporu-atenian ce vîri tu proștilor în cap.

¹ Școlii vechi, bineînțeles. Tînăra generație alerga la cursurile sofistilor (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Te tîrîi ca un prăpădit.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Și ție-ți merge de minune!

070 Mă mir, fiindcă înainte cerșeai sub masca lui Teléfos
Și foloseai precepte proaste din traista lui Pandeletos¹.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Halal de-așa înțelepciune.

Halal de-asemeni nebunie...

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

... ca cea pe care o arăți

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

... cum e a ta și a cetății

Ce te-a hrănit la sînul ei, corupător al tinereții

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

075 Un Cronos cum ești tu, nu poate să descălească acest
băiat?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

De ce nu, dacă omul cu orice chip vrea ca să scape
Și nu vrea să deprindă numai doar arta de-a-ndruga
palavre.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

(către Fidipide)

Hai, vino repede cu mine, și lasă-l pe nebunul ăsta
Să spună cai verzi pe pereți.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

080 Să știi că de te-atingi de dînsul o să se-aleagă praf de
tine.

¹ Un sicofant (n.t.).

- CORIPFUL
(*intervenind ca să-i împiedice să ajungă la băile*)
Destulă ceartă și gîlceavă. Mai bine-ar fi să arătați
(*Adresîndu-se celui drept.*)
Tu, ce-ai predat mai înainte...
(*Către cel nedrept.*)
Iar tu, ce-i noua-nvățătură —
Ca după ce v-ar auzi discuția-n contradictoriu
Băiatu-acesta să-si aleagă ce școală-anume să urmeze.
E, tocmai ce voiam să fac.
RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT
RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT
Și eu.
CORIPFUL
Ei, bine, de-i așa,
985 Atunci, care vorbește-ntîi?
RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT
N-are decît să-nceapă el.
Și după ce va fi vorbit, l-oi coplesî cu fraze scurte¹
Și cugetări cu totul noi ce-or curge ploaie de săgeți.
La urmă, de-o mai zice „pis”, prea ascuțite-le-mi
sentințe,
L-or înfepa în ochi, pe față, pînă și-o da la urmă
duhul.
CORUL
990 Acuma amîndoi or să arate, încrezători în arta lor
măistră,
A lor abilitate fără seamăn, și cugetările de duh, subtile,
¹ Aluzie la felul de a scrie al lui Euripide (n.t.).

- Și meditățile abil turnate, în cele mai dibace aforisme.
Și s-o vedem de data asta cine-i, din doi, cel mai
de seamă vorbitor;
Căci a venit se pare ceasul mare al celei de pe urmă
încercări
995 De a cunoaște toată-nfelepciunea, cea pentru care
dușmanii cei doi
Duc fără de răgaz, de-atîta vreme, o luptă grea pe
viață și pe moarte.
(*Către cel drept.*)
Ei, haide, tu, cel ce împodobit-ai strămoșii cu purtări
așa curate,
Dă-ți drumul glasului cum ți-i plăcerea și spune-
acuma care-ți este firea
RAȚIONAMENTUL CEL DREPT
Voi spune, așadar, ce fel și cum era-nvățat înainte
tineretul,
1000 Cînd înfloream cîstînd numai dreptatea, iar cuvînta
era-n mare cinste.
Întîi și-ntîi, nici un copil pe-atunci nu trebuia să
scoată nici o vorbă,
Pe urmă, îi vedeai pe străzi mergînd, în rînduiala
fără de cusur
Pe toți copiii dintr-un cartier, spre casa dascălului
lor de cînt,
Neîmbărcăți și-nghesuți în rînduri, chiar dacă
viscoala cu mazărice.
Și-acolo, cum stăteau cu toți cuminți, fără-a ținea
picior peste picior,
1005 Îi învăța să cînte: „Palas, tu cea de cetăți
atotînmicitoare”
¹ Începutul unui cîntec atribuit lui Lamprocle sau lui
Stesichor (n.t.).

Sau: „Cînt de liră ce străbați departe“, în versul doric
din părinți lăsat,
Cînd unul o făcea pe caraghiosul, sau poate își
îngăduia să facă
Vreo modulație întortocheată, așa cum azi obișnu-
iește Frinis¹,
1010 Atunci pe loc îl și snopea-n bătaie, ca unul ce strica
arta cîntării.
Iar cînd stăteau băieții pe nisip, ei toți țineau
picioarele întinse,
Ca nu cumva acei ce se uitau să vadă, poate, ceva
de rușine.
Pe urmă, cînd se ridicau de jos, ei trebuiau
să-ndrepte iar nisipul,
Ca nu cumva să lase-n el vreo urmă de ce-ar părea
cumva prea rușinoasă.
1015 Nu se ungea nici unul cu ulei mai jos de unde-i
așezat buricul,
Așa că-n locurile de rușine, le înfloreau un puf ca de
gutuie,
Nici unul nu vorbea muindu-și glasul, nici nu se-
apropia de-alesul său,
Făcînd ocheade pline de-nțelesuri. La mese nu-i era
îngăduit
Ca să-și servească un cap de ridiche și nici care cumva
s-o ia-naintea
1020 Acelor care-s mai bătrîni ca ei, nici țelină și nici
măcar mărar,
Să fie lacom, ori să rîdă-n hohot și nici să stea picior
peste picior.

¹ Compozitor care probabil introdusese în muzică sau între-
buița de predilecție „ruladele“ sau „coloraturile“ care ofensau
gustul simplității bătrînești (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ce spui acolo-s vechituri din vremea cînd oamenii tot
mai serbau Dipolii¹;
La care boi se aduceau drept jertfă și se umbla cu
greieri² scumpi în păr
Și se spuneau poeme de Kikide³.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

1025 O fi! Dar cu asemeni vechituri și cu-ale mele
drepte-nvățăminte
Crescuta neamul mîndru de războinici care-a învins
pe perși la Maraton.
Tu însă-nveți copiii cei de azi să se înfofolească în
mantale,
Că nu mai pot de ciudă cînd îi văd, atunci cînd
joacă la Panatenee⁴,
Punînd în față scutul să se-ascundă, fără rușine,
de Palas Atena.

(Către Fidipide.)

1030 Pe mine deci, că-s rațiunea dreaptă, tu tinere ca dascăl
să m-alegi,
Cu mine ai să-nveți să-ți fie scîrbă de Agora și baie
și masajii,
Să te-nroșești de tot ce-i rușinos, iar de-o să-ți rîdă
cineva de tine,
Obrazul tău să ardă sub ocară; să te ridici cînd intră
un bătrîn,
Să nu fi grosolan cu-ai tăi părinți și să nu faci vreo
faptă rușinoasă

¹ Serbare foarte veche ce se celebra la Atena în onoarea lui
Zeus (n.t.).

² Vechii atenieni își prindeau pletele cu greieri de aur (n.t.).

³ Un poet vechi al cărui nume ajunsese proverbial, pentru a
arăta timpurile de demult (n.t.).

⁴ Cea mai mare sărbătoare a anului la Atena (n.t.).

- 1035 Ce-ar fi să-ți întineze idealul de cinste ce îl porți în
al tău suflet;
Nici să te-ndeși să-aplauzi dansatoare, ca nu cumva
privind acestea toate
Cu jind, să nu primești măru-aruncat de cine știe
care desfrînată
Și-așa să-ți pierzi frumosul tău renume; nici să nu
ieși din sfatul părintesc,
Să te păzești, spunîndu-i „căzătură”, pe nas să-i scoți
înaintata vîrstă
1040 Și anii-n care tu ai fost crescut de dînsul ca un
mînzîșor.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

De-1 crezi, atuncea, pe Dionysos, pe tine, tinere, te
vor lua
Drept unul din nepoții lui Pericle¹ și-o să te strige
lumea „puiul mamei”.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

- Voinic și strălucind de sănătate, îți vei petrece
timpul în gimnaziu
Iar nu în Agora, să spui palavre, spinoase, fără cap
și coadă,
1045 Așa cum se obișnuiește astăzi; sau să te zbați mereu
în chițibușuri,
Numai chichițe și pișicherlîc și contestații fără de
sfîrșit.
La Akademos în a lui grădină vei coborî și sub măs-
linii sacri
Vei alerga încununat în trestii, alături c-un amic
de-aceeași vîrstă.
Și sălcii înflorite ai să miroși, și fără grijă plopî cu
scoarța albă

¹ Nepoții lui Pericle erau cunoscuți de toată lumea ca foarte
slabi cu duhul (n.t.).

- 1050 Din care au să cadă mîțîșorii, și ai să guști al
primăverii ceas
Cînd ulmii cu platanii își șoptesc.

(*Mai viu.*)

- Dacă-ai să faci precum îți spun
Și n-ai să uiți de sfatul meu,
Tu vei avea un piept puternic
1055 Și umeri largi, pielea curată;
Dar dacă tu o să te iei
După moravurile de-azi,
O să arăți la față palid
Și o să ai umeri înguști
1060 Și pieptul mic, pipernicit,
O limbă lungă, fesa slabă...
Și vei întinde ca peltea
Interminabile decrete;
Ba, după spusa lui, ajungi
1065 Să iei drept bine și cinstit
Tot ce e astăzi rușinos,
Și de rușine, ce-i cinstit,
Iar pe deasupra îți va da
Scîrbosul viciu muieratic,
1070 Pe care-l are Antimah¹.

CORUL

Frumoasă-naltă-strălucită e toată-această-nțelepciune.
Ce floare suavă de virtute porți în a tale dulci cuvinte;
Ferice-acei care-au trăit pe-acele vremuri strămoșești.

(*Către raționamentul cel nedrept.*)

Iar tu, cu arta-ți cea subțire, să îi răspunzi cu ceva nou,

¹ Antimah era un afemeiat, cu moravuri degradante (n.t.).

Căci, precum însuși ai văzut, bătrînu-a fost la înălțime.

CORIFEUL

- 1075 Așadar, tu va trebui să-aduci puternice-argumente
De vrei să-ți dovedești dușmanul și tu să nu te faci
de rîs.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

- Într-adevăr de mult fierbeam, nerăbdător ca să
răstorn
Toate-argumentele aduse, cu-a mele maxime contrarii;
Cugetătorii m-au numit raționamentul cel nedrept;
1080 Pentru că eu am fost întîiul ce a avut ideea nouă
De-a contrazice în vorbire justiția și-ale ei legi.
Și arta asta are preț mai mult de-o mie de talanți;
Să fii cu cauza cea slabă și totuși tu să biruiești.

(Către Fidipide.)

- Și-acum ascultă cum răstorn, eu, educația frumoasă
1085 Cu care-atîta se fălește. Întîi, el nu-ți va-ngădui,
Cum a și spus-o răspicat, să faci și tu o baie caldă.
Ia spune-mi, ce păcat găsești să faci omul cîte-o baie?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ei, pentru că-acest obicei, e rău și-l face pe om laș.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

- Stai, stai, că-acu' te-oi prinde de n-ai să știi să scoți
cămașa.
1090 Dintre-a lui Zeus fii să-mi spui, pe cine îl socoți
mai tare,
Mai curajos, care-a făcut mai multe lucruri de ispravă?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Părerea mea e că Hercule e mai presus de orișicare.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar unde ai văzut vreodată „băi herculane”¹ reci,
nu calde?

Și cine-a fost mai brav ca el?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Vezi, asta-i marea ta
scofală

1095 Cu care faci tot tineretul să flecărească toată ziua,
Prin toate sălile de baie, pe când palestrele² sînt goale!

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Apoi îi critici fiindcă merg la întruniri. Eu îi aprob.
Căci dac-ar fi vreun rău în asta, atunci Homer nu ar
fi pus

Pe Nestor și pe ceilalți capi să ție oștii cuvîntări.
1100 Pe urmă, a vorbirii artă e socotită flecăreală
Și tinerii n-ar trebui vreodată să și-o însușească.
Ei, eu spun tocmai dimpotrivă. Pe de-altă parte,
spune el,

A fi morali e-o datorie. Aici sînt două marigreșeli.
Pe cine-a procopsit morala vreodată, ai putea să-mi
spui?

1105 Înfundă-mă! Arată-mi cînd și cui a fost de vreun
folos?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

La mulți. De pildă lui Peleu, de asta și-a primit
cuțitul.³

¹ „Băi herculane” era numirea dată izvoarelor calde (n.t.).

² Locuri pentru exerciții fizice (n.t.).

³ Legenda spune că Peleu, un erou grec, pe nedrept acuzat de regina Hipolita, a fost abandonat de rege, în timpul unei vînători, în pustietățile munților. Drept recompensă pentru virtutea sa, zeii i-au trimis prin Hermes un cuțit ca să aibă cu ce să se apere de animalele sălbatice (n.t.).

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Un cuțitaș? Ce dar grozav a mai primit, nenorocitul
Hiperbolos, vînzînd lămpi false, a cîștigat zeci de
talanți

Dar nu, pe Zeus, ca Peleu, un flecușeț de cuțitaș.

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

1110 Dar se căsători cu Tetis, tot datorită cinstei sale.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

(către Fidipide)

Deci, tinere, vezi și socoate tot ce morala îți aduce
Și ce plăceri ispititoare îți sînt oprite pe vecie.

Adio voi băieți, femei, petreceri, băutură, jocuri;

Ce rost mai are oare viața, cînd n-ai nimic din
toate-aceste?

1115 Și-apoi sînt unele nevoi ce sînt în firea unui om.
Greșești, comiți vreun adulter, te prinde soțul cu
pricina;

Te-ai dus, cînd nu știi să vorbești. Pe cînd la mine
dacă-nveți,

Zburzi, rîzi, faci ce poțestești, că nu-i nimica de rușine.
Iar de te-a prins cumva bărbatul în adulter, o să-i
răspunzi

1120 Că n-ai făcut nici un păcat. Apoi pe Zeus zvîrle vina,
Că doar și el, cît e de zeu, e-nvins de-amor și de
femei,

Darmite tu, un muritor, cum poți fi decît el mai tare?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dar dacă-i bagă undeva un hrean, pentru că-ți dă
crezare,

Și dacă îi pîrlește dosul cu niscaiva cenușă-ncinsă,

1125 Ce-ar spune ca să dovedească precum că toțuși nu-i
stricat?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar dacă chiar așa ar fi, ce pagubă-ar avea din asta?¹

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Mai bine spune ce-ar putea să i se-ntîmple și mai rău?

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Și ce ai mai avea de spus, de te înfund și de-astă
dată?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Ce-aș zice? Aș tăcea chitic.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

(mai însuflețit)

1130 Ei bine-atuncea să-mi răspunzi:
De unde-alegem avocații?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Dintre acei care-s stricați.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar dramaturgii?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Tot din ei.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Dar demagogii?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Tot la fel.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

1135 Vezil recunoști că tot ce spui

Nu face nici două parale.

Și printre privitori, te uită,

Majoritatea, ce să spun?

¹ În original expresia este mult mai concretă, indicînd
viciul greco-oriental, foarte răspîdit în antichitate (n. t.).

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

Privesc.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ei, și atunci ce vezi?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

1140

Majoritatea, ce să spun,
Cu toții niște desfrînați.
De pildă, uite unul colo
Pe care îl cunosc de mult,
Și celălalt cu plete lungi,
Și celălalt...

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

Ei, ce mai zici?

RAȚIONAMENTUL CEL DREPT

(către public)

1145

Mă dau bătut, oi desfrînați!
(Întorcîndu-se către școala lui Socrate.)
Și iată, îmi dezbrac mantaua
Și trec și eu de partea voastră.
(Intră la Socrate.)

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

(către Strepsiade)

Ce faci? Îți iei băiatu-acasă, sau ți-l învăț oratoria?

STREPSIADE

Învăță-l bine, dă-i bătaie, deprinde-i fălcile-
amîndouă,
1150 Pe una ca să lehăiască, în pricini, știi, mai
mărunțele,
Iar pe cealaltă s-o deprinzi pentru afaceri mari și grase.

RAȚIONAMENTUL CEL NEDREPT

N-ai nici o grijă-o să se-ntoarcă sofist cum nici
n-ai pomenit.

FIDIPIDE

(aparte)

Zi, mai degrabă, foarte palid, și prăpădit, pe cît
mi-nchipui.

CORIFEUL

Și-acum plecați de-aci.

(Raționamentul cel nedrept și Fidipide intră în
gînditoriu.) (Către Strepsiade.)

Dar cred că mai tîrziu ai să regreți.

CORIFEUL

(se întoarce spre public)

1155 Ce au de cîștigat judecătorii, dînd corului o mîină
de-ajutor

Vom spune-o noi, acum aici. Cînd primăvara veți
porni

Ca să arați pămîntul vostru, noi vom ploua la voi
întîi

Și mai pe urmă la ceilalți. Și-apoi a voastre vii și
holde

Le vom lua în grija noastră, ca să nu sufere cumva,

1160 Nici de prea mare uscăciune și nici de ploi prea-
mbeșugate.

Dar dacă vreun muritor ne-o supăra pe noi, zeîțe,
Să știe că din partea noastră va fi să-ndure multe
rele,

Că n-o să aibă parte nici de vin și nici de alte roade,
Căci cînd va fi să-nmugurească măslinii, și migdalii,
vița,

1165 Vom trage cu astfel de prăștii, că le-om strica din
muguri rodul.

Iar cărămizi de-o fi să-și facă, porni-vom rupere de nori

Și țigla de pe casă-om sparge-o cu-o grindină și mai grozavă,

Iar când sau el sau vreun prieten ar vrea cumva să se însoare,

Noi toată noaptea vom ploua¹, încît mai bine ar fi fost

1170 Să se găsească în Egipt.²

STREPSIADE

(ieșind de la el de-acasă)

Mai sînt cinci zile, apoi patru, pe urmă trei și apoi două

Și iată ziua cea de care mă tem mai mult ca de orice, De care tremur și-o urăsc, căci după dînsa vine-n-dată

Și ziua-aceea ce desparte o lună nouă de cea veche,

1175 Cînd fiecare creditor, plătindu-și taxa acțiunii

De darea mea în judecată, c-o să mă facă praf de jură

Deși pretențiile mele sînt drepte' și sînt chibzuite:

„Împielîțatule, nu-mi cere să-ți dau această sumă-acu'

Cu datoria cealaltă mă mai îngăduie puțin,

1180 Iar pe a treia, zău, mi-o iartă". Eî însă spun că-i port cu vorba,

Că-n felu-acesta niciodată n-o să mai intre în parale,

Mă-njură, cică n-am obraz, și-au să mă dea în judecată.

Eî bine, fie. Nici nu-mi pasă, căci Fidipide-o fi-nvățat

Cum se pledează un proces și asta aflu eu îndată:

¹ Cortegiul nupțial se îndrepta spre casa mirelui noaptea, la lumina faclelor. Stingerea acestora era considerată ca un semn rău (n.t.).

² În Egipt ploile sînt foarte rare (n.t.).

1185 Mă duc acasă la Socrate și am să bat la gînditoriu.

(Bate la ușa gînditoriului.)

Băiete, ei băiete-auzi?

SOCRATE

(deschizînd)

Ei, bună ziua, Strepsiade.

STREPSIADE

Așijderea, dar deocamdată primește sacușorul ăsta. Știi, pe un dascăl se cuvine să-l răsplătești puțin cu-un dar;

1190 Da' fiul meu mi-a învățat vorbirea cea mult lăudată De care îmi vorbeai deunăzi, cînd l-ai luat ca nvățăcel?

SOCRATE

Da, sigur!

STREPSIADE

Atunci slavă ție, regina lumii, șmecherie.

SOCRATE

Așa că, de acum încolo, ai să cîștigi ușor de tot Cînd vrei, în orice judecată.

STREPSIADE

1195 Chiar dacă-au fost de față martori atunci cînd m-am împrumutat?

SOCRATE

Cu atît mai bine, chiar de-ar fi să aibă martori și o mie.

STREPSIADE

Atunci să cînt în gura mare:

„De-acum adio, cămătari“.

1200 Și voi, și capitalul vostru,
 Cu tot procentul la procent!
 De-acuma nu veți mai putea
 Să vă legați de capul meu,
 Că mi se-nalță un fecior
 1205 În casa asta, pentru mine,
 Cu-o limbă cu două tăișuri:
 Un meterez e pentru mine,
 Și temelie casei mele,
 Iar pentru dușmani, o năpastă.
 El l-o scăpa de angarale
 1210 Pe necăjitul său părinte.

(*Către Socrate.*)

Mergi repede și-l cheamă încoace.

(*Socrate reîntră cu Fidipide.*)

„Copilul meu, o! fiul meu,
 De ce nu ieși? N-auzi tu oare
 Cum cheamă părintescul glas?“¹

SOCRATE

1215 Ei, iată omul cel vestit.

STREPSIADE

O! dragul meu; o, scumpul meu.

SOCRATE

Poți să ți-l iei și să te duci.

(*Reîntră.*)

STREPSIADE

A-ha-ha-ha copilul meu,

Ce bine-mi pare, mai întâi, când văd ce rumen ești
 la față!

1220 Acuma, când mă uit la tine, văd dintr-o dată cum
 arăți:

¹ Parodie după *Hecuba* lui Euripide (n.t.).

Un negator fără pereche, contradictor¹ înverșunat.
 Pe chipul tău chiar de departe citești: „Și-acuma ce
 mai ai de zis?“²

Și felu-acesta de-a o face, tu, pe jignitul când
 jignești

1225 Și când tu îi ataci pe alții, eu îl cunosc atât de bine!
 Și-n ochi ce átică³ privire! De-acuma, vezi, să bagi
 de seamă.

Să-mi fii tu mie salvatorul, căci doar tot tu m-ai
 dus de ripă.

FIDIPIDE

Dar spune-mi ce te-ngrijorează?

STREPSIADE

E ziua cea veche-nouă.

FIDIPIDE

E oare-o zi care să fie cum o numești tu „veche-nouă“?

STREPSIADE

Da. Este ziua-n care spun c-au să plătească
 împotriva-mi

1230 Și taxele de judecată.

FIDIPIDE

Ei și? Parale date-n vînt.

Căci cum o iei tot nu se poate, o zi să facă totuși două!

STREPSIADE

Zici, așadar, că nu se poate?

¹ Adică în stare să nege totul. Strepsiade întrebuințează cuvintele la modă. Străinii îi acuzau pe atenieni de șiretenie și spirit șicanator (n.t.).

² Formulă mult întrebuințată în discuții pentru a face pe adversar să-și piardă cumpătul (n.t.).

³ O privire obraznică (n.t.).

FIDIPIDE

Păi cum? De unde să se
poată?

Dar dacă crezi că o femeie, aceeași, s-ar putea să fie
Și babă în același timp, și totodată o fetiță.

STREPSIADE

1235 Cu toate-acestea, așa-i legea.

FIDIPIDE

Apoi, tocmai aicea, cred,
Că ei nu înțeleg prea bine care-i anume sensul legii.

STREPSIADE

Și care e cu-adevărat?

FIDIPIDE

Făuritorul legii, Solon,
Cum știi, era prin firea lui un democrat nedezmințit.

STREPSIADE

Ce au a face toate astea cu ziua plății, veche-nouă?

FIDIPIDE

1240 El e acel ce-a hotărât, pentru chemarea-n judecată,
Și ziua veche și cea nouă, pentru ca taxa să se ia
În ziua-ntîi a noii luni.

STREPSIADE

De ce-a mai pus și ziua veche?

FIDIPIDE

Ca să le dea la părți o zi în care ele să se-mpace
De nu, să fie sîcîiți de-ntîi a lunii chiar în zori.

STREPSIADE

1245 Dar cum se face că atunci judecătorii nu primesc
La plată taxa de-acțiune în ziua-ntîi a noii luni,
Ci cu o zi mai înainte de a începe luna nouă?

FIDIPIDE

Dehl, facșiei pe cît se pare, așa cum fac degustătorii¹,
Să puie mina cît mai iute pe taxele de acțiune,
1250 Ca să le poată degusta cu-o-ntreagă zi mai înainte.

STREPSIADE

(cătore spectatori)

Nenorociților, ei bine, ce stați ca niște slabi cu duhul
Drept pradă pentru noi, deșteptii, ce stați ca niște
bolovani,

Voi, turmă, miei duși la tăiere, voi, poloboace
desfunate?

Va trebui atunci să cînt în cinstea mea și-a fiului
1255 Pe care mi-l vedeți aicea, un cînt de slavă, triumfal,
Pentru-ale noastre mari izbînzi:

„Preafericite Strepsiade,
Tu însuși te-ai născut deștept,
Dar ce copil creșcuși la sîn!“

(Cătore fiul său.)

1260

Așa vor spune de acum
Prietenii și toți acei
Ce sînt cu mine în district,
De pizmă roși, cînd or vedea
Procesele cum le pledezi
1265 Și cît de sigur le cîștigi.
Întîi, în cinstea ta să-ntind
O masă mare și bogată.

(Intră la Strepsiade. Sosește primul creditor, întovărășit de un
martor.)

PRIMUL CREDITOR PASIAS

(martorului)

Așadar, omu-ar trebui să se lipsească de avere?

¹ Slujbași cu caracter religios, care aveau sarcina ca, în ajunul
sărbătorii Apaturiiilor, să guste felurile destinate ospățului
public care avea loc în prima zi a sărbătorii (n.t.).

Ba, nicidecum. Era mai bine atunci, în ziua cea
 chiar,
 1270 Să las rușinea la o parte decît să-mi fac atît necaz:
 Căci ca să-mi intru în parale, eu astăzi te tîrăsc cu
 mine
 Să îmi fii martor și, apoi, eu pe deasupra o să-mi fac
 Dușman pizmaș dintr-un vecin. Dar, orice-o fi, eu
 niciodată
 N-oi face ȧara de rușine¹, eu însă-acestui Strepsiade
 1275 Neapărat îi fac proces...

STREPSIADE

Dar cine este dumnealui?

PASIA

E, știți, e ziua veche-nouă.

STREPSIADE

(*către martor*)

Te iau drept martor. O să juri
 Că nu mi-a spus o zi, ci două.

(*Către creditor.*)

Dar ce pricină am cu tine

PASIAS

Pentru o mie două sute de mine ce-ai împrumutat
 Să cumperi calu-acela sur.

STREPSIADE

Un cal, ai auzit, un cal?

1280 Cînd știe toată lumea cît urăsc eu cai și călărie.

PASIAS

Pe Zeus, mi-ai făgăduit și ai jurat să mi-i întorci.

¹ Ironie la adresa concetățenilor maniaci de procese (n.t.).

STREPSIADE

Pe-atuncea însă nu știam că Fidipide o să-nvețe
 Vorbirea asta nouă, tare, ce-i dă pe toți de-a
 berbeleacul.

PASIAS

Și-acum de-aceea ai de gînd să spui că nu îmi ești
 dator?

STREPSIADE

1285 Altfel de ce folos mi-ar fi învățătura lui de azi?

PASIAS

Și ai fi gata de tăgadă, jurînd pe zei oriunde-ți cer?¹

STREPSIADE

Pe zei? pe care zei anume?

PASIAS

Pe Zeus, Hermés, Poseidon.

STREPSIADE

Pe Zeus, dacă-mi dai prilejul să jur, voi da chiar
 trei oboli.²

PASIAS

Și pentru-obrăznicia asta, ce-o spui rîzînd, nu te ia
 dracu?

STREPSIADE

1290 Dubit și pus la saramură, ai face-un minunat burduf.

PASIAS

Ah! cum îți rîzi acum de mine!

¹ Pe altarul din Agora sau pe Acropole, sau în oricare alt
 sanctuar indicat de reclamant, care avea dreptul de a alege
 locul unde să se depună jurămîntul (n.t.).

² În semn de dispreț față de jurămînt (n.t.).

STREPSIADE

Burduf să ție șase vedre.

PASIAS

Pe Zeus cel atotputernic, ca și pe ceilalți zei din ceruri,
Ai să-mi plătești ocară asta, să știi, cu vîrf și îndesat.

STREPSIADE

Mă faci să rîd peste măsură cu toată gloata ta de zei.
1295 Iar al tău Zeus, ce-l iau martor, e-un caraghios pentru
acei
Ce azi cunosc cum e povestea.

PASIAS

Încît privește aceste vorbe, o să-ți plătească el,
n-ai grijă,
Dar vreau să știu ce ai de gînd, dacă îmi dai ori
nu-mi dai banii;
Să-mi spui și lasă-mă să plec.

STREPSIADE

Mai stai puțin și-am să-ți
răspund.

(Intră la el.)

PASIAS

(către martor)

1300 Pe tine cum te taie capul: o să-mi plătească? Da,
sau ba?

STREPSIADE

(se întoarce cu o copaie)

Unde-i acel care-a venit să ceară plata datoriei?

(Arătînd copaia.)

Hai, spune repede, ce-i asta?

PASIAS

Păi, ce să fie: o copaie.

STREPSIADE

Cînd ești așa de nătărău, cum îndrăznești să-ți mai
ceri banii?
Oricine-ar fi, n-am să-i plătesc nici o lăscaie-atunci
cînd spune

1305 Că copina e o copaie.

PASIAS

Așadar nu vrei să-mi plătești.

STREPSIADE

Pe cît știu, nici prin cap
nu-mi trece
Dar nu vrei să mă lași în pace, s-o ștergi din fața ușii
mele?

PASIAS

Mă duc, dar trebuie să știi, chiar mort eu tot plăti-
voi taxa.

(Iese împreună cu martorul.)

STREPSIADE

Plătește. Ai s-o pierzi ca cele o mie două sute mine.
1310 Cu toate astea n-aș dori să suferi pierderea aceasta
Numai fiindcă îi spuseși copinei cum nu trebuiește.

(Intră al doilea creditor.)

AMINIAS

*(al doilea creditor; un tîndr elegant, îmbrăcat
după ultima modă)*

Ah! Vai de minel vai de mine!

STREPSIADE

Dar cine se bocește-acolo

O fi vreun zeu de-al lui Karkinos¹ de se jeleşte-aşa
de tare.

AMINIAS

Ce vă uitaţi aşa la mine? Vreţi poate să ştiţi cine sînt?

1315 Un om năpăstuit de soartă.

STREPSIADE

Atunci rămîi aşa cum eşti.

AMINIAS

O, zei, cumplită soartă,
Ce carul mi-a stricat
Purtat de caii mei!
O, Palas, sînt pierdut!²

STREPSIADE

1320 Te-a necăjit Tlepólem?

AMINIAS

Nu-ţi bate joc de mine,
Zi fiului tău mai degrabă să-mi dea paralele-napoi,
Azi mai cu seamă cînd îmi merge, şi fără asta, tare
prost.

STREPSIADE

Dar despre ce parale-i vorba?

AMINIAS

De cele date cu-mprumut.

STREPSIADE

Pe cît văd eu, într-adevăr, nenorocit grozav mai eşti.

¹ Autor de tragedii care, în una din dramele sale, introdusese zei care se lamentau (n.t.).

² Versuri parodiate după o tragedie a lui Xenocles, fiul lui Karkinos, în care unul din personaje deplînge moartea fratelui său, ucis de un oarecare Tlepólemos (n.t.).

AMINIAS

(crezînd că face aluzie la rana vizibilă de la cap)

1325 A, da, pe cînd mînam eu caii, căzui din carul meu
la curse.

STREPSIADE

Ce aiurezi atunci ca unul trîntit pe jos de un măgar?

AMINIAS

Poate-aiurez fiindcă vin să intru-n bănişorii mei?

STREPSIADE

Eu cred că nici tu n-ai scăpat în toate minţile.

AMINIAS

De ce?

STREPSIADE

Pe cît văd eu şi-a zdruncinat grozav şi creierii din cap.

AMINIAS

1330 O să se zdruncine şi-ai tăi, cînd te-oi chema la
judecată,
De nu-mi dai banii înapoi.

STREPSIADE

Să-mi spui, te rog, cînd
Joe plouă,

Socoţi că pică-o apă nouă, sau e mereu aceeaşi apă
Pe care soarele o suge, de jos, de-aici, de pe pămînt?

AMINIAS

Habar nu am ce apă este şi asta prea puţin îmi pasă.

STREPSIADE

1335 Cînd nu ştii ce se-ntîmplă-n cer, mai ai pretenţii
să-ţi vezi banii?

AMINIAS

Dacă cumva ești strîmtorat, poți să-mi plătești
numai dobînda.

STREPSIADE

Dobîndă? Ce jivină-i asta?

AMINIAS

Ce vrei să fie? zi cu zi
Și-n orice lună, banii cresc, așa, cu cît se scurge
vremea.

STREPSIADE

Bine-ai adus-o. Și pe urmă, crezi tu că marea-i azi
mai plină

1340 De cît era mai înainte?

AMINIAS

Ba, asta nu, că-n firea mării nu e să crească zi cu zi.

STREPSIADE

Dar, ticălosule, atunci dacă nicimarea nu sporește,
Deși în ea se varsă fluvii, cum vrei să-ți crească
banii tăi?

Vrei să mă dai în judecată?... Ia-ți tălpășița de
pe-aici.

1345 Să mi se-aducă un ciomag.

AMINIAS

Îmi sînteți martori cum se poartă.

STREPSIADE

Ei, șterge-o, piei din ochii mei.

AMINIAS

Asta-i curată silnicie.

STREPSIADE

Hai, cal de curse, la galop, că te înțep acuz sub
coadă.

(Aminias o ia la goană.)

Fugi, hai? Știu eu bine c-am să te pun, frumos,
pe goană,

1350 Cu roate și cu atelaj, de n-o să te mai prindă
nimeni.

(Intră în casă.)

CORUL

Aceasta-nseamnă să iubești
Afacerile necurate!

De dragul lor acest bătrîn

Vrea să-și înșele creditorii,

1355 Să nu-și plătească datoria,

De-aceea n-o să treacă mult

Și cine știe ce-ntîmplare

Va face ca pe-acest sofist,

Pentru atîtea șmecherii,

1360 Să-l răsplătească într-o zi.

El în curînd o să găsească

Ce căuta mereu, de mult:

Să-i fie fiul bun de gură

Să știe să răstoarne legea,

1365 Să-i biruie pe toți acei

Cu care va avea de-a face,

Chiar dac-ar fi ca pentru asta

Să spuie-orice nelegiuiri.

Dar poate va veni o vreme

1370 Cînd ar dori ca fiul său

Din naștere să fi fost mut.

(Strepsiade se năpustește afară din casă, urmat de
aproape de către Fidipide.)

STREPSIADE

Vecini, prieteni, rubedenii, săriți, săriți în ajutor,
Și mă-apărați în orice chip, că mă snopește în bătaiel
Ah, capul meu! Și falca mea!

(Către Fidipide.)

Îl bați pe tată-tău!

FIDIPIDE

(foarte liniștit)

Da, tată!

STREPSIADE

1375 Vedeți? Mărturisește singur!

FIDIPIDE

Desigur!

STREPSIADE

Paricid! tilhar!

FIDIPIDE

Zi înainte-așa mereu, și chiar mai tare dacă-ți vine.
De-ai ști tu ce plăcere-mi face asemenea ocări s-aud!?

STREPSIADE

Stricature!

FIDIPIDE

Mă copleșești cu ploaia ta de trandafiri.

STREPSIADE

Îl bați pe tată-tău!

FIDIPIDE

Și pot, în fața zeilor să-arăt,

1380 Că-aveam tot dreptul să te bat.

STREPSIADE

Jigodie fără pereche!

Cum poate cineva să bată pe al său tată cu dreptate?

FIDIPIDE

Am să-ți arăt și am credința c-am să te-nfund,
argumentat.

STREPSIADE

În asta să mă-nfunzi? Auzi!

FIDIPIDE

În totul, fără greutate. Îți las s-alegi din judecăți
1385 Pe-acea pe care o preferi.

STREPSIADE

Din care?

FIDIPIDE

Dreapta, sau cea
strîmbă.

STREPSIADE

Dar eu te-am învățat, sărmane, să-ntorci justiția pe
dos,
Iar nu să mă convingi pe mine că este drept și e
frumos.
Un tată ciomăgit să fie, și încă cum, de-ai lui feciori.

FIDIPIDE

Eu sînt în stare-a te convinge așa, încît tu însuși,
tată

1390 Nu o să ai nimic de spus de-ndată ce-ai să mă ascuți.

STREPSIADE

Într-adevăr sînt curios să-aud și eu ce poți să-mi spui.

CORUL

E rîndul tău, bătrîne, vezi, în ce chip poți veni de hac
Acestui om.

Căci trebuie să aibă-n spate ceva ce-i dă atît curaj
Și-obraznicie.

Se bizuie el pe ceva, de are-atîta siguranță
Precum se vede.

CORIFEUL

1395 E bine corului să-i spui de la-nceput cum s-a iscat
Încăierarea între voi. Aceasta n-ar fi rău s-o faci.

STREPSIADE

Într-devăr, da, am să spun, cum am ajuns să ne
sfădim.

Eram, așa cum știți, pe cale să ne-așezăm la un ospăț.
Întîi i-am spus să-și ieie lira, să-mi cînte, colo, un
poem

1400 De Simonide¹ despre Krios²: „Berbec, cum te-au
scărmănat“.

Dar el, îndată îmi răspunse că-s obiceiuri învechite
Să cînți din gură și din liră, cînd stai la un pahar
de vin,

De parcă-ai fi ca o femeie care rîșnește orz prăjit.

FIDIPIDE

Păi nu era drept să te bat, și să te calc chiar în
picioare,

1405 Cînd mi-ai cerut să-ți cînt la masă de parcă eu aș
fi fost greier

Și n-veam dreptul să mănînc.

STREPSIADE

Și-n casă tot așa-mi vorbi,

¹ Vestit poet liric care delectase generația dinaintea lui
Aristofan (n.t.).

² Renumit atlet. În elină *krios* înseamnă berbec. Atletul
este comparat cu un berbec tuns (n.t.).

Iar cît privește Simonide, cică-i poet fără valoare.
Iar eu, nu fără greutate, ce-i drept, m-am stăpînit
întîi,

Apoi i-am spus ca, cel puțin, să ia un ram de mirt
în mînă

1410 Și să-mi recite din Eschil. Dar el a și-nceput să-mi
spună

Că printre ceilalți poeți Eschil e cel mai zgomotos,
Că-i fără șir și e umflat, prăpăstios peste puțință.
Atunci eu am simțit, îndată, în inimă ca un tăiș.
M-am stăpînit cu toate-acestea și-am zis: „Ei bine
atunci recită

1415 Măcar ceva din cei mai noi, un vers din vreun învățat“,
Și el pe dată îmi cîntă un cîntec din Euripide
În care se vorbea de-un frate ce — o, Apollo, mă
fereste —

Pe surioara lui de mamă și-o violase. Și atunci
Pierzîndu-mi cumpătul, pornii să-l ocărăsc cu vorbe
grele.

1420 De-aici, firește, unu-a spus o vorbă, altul altă vorbă,
Pînă-n sfîrșit sări asupra-mi și prinse să mă burdu-
șească,

Să mă înghesuie, să-mi care, să mă omoare și-alta nu,

FIDIPIDE

Și nu era poate pe drept de-ndată ce tu nu admiri
Pe marele Euripide, pe cel mai înțelept poet?

STREPSIADE

1425 El?! Cel mai înțelept? Dar ce cuvinte meriți pentru
asta

Ți-aș spune eu, dar iar mă bați.

FIDIPIDE

Desigur. Și-ar fi foarte drept.

STREPSIADE

Cum, drept?! Nerușinat ce ești! Eu care te-am cres-
cut și care

Doar cît bolboroseai din gură și eu ghiceam tot ce
dorești,

De cum îmi gîngureai un „ap“, eu îți și dam apă
să bei.

1430 De cum spuneai o dată „papă“, îți dam îndată de
mîncare.

Nici nu-apucaai să zici „ca-ca“, și eu te și duceam
afară

Și te țineam în fața mea.

(*Mai animat.*)

Iar tu cînd mă strîngeai de gît,
Mai adineauri, eu, oricît strigam și tot urlam la tine
Că-mi vin nevoile, mișele, tu n-ai vrut să mă scoți
afară.

1435 Așa că, tot numai sudori făcui și eu pe mine „caca“.

CORIFEUL

Eu cred că tinerii din cor
Nici nu mai pot de nerăbdare

Să știe ce-are să răspundă
Al nostru tînăr învățat,

1440 Căci dacă după o purtare
Ca asta, omu-acesta poate,

Prin lungă lui sporovăială,
Să-l și convingă pe bătrîn,

Atunci pe toate-aceste rable

1445 N-oi da o ceapă degerată.

CORUL

Acuma este rîndul tău, făuritor de vorbe noi,
Să afli-un mijloc de-a convinge, din care limpede
să iasă

Că toate cele ce vei spune într-adevăr sînt
lucruri drepte.

FIDIPIDE

Plăcut mai e să te ocupi de lucruri noi, ingenioase,
1450 Și să te poți uita de sus la toate legile-n ființă.

Așa, de pildă, atunci cînd mă ocupam de cai și curse,
Eu nu puteam fără greșală nici să îndrug trei

vorbulițe,

Dar astăzi, de cînd acel care stă colea a sfîrșit
cu-aceste

Nimicuri și de cînd eu sînt deprins cu-argumentări
subtile!

1455 Cu verbul ascuțit și cu întortocheate șiretlicuri,
Voi fi-n măsură să arăt că-i drept pe taică-tu să-l
bați.

STREPSIADE

Pe Zeus! Du-te iar la curse, prefer să întrețin din
nou

Un atelaj cu patru cai, decît să fiu snopit în pumni,

FIDIPIDE

Revin la ceea ce spuneam, cînd mi-ai tăiat deodată
vorba.

1460 Și, mai întîi, am să te-ntreb: cînd eram mic, nu mă
băteai?

STREPSIADE

Ba da, spre binele tău doar, din grija ce-ți purtam
tot timpul.

FIDIPIDE

Atuncea, spune-mi, nu e drept la rîndu-mi să arăt
și eu

Acceași grijă pentru tine și interes, și să te bat,

De vreme ce a te-ngriji de cineva înseamnă-a-l bate?
1465 Mai spune-mi, trupul tău de ce scutit să fie de

bătaie,
Iar al meu nul Și doar eram și eu om slobod din
născare!

Știu bine că tu-ai să-mi răspunzi că-așa e dat copilului.
Dar pentru ce, mă rog, un tată nu ar păți și el la fel?
Eu aș putea -ntorcându-ți vorba, să-ți spun că oamenii
bătrâni

1470 Ajung copii a doua oară și e mai drept și mai firesc
Să-i pedepsim pe ei mai mult, decât pe niște copilași,
Cînd mai ales a lor greșeli se pot ierta și mai puțin.

STREPSIADE

Dar legea nicăieri nu spune că fiu-și poate bate
tatăl.

FIDIPIDE

Dar cel care-a făcut întîi această lege pentru toți
1475 N-a fost un om cum sîntem noi, și cum altfel decât
prin vorbe
A-nduplecă el pe străbuni ca să primească legea
asta?

De ce nu mi-i îngăduit să fac de astăzi înainte
O lege nouă-ngăduind la fii să-și bată tații lor?
Bătăile ce le-am primit 'nainte de această lege
1480 Să fie șterse. De acord. Să treacă asta de la mine.
Ia uită-te tu la cocoși, sau și la alte vietăți,
Ce zdravăn își mai bat părinții și, totuși, ce deosebire
E între noi și între ei, decât că ei nu fac decrete?

STREPSIADE

De ce dacă imiți în totul cocoșii, nu mănînci și tu
1485 Ca ei, din bălegar de cal și nu dormi stînd pe o prăjină?

FIDIPIDE

Nu e totuna; nici Socrate nu ar împărtăși părerea.

STREPSIADE

Atunci nu bate, că-ntr-o zi tu însuși ai să te căiești.

FIDIPIDE

De ce?

STREPSIADE

Fiindcă dreptul meu, de a te bate eu pe tine,
Și ție îți va folosi cînd vei avea vreodată-un fiu.

FIDIPIDE

1490 Dar dacă n-am, atunci înseamnă că am mîncat bătaie
degeaba,
Iar tu, acolo, în mormînt, parcă te vîd rîzînd de mine.

STREPSIADE

Eu cred, bătrîni de vîrsta mea, că el grăit-a cu dreptate
Să-ngăduim acestor tineri, tot ce-i cîstit, așa să fie,
Căci drept e să fim pedepsiți de cîte ori călcăm
dreptatea.

FIDIPIDE

1495 Consideră și celalt punct.

STREPSIADE

Atuncea sînt un om pierdut.

FIDIPIDE

Și totuși n-o să-ți pară rău că m-am purtat așa cu tine.

STREPSIADE

De ce? Ia spune-mi ce folos pot eu să am din
treaba asta?

FIDIPIDE

Pe mama am s-o bat la fel.¹

¹ Fidipide se gîdea că Strepsiade, care era supărat pe nevastă-sa fiindcă era mîndră și cheluitoare, are să fie bucuros să știe că și ea o să fie bătută de fecioru-său (n.t.).

STREPSIADE

Cum? Cum ai spus? Dar vina
asta

E și mai grea ca cea dintîi.

FIDIPIDE

(mai însuflețit)

1500 Ce-ai zice cînd cu judecata
Cea strîmbă eu ți-aș dovedi
Că orișicine e dator
Pe maică-sa să o și bată?

STREPSIADE

1505 Ce să mai zic? De faci așa,
Nu-ți mai rămîne altă treabă,
Să faci, decît să te arunci
În Baratron¹, cu-al tău Socrate
Și a lui strîmbă judecată.

(După un moment de tăcere, Strepsiade se întoarce
brusc spre cor.)

O, Nouri, voi sînteți pricina că am ajuns cum am
ajuns,
1510 Căci eu mi-am pus numai în voi nădejdea-n tot ce
mă privește.

CORUL

Ba, mai curînd, tu ești de vină de toate cîte ți
se-ntîmplă,
Căci tu ești doar acela care te-ai dat la rele și păcate.

STREPSIADE

Ce nu mi-ați spus de la-nceput și-ați zăpăcit un biet
țăran,
Un biet bătrîn nepriceput?

¹ Prăpastia în care erau azvîrliți criminalii la Atena (n.t.).

CORUL

Noi așa facem cu oricine

1615 Cînd dăm de cîte cineva ce-i pătimaș pentru păcate.
Îl ducem la nenorocire, ca omul singur să învețe
Că-n viață trebuie să trăiască în frica zeilor.

STREPSIADE

Vai mie!
Ce crud e tot ce-mi spuneți, Nouri, dar ce aud e-atît
de drept!
Eu trebuie să dau-napoi toți banii ce-am împrumutat.

(Către Fidipide.)

1620 Și-acuma, scumpul meu băiat, hai, vino! Să-i nimicim
Pe Herefon și pe Socrate, pe ticăloșii-aceștia doi,
Căci numai ei ne-au înșelat, pe tine și pe mine. Ei!

FIDIPIDE

Numai că eu nu am de gînd să fac vreun rău la ai
mei dascăli.

STREPSIADE

Ba da, ba da, cinstește numai pe Joe, care-i zeul
tată.

FIDIPIDE

1625 Ei; na-ți-o! Spus-ai „zeul tată“ de s-ar afla vreun
Zeus.
Poveste veche!

STREPSIADE

Da, se află.

FIDIPIDE

Vîrtejul, numai el domnește
De cînd l-au alungat pe Zeus.

STREPSIADE

Dar nu l-au alungat. Și eu
Credeam ca tine altădată.

(Adresându-se vasului.)

Din cauza vîrtejului¹
Acesta.

(Adresându-se vasului.)

Vai de capul meu, eu care te-am luat drept
zeu,

1530 Sărmane vas de lut ce ești!

FIDIPIDE

Rămii să spui de unul singur tot felul de copilării.
(Pleacă.)

STREPSIADE

Ce rătăcire! Să mă lepăd de zei, cum m-a-nvățat
Socrate!

(Întorcîndu-se către statuia lui Hermes din
aproiere.)

O, Hermes, nu porni acum a ta minie împotriva-mi.
Mă iartă de m-a rătăcit pălăvrăgeala și să-mi spui
1535 De trebuie să-i urăsc, să-i chem în fața judecății,
Că fac tot ceea ce dorești.

(Se apropie de statuia lui Hermes și trage cu urechea
ca și cum ar asculta glasul zeilor.)

Îmi dai povață minunată spunîndu-mi să nu fac
proces,
Ci să dau foc cît mai degrabă la cuibul cu palavragii.
(Chemînd.)

Aici, Xantias, aici. Dă-mi scara, adă-mi un topor,

¹ Joc de cuvinte. *Dinos* în grecește înseamnă și vîrtej și un fel de vas de băut, din argilă, un vas adînc, larg la gură și ascuțit jos (n.t.).

1540 Tu urcă-te pe gînditoriu și, dacă ții la mine, prinde
A dărîma acoperișul pîn-o să cadă peste ei.

(Xantias se urcă pe acoperiș și începe să-l dărîme.)

Iar mie-aduceți-mi o torță aprinsă, să-i învăț
eu minte

Oricît de șarlatani ar fi.

UN DISCIPOL
(dîndu-tru)

O, vai de mine, vai de mine!

STREPSIADE

E rîndul tău, acum, făclie, să arzi cu vîlvătăi de
flăcări.

DISCIPOLUL

1545 Ei, omule, ce faci acolo?

STREPSIADE

Ce fac? Nu vezi? E limpede. Dialoghez în mod subtil
Cu căpriorii.

ALT DISCIPOL
(dîndu-tru)

Vai de mine, dar cine dă foc casei noastre?

STREPSIADE

Cel căruia i-ați scos mantaua.

AL DOILEA DISCIPOL

Dar ne omori aici pe toți.

STREPSIADE

Păi, tocmai asta vreau și eu, toporul doar să nu-mi înșele
1550 Nădejtile, sau mai'nainte, să nu-mi rup gîtul eu,
căzînd.

SOCRATE
(apărină la fereastră)

Ei, ce faci tu, mă rog, de fapt, acolo pe acoperiș?

STREPSIADE

Plutesc aicea în văzduh și, precum vezi, mă uit la soare¹.

SOCRATE

O să mă-năbuș. Vai de mine!

AL DOILEA DISCIPOL

Iar eu sărmanul, mă fac
scrum!

STREPSIADE

1555 Dar voi ce v-ați apucat să faceți zeii de ocară,
Să iscodiți luna din cer?

(Către Xanthias)

Gonește-i, nu-i lăsa, lovește-i, pentru o mie de
pricini,

Dar mai ales pentru că ei făcut-au zeii de ocară.

CORUL

(retrăgându-se)

Și-acum să mergem, corul nostru, pe străzi, a jucat
destul.

¹ Strepsiade îi dă lui Socrate răspunsul pe care acesta i l-a dat cu ocazia primei lor întâlniri (n.t.).

CUPRINS

	Pag.
PARINTELE COMEDIEI ANTICE	5
PACEA	23
în românește de Eusebiu Camilar și H. Mihăescu	
PĂSARILE	107
în românește de Eusebiu Camilar și H. Mihăescu	
BROAȘTELE	217
în românește de Eusebiu Camilar și H. Mihăescu	
NORII	319
în românește de Demostene Botex și Ștefan Bezdechi	

C.L. 29

T. 1788

Responsabil de carte : Suzi Gredinger
Tehnoredactor : Sanda Eschenasy
Corector : Neli Teodosiu

*Dat la cules 12.07.56. Bun de tipar 01.12.56. Tiraj
12.000+3100 ex. Hirtie ediții tip B. de 60 gr. m.p.
Ft. 840x1080/32. Coli ed. 14,06. Coli de tipar 13,5.
Ediția I. Comanda 1664. Planșe tiefdruck 1. A.
nr. 02775. Pentru bibliotecile mici indicele de cla-
sificare 8 A-2=R.*

Tiparul executat sub com. nr. 1085 la Combinatul
Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN”, București
R.P.R.

C.L. 8

ok

39 le.